

การบริหารแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง
อำเภอเขาสวนกวาง จังหวัดขอนแก่น

THE PARTICIPATORY ADMINISTRATION IN THE DEVELOPMENT
OF SUFFICIENCY ECONOMY VILLAGES IN KHAO SUAN
KWANG DISTRICT, KHON KAEN PROVINCE

นางสาวภัศรพรรณ แสนหล้า

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๔

การบริหารแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง
อำเภอเขาสวนกวาง จังหวัดขอนแก่น

นางสาวภัทรพรณ แสนหล้า

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๔

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

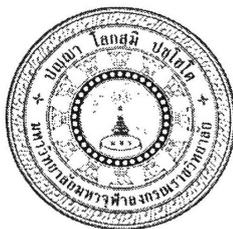
The Participatory Administration in the Development
of Sufficiency Economy Villages in Khao Suan
Kwang District, Khon Kaen Province

Miss Pasarapun Sanla

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of
the Requirements for the Degree of
Master of Education
(Buddhist Educational Administration)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
C.E. 2021

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย
เรื่อง “การบริหารแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนา หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเขาสวนกวาง
จังหวัดขอนแก่น” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา ตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
พุทธบริหารการศึกษา

(พระมหาสมบุญ วุฑฒิโกโร, รศ. ดร.)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

(ผศ.ดร.พีรวัฒน์ ชัยสุข)

ประธานกรรมการ

(รศ.ดร.สำเร็จ ยุธชัย)

กรรมการ

(ดร.สุรศักดิ์ จันทลา)

กรรมการ

(ดร.สุนทร สายคำ)

กรรมการ

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ดร.สุรศักดิ์ จันทลา

ประธานกรรมการ

ดร.สุนทร สายคำ

กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

(นางสาวภัสรพรรณ แสนหล้า)

- ชื่อวิทยานิพนธ์** : การบริหารแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง
อำเภอเขาสวนกวาง จังหวัดขอนแก่น
- ผู้วิจัย** : นางสาวภัทรพรรณ แสนหล้า
- ปริญญา** : ครุศาสตรมหาบัณฑิต (พุทธบริหารการศึกษา)
- คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์**
- : ดร.สุรศักดิ์ จันทลา, ศษ.บ. (เกษตรกรรม), สส.บ. (ส่งเสริมการเกษตร
และสหกรณ์), ศษ.บ. (บริหารการศึกษา), กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา),
ป.บัณฑิต. (ป.บัณฑิต การบริหารการศึกษา), ค.ม. (การบริหาร
การศึกษา), พธ.ด. (พุทธบริหารการศึกษา)
 - : ดร.สุนทร สายคำ, อส.บ. (วิศวกรรมไฟฟ้า), ป.บัณฑิต วิชาชีพรู
(ป.วิชาชีพรู), ศษ.ม. (เทคโนโลยีการศึกษา), พธ.ด. (พุทธบริหาร
การศึกษา)
- วันสำเร็จการศึกษา** : ๑๘ พฤษภาคม ๒๕๖๕

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ (๑) เพื่อศึกษาการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเขาสวนกวาง จังหวัดขอนแก่น (๒) เพื่อเสนอแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเขาสวนกวาง จังหวัดขอนแก่น

การศึกษานี้ใช้การวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Research Method) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเขาสวนกวาง จำนวน ๒๖ หมู่บ้าน จำนวน ๓๗๕ คน โดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยวิธีเลือกแบบเจาะจง ซึ่งเลือกจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงในอำเภอเขาสวนกวาง จำนวน ๑๒ คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง โดยมีความเชื่อมั่นทั้งฉบับ ๐.๘๘๙ สถิติที่ใช้ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

๑) การบริหารแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเขาสวนกวาง จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมและรายด้านทุกด้าน มีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก และเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ รองลงมา คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล และด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

๒) แนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเขาสวนกวาง จังหวัดขอนแก่น ทั้ง ๔ ด้าน พบว่า

๑. ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ควรบูรณาการระหว่างหน่วยงานราชการ ประสานความร่วมมือกับเครือข่ายภายในและภายนอกชุมชน ให้ทุกภาคส่วนร่วมกันทำงานกับภาครัฐอย่างเสมอภาค สร้างกระบวนการมีส่วนร่วม คือ ชี้แจงวัตถุประสงค์การพัฒนาหมู่บ้านให้ภาคี

เครือข่ายได้เข้าใจทุกภาคส่วน และมอบหมายภารกิจตามบทบาทอำนาจหน้าที่ให้ช่วยหนุนเสริมในการพัฒนาในด้านต่าง ๆ

๒. ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ควรให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของภาครัฐ รับฟังความคิดเห็นและความต้องการของประชาชน เพิ่มพูนทักษะการดำรงชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงตามศักยภาพ และความสนใจของคนในชุมชน และหาจุดนำร่อง (kick off) เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการดำเนินงานระดับอำเภอ

๓. ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ สร้างความเป็นเครือข่ายระหว่างหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และชุมชน ให้ชุมชนเกิดความรู้ความเข้าใจถึงผลประโยชน์จากโครงการหรือกิจกรรมอย่างทั่วถึงเป็นธรรม พร้อมทั้งพัฒนาระบบกองทุนสวัสดิการชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม

๔. ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล กำหนดผู้รับผิดชอบในการกำกับระบบและกลไกการทำงานร่วมกัน มีระบบตรวจสอบการบริหารการจัดการภายใน และการตรวจสอบบัญชีจากหน่วยงานภายนอก พร้อมทั้งจัดทำเอกสารเป็นลายลักษณ์อักษร และติดตามการเคลื่อนไหวของกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชนอย่างสม่ำเสมอ

- Thesis Title** : The Participatory Administration in the Development of Sufficiency Economy Villages in Khao Suan Kwang District, Khon Kaen Province
- Researcher** : Miss Pasarapun Sanla
- Degree** : Master of Education (Buddhist Educational Administration)
- Thesis Supervisory Committee**
- : Dr. Surasak Chanpla, B.Ed. (Agriculture Education), B.Ed. (Agriculture Extension), B.Ed. (Educational Administration), M.Ed. (Education Psychology), G.D. (Educational Administration), M.Ed. (Master of Education), Ph.D. (Buddhist Educational Administration)
- : Dr. Sunthon Saikham, B.Ind.Tech. (Electrical Engineering), Grad.Dip. (Teaching Profession), M.Ed. (Educational Technology), Ph.D. (Buddhist Educational Administration)
- Date of Graduation** : May 18, 2022

Abstract

The objectives of this research were: (1) to study the participatory administration in the development of sufficiency economy villages, Khao Suan Kwang District, Khon Kaen Province; (2) to propose guidelines for the participatory administration in the development of sufficiency economy villages in Khao Suan Kwang District. This study was conducted employing a mixed research method. The samples used in this research were ๓๗๕ participants, selected by simple random sampling from 26 sufficiency economy villages in Khao Suan Kwang District. The key informants selected by purposive sampling were 12 participants involved in driving the development of sufficiency economy villages in Khao Suan Kwang District. The research instruments were a questionnaire and a semi-structured interview with a reliability value of 0.889. The statistics used in data analysis were: Percentage, Mean and Standard Deviation.

The research results were as follows:

1) The participatory administration in the development of sufficiency economy villages in Khao Suan Kwang in overall aspect and every studied aspect was statistically rated at a high level. The aspect with the highest mean was 'participation in receiving benefits,' followed by 'participation in monitoring and

evaluation,' 'participation in decision making.' The aspect with the lowest mean was 'participation in the operation'.

2) The guidelines for the participatory administration in the development of sufficiency economy villages in Khao Suan Kwang District in four aspects were as follows:

1. Participation in decision making: the integration and collaboration between government agencies and networks inside and outside the community should be conducted to allow all sectors to work together with the government equally and to create a participatory process, which is to explain the village development objectives to the network partners in all sectors to understand and assign missions according to roles and duties to support development in various fields.

2. Participation in operations: community should be involved in government operations to listen to the opinions and needs of the people, and to increase the skills for living according to the sufficiency economy according to potential and interests of people in the community and find a pilot point (kick-off) to clarify operations at the district level.

3. Participation in receiving benefits: a network between government agencies, the private sector, and the community should be created so that the community has a thorough knowledge and understanding of the benefits from projects or activities and developing a concrete community welfare fund system.

4. Participation in monitoring and evaluation: the responsible person for directing the system and mechanisms for working together should be determined. There should be an internal management audit system and auditing from external agencies together with the preparation of written documents and regularly monitoring the movement of various activities in the community.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยความช่วยเหลืออย่างดียิ่งจากอาจารย์ ดร.สุรศักดิ์ จันทลา และอาจารย์ ดร.สุนทร สายคำ กรรมการที่ปรึกษา ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำเสนอแนะ ข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์และตรวจแก้ไขตลอดเวลาในการดำเนินการจัดทำวิทยานิพนธ์ และได้ให้ กำลังใจแก่ผู้วิจัย ซึ่งมีส่วนทำให้วิทยานิพนธ์ประสบความสำเร็จ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งและถือเป็นพระคุณ อย่างยิ่ง จึงขอกราบขอบพระคุณท่านทั้งสองเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ในการให้คำแนะนำ และแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงวิทยานิพนธ์ ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิที่แนะนำแนวทางการทำวิทยานิพนธ์ รวมทั้งขอขอบพระคุณที่ตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ตลอดจนสนับสนุนให้กำลังใจแก่ผู้วิจัย ตลอดมาและให้ความกรุณาตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือและเสียสละเวลาอันมีค่าในการให้ คำแนะนำที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง

ขอขอบพระคุณ ผู้ปกครอง ผู้นำ และประชาชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอเขาสวน กวาง จังหวัดขอนแก่นทุกท่าน ที่เอื้ออำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูลและการตอบ แบบสอบถาม ผู้วิจัยรู้สึกประทับใจเป็นอย่างยิ่งกับน้ำใจในครั้งนี้ และสิ่งที่ลืมมิได้คือพี่น้องนักศึกษา สาขาพุทธบริหารการศึกษาทุกกลุ่มทุกท่านที่คอยเป็นกำลังใจและช่วยเหลือผู้วิจัยด้วยดีเสมอมา ตลอด ระยะเวลาที่ศึกษาจนกระทั่งประสบความสำเร็จในวันนี้ ขอขอบคุณครอบครัว ผู้เป็นแรงใจที่สำคัญ ที่สุด ทำให้ผู้วิจัยมีกำลังใจในการทำงานเสมอจนสำเร็จการศึกษา และขอขอบพระคุณผู้ที่อยู่เบื้องหลัง ทุกท่านที่ไม่ได้กล่าวถึงมา ณ ที่นี้ด้วย

คุณงามความดีและประโยชน์ใด ๆ อันพึงมีจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบแต่บิดา มารดาที่เคารพยิ่ง ที่ให้กำเนิดเลี้ยงดูและให้การศึกษา ตลอดจนครู อาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่านที่มีส่วนเกี่ยวข้องในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

นางสาวภัทรพรรณ แสนหล้า

๑๘ พฤษภาคม ๒๕๖๕

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญภาพ	ณ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ คำถามการวิจัย	๓
๑.๓ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๓
๑.๔ ขอบเขตการวิจัย	๓
๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๔
๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับจากงานวิจัย	๖
บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๗
๒.๑ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วม	๗
๒.๒ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน	๒๐
๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	๓๘
๒.๔ บริบทของอำเภอเขาสนวงวาง จังหวัดขอนแก่น	๕๐
๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๕๔
๒.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๖๑
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	๖๒
๓.๑ รูปแบบการดำเนินการวิจัย	๖๒
๓.๒ ประชากร/กลุ่มตัวอย่างและกลุ่มเป้าหมาย	๖๒
๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๖๓
๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล	๖๖
๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล	๖๗
๓.๖ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	๖๗
บทที่ ๔ ผลการวิจัย	๖๘
๔.๑ สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	๖๘

	ช
๔.๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	๖๘
๔.๓ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย	๘๓
บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	๘๔
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๘๔
๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย	๘๘
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๙๐
บรรณานุกรม	๙๒
ภาคผนวก	๙๙
ภาคผนวก ก รายนามผู้เชี่ยวชาญ	๑๐๐
ภาคผนวก ข หนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือในการวิจัย	๑๐๒
ภาคผนวก ค หนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลและสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย	๑๐๘
ภาคผนวก ง แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย	๑๒๒
ภาคผนวก จ ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องของเนื้อหาในข้อคำถาม (IOC)	๑๓๔
ภาคผนวก ฉ ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม	๑๔๐
ประวัติผู้วิจัย	๑๔๓

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
ตารางที่ ๓.๑ จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย	๖๓
ตารางที่ ๔.๑ แสดงจำนวน และร้อยละของปัจจัยส่วนบุคคล	๖๙
ตารางที่ ๔.๒ การบริหารแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง โดยรวมและรายด้าน	๗๐
ตารางที่ ๔.๓ การบริหารแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเขาสวนกวาง จังหวัดขอนแก่น ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	๗๑
ตารางที่ ๔.๔ การบริหารแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเขาสวนกวาง จังหวัดขอนแก่น ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน	๗๓
ตารางที่ ๔.๕ การบริหารแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเขาสวนกวาง จังหวัดขอนแก่น ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์	๗๕
ตารางที่ ๔.๖ การบริหารแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเขาสวนกวาง จังหวัดขอนแก่น ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล	๗๖
ตารางที่ ๔.๗ แนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเขาสวนกวาง จังหวัดขอนแก่น ด้านการตัดสินใจ	๗๘
ตารางที่ ๔.๘ แนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเขาสวนกวาง จังหวัดขอนแก่น ด้านการดำเนินงาน	๗๙
ตารางที่ ๔.๙ แนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเขาสวนกวาง จังหวัดขอนแก่น ด้านการรับผลประโยชน์	๘๐
ตารางที่ ๔.๑๐ แนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเขาสวนกวาง จังหวัดขอนแก่น ด้านการติดตามประเมินผล	๘๑

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
ภาพที่ ๒.๑ วงจรการมีส่วนร่วมตามแนวคิดของ Cohen and Uphoff	๙
ภาพที่ ๒.๒ กระบวนการพัฒนาชุมชน	๓๑
ภาพที่ ๒.๓ แนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	๓๘
ภาพที่ ๒.๔ แผนที่อำเภอเขาสนกวาง จังหวัดขอนแก่น	๕๑
ภาพที่ ๒.๕ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๖๑
ภาพที่ ๔.๑ องค์กรความรู้ที่ได้จากการวิจัย	๘๓

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระบรมราโชวาทในเรื่องการพัฒนาประเทศ ตอนหนึ่งว่า”การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น ต้องสร้างพื้นฐาน คือ ความพอมีพอกิน พอใช้ของประชาชนส่วนใหญ่เป็นอันพอควรและปฏิบัติได้แล้ว จึงค่อยสร้างค่อยเสริมความเจริญและฐานะเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้นโดยลำดับต่อไป หากมุ่งแต่จะทุ่มเทสร้างความเจริญยกเศรษฐกิจขั้นให้รวดเร็วแต่ประการเดียว โดยไม่ให้แผนปฏิบัติการสัมพันธ์กับสภาวะของประเทศและของประชาชนโดยสอดคล้องด้วยก็จะเกิดความไม่สมดุลในเรื่องต่าง ๆ ขึ้น ซึ่งอาจกลายเป็นความยุ่งยากล้มเหลวได้ในที่สุด”^๑

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่ยึดหลักทางสายกลางชี้แนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติของประชาชนในทุกระดับให้ดำเนินไปในทางสายกลาง มีความพอเพียง และเตรียมพร้อมต่อผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น โดยอาศัยความรู้ รอบคอบ และระมัดระวัง ในการวางแผนและดำเนินการทุกขั้นตอน สู่การดำเนินชีวิตอย่างสมดุลและยั่งยืนที่ทรงปรับปรุงพระราชทานเป็นที่มาของนิยาม “๓ ห่วง ๒ เงื่อนไข” ประกอบด้วยความ “พอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกัน” บนเงื่อนไข “ความรู้” และ “คุณธรรม” และนำไปสู่แผนการพัฒนาประเทศอย่างเป็นระบบในรูปของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ พ.ศ.๒๕๖๐-๒๕๖๔

ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ.๒๕๖๐-๒๕๖๔) ได้ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของภาคีการพัฒนาทุกภาคส่วน ทั้งในระดับชุมชน ระดับภาค และระดับประเทศ เพื่อร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์และทิศทางการพัฒนาประเทศ สู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน โดยใช้หลักของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนำทาง โดยวางยุทธศาสตร์การพัฒนาทั้งหมด ๖ ยุทธศาสตร์ ได้แก่ (๑) ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ (๒) ยุทธศาสตร์การสร้างความเป็นธรรมลดและความเหลื่อมล้ำในสังคม (๓) ยุทธศาสตร์การสร้างการแข่งขันเชิงเศรษฐกิจและแข่งขันได้อย่างยั่งยืน (๔) ยุทธศาสตร์การเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน (๕) ยุทธศาสตร์การ

^๑ พระบรมราโชวาท, ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของ, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ณ หอประชุมมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (๑๘ กรกฎาคม ๒๕๑๗).

เสริมสร้างความมั่นคงแห่งชาติเพื่อการพัฒนาประเทศสู่ความมั่งคั่งและยั่งยืน และ (๖) ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการในภาครัฐ การป้องกันการทุจริตประพฤติมิชอบและธรรมาภิบาลในสังคมไทย โดยมีมติในการพัฒนานั้นได้กำหนดยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาให้มีรายละเอียดที่ชัดเจน สอดคล้องกับเงื่อนไขและปัจจัยแวดล้อมในช่วงเวลานั้น ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ^๒

กรมการพัฒนาชุมชน ได้น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นหลักในการพัฒนาหมู่บ้าน ซึ่งสอดคล้องกับหลักการพัฒนาชุมชน คือการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาหมู่บ้าน เพื่อให้เป็นชุมชนที่เข้มแข็ง เศรษฐกิจฐานรากมั่นคง สามารถพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง คือ การจัดการพัฒนาหมู่บ้านหรือชุมชน ประชาชนให้มีวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียงและอยู่ดีมีสุข ด้วยการน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาเป็นแนวทางในการดำเนินงาน โดยเน้นประชาชนเป็นศูนย์กลาง ส่งเสริมหมู่บ้านหรือชุมชน ให้มีวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยหลักการการมีส่วนร่วม เปิดโอกาสให้ประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนเป็นผู้ดำเนินการพัฒนาเพื่อตนเอง ตามแนวคิดประชาชนเป็นศูนย์กลางด้วยการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริง การเรียนรู้วิถีประชาธิปไตย กิจกรรมสร้างความรัก ความเข้าใจ ความสมานฉันท์ สามัคคีในหมู่บ้าน^๓

จังหวัดขอนแก่น ดำเนินโครงการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงในปีที่ผ่านมาในพื้นที่ทั้งหมด ๒๖ อำเภอ รวมทั้งสิ้น ๘๐๗ หมู่บ้าน ซึ่งอำเภอเสวนกวาง ได้เข้าร่วมโครงการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงจนถึงปัจจุบัน มีจำนวนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงที่ดำเนินการแล้วรวมทั้งสิ้น ๒๖ หมู่บ้าน จากทั้งหมด ๕๖ หมู่บ้าน จากสภาพปัญหาที่เห็นในปัจจุบันระบบการบริหารจัดการชุมชนในการบูรณาการร่วมกัน ยังขาดความเชื่อมโยงกันในการสร้างการมีส่วนร่วม ทำให้การพัฒนาชุมชนในด้านต่าง ๆ คือ ๑) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision making) ๒) ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (Implementation) ๓) ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits) และ ๔) ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) ไม่ว่าจะผู้นำชุมชน กลุ่มองค์กร เครือข่าย และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยภาพรวมแล้วยังขาดการบริหารจัดการตนเองอย่างเข้มแข็ง ประชาชนในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงยังไม่เข้าใจอย่างถ่องแท้ ขาดความต่อเนื่องไม่ได้เป็นการน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติจนเป็นวิถีชีวิต จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว จึงควรมีรายงาน/ผลการวิจัย/ข้อสรุปที่เป็นปัญหาอื่น ๆ มาเสริมให้เกิดความชัดเจนและมีอ้างอิงก่อน แล้วจึงตามด้วยสภาพปัญหาของอำเภอเขาสนกวาง จะทำให้มองเห็นสภาพปัญหาชัดเจนยิ่งขึ้น ผู้วิจัยในฐานะที่มีส่วนเกี่ยวข้องจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเขาสนกวาง จังหวัดขอนแก่น เพื่อปรับปรุงและเพิ่มประสิทธิภาพ

^๒ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ.๒๕๖๐-๒๕๖๔)**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๖๐).

^๓ สำนักเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน, **การพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อสร้างความสุขให้ชุมชน**, (กรุงเทพมหานคร: กรมการพัฒนาชุมชน, ๒๕๖๒).

ในการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อความ”อยู่เย็น เป็นสุข” โดยจะนำผลการศึกษามาใช้เป็นแนวทางในการวางแผนและพัฒนาชุมชนให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

๑.๒ คำถามการวิจัย

๑.๒.๑ การบริหารแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเขาสวนกวาง จังหวัดขอนแก่น สภาพปัจจุบันเป็นอย่างไร

๑.๒.๒ ข้อเสนอแนะแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเขาสวนกวาง จังหวัดขอนแก่น เป็นอย่างไร

๑.๓ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๓.๑ เพื่อศึกษาการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเขาสวนกวาง จังหวัดขอนแก่น

๑.๓.๒ เพื่อเสนอแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเขาสวนกวาง จังหวัดขอนแก่น

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยได้ศึกษาการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเขาสวนกวาง จังหวัดขอนแก่น ศึกษาข้อมูลหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเขาสวนกวาง จังหวัดขอนแก่น ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้ศึกษาตามกรอบแนวคิด ทฤษฎีการบริหารการมีส่วนร่วมของโคเฮน และอัฟฮอฟ (Cohen and Uphoff)^๔ ประกอบด้วยกรอบแนวคิดพื้นฐานการมีส่วนร่วม ๔ ด้าน ดังนี้

๑. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision making)
๒. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (Implementation)
๓. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits)
๔. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation)

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง มีดังนี้

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเขาสวนกวาง จำนวน ๒๖ หมู่บ้าน รวมทั้งสิ้น ๑๖,๙๒๔ คน^๕

^๔ J.M.. Cohen. and N.T. Uphoff “ Participation’s Place in Rural Development Seeking Clarity through Specificity”, *World Development*, Vol. 8 No. 3 (1980): 223.

^๕ อำเภอเขาสวนกวาง ฝ่ายทะเบียนอำเภอเขาสวนกวาง, *ข้อมูลทั่วไป*, มิถุนายน ๒๕๖๔.

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเขาสวนกวาง จำนวน ๒๖ หมู่บ้าน รวมทั้งสิ้น ๑๖,๙๒๔ คน โดยผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างแบบง่ายจากตารางสำเร็จรูปเครซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan)

ได้กลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนของประชากร โดยมีประชาชนในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน ๓๗๕ คน

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านตัวแปร

๑. ตัวแปรต้น ผู้วิจัยได้กำหนดตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

๑.๑ สถานภาพด้านปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้

๑.๒ สถานภาพด้านปัจจัยสภาพแวดล้อม ได้แก่ ระยะเวลาการเข้าอาศัย อยู่ในชุมชน และสถานภาพในการเป็นสมาชิกของกลุ่มหรือการเข้าร่วมในชุมชน

๒. ตัวแปรตาม การบริหารแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเขาสวนกวาง จังหวัดขอนแก่น มี ๔ ด้าน ดังนี้

- ๑) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision making)
- ๒) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (Implementation)
- ๓) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits)
- ๔) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation)

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านสถานที่ สถานที่ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านพื้นที่ไว้คือ หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงจำนวน ๒๖ หมู่บ้าน อำเภอเขาสวนกวาง จังหวัดขอนแก่น

๑.๔.๕ ขอบเขตด้านเวลา ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยในช่วงเวลาวันที่ ๑ มิถุนายน ๒๕๖๔ ถึง ๓๑ ธันวาคม ๒๕๖๔ จำนวน ๖ เดือน

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

๑.๕.๑ การบริหารแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วมในกระบวนการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมทำ ร่วมรับผล และร่วมประเมินผลหรือติดตามแก้ไขการดำเนินงานพัฒนาชุมชน ที่ประชาชนในชุมชน สมาชิกในหมู่บ้าน หรือกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ได้เข้ามามีบทบาทในการบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนของตนเอง เพื่อพัฒนาหมู่บ้านตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยประยุกต์การดำเนินการพัฒนาหมู่บ้านด้วยการนำหลักความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี การมีความรู้ การมีคุณธรรม เพื่อนำไปสู่การสร้างเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนในการดำเนินชีวิต

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เชื่อมโยงทฤษฎีการมีส่วนร่วมของโคเฮนและอัฟฮอฟ จำแนกการมีส่วนร่วมได้เป็น ๔ ประเภท เป็นแนวคิดที่นำมาใช้พิจารณาถึงการมีส่วนร่วมของ ประชาชนและการนำหลักความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี การมีความรู้ การมีคุณธรรม ประกอบด้วย ๕ ด้าน ที่นำไปสู่การพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่

๑. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วมในการให้สมาชิกใน หมู่บ้านหรือกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนด และการจัดลำดับความสำคัญของ โครงการหรือกิจกรรมที่เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยการปฏิบัติ ตนที่ยึดหลักความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น การครองตน อยู่ในคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และเจตคติที่ดีตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มีความ ชยันหมั่นเพียร อดออม อดกลั้น มีความเอื้ออาทร ช่วยเหลือเกื้อกูลเพื่อประโยชน์เพื่อความ สุขร่วมกัน ในสังคม

๒. การมีส่วนร่วมด้านการดำเนินงาน หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วมในการให้ สมาชิกในหมู่บ้าน หรือกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานโครงการหรือกิจกรรม ที่เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแผนหรือนโยบาย และการให้ คำปรึกษาข้อเสนอแนะในการดำเนินงานพัฒนาชุมชน ด้วยการยึดหลักความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและ ไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น การครองตนอยู่ในคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และ เจตคติที่ดีตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มีความชยันหมั่นเพียร อดออม อดกลั้น มีความเอื้อ อาทร ช่วยเหลือเกื้อกูลเพื่อประโยชน์เพื่อความ สุขร่วมกันในสังคม

๓. การมีส่วนร่วมด้านการรับผลประโยชน์ หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วมในการให้ สมาชิกในหมู่บ้าน หรือกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ได้เข้ามามีส่วนร่วมรับผลประโยชน์จากการดำเนินงาน โครงการหรือกิจกรรมที่เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หรือผลที่เกิด ขึ้นกับชุมชน โดยการปฏิบัติตนของประชาชน ด้วยการยึดหลักความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มาก เกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น การครองตนอยู่ในคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และเจตคติที่ ดีตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มีความชยันหมั่นเพียร อดออม อดกลั้น มีความเอื้ออาทร ช่วยเหลือเกื้อกูลเพื่อประโยชน์เพื่อความ สุขร่วมกันในสังคม

๔. การมีส่วนร่วมด้านการติดตามประเมินผล หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วมในการ ให้สมาชิกในหมู่บ้าน หรือกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบ ติดตามผลการ ดำเนินงานโครงการหรือกิจกรรมที่เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ให้เป็นไปตามแผนงานและโครงการ มีการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ เพื่อปรับปรุงแก้ไข พัฒนาให้กิจกรรม ต่าง ๆ ในชุมชนประสบความสำเร็จ มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลแก่ชุมชน โดยการปฏิบัติตนของ ประชาชน ด้วยการยึดหลักความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและ ผู้อื่น การครองตนอยู่ในคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และเจตคติที่ดีตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มีความชยันหมั่นเพียร อดออม อดกลั้น มีความเอื้ออาทร ช่วยเหลือเกื้อกูลเพื่อประโยชน์เพื่อความ สุขร่วมกันในสังคม

๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับจากงานวิจัย

๑.๖.๑ ทำให้ทราบถึงสภาพปัจจุบันของการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเขาสนกวาง จังหวัดขอนแก่น

๑.๖.๒ ทำให้ทราบถึงข้อเสนอแนะแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเขาสนกวาง จังหวัดขอนแก่น

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง การบริหารแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเขาสนกวาง จังหวัดขอนแก่น ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

- ๒.๑ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วม
- ๒.๒ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน
- ๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
- ๒.๔ บริบทของอำเภอเขาสนกวาง จังหวัดขอนแก่น
- ๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๒.๖ กรอบแนวคิดการวิจัย

๒.๑ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วม

สุนทร สายคำ และพระอธิการบุญช่วย โชติวิโส ได้กล่าวว่า การบริหารภายในองค์กรมีคำที่ใช้เรียกทางภาษาอังกฤษ ๒ คำ คือ คำว่า การจัดการ (Management) และคำว่า การบริหาร (Administration) การบริหารในเชิงธุรกิจ มักใช้คำว่า การจัดการ หมายถึง กระบวนการทำงานโดยอาศัย คน กลุ่ม และทรัพยากรต่าง ๆ ภายในองค์กรเป็นเครื่องมือเพื่อให้เป้าหมายขององค์กรดำเนินไปสู่ความสำเร็จมากกว่า^๑

สมยศ นาวิการ ได้ให้ความหมายของการบริหารแบบมีส่วนร่วม คือ กระบวนการให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีส่วนร่วมเกี่ยวข้องในกระบวนการตัดสินใจ เน้นการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง บุคคลใช้ความคิดสร้างสรรค์และความเชี่ยวชาญของพวกเขาในการแก้ปัญหา การบริหารที่สำคัญอยู่บนพื้นฐานของความคิดของการแบ่งอำนาจหน้าที่ ที่ถือว่าผู้บริหารแบ่งอำนาจการบริหารของพวกเขาให้เข้ากับผู้ใต้บังคับบัญชาของพวกเขา ประการสุดท้ายการบริหารแบบมีส่วนร่วม ต้องให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องที่อย่างแท้จริง ไม่ใช่เพียงแค่สัมผัสปัญหาหรือแสดงความห่วงใย^๒

^๑ สุนทร สายคำ และพระอธิการบุญช่วย โชติวิโส, “ภาวะผู้นำของผู้บริหารในมุมมองของผู้ใต้บังคับบัญชา”, วารสารสถาบันวิจัยพินิตธรรม, ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๖๐): ๒๔.

^๒ สมยศ นาวิการ, การบริหารและพฤติกรรมองค์กร, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์บรรณกิจ, ๒๕๔๕), หน้า ๑๓.

จันทราณี สงวนนาม อธิบายว่าการบริหารแบบมีส่วนร่วม หมายถึง การที่บุคคลได้มีส่วนเกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานทางด้านการแสดงความคิดเห็น การตัดสินใจ และการปฏิบัติงาน ตลอดจนการประเมินผล^๓

ความหมายของการมีส่วนร่วม มีนักวิชาการมากมายได้ให้ความหมายของคำว่า “การมีส่วนร่วม” ไว้ดังนี้

ยุวัฒน์ วุฒิเมธี กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพิจารณา ร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ อันมีผลกระทบต่อตนเองเปิดโอกาสให้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการแก้ปัญหาเพื่อความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น^๔

United Nations ได้ให้ความหมายการมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ประชาชนมีส่วนร่วมตามแผน และพัฒนาเป็นองค์ความรู้เพื่อนำไปสู่การพัฒนาต่อไป^๕

Cohen and Uphoff ให้ความหมายการมีส่วนร่วมของชุมชนว่า สมาชิกของชุมชนต้องเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องใน ๔ มิติ ได้แก่

- ๑) การมีส่วนร่วมการตัดสินใจว่าควรทำอะไรและทำอย่างไร
- ๒) การมีส่วนร่วมเสียสละในการพัฒนารวมทั้งลงมือปฏิบัติตามที่ได้ตัดสินใจ
- ๓) การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน
- ๔) การมีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการโดยสร้างโอกาสให้สมาชิกทุกคนของชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมช่วยเหลือ และเข้ามามีอิทธิพลต่อกระบวนการดำเนินกิจกรรมในการพัฒนารวมถึงได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนานั้นอย่างเสมอภาค^๖

Cohen and Uphoff ได้จำแนกการมีส่วนร่วมเป็น ๔ ประเภท คือ

๑. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ หมายถึงการที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการคิดริเริ่มโครงการโดยมีการอภิปรายถึงปัญหาและความต้องการ มีการจัดลำดับความสำคัญของปัญหา การกำหนดทางเลือกกว่าควรจะทำโครงการหรือกิจกรรมใดบ้าง และการตัดสินใจว่าจะทำโครงการหรือกิจกรรมใด และการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจยังครอบคลุมไปถึงการตัดสินใจในระหว่างการดำเนินงานโครงการ

^๓ จันทราณี สงวนนาม, **ประโยชน์ของการบริหารแบบมีส่วนร่วม**, (กรุงเทพมหานคร: บุ๊คพอยท์, ๒๕๔๕), หน้า ๑๑.

^๔ ยุวัฒน์ วุฒิเมธี, **การพัฒนาชุมชนและการพัฒนาชนบท**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ห้างหุ้นส่วนจำกัดไทยอนุเคราะห์ไทย, ๒๕๒๖).

^๕ United Nations, **Popular Participation in Decision making for Development**, (New York: United National Publication, 1978).

^๖ Cohen J.M. and N.T. Uphoff, **Rural Development Participation: Concept and Measures for Project Design Implementation and Evaluation**, (Rural Development Committee Center for International Studies: Cornell University, 1980).

๒. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ หมายถึง การที่ประชาชนมีส่วนร่วมในทรัพยากรต่าง ๆ ให้กับโครงการทั้งในด้านเงิน แรงงาน วัสดุอุปกรณ์ และการมีส่วนร่วมในการบริหารและประสานงานโครงการต่าง ๆ

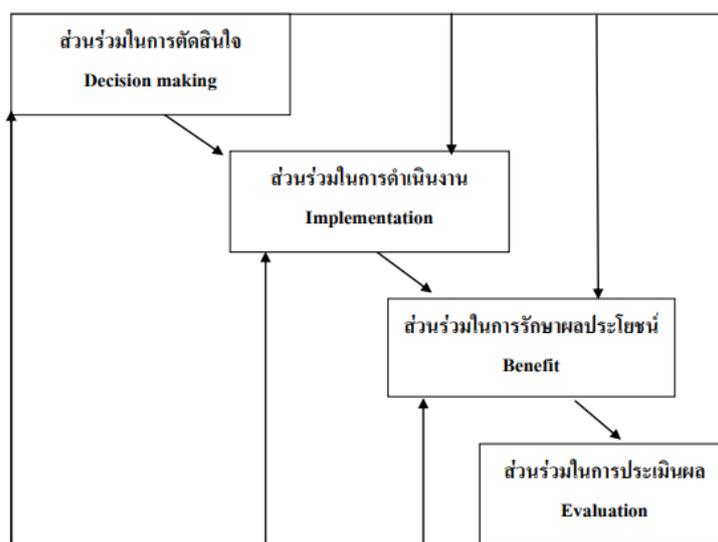
๓. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ การมีส่วนร่วมประเภทนี้มีสองนัย คือ เป็นทั้งการร่วมรับประโยชน์ และร่วมรับผลสืบเนื่องในทางลบจากโครงการพัฒนาผลประโยชน์ที่ได้รับ ได้แก่

๑) ผลประโยชน์ด้านวัตถุคือ การมีรายได้และทรัพย์สินเพิ่มขึ้นและมั่นคงมากขึ้นหรือการมีสาธารณูปโภคที่เพียงพอ มีประสิทธิภาพ หรือคุณภาพดี

๒) ผลประโยชน์ด้านสังคม ได้แก่ การได้รับการศึกษาหรือมีการรู้หนังสือมากขึ้น รวมทั้งการให้บริการสังคมอื่น ๆ มากขึ้นและมีคุณภาพดีขึ้น

๓) ผลประโยชน์ส่วนบุคคลได้แก่ การมีความนับถือตนเองมากขึ้น มีพลังอำนาจทางการเมืองมากขึ้น และมีความรู้สึกถึงความมีประสิทธิภาพของตนเอง

๔) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล เป็นการที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินโครงการทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ รูปแบบการมีส่วนร่วมประเมินอย่างเป็นทางการ เช่น การประชุมเพื่อทบทวนและประเมินการดำเนินงานที่ผ่านมา การร่วมเป็นคณะกรรมการหรือ คณะกรรมการในการประเมินผล หรือการเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการในการวิจัยประเมินผลสำหรับการมีส่วนร่วมในการประเมินผลอย่างไม่เป็นทางการ เช่น การประชุมกลุ่มย่อยอย่างไม่เป็นทางการ หรือการพบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานของโครงการ^๗

ภาพที่ ๒.๑ วงจรการมีส่วนร่วมตามแนวคิดของ Cohen and Uphoff

^๗ Cohen & Uphoff, *Effective Behavior in Organizations*, (New York: Richard D. Irwin Inc, 1980).

Boonlert Chittangwattana อธิบายว่าการมีส่วนร่วมคือ การที่ปัจเจกบุคคล หรือกลุ่มคนเข้ามามีส่วนร่วมเกี่ยวข้องร่วมมือ ร่วมรับผิดชอบ ในกิจกรรมการพัฒนาที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ในขั้นตอนต่าง ๆ ของการดำเนินกิจกรรมนั้น โดยมีกลุ่มหรือองค์กรรองรับบุคคลที่เข้ามามีส่วนร่วม การพัฒนาภูมิปัญญา การรับรู้ สามารถคิด วิเคราะห์และตัดสินใจ เพื่อกำหนดการดำเนินชีวิตได้ด้วยตนเอง^๘

Reeder ให้ความหมายเจาะจงถึงการมีส่วนร่วมว่าเป็นการปะทะสังสรรค์ทางสังคมทั้งในลักษณะการมีส่วนร่วมของปัจเจกบุคคลและการมีส่วนร่วมของกลุ่ม^๙

William W. Reeder ให้ความหมายว่า การเข้ามาปฏิบัติกิจกรรมในฐานะที่มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมกันในสถานะที่เท่าเทียมกันและด้วยความสมัครใจของแต่ละคน การมีส่วนร่วมเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาทั้งปวงที่มีผลยั่งยืน ส่งเสริมความเป็นมนุษย์และความเสมอภาค การมีส่วนร่วมนั้นเป็นกระบวนการที่เป็นประชาธิปไตยความเท่าเทียมกัน การถ่ายทอด และการรับรู้ปัญหาให้กลายเป็นเป้าหมายในการดำเนินการเลือกแก้ปัญหาาร่วมกัน ระดับของการมีส่วนร่วมขึ้นอยู่กับความเต็มใจจะเข้าร่วมกิจกรรมนั้นโดยไม่มีการบังคับขู่เข็ญหรือกดดันใด ๆ และหากผู้เข้าร่วมกิจกรรมไม่มีสิทธิที่จะควบคุมการดำเนินงานของเขาเอง (อยากหยุดลงเมื่อทำเมื่อไรก็ได้) แล้วการกระทำของเขาก็ไม่อาจถือได้ว่ามีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้นและการมีส่วนร่วมที่บุคคลทุกคนจะได้ปฏิบัติหรือทำกิจกรรมอย่างแข็งขันและกระตือรือร้นการมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิภาพมากคือ การร่วมกระทำการ ตั้งแต่ การร่วมคิด วางแผนกำหนดวิธีการทำงาน ลงมือทำงานและประเมินผลการทำงาน แต่การเข้าร่วมส่วนใดส่วนหนึ่งก็ถือว่ายังมีประโยชน์^{๑๐}

ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์ ให้ความหมายการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง “การที่ประชาชนหรือชุมชนพัฒนาขีดความสามารถของตนเองในการจัดการและควบคุมการใช้ และกระจายทรัพยากรและปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในสังคมเพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจและสังคมตามความจำเป็นอย่างสมศักดิ์ศรีในฐานะสมาชิกสังคมในการมีส่วนร่วม ประชาชนได้พัฒนาการรับรู้และภูมิปัญญา ซึ่งแสดงออกในรูปการตัดสินใจในการกำหนดชีวิตของตน”^{๑๑}

จากความหมายดังกล่าวที่กล่าวมาข้างต้น จึงสรุปได้ว่าการมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการที่ประชาชนหรือกลุ่มองค์กรใด ๆ ในชุมชนได้เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน ตั้งแต่การร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมตัดสินใจ ตลอดจนร่วมรับ

^๘ Chittangwattana, B., *Sustainable tourism development*, (Bangkok: Press and design, 2005).

^๙ Reeder, W.W., *Some Aspects of the Information Social Participation of Farm Families in New York State*, (New York: Unpublished Ph.D Dissertation, Cornell University, 1974).

^{๑๐} William W. Reeder, “Some Aspects of the Informal Social Participation of Farm Families”, *Ph.D. Dissertation*, (New York State: Cornell University, 1974).

^{๑๑} ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์, *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา*, (กรุงเทพมหานคร: ศักดิ์โสภณการพิมพ์, ๒๕๒๗).

ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรมนั้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ไขปัญหา ป้องกันปัญหา หรือพัฒนาปรับปรุงกิจกรรมต่าง ๆ ให้ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางในการดำเนินชีวิตตามวิถีของชุมชน

๑) ลักษณะการมีส่วนร่วม

ปารีชาติ วลัยเสถียร และคณะ ได้กล่าวว่า ลักษณะของการมีส่วนร่วมนั้น แบ่งออกดังนี้

๑. การสนับสนุนทรัพยากร คือ การสนับสนุนเงิน วัสดุอุปกรณ์ แรงงาน หรือการช่วยทำกิจกรรม คือ การเข้าร่วมในการวางแผน การประชุมแสดงความคิดเห็น การดำเนินการ การติดตาม และประเมินผล

๒. อำนาจหน้าที่ของผู้เข้าร่วม คือ เป็นผู้นำ เป็นกรรมการ เป็นสมาชิก เป็นการแสดงถึงระดับอำนาจของผู้เข้าร่วม จึงมีการโต้แย้งว่าการมีส่วนร่วมโดยวิธีการพัฒนาความสามารถของประชาชนเป็นเพียงการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าร่วมเพียงบางส่วน และหลายกรณีที่ประชาชนไม่มีโอกาสเข้าร่วมในการตัดสินใจ ทางออกที่ควรเป็นทำได้โดยการเสริมสร้างพลังอำนาจแก่ประชาชน^{๑๒}

ปกรณ์ ปรียากร กล่าวถึงลักษณะของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาสามารถกระทำได้ ๔ ลักษณะ ดังนี้

(๑) เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการกำหนดว่า อะไรคือความจำเป็นขั้นพื้นฐานของชุมชน

(๒) เป็นผู้ระดมทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อสนองต่อความจำเป็นพื้นฐาน

(๓) เป็นผู้มีบทบาทในการปรับปรุงวิธีการกระจายสินค้าและบริการให้สมบูรณ์ขึ้น

(๔) เป็นผู้ได้รับความพึงพอใจและเกิดแรงจูงใจในการที่จะสร้างกระบวนการในการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง^{๑๓}

สุชาติ จักรพิสุทธิ์ ได้สรุปลักษณะการมีส่วนร่วมของชุมชน แบ่งออกเป็น ๒ ลักษณะ ได้แก่

๑) ลักษณะการมีส่วนร่วมจากความเกี่ยวข้องทางด้านเหตุผล โดยการเปิดโอกาสให้สังคมองค์กรต่าง ๆ ในชุมชน ประชาชนได้มีบทบาทหลักตามสิทธิหน้าที่ในการเข้ามามีส่วนร่วม ตั้งแต่การคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจ วางแผน การร่วมปฏิบัติและการรับผิดชอบในผลกระทบที่เกิดขึ้น รวมไปถึงการส่งเสริม ชักนำ สนับสนุนให้การดำเนินงานเกิดผลประโยชน์ต่อชุมชนตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดด้วยความสมัครใจ

๒) ลักษณะการมีส่วนร่วมจากความเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจ เป็นการมีส่วนร่วมของชุมชนที่เกี่ยวข้องทางด้านจิตใจ อารมณ์ ทั้งค่านิยมของประชาชนเป็นเครื่องชี้นำตนเองให้เข้ามาในการมี

^{๑๒} ปารีชาติ วลัยเสถียร และคณะ, กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๔๓), หน้า ๒๐๘.

^{๑๓} ปกรณ์ ปรียากร, ทฤษฎีแนวคิดและกลยุทธ์เกี่ยวกับการพัฒนา, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๓๐), หน้า ๖๔.

ส่วนร่วม แสดงความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การกระทำที่บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ทำให้ผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมเกิดความผูกพัน มีความรู้สึกรับผิดชอบต่อกับกิจกรรมที่ทำด้วยความสมัครใจ^{๑๔}

ทศพล กฤตยพิสิฐ อธิบายว่าลักษณะการมีส่วนร่วมมีอยู่ ๕ ลักษณะ คือ

๑. การมีส่วนร่วมในขั้นริเริ่มการพัฒนา
๒. การมีส่วนร่วมในขั้นการวางแผนการพัฒนา
๓. การมีส่วนร่วมในขั้นการดำเนินงานการพัฒนา
๔. การมีส่วนร่วมในขั้นรับผลประโยชน์จากการพัฒนา
๕. การมีส่วนร่วมในขั้นประเมินผล^{๑๕}

จำเนียร วรรัตน์ชัยพันธ์ ได้กล่าวถึงลักษณะของการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้แก่

๑. รับรู้และติดตามข่าวสาร
๒. ร่วมปรึกษาหารือและวางแผน
๓. ร่วมตัดสินใจ
๔. ร่วมมือการดำเนินการ
๕. ติดตามและประเมินผล
๖. ควบคุมและตรวจสอบ^{๑๖}

จากที่กล่าวมาข้างต้นนั้น สรุปได้ว่าลักษณะการมีส่วนร่วม เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชน ได้เข้ามามีบทบาทหน้าที่ในการมีส่วนร่วม ตั้งแต่การคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจ การวางแผนร่วมปฏิบัติและรับผิดชอบต่อกิจกรรมที่ดำเนินงานด้วยความสมัครใจ

๒) รูปแบบและขั้นตอนการมีส่วนร่วม

รูปแบบของการมีส่วนร่วม

การที่ประชาชนภายในพื้นที่มีการรวมกลุ่มในรูปของประชาคมหรือชุมชน เป็นแนวคิดที่สนับสนุนความเข้มแข็งของชุมชนและสังคม โดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน ให้ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ไขปัญหา ซึ่งการแก้ไขปัญหาที่จำเป็นต้องมีความร่วมมือทำพร้อม ๆ กันในทุกระดับ ต้องระดมทุกองค์ประกอบในสังคมโดยเฉพาะชุมชน เพื่อเสริมสร้างความเป็นชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งสามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง สามารถสรุปได้เป็น ๔ รูปแบบ คือ

^{๑๔} สุชาติ จักรพิสูทธิ์, “การศึกษาทางเลือกของชุมชน”, วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ปีที่ ๒๗ ฉบับที่ ๔ (มิถุนายน-สิงหาคม ๒๕๔๗): ๑๘-๒๓.

^{๑๕} ทศพล กฤตยพิสิฐ, “การมีส่วนร่วมของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เขตหนองจอก ที่มีต่อโครงการ กิจกรรม การพัฒนาตามแนวทาง บวร และบรม เพื่อสร้างอุดมการณ์แผ่นดินธรรมแผ่นดินทองหนองจอก”, วิทยานิพนธ์ สังคมสงเคราะห์ศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๗), หน้า ๑๓.

^{๑๖} จำเนียร วรรัตน์ชัยพันธ์, “การพัฒนาไกลและปัจจัยเพื่อเมืองน่าอยู่ บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น”, วารสารเทศบาลเมืองน่าอยู่, (๒๕๔๔-๒๕๔๕): ๒๒-๒๕.

๑. การรับรู้ข่าวสาร (Public Information) ประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องได้รับการแจ้งให้ทราบถึงรายละเอียดของโครงการที่จะดำเนินการ รวมทั้งผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้น ทั้งนี้การได้รับแจ้งข่าวสารดังกล่าวจะต้องเป็นการแจ้งก่อนที่จะมีการตัดสินใจดำเนินโครงการ

๒. การปรึกษาหารือ (Public Consultation) เป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมที่มีการจัดการหารือระหว่างผู้ดำเนินการโครงการกับประชาชนที่เกี่ยวข้องและได้รับผลกระทบ เพื่อรับฟังความคิดเห็นและตรวจสอบข้อมูลเพิ่มเติม เพื่อให้เกิดความเข้าใจในโครงการและกิจกรรมมากขึ้น

๓. การประชุมรับฟังความคิดเห็น (Public Meeting) มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประชาชนและฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับโครงการหรือกิจกรรม และผู้มีอำนาจตัดสินใจในการทำโครงการหรือกิจกรรมนั้นได้ใช้เวทีสาธารณะในการทำความเข้าใจ และค้นหาเหตุผลในการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมในพื้นที่ซึ่งมีหลายระดับ ดังนี้

๓.๑ การประชุมระดับชุมชน (Community Meeting) โดยจัดขึ้นในชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากโครงการ โดยเจ้าของโครงการหรือกิจกรรมจะต้องส่งตัวแทนเข้าร่วม เพื่ออธิบายให้ที่ประชุมทราบถึงลักษณะโครงการและผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นและตอบข้อซักถาม

๓.๒ การประชุมรับฟังความคิดเห็นในเชิงวิชาการ (Technical Hearing) สำหรับโครงการที่มีข้อโต้แย้งในเชิงวิชาการ จำเป็นจะต้องเชิญผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขาจากภายนอกมาช่วยอธิบายและให้ความเห็นต่อโครงการ ซึ่งผู้เข้าร่วมประชุมต้องได้รับทราบผลดังกล่าวด้วย

๓.๓ การประชาพิจารณ์ (Public Hearing) เป็นเวทีในการเสนอข้อมูลอย่างเปิดเผย ไม่มีการปิดบัง ทั้งฝ่ายเจ้าของโครงการและฝ่ายผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากโครงการ ซึ่งจะต้องมีองค์ประกอบของผู้เข้าร่วมที่เป็นที่ยอมรับ มีหลักเกณฑ์และประเด็นในการพิจารณาที่ชัดเจน และแจ้งให้ทุกฝ่ายทราบทั่วกัน

๔. การร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) เป็นเป้าหมายสูงสุดของการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งประชาชนจะมีบทบาทในการตัดสินใจได้เพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับองค์ประกอบของคณะกรรมการที่เป็นผู้แทนประชาชนในพื้นที่

ลักษณะที่สำคัญของการมีส่วนร่วมเป็นเรื่องของกระบวนการ ซึ่งได้สรุปถึงขั้นตอนของการมีส่วนร่วมได้ ๔ ขั้นตอนหลัก ๆ ดังนี้

๑) มีส่วนร่วมในการคิด ศึกษา และค้นคว้าหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาตลอดจนความต้องการของชุมชน

๒) มีส่วนร่วมในการวางนโยบาย หรือแผนงาน โครงการ หรือกิจกรรม เพื่อลดและแก้ไขปัญหา

๓) มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการจัดหรือปรับปรุงระบบการบริหารทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและปฏิบัติงานให้บรรลุตามเป้าหมาย

๔) มีส่วนร่วมในการควบคุม ติดตาม และประเมินผลการทำงาน^{๑๗}

^{๑๗} อ่างแก้ว.

สุนีย์ มัลลิกะมาลย์ อธิบายถึงรูปแบบหรือระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ โดยแบ่งออกเป็น ๖ ระดับ คือ

- ระดับที่ ๑ ร่วมรับรู้
- ระดับที่ ๒ ร่วมคิดร่วมแสดงความคิดเห็น
- ระดับที่ ๓ ร่วมพิจารณาร่วมตัดสินใจ
- ระดับที่ ๔ ร่วมดำเนินการ
- ระดับที่ ๕ ร่วมติดตาม ตรวจสอบและประเมินผล
- ระดับที่ ๖ ร่วมรับผล

ระดับที่ ๑ ร่วมรับรู้ หมายถึง รัฐได้ให้ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับโครงการหรือกิจกรรมแก่ประชาชน เมื่อรัฐมีความคิดริเริ่มหรือมีนโยบายที่จะให้มีโครงการหรือกิจกรรมนั้น ๆ จึงเปิดโอกาสให้ประชาชนได้รับรู้โดยการให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชน หรือให้สิทธิในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของราชการที่มอบให้แก่ประชาชนนั้น นับว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการให้ประชาชนได้มีโอกาสมีส่วนร่วมด้วย เนื่องจากข้อมูลข่าวสารจะบอกถึงโครงการหรือกิจกรรมที่กำลังจะเกิดขึ้นความจำเป็นและความสำคัญที่ต้องให้มีโครงการหรือกิจกรรมนั้น รวมถึงการดำเนินการและมาตรการต่าง ๆ ที่จะนำมาใช้เพื่อการป้องกันแก้ไขปัญหาผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อมจากโครงการหรือกิจกรรมนั้น ๆ ซึ่งการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารนี้ถือว่าเป็นสิทธิประการหนึ่งของประชาชนในการเข้ามามีส่วนร่วม ในการ จัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ระดับที่ ๒ ร่วมคิด ร่วมแสดงความคิดเห็น หมายถึง เมื่อประชาชนได้ร่วมรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากรัฐแล้วประชาชนก็จะร่วมค้นหาปัญหาสาเหตุของปัญหา ความจำเป็นและความต้องการที่ต้องให้มีโครงการหรือกิจกรรมนั้นพร้อมร่วมแสดงความคิดเห็น เพื่อหน่วยงานเจ้าของโครงการหรือกิจกรรม หรือ หน่วยงาน หรือผู้มีอำนาจตัดสินใจนำไปใช้ประกอบการพิจารณาต่อไป

ระดับที่ ๓ ร่วมพิจารณา ร่วมตัดสินใจ หมายถึง ร่วมพิจารณาเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับโครงการหรือกิจกรรมการเลือกพื้นที่ตั้งโครงการ โดยเฉพาะประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ที่จะตั้งโครงการควรจะมีส่วนร่วมพิจารณารับหรือปฏิเสธไม่ให้โครงการตั้งในพื้นที่หากเห็นว่ามาตรการที่จะใช้ในการลดผลกระทบสิ่งแวดล้อม และมาตรการติดตามตรวจสอบไม่ชัดเจนและไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมตรวจสอบด้วย

ระดับที่ ๔ ร่วมดำเนินการ หมายถึง ร่วมในการลงทุน ร่วมในการคัดเลือกผู้ปฏิบัติงานหรือ ร่วมปฏิบัติงานเอง ในระดับการมีส่วนร่วมนี้อาจจะทำได้ในทุกประเภทของโครงการ เช่น หากเป็นโครงการที่จำเป็นต้องใช้ความรู้เฉพาะด้านผู้ชำนาญการหรือเทคโนโลยีขั้นสูง บางครั้งเป็นความยุ่งยากที่จะให้ประชาชนเข้ามีส่วนร่วมปฏิบัติงานได้ แต่หากเป็นโครงการหรือกิจกรรมระดับท้องถิ่น เช่น การจัดการทรัพยากรอื่นที่ใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านได้ ชาวบ้านหรือประชาชนในท้องถิ่นก็เข้าร่วมดำเนินการได้หรือเป็นการร่วมดำเนินการด้วยการลงทุนย่อมถือว่ามีร่วมดำเนินการได้

ระดับที่ ๕ ร่วมติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผล หมายถึง การร่วมตรวจสอบและติดตาม การดำเนินการตามโครงการหรือกิจกรรมนั้น ๆ ว่าเป็นไปตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์หรือไม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากเป็นโครงการหรือกิจกรรมที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมแล้วได้นำมาตรการลดผลกระทบมาใช้หรือไม่ มีการใช้ระบบการติดตามตรวจสอบเพื่อป้องกันปัญหาเกิดขึ้น

หรือไม่ การมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อการพิทักษ์รักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างมาก เพราะประชาชนจะทำหน้าที่คอยเฝ้าระวังและเตือนภัย (Watch Dog) การดำเนินงานโครงการเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาได้ทัน่วงทีก่อนที่จะมีผลร้ายเกิดขึ้นและเมื่อมีการดำเนินการตามโครงการหรือกิจกรรมแล้ว ก็ต้องมีการประเมินผลการดำเนินการว่าบรรลุตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์มากน้อยเพียงใด มีการนำมาตรการการป้องกันแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมมาใช้หรือไม่ และผลของการดำเนินการเป็นอย่างไรเพื่อจะได้เป็นแนวทางในการพิจารณา นำเอามาตรการที่เหมาะสมมาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ระดับที่ ๖ ร่วมรับผล หมายถึง การดำเนินการโครงการหรือกิจกรรมที่ดำเนินไปแล้ว ย่อมได้มาซึ่งผลประโยชน์และผลกระทบทั้งที่เป็นผลกระทบด้านบวกและผลกระทบด้านลบทั้งต่อประชาชน และต่อสิ่งแวดล้อมโดยที่ประชาชนหลีกเลี่ยงไม่ได้ ต้องรับเอาผลที่เกิดขึ้นมานั้น หากประชาชนได้มีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมด้วยทั้ง ๖ ระดับนั้น ย่อมถือว่าเป็นการมีส่วนร่วมที่สมบูรณ์ตามแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน^{๑๘}

โกวิท พวงงาม ได้สรุปถึงการมีส่วนร่วมที่แท้จริงของประชาชนในการพัฒนาควรมี ๔ ขั้นตอน คือ

๑. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาของแต่ละท้องถิ่น กล่าวคือ หากชาวบ้านยังไม่สามารถทราบถึงปัญหาและเข้าใจถึงสาเหตุของปัญหาในท้องถิ่นของตนเป็นอย่างดีแล้ว การดำเนินงานต่าง ๆ เพื่อแก้ไขปัญหาของท้องถิ่นย่อมไร้ประโยชน์ เพราะประชาชนจะไม่เข้าใจ และมองไม่เห็นถึงความสำคัญของการดำเนินงานเหล่านั้น

๒. การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม เพราะการวางแผนดำเนินงานเป็นขั้นตอนที่จะช่วยให้ชาวบ้านรู้จักวิธีการคิด การตัดสินใจอย่างมีเหตุผล นำเอาปัจจัยข่าวสารข้อมูลมาใช้ในการวางแผน

๓. การมีส่วนร่วมในการลงทุน และการปฏิบัติงาน ชาวชนบทส่วนใหญ่ มีฐานะยากจน แต่ก็มีแรงงานของตนเองที่สามารถใช้เข้าร่วมได้ การร่วมลงทุนและปฏิบัติงาน จะให้ชาวบ้านสามารถคิดต้นทุนดำเนินงานได้ด้วยตนเอง ทำให้ได้เรียนรู้การดำเนินกิจกรรมอย่างใกล้ชิด

๔. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงาน หากการติดตามงานและการประเมินผลงานขาดการมีส่วนร่วม ย่อมไม่ทราบด้วยตนเองว่างานที่ทำไปนั้นได้รับผลดี และได้ประโยชน์หรือไม่อย่างไร การดำเนินกิจกรรมอย่างเดียวกัน โอกาสต่อไปจึงอาจประสบความสำเร็จลำบาก^{๑๙}

^{๑๘} สุนีย์ มัลลิกะมาลย์, รัฐธรรมนูญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพิทักษ์รักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕), หน้า ๕๗-๖๒.

^{๑๙} โกวิท พวงงาม, รศ.ดร., การประเมินองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความเป็นเลิศด้านความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมของประชาชน, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทมิสเตอร์ก๊อบบี้ (ประเทศไทย) จำกัด, ๒๕๕๐), หน้า ๘.

๓) หลักการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน

หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนของสังคมได้เข้ามามีส่วนร่วมกับภาครัฐ สามารถจะแบ่งระดับออกเป็น ๕ ระดับ ดังนี้

๑. การให้ข้อมูลข่าวสาร Inform ถือเป็น การมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับต่ำที่สุด แต่มีความสำคัญที่สุด เพราะเป็นก้าวแรกของการที่ภาครัฐจะเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าสู่กระบวนการมีส่วนร่วมในเรื่องต่าง ๆ วิธีการให้ข้อมูลสามารถใช้ช่องทางต่าง ๆ เช่น เอกสารสิ่งพิมพ์ การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านทางสื่อต่าง ๆ การจัดนิทรรศการ จัดหมายข่าว การจัดงานแถลงข่าวการตีพิมพ์ ประการ และการให้ข้อมูลผ่านเว็บไซต์

๒. การรับฟังความคิดเห็น Consult เป็นกระบวนการที่เปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลข้อเท็จจริง และความคิดเห็นเพื่อประกอบการตัดสินใจของหน่วยงานภาครัฐด้วยวิธีต่าง ๆ เช่น การรับฟังความคิดเห็น การสำรวจความคิดเห็น การจัดเวทีสาธารณะ การแสดงความคิดเห็นผ่านเว็บไซต์

๓. การเกี่ยวข้อง Involve เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานหรือร่วมเสนอแนะแนวทางที่นำไปสู่การตัดสินใจ เพื่อสร้างความมั่นใจให้ประชาชนว่าข้อมูลความคิดเห็น และความต้องการของประชาชนจะถูกนำไปพิจารณาเป็นทางเลือกในการบริหารงานของภาครัฐ เช่น การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อพิจารณาประเด็นนโยบายสาธารณะ ประชาพิจารณ์การจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อเสนอแนะประเด็นนโยบาย

๔. ความร่วมมือ Collaboration เป็นการให้กลุ่มประชาชน ผู้แทนภาคสาธารณะมีส่วนร่วมโดยเป็นส่วนหนึ่งกับภาครัฐในทุกขั้นตอนของการตัดสินใจ และมีการดำเนินกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง เช่น คณะกรรมการที่มีฝ่ายประชาชนร่วมเป็นกรรมการ

๕. การเสริมอำนาจแก่ประชาชน Empower เป็นขั้นที่ให้บทบาทประชาชนในระดับสูงที่สุด โดยประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจ^{๒๐}

International Association of Participation หรือเรียกว่า IAP2 คือ สมาคมนานาชาติด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้กล่าวถึงตัวแบบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยนำเสนอการแบ่งระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนออกเป็น ๕ ขั้น ซึ่งเป็นตามหลักการเดียวกับของ Arnstein คือ ยิ่งสูงขึ้นยิ่งสะท้อนอำนาจและอิทธิพลของประชาชนในการบริหารหรือตัดสินใจมากขึ้นจำแนกได้ดังนี้

๑. การมีส่วนร่วมในระดับเสริมอำนาจให้ประชาชน: เป็นขั้นที่ให้บทบาทประชาชนสูงที่สุด เพราะให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจด้วยตนเอง การมีส่วนร่วมในรูปแบบนี้สะท้อนความยินยอมพร้อมใจในการยอมรับอำนาจ การมีส่วนร่วมในระดับนี้สะท้อนให้เห็นถึงอำนาจของประชาชนในระดับสูง

^{๒๐} วิษณุ หยกจินดา, “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน หมู่บ้านทุ่งกร่าง ตำบลทับไทร อำเภอบึงน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี”, วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๗), หน้า ๓๕-๓๖.

๒. การมีส่วนร่วมในระดับสร้างความร่วมมือ: เป็นการให้บทบาทของประชาชนในระดับสูง โดยประชาชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะทำงานร่วมกันในกระบวนการของการตัดสินใจ

๓. การมีส่วนร่วมในระดับเข้ามามีบทบาท: เป็นลักษณะการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมทำงานตลอดกระบวนการตัดสินใจ มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและข้อมูล มีจุดมุ่งหมายชัดเจน ข้อมูลความคิดเห็นของประชาชนจะสะท้อนออกมาในทางเลือกต่าง ๆ ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน เข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มต้นและมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันอย่างเข้มข้น

๔. การมีส่วนร่วมในระดับรับฟังความคิดเห็น: เป็นลักษณะการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลข้อเท็จจริง ความรู้สึก และความคิดเห็นประกอบการตัดสินใจ ดังนั้นประชาชนมีบทบาทในฐานะเป็นผู้ให้ข้อมูล การตัดสินใจเป็นบทบาทของหน่วยงานภาครัฐ

๕. การมีส่วนร่วมในระดับให้ข้อมูลข่าวสาร เป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับต่ำที่สุดบทบาทของประชาชนน้อยมากเพียงแต่รับทราบว่าจะเกิดอะไรที่ไหน มีลักษณะประชาสัมพันธ์ โดยให้มองแต่ด้านดีเท่านั้น แต่หัวใจสำคัญของขั้นตอนนี้ คือ การให้ข้อเท็จจริงและตัดสินใจ^{๒๑}

จึงสรุปได้ว่าจากรูปแบบและขั้นตอนของการมีส่วนร่วมที่นักวิชาการทั้งหลายได้แสดงทัศนะไว้ ที่กล่าวมาข้างต้นนี้ จะเน้นความสามัคคี การยอมรับ และการให้เกียรติกันและกัน เปิดโอกาสให้ทุกคนได้แสดงความสามารถในการตัดสินใจของทุกฝ่าย เคารพในสิทธิของแต่ละบุคคล ได้ร่วมเสนอแนะหาทางร่วมกันที่นำไปสู่การตัดสินใจ

๔) ปัจจัยและเงื่อนไขที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชน

การมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น มีอยู่ด้วยกันหลายปัจจัย ที่นำมาซึ่งการบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ มีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวไว้ ดังนี้

William W. Reeder ได้กล่าวถึง ปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ ๑๑ ประการ ดังนี้

๑. บุคคลและกลุ่มบุคคลจะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใด ๆ ก็ต่อเมื่อกิจกรรมนั้นสอดคล้องกับความเชื่อพื้นฐาน ทัศนคติ และค่านิยมของตน

๒. บุคคลและกลุ่มบุคคลจะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใด ๆ ก็ต่อเมื่อกิจกรรมนั้นมีคุณค่าสอดคล้องกับผลประโยชน์ของตน

๓. บุคคลและกลุ่มบุคคลจะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใด ๆ ก็ต่อเมื่อกิจกรรมนั้นมีเป้าหมายที่จะส่งเสริม และปกป้องรักษาผลประโยชน์ของตน

๔. บุคคลและกลุ่มบุคคลจะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใด ๆ ก็ต่อเมื่อตัวเองมีประสบการณ์ที่เป็นอดีตต่อกิจกรรมนั้นมาแล้ว

^{๒๑} International Association of Participation-IAP2 , “ Planning for Effective Public Participation, The International Association for Public Participation” , A Module in IAP2’s Certificate Program for Public Participation, (Student book: 2006).

๕. บุคคลและกลุ่มบุคคลจะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใด ๆ ก็ต่อเมื่อกิจกรรมนั้นสอดคล้องกับสิ่งที่ตัวเองได้มาหรือหวังเอาไว้

๖. บุคคลและกลุ่มบุคคลจะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใด ๆ ย่อมขึ้นอยู่กับความคิดเห็นของตนเองเป็นใหญ่

๗. การเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใด ๆ ของบุคคลและกลุ่มบุคคลจะกระทบโดยการบีบบังคับหาได้ไม่

๘. การเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใด ๆ ของบุคคลและกลุ่มบุคคลย่อมขึ้นอยู่กับอุปนิสัยและจารีตประเพณี

๙. บุคคลและกลุ่มบุคคลจะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้นขึ้นอยู่กับโอกาสที่เอื้ออำนวย

๑๐. การเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใด ๆ ของบุคคลและกลุ่มบุคคลย่อมขึ้นอยู่กับความสามารถ

๑๑. บุคคลและกลุ่มบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใด ๆ ก็ต่อเมื่อได้รับการสนับสนุนกระตุ้น ยั่วยุและจูงใจให้เกิดขึ้น^{๒๒}

World Health Organization ได้กล่าวว่าปัจจัยพื้นฐานที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ มีอยู่ ๓ ปัจจัย ดังนี้

(๑) ปัจจัยจากสิ่งจูงใจ ประชาชนจะเข้าร่วมกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งนั้น ด้านการร่วมแรงร่วมบริหารจัดการทรัพยากร หรืออื่น ๆ นั้น มักมีสิ่งจูงใจอยู่ด้วยกัน ๒ ประการ คือ ประการแรก บุคคลมองเห็นว่าตนจะได้รับผลประโยชน์ตอบแทนในสิ่งที่ตนทำไป จึงเป็นการกระตุ้นให้เกิดสิ่งจูงใจ ประการที่สอง คือ ได้รับการบอกกล่าวหรือชักชวนจากเพื่อนให้เข้าร่วมโดยมีสิ่งจูงใจเป็นตัวชี้้นำ

(๒) ปัจจัยเกี่ยวกับการมองเห็นช่องทางในการเข้าไปมีส่วนร่วม ประชาชนเห็นถึงประโยชน์ของการเข้าร่วมในกิจกรรมของสังคม แต่ก็ไม่อาจเข้าร่วมกิจกรรมได้ เนื่องจากมองไม่เห็นช่องทางของการเข้าร่วม หรือมองเห็นช่องทางแต่มองไม่เห็นถึงผลที่คาดว่าจะได้รับ

(๓) ปัจจัยเกี่ยวกับการจัดสรรผลประโยชน์ของการมีส่วนร่วม โดยปกติในกิจกรรมหนึ่ง ๆ แม้ว่าประชาชนจะเห็นด้วย และได้มีโอกาสเข้าร่วมแต่ไม่มีการกำหนดเป้าหมายวิธีการหรือผลประโยชน์ของกิจกรรมที่ชัดเจน การกำหนดและการจัดสรรไปขึ้นอยู่กับเจ้าหน้าที่รัฐ ซึ่งส่วนมากแล้วทำให้ประชาชนไม่สามารถเข้าไปมีส่วนร่วมได้อย่างแท้จริง^{๒๓}

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ ได้กล่าวถึง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมดังนี้

๑. ความศรัทธาที่มีต่อความเชื่อถือบุคคลสำคัญและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การบำเพ็ญประโยชน์

^{๒๒} Reeder, William W., *Some Aspects of the Information Social Participation of Farm Families in New York State*, (New York: Cornell University, 1978), p. 39.

^{๒๓} World Health Organization, *Community Involvement in Health for Primary Health Care*, (Geneva: WHO, 1981).

๒. ความเกรงใจที่มีต่อบุคคลที่เคารพนับถือ หรือมีเกียรติ มีตำแหน่ง ทำให้ประชาชนเกิดความเกรงใจที่จะมีส่วนร่วมด้วยทั้ง ๆ ที่ยังไม่มีความศรัทธาหรือความเต็มใจอย่างเต็มเปี่ยมที่กระทำ เช่น ผู้ใหญ่ออกปากขอแรงผู้น้อยก็ต้องช่วยแรง

๓. อำนาจบังคับที่เกิดจากบุคคลที่มีอำนาจเหนือกว่าทำให้ประชาชนถูกบังคับให้มีส่วนร่วมในการกระทำต่าง ๆ ^{๒๔} และยังได้กล่าวถึงเงื่อนไขการมีส่วนร่วมไว้ว่าอย่างน้อย ๓ ประการคือ

๑) ประชาชนต้องมีอิสรภาพที่จะมีส่วนร่วม

๒) ประชาชนต้องสามารถที่จะมีส่วนร่วม

๓) ประชาชนต้องเต็มใจที่จะมีส่วนร่วม และความสำเร็จของการมีส่วนร่วมยังขึ้นอยู่กับเงื่อนไขดังต่อไปนี้

๑. ประชาชนต้องมีเวลาที่จะมีส่วนร่วมการมีส่วนร่วมไม่เหมาะสมกับสถานการณ์ฉุกเฉิน

๒. ประชาชนต้องไม่เสียเงินทองค่าใช้จ่ายในการมีส่วนร่วมมากเกินไปเขาประเมินผลตอบแทนที่จะได้รับ

๓. ประชาชนต้องมีความสนใจที่สัมพันธ์สอดคล้องกับการมีส่วนร่วมนั้น

๔. ประชาชนต้องสามารถสื่อสารรู้เรื่องกันทั้งสองฝ่าย

๕. ประชาชนต้องไม่รู้สึกระทอกระเทือนต่อตำแหน่งหน้าที่ หรือสถานภาพทางสังคม

นเรศ สงเคราะห์สุข ได้สรุปปัจจัยของการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ ๒ ประการ คือ

(๑) การจัดการกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งสามารถทำได้หลายวิธี เช่น การจัดเวที วิเคราะห์สถานการณ์ของกลุ่มเพื่อทำความเข้าใจ และเรียนรู้ร่วมกันในประเด็นต่าง ๆ การจัดเวทีแลกเปลี่ยนประสบการณ์หรือจัดทัศนศึกษาดูงานระหว่างกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ภายในชุมชนและระหว่างชุมชนการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะเฉพาะด้านต่าง ๆ การลงมือปฏิบัติจริง

(๒) การพัฒนาผู้นำเครือข่าย เพื่อให้ผู้นำเกิดความมั่นใจในความรู้และความสามารถที่มีอยู่ ช่วยให้สามารถริเริ่มกิจกรรมการแก้ไขปัญหา ซึ่งสามารถทำได้หลายวิธี เช่น การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้นำทั้งภายในและภายนอกชุมชน การสนับสนุนการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และสนับสนุนข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นอย่างต่อเนื่อง

จากปัจจัยและเงื่อนไขที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนดังที่กล่าวมานั้น สรุปได้ว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนต้องมีการเปิดโอกาสในทุกระดับ และจะต้องมีมูลเหตุจูงใจในการเข้าไปมีส่วนร่วม ที่สำคัญคือต้องไม่มีการบีบบังคับ ตั้งอยู่บนพื้นฐานความมีเสรีภาพ ความเสมอภาค โดยเจ้าหน้าที่หรือภาครัฐต้องมีส่วนสำคัญในการกระตุ้นให้ประชาชนรับข่าวสาร รวมทั้งให้ความรู้ต้องมี

^{๒๔} นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์, แนวคิดแนวทางการพัฒนาชุมชน, (กรุงเทพมหานคร: ราชไทยเพรส, ๒๕๕๐), หน้า ๑๘๓.

ความเคารพ มีความเชื่อ และเข้าใจในประชาชน สร้างจิตสำนึกของความเท่าเทียมกันในสังคม เพื่อให้ประชาชนได้ปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่ของตนเอง และเกิดกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง

๒.๒ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน

๒.๒.๑ ความหมายของการพัฒนา

ราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายของคำว่า “การพัฒนา” ในภาษาไทยมาจาก “วฒน” ในบาลี และ “วฺรณ” ในภาษาสันสกฤต แปลว่า ความเจริญ^{๒๕}

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ ได้ให้ความหมายของคำว่า พัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่มีการกำหนดทิศทาง (directed change) หรือการเปลี่ยนแปลงที่ได้วางแผนไว้แน่นอนล่วงหน้า (planned change)^{๒๖}

ยูวัฒน์ วุฒิมณี ได้ให้ความหมายของคำว่า พัฒนา หมายถึง การกระทำให้เกิดขึ้น เปลี่ยนจากสภาพหนึ่งไปสู่อีกสภาพหนึ่งที่ดีกว่า^{๒๗}

วิทยากร เชียงกุล อธิบายว่า การพัฒนาที่แท้จริงควรหมายถึงการทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนมีความสุข ความสะดวกสบาย ความอยู่ดีกินดี ความเจริญทาง ศิลปวัฒนธรรมและจิตใจและความสงบสันติ ซึ่งนอกจากจะขึ้นอยู่กับ การได้รับปัจจัยทางวัตถุเพื่อตอบสนองความต้องการทางร่างกายแล้ว ประชาชนยังต้องการได้รับการพัฒนาด้านการศึกษา สิ่งแวดล้อมที่ดี พักผ่อนหย่อนใจและการพัฒนาวัฒนธรรมและจิตใจด้านต่าง ความต้องการทั้งหมดนี้ บางครั้งเราเรียกกันว่า “การพัฒนาคุณภาพ” เพื่อให้เห็นว่า การพัฒนาไม่ได้ขึ้นอยู่กับ การเพิ่มปริมาณสินค้าหรือรายได้เท่านั้น หากอยู่ที่การเพิ่มความพอใจความสุขของประชาชนมากกว่า^{๒๘}

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ ได้สรุปเกี่ยวกับการพัฒนาไว้ว่า การพัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีกว่าเดิม เพื่อให้ประชาชนหรือชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และมีความเจริญก้าวหน้า โดยการเปลี่ยนแปลงนั้นได้มีการกำหนดไว้ก่อนและครอบคลุมทั้งด้านวัตถุ และด้านจิตใจ หรืออาจแบ่งเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง นอกจากนี้แล้วการพัฒนาในแง่ที่เป็นกระบวนการ (Process) จะประกอบด้วยหลายขั้นตอน (Stages) ที่มีความสัมพันธ์หรือเชื่อมโยง (Relation or Linkage) และสอดคล้องกับการพัฒนายังเป็นกระบวนการต่อเนื่อง (Continuing

^{๒๕} ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒, (กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์ จำกัด, ๒๕๔๖), หน้า ๗๗๙.

^{๒๖} สัญญา สัญญาวิวัฒน์, การพัฒนาชุมชน, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๖), หน้า ๕.

^{๒๗} ยูวัฒน์ วุฒิมณี, การพัฒนาชุมชนและการพัฒนาชนบท, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ห้างหุ้นส่วนจำกัดไทยอนุเคราะห์ไทย, ๒๕๒๖), หน้า ๑.

^{๒๘} วิทยากร เชียงกุล, การพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมไทย: บทวิเคราะห์, (กรุงเทพมหานคร: ฉบับกระ, ๒๕๒๗), หน้า ๑๗-๑๘.

Process) คือหลังจากดำเนินกิจกรรมพัฒนากิจกรรมหนึ่งผ่านไปแล้วก็จะนำสู่การดำเนินกิจกรรมพัฒนากิจกรรมอื่น ๆ ต่อไปอีก^{๒๙}

นันทนีย์ กมลศิริพิชัยพร อธิบายว่า การพัฒนาเป็นกระบวนการในการที่จะเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงคุณภาพชีวิต (Quality of Life) ของประชาชนส่วนใหญ่ให้ดีขึ้น ซึ่งรวมถึงเรื่องที่ดีสืบคุณค่าของคนในแต่ละสังคมด้วย ความหมายของการการพัฒนาจึงแตกต่างกันออกไปตามกาลเวลา สถานที่และลักษณะของปัญหาหรือความต้องการของแต่ละสังคม โดยมีปัจจัยที่สนับสนุนส่งเสริมการเปลี่ยนแปลงให้เป็นไปทิศทางที่พึงประสงค์ ดังนี้

๑. เป็นการเปลี่ยนแปลงที่นำมาซึ่งการปรับปรุงให้ดีขึ้นสำหรับคนส่วนใหญ่
๒. ควรจะเป็นอันตรายน้อยที่สุดและเป็นประโยชน์ต่อทุก ๆ คน
๓. ตอบสนองความต้องการพื้นฐานหรือความต้องการที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิต
๔. มีความสอดคล้องกับความต้องการของคนส่วนใหญ่
๕. ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม

ในความหมายพื้นฐานการพัฒนา ก็คือการทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนในทุก ๆ ด้านของสังคมทั้งมวล การพัฒนามิได้เป็นเพียงการพัฒนาด้านรายได้หรือด้านเศรษฐกิจเพียงด้านเดียวและไม่ใช่เรื่องของเทคนิค แต่การพัฒนาเป็นการเปลี่ยนแปลงในแนวความคิดและเปลี่ยนแปลงการกระทำที่เป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงเพื่อตอบสนองความต้องการและก่อให้เกิดคุณภาพชีวิตของประชาชนทุกหมู่เหล่าให้ดีขึ้น^{๓๐}

สนธยา พลศรี ได้กล่าวว่า นักพัฒนาชุมชนได้ให้ความหมายของคำว่า การพัฒนาไว้ใกล้เคียงกับนักสังคมวิทยา คือการพัฒนาเป็นวิธีการเปลี่ยนแปลงมนุษย์และสังคมมนุษย์ให้ดีขึ้น แต่ว่า นักพัฒนาชุมชนมุ่งเน้นที่มนุษย์ในชุมชนจะต้องร่วมกันดำเนินงานและได้รับผลจากการพัฒนาร่วมกัน^{๓๑}

ยุทธนา กาเต็ม ได้ให้ความหมายของการพัฒนาชุมชนไว้ว่า เป็นกระบวนการพัฒนาคนกลุ่มคนในชุมชนให้มีความรู้ ความสามารถ มีศักยภาพในการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ในชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุดภายใต้การขับเคลื่อนของภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการสนับสนุนส่งเสริมให้การพัฒนาชุมชนประสบความสำเร็จตามขีดความสามารถที่มีอยู่ ด้วยวิธีการ เครื่องมือใน การพัฒนาคน

^{๒๙} วิรัช วิรัชนิภาวรรณ, ความหมายของการพัฒนาคำที่มีความหมายใกล้เคียงและแนวคิดพื้นฐานของการพัฒนา, (เอกสารอัดสำเนา: ม.ป.ท.), หน้า ๔๒-๔๓.

^{๓๐} นันทนีย์ กมลศิริพิชัยพร, เอกสารประกอบการสอนวิชาทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี, ม.ป.ป.), หน้า ๕. (อัดสำเนา)

^{๓๑} สนธยา พลศรี, ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๗), หน้า ๒-๕.

ในชุมชนให้มีคุณภาพ มีความพร้อมที่จะรองรับการพัฒนา ควบคู่กับการให้สิทธิเสรีภาพและเปิดโอกาสให้สมาชิก ในชุมชนสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ^{๓๒}

ณัฐวุฒิ ทรัพย์อุปลัมภ์ ได้ทำการสรุปประมวลความหมายของการพัฒนาชุมชนไว้ว่า การพัฒนาชุมชน หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงคนและชุมชนให้ดีขึ้น โดยใช้พลังและความร่วมมือจากคนในชุมชนและหน่วยงานของรัฐ และองค์กรในชุมชน เพื่อปรับปรุงแก้ไขปัญหาและสร้างสรรค์ชุมชนให้เกิดความก้าวหน้าทั้งในด้านคุณภาพชีวิต ความเป็นอยู่ เศรษฐกิจ^{๓๓}

อภิชัย พันธเสน ได้กล่าวว่า การพัฒนาชุมชน คือ “ลักษณะการเปลี่ยนแปลงทาง เศรษฐกิจและการเมืองที่ตั้งใจกระทำขึ้น เพื่อปรับปรุงคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้นจากสภาพ ก่อนการพัฒนา มีการกินดีอยู่ดี มีการส่งเสริมให้ประชาชนสามารถพึ่งตนเองได้ มีการปรับปรุง ดัดแปลงมีอำนาจต่อรองทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองกับสังคมภายนอกท้องถิ่นของตน ตลอดจน มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของชุมชนเป็นสำคัญ”^{๓๔}

จากความหมายทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้นนั้น จึงสรุปได้ว่าการพัฒนาชุมชน หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงที่มีการกำหนดทิศทาง รายละเอียดเอาไว้ล่วงหน้า เพื่อพัฒนาคนและชุมชน ให้มีความรู้ ความสามารถ มีศักยภาพในการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ในชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยใช้พลังและความร่วมมือจากคนในชุมชนและหน่วยงานของรัฐ และองค์กรในชุมชน ปรับปรุงแก้ไข ปัญหาและยกระดับมาตรฐานการครองชีพและคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น รวมถึงการพัฒนา ด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคมวัฒนธรรมและเทคโนโลยี และยังเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ คุณค่าของคนในแต่ละสังคมอีกด้วย

๒.๒.๒ แนวคิด และหลักการพัฒนาชุมชน

โกวิท พวงงาม ได้กล่าวว่าการพัฒนาชุมชน มีแนวคิดพื้นฐานอยู่ที่การสรรหา กระบวนการ แนวทาง รูปแบบของกิจกรรมหรือโครงการที่หนุนเสริมการพัฒนาโดยเปิดโอกาสให้ ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมพัฒนาชุมชนของตนเอง โดยวางอยู่บนแนวทางคนที่มีความสำคัญที่สุด เป็นการสร้างความเชื่อมั่นในศักยภาพและพลังความสามารถของคน ยึดหลักการมีส่วนร่วมพัฒนาให้ ประชาชนพึ่งตนเองได้มากขึ้น โดยรัฐให้การช่วยเหลือสนับสนุนในส่วนที่เกินขีดความสามารถของ ประชาชนตามโอกาสและหลักเกณฑ์ที่เหมาะสม ใช้วิถีแห่งประชาธิปไตยและหาโอกาสกระตุ้นให้ การศึกษา ให้ประชาชนเกิดความคิดและแสดงออกซึ่งความคิดเห็นอันเป็นประโยชน์ต่อหมู่บ้าน ตำบล เกิดการพัฒนาชุมชนจากความต้องการที่แท้จริงของประชาชนในชุมชน รวมทั้งมีการใช้

^{๓๒} ยุทธนา กาเต็ม, “การพัฒนาชุมชนจังหวัดชายแดนภาคใต้ตามหลักการขององค์การสหประชาชาติ”, วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา, ปีที่ ๑๕ ฉบับที่ ๒ (พฤษภาคม-กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓): ๖๓.

^{๓๓} ณัฐวุฒิ ทรัพย์อุปลัมภ์, **ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน (Theory and Principle of Community Development)**, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี, ๒๕๕๘).

^{๓๔} อภิชัย พันธเสน, **พัฒนาชนบทไทย สมุทัยและมรรค: แนวคิด ทฤษฎีและภาพรวมของการพัฒนา**, (กรุงเทพมหานคร: มุลินธิภูมิปัญญา, ๒๕๓๙).

ทรัพยากรต่าง ๆ ในชุมชนให้เกิดประโยชน์ เพราะรัฐบาลมีขีดความสามารถจำกัดทั้งด้านบุคลากรงบประมาณ และระบบการบริหาร หากชุมชนมีความพร้อมน้อย รัฐก็ให้การสนับสนุนมากขึ้น ซึ่งเป็นความร่วมมือกันระหว่างรัฐกับประชาชน เกิดการพัฒนาแบบบูรณาการ ส่งผลให้เกิดความสมดุลในการพัฒนา^{๓๕}

กรมการพัฒนาชุมชน ได้สรุปว่าการปฏิบัติงานด้านการพัฒนาชุมชนมีพื้นฐานความเชื่อ ๓ ประการ คือ

๑. เชื่อว่ามนุษย์ทุกคนมีเกียรติและศักดิ์ศรีในความเป็นคน
๒. เชื่อว่ามนุษย์ทุกคนมีความสามารถหรือศักยภาพ
๓. เชื่อว่าความสามารถของมนุษย์สามารถพัฒนาได้ถ้ามีโอกาส

ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าปรัชญาของการพัฒนาชุมชนนั้น ประการแรกตั้งอยู่บนพื้นฐานอันมั่นคงแห่งความศรัทธาในตัวคนว่าเป็นทรัพยากรที่มีความหมายและมีความสำคัญที่สุด ประการที่สองการพัฒนาชุมชน ก็คือความศรัทธาในเรื่องความยุติธรรมของสังคม (Social Justice) การมุ่งขจัดความขัดแย้งและความเหลื่อมล้ำต่ำสูงที่เห็นได้ในหมู่มวลชนนั้นเป็นเรื่องที่อารยะสังคมพึงยึดมั่น ประการที่สาม ความไม่รู้ ความต้อติงและการใช้กำลังบีบบังคับเป็นอุปสรรคที่สำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จของการพัฒนา และความเจริญรุดหน้าจะเกิดขึ้นได้ก็ด้วยวิธีการให้การศึกษาเท่านั้น การให้การศึกษาและให้โอกาสจะช่วยดึงพลังซ่อนเร้นในตัวคนออกมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม และการพัฒนาจะมีประสิทธิภาพได้ก็จะต้องยึดหลักการทำงานรวมกลุ่ม เพราะมนุษย์เป็นสัตว์สังคม การอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม และทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มจะช่วยให้คนเจริญเติบโตโดยเร็วที่สุด^{๓๖}

พระหมื่น ธิรจิตโต (สีทน) ได้สรุปว่า การพัฒนาเป็นแนวคิดที่มีรากฐานมาจากความสนใจซึ่งเกิดขึ้นจากการสังเกตปรากฏการณ์การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งอธิบายไว้อย่างชัดเจนว่าสังคม และวัฒนธรรมของมนุษยชาติมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เพราะการพัฒนาทำให้มีการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เกิดขึ้น ดังนั้นกระบวนการพัฒนาจะต้องสอดคล้องและเป็นแนวทางเดียวกัน จึงต้องคำนึงถึงความสมดุลในการพัฒนาด้วย การพัฒนาชุมชนจึงต้องมีลักษณะที่เป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องต่อปฏิภานของชุมชน เป็นวิธีการที่นำไปสู่เป้าหมายที่วางเอาไว้^{๓๗}

ประเวศน์ ะสี ได้กล่าวว่าการพัฒนาชุมชน มีแนวความคิดที่แตกต่างกันตามภูมิภาคนี้
ดังนี้

^{๓๕} โกวิทย์ พวงงาม, **การจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่น**, (กรุงเทพมหานคร: ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๓), หน้า ๑๒๖- ๑๒๙.

^{๓๖} กรมการพัฒนาชุมชน, **คู่มือนักพัฒนาเรื่องการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: บางกอกบล็อก, ๒๕๔๗), หน้า ๕๔.

^{๓๗} พระหมื่น ธิรจิตโต (สีทน), “การพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบบ้านหนองเอาะ อำเภอดงหลวง จังหวัดอุบลราชธานี”, **สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๑), หน้า ๑๒.

๑. มนุษย์เป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุดของชุมชน และปรัชญาของการพัฒนาชุมชนมีความเชื่อมั่นในพลังความสามารถของมนุษย์ การดำรงอยู่หรือการล่มสลายของชุมชน การพัฒนาชุมชนจะเจริญหรือเสื่อมถอยของชุมชนขึ้นอยู่กับคนในชุมชนเป็นสำคัญจึงต้องให้คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา คือการพัฒนาคนให้มีขีดความสามารถในการพัฒนาตนเองและชุมชนให้มีมาตรฐานในการดำรงชีวิตหรือมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความพร้อมที่จะพัฒนาชุมชนของตนเองในระดับหนึ่ง

๒. การมีส่วนร่วมของประชาชนที่จะมาช่วยกันพัฒนาชุมชนเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมคิด ร่วมปฏิบัติการ และร่วมรับผิดชอบ ในทุก ๆ เรื่องทุกขั้นตอน ทั้งร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติงาน ร่วมการประเมินผล และร่วมรับผิดชอบที่เกิดขึ้นอาจจะกล่าวได้ว่า การพัฒนาชุมชนเป็นของประชาชน โดยประชาชนและเพื่อประชาชน การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงเป็นแนวคิดที่สำคัญประการหนึ่งของการพัฒนาชุมชน

๓. การช่วยเหลือตนเองของคนในชุมชน จากความเชื่อในปรัชญาเรื่องศักยภาพและพลังความสามารถของชุมชนแล้ว การพัฒนาชุมชนจึงเป็นการเสริมสร้างขีดความสามารถของประชาชน และชุมชนให้สามารถที่จะพัฒนาชุมชนได้ด้วยตนเองการขอความช่วยเหลือจากภายนอกชุมชนต้องเป็นสิ่งที่ไม่เกินความสามารถของคนในชุมชนเท่านั้น เพื่อให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้ ทั้งทางเศรษฐกิจ ศีลธรรม คุณธรรม และสุขภาพที่ดี

๔. การใช้ทรัพยากรในชุมชน การพัฒนาชุมชนใดผลประโยชน์ย่อมเกิดขึ้นในชุมชน นอกจากการพัฒนาด้วยการช่วยเหลือตนเองของคนในชุมชนแล้วต้องใช้ทรัพยากรต่าง ๆ เช่น คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ และรวมถึงทรัพยากรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาที่มีอยู่ในชุมชนที่ไม่หวังพึ่งพาจากภายนอกชุมชน เพราะชุมชนอื่น ๆ ก็มีความจำเป็นที่จะต้องใช้ทรัพยากร เพื่อนำไปพัฒนาชุมชนของตนเช่นเดียวกันในเรื่องของการใช้ทรัพยากรเพื่อพัฒนาชุมชนนี้ส่วนหนึ่งก็ต้องเป็นหน้าที่ของรัฐบาล จะต้องให้การสนับสนุนอย่างเต็มที่ แต่รัฐจะให้การช่วยเหลือมักจะเป็นโครงการใหญ่ ๆ ที่จะต้องใช้ทรัพยากรมากเป็นแผนและโครงการที่รัฐบาลดำเนินการผ่านหน่วยงานราชการ ไม่ใช่เป็นแผนและโครงการพัฒนาของประชาชนในชุมชน

๕. การริเริ่มของประชาชนในชุมชนปรัชญาของการพัฒนาชุมชน เชื่อในสิทธิเสรีภาพของคน การพัฒนาชุมชนต้องเกิดจากความต้องการที่แท้จริงของประชาชนในชุมชน โดยประชาชนเป็นผู้ริเริ่มในการจัดทำโครงการ ไม่ใช่ถูกกำหนดโดยบุคคลหรือหน่วยงานภายนอกชุมชน การดำเนินงานพัฒนาในขั้นตอนต่าง ๆ ต้องให้ประชาชนในชุมชนเป็นผู้รับผิดชอบ หน่วยงานอื่น ๆ ควรเป็นหน่วยงานที่คอยส่งเสริมสนับสนุนเท่านั้น แนวความคิดดังกล่าวนี้จะเกิดขึ้นได้โดยวิธีให้การศึกษแก่ประชาชนในชุมชนจนมีความรู้ความสามารถในระดับที่เรียกว่า คิดเป็น ทำเป็น จนมีความสามารถที่จะค้นพบปัญหาวิธีการแก้ไขปัญหาและดำเนินการแก้ไขปัญหาได้ด้วยตนเอง

๖. ขีดความสามารถของชุมชนและรัฐบาลการพัฒนาชุมชนมุ่งเน้นให้ดำเนินการโดยคน และทรัพยากรในชุมชนเป็นสำคัญเพราะรัฐบาลมีขีดความสามารถจำกัดทั้งบุคลากร งบประมาณหรือทรัพยากร ระบบบริหารและดำเนินงานพัฒนา ส่วนประชาชนในชุมชนเองก็มีขีดจำกัดในเรื่องความพร้อมของคน และทรัพยากรที่ใช้ในการพัฒนาไม่เพียงพอ ดังนั้นจะดำเนินงานพัฒนาชุมชนในชุมชนใดชุมชนหนึ่งจึงต้องคำนึงถึงขีดความสามารถในชุมชนและรัฐบาล กล่าวคือ ชุมชนที่มีความพร้อมมากก็

พึ่งความสามารถของตนเองได้มาก ชุมชนที่มีความพร้อมน้อยก็พึ่งพาตนเองได้น้อย รัฐก็จะเข้าไปให้การสนับสนุนมากขึ้น ชีตความสามารถของชุมชนและรัฐนี้จะต้องเป็นสัดส่วนและสอดคล้องกัน

๗. การร่วมมือกันระหว่างรัฐกับประชาชน การพัฒนาชุมชนจะประสบความสำเร็จได้ต้องเกิดจากการร่วมมือกันระหว่างรัฐบาลกับประชาชนไม่ปล่อยให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งรับผิดชอบเพียงฝ่ายเดียว เพราะรัฐบาลและประชาชนในชุมชนต่างมีความสามารถที่จำกัดไม่สามารถดำเนินงานพัฒนา ชุมชนให้มีประสิทธิภาพได้ การร่วมมือระหว่างรัฐบาลและประชาชนนี้ต้องตั้งอยู่บนปรัชญาและแนวคิดของการพัฒนาชุมชน คือลงมือช่วยเหลือตนเอง การใช้ทรัพยากรในชุมชนการมีส่วนร่วมของประชาชนและการสนับสนุนส่งเสริมของรัฐบาลอย่างเหมาะสม นอกจากการร่วมมือของรัฐกับประชาชนในชุมชนแล้ว ยังสามารถขอการสนับสนุนจากภาคเอกชนและชุมชนภายนอกที่พร้อมจะได้รับการสนับสนุนได้อีกทางหนึ่งด้วย

๘. การพัฒนาแบบเบ็ดเสร็จ การพัฒนาชุมชนต้องดำเนินการไปพร้อม ๆ กันหลาย ๆ ด้านจะมุ่งพัฒนาในด้านใดด้านหนึ่งไม่ได้ เพราะกิจกรรมในการพัฒนาชุมชนมีหลายกิจกรรมการดำเนินกิจกรรมต่างต้องสอดคล้องเป็นแนวทางเดียวกัน เพื่อประหยัดแรงงาน งบประมาณ และเวลาที่ใช้การดำเนินงานพัฒนาชุมชนจึงต้องเกี่ยวข้องกับบุคคล หน่วยงานและองค์การต่าง ๆ เป็นจำนวนมากต้องใช้การประสานงานที่ดีจึงจะประสบความสำเร็จ

๙. ความสมดุลในการพัฒนา การพัฒนาชุมชนมีกิจกรรมที่ต้องดำเนินการหลายด้านไม่ใช่มีเพียงกิจกรรมเดียวต้องดำเนินการไปพร้อม ๆ กันทุกด้านไม่มุ่งในเรื่องใดเรื่องหนึ่งเพราะทุกกิจกรรมมีความเกี่ยวข้องกันอย่างใกล้ชิดจึงต้องคำนึงถึงความสมดุลในการพัฒนาด้วย เช่น ความสมดุลระหว่างการพัฒนาคนกับสิ่งแวดล้อม ความสมดุลระหว่างการพัฒนาร่างกายกับจิตใจของคน ความสมดุลระหว่างเพศและวัย เป็นต้น

๑๐. การศึกษาภาคชีวิต การพัฒนาชุมชน มีลักษณะให้การศึกษแก่ประชาชนทุกเพศ ทุกวัยอย่างต่อเนื่องกันไปตลอดชีวิต^{๓๘}

ทะนงศักดิ์ คุ่มไข่น้ำ, บุญศรี แก้วคาศรี, โกวิทย์ พวงงาม และปรีดี โชติช่วง

อธิบายถึง แนวคิดพื้นฐานการพัฒนาชุมชนและหลักการพัฒนาชุมชนไว้ดังต่อไปนี้

แนวคิดพื้นฐานการพัฒนาชุมชน เป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้การดำเนินงานพัฒนาชุมชน เป็นไปอย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๑. การมีส่วนร่วมของประชาชน (People Participation) ในการทำงานกล่าวได้ว่าเป็นหัวใจของงานพัฒนาชุมชน เนื่องจากงานพัฒนาชุมชนไม่ได้เป็นการบริการให้เปล่าของภาครัฐ แต่เป็นงานที่ทำโดยอาศัยความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับประชาชน โดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการคิด ตัดสินใจ วางแผน ปฏิบัติ และติดตามประเมินผลการดำเนินงานร่วมกัน

^{๓๘} ประเวศน์ วะสี, ประชาคมตำบลยุทธศาสตร์เพื่อเศรษฐกิจพอเพียง ศิลธรรมและสุขภาพ, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มติชน, ๒๕๔๑), หน้า ๙-๑๐.

๒. การช่วยเหลือตนเอง (Aided Self-help) เป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชนที่ต้องยึดเป็นหลักสำคัญ โดยต้องพัฒนาให้ประชาชนสามารถพึ่งตนเองได้ มีหน่วยงานภาครัฐคอยให้การช่วยเหลือสนับสนุนอยู่เบื้องหลังการพัฒนาชุมชนในส่วนที่เกินขีดความสามารถของประชาชนตามโอกาสและหลักเกณฑ์ที่เหมาะสม

๓. ความคิดริเริ่มของประชาชน (Initiative) การพัฒนาชุมชนต้องยึดความต้องการที่แท้จริงของประชาชนเป็นหลักสำคัญในการดำเนินงานพัฒนา โดยให้ประชาชนเป็นผู้ดำเนินงานพัฒนาด้วยกำลังความคิด แรงงาน และความสามารถของตัวเอง เมื่อสิ่งที่เกิดขึ้นจากความริเริ่มของชุมชนเอง ย่อมทำให้ประชาชนรู้สึกหวงแหน ทะนุถนอม ภาคภูมิใจ และใช้ให้เป็นประโยชน์ ดังนั้นรัฐบาลต้องเป็นฝ่ายให้คำแนะนำและกระตุ้นชักจูงให้เกิดการเคลื่อนไหวขึ้นในแต่ละชุมชน โดยวิธีการรวมกลุ่ม และให้การศึกษแก่ชุมชน^{๓๙}

๔. ความต้องการของชุมชน (Felt-needs) การพัฒนาชุมชนต้องให้ประชาชนและองค์กรของประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมโครงการพัฒนาต่าง ๆ ของชุมชน เพื่อให้สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง ดังนั้น ลักษณะงานหรือกิจกรรมจึงต้องสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนเบื้องต้น เพื่อให้เกิดความคิดที่ว่างานเป็นของประชาชนและจะช่วยกันดูแล

๕. การศึกษาภาคชีวิต (Life-long Education) งานพัฒนาชุมชนถือได้ว่าเป็นกระบวนการให้การศึกษแก่ประชาชนทุกเพศ ทุกวัย อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตที่ดำรงอยู่ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาชุมชนสนองความต้องการและสามารถแก้ไขปัญหาชุมชนได้อย่างแท้จริง หลักการพัฒนาชุมชน แนวคิดพื้นฐานการพัฒนาชุมชนทั้ง ๕ ประการ ดังที่กล่าวมาข้างต้น ได้นำมาปรับใช้เป็นหลักการพัฒนาชุมชนที่การดำเนินงานพัฒนาต้องยึดเป็นแนวทางการปฏิบัติ มีดังต่อไปนี้

๑) หลักความมีศักยภาพของประชาชน การดำเนินงานพัฒนาชุมชนต้องเชื่อว่าประชาชน มีศักยภาพ มีความรู้ความสามารถที่แฝงเร้นอยู่ในตัว สามารถที่จะปรับปรุงพัฒนาตนเองได้ จึงต้องให้ โอกาสประชาชนในการคิด วางแผน เพื่อแก้ปัญหาชุมชนด้วยตัวของเขาเอง หน่วยงานภาครัฐ ควรเป็นเพียงผู้กระตุ้น แนะนำ ส่งเสริม และเปิดโอกาสให้ประชาชนได้ใช้ศักยภาพที่มีอยู่ให้มากที่สุด

๒) หลักการพึ่งตนเองของประชาชน วัตถุประสงค์ในการพัฒนาชุมชน คือ ต้องให้ประชาชนพึ่งตนเองได้ ซึ่งสามารถทำกิจกรรมหรือโครงการพัฒนาต่าง ๆ ได้ โดยอาศัยการช่วยเหลือตนเองของสมาชิกในชุมชน ส่วนภาครัฐคอยสนับสนุนและช่วยเหลือการพัฒนาของชุมชนที่ เกินขีดความสามารถของประชาชน

๓) หลักการมีส่วนร่วมของประชาชน การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการคิด ตัดสินใจ วางแผน ปฏิบัติตามแผน และติดตามประเมินผล ในกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ในชุมชน เป็นการให้โอกาสแก่ประชาชนในชุมชนได้ร่วมกิจกรรม

^{๓๙} อุ่นตา นพคุณ, การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนและการศึกษารูปนัย, (กรุงเทพมหานคร: ปรีชากรพิมพ์, ๒๕๒๐), หน้า ๘๒-๘๓.

ตั้งแต่เริ่มคิดจนกระทั่งถึงการติดตามประเมินผลของการทำกิจกรรม ทั้งนี้เพื่อให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการดำเนินงาน อันเป็นการปลูกฝังจิตสำนึกในเรื่องความเป็นเจ้าของโครงการหรือกิจกรรม

๔) หลักประชาธิปไตยในการดำเนินงานพัฒนาชุมชน จะต้องเริ่มด้วยการประชุมปรึกษาหารือร่วมกัน และร่วมกันคิด ตัดสินใจร่วมกัน และมอบหมายให้แต่ละคนในชุมชน ได้รับผิดชอบร่วมกัน^{๔๐}

ไพศาล สรรสรวิสุทธิ ได้กล่าวถึงหลักการพัฒนาชุมชนไว้ดังนี้

๑) ทุกคนในชุมชนต้องให้ความร่วมมือให้เกิดประโยชน์ได้มากที่สุดในการสร้างความเจริญให้ท้องถิ่นนั้นดีขึ้น

๒) ทุกคนในชุมชนควรจะได้รับบริการส่งเสริม ให้ได้เข้าร่วมในการปฏิบัติงานตามแผนการปฏิบัติต่าง ๆ ตามโครงการพัฒนาชุมชน

๓) จะต้องเปิดโอกาสให้ทุกคนได้แสดงความคิดเห็นของตนโดยเสรี เพื่อจะได้รับความความคิดเห็นต่าง ๆ ตลอดจนความต้องการของผู้คนในท้องถิ่น

๔) ผู้นำชุมชนควรที่จะได้รับการเปลี่ยนตัวกันบ้างตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนไปและจะต้องเตรียมบุคคลที่จะทำหน้าที่เป็นผู้นำชุมชนไว้หลายคน

๕) พึงให้การศึกษแก่คนในชุมชนอยู่เสมอเพื่อให้ทันต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลง

๖) หากจะต้องมีการจัดตั้งหน่วยงานหรือองค์การนั้นจะต้องสามารถทำหน้าที่ได้อย่างดี ไม่ใช่จัดตั้งหน่วยงานนั้นขึ้นเพื่อแสดงผลของการพัฒนาชุมชน

๗) การปฏิบัติตามแผนการปฏิบัติต่าง ๆ ควรให้เป็นไปตามหลักประชาธิปไตย เพื่อให้ผู้คนในท้องถิ่นได้รับรู้และเข้าใจวิธีการต่าง ๆ ของระบบนี้ได้ถูกต้อง^{๔๑}

จากแนวคิดและหลักการพัฒนาชุมชนที่กล่าวมาข้างต้น จึงสรุปได้ว่าต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานแห่งความศรัทธาในตัวคน เชื่อมมั่นในศักยภาพและพลังความสามารถของคน ให้คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา ยึดหลักการมีส่วนร่วม เปิดโอกาสให้ชุมชนได้เข้ามาร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ และร่วมวางแผน ตั้งแต่เริ่มต้นในการพัฒนาชุมชนของตนเอง เพื่อให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานและตรงกับความต้องการของประชาชนในชุมชนอย่างแท้จริง

๒.๒.๓ ปรัชญาของการพัฒนาชุมชน

กรมการพัฒนาชุมชน ได้กล่าวว่าปรัชญาการพัฒนาชุมชน เป็นหลักความเป็นจริงแห่งชีวิตที่มีความเชื่อมั่นและศรัทธาในมนุษยชาติว่ามนุษย์ทุกชีวิต มีคุณค่า มีความหมาย มีศักดิ์ศรี มีศักยภาพ มีฐานะแห่งความเป็นมนุษย์ที่ไม่ควรได้รับการเหยียดหยาม ดูหมิ่น เหยียดหยาม จากมนุษย์

^{๔๐} ทะนงศักดิ์ คุ่มไข่น้ำ, บุญศรี แก้วคาศรี, โกวิท พวงงาม และปรีดี โชติช่วง, **การพัฒนาชุมชนเชิงปฏิบัติการ**, (กรุงเทพมหานคร: บพิธการพิมพ์, ๒๕๓๔), หน้า ๖-๘.

^{๔๑} ไพศาล สรรสรวิสุทธิ, **การพัฒนาชุมชน**, [ออนไลน์], ๒๕๕๐, แหล่งที่มา: <https://www.gotoknow.org/posts/295403> [๑๗ กรกฎาคม ๒๕๖๔].

ด้วยกันเอง มีความสามารถจากการเป็นมนุษย์ที่ควรได้รับการยอมรับ และทำให้ปรากฏเป็นจริงในทางปฏิบัติจากเพื่อนมนุษย์ด้วยกันเอง โดยมนุษย์ทุกคนสามารถพัฒนาได้ถ้าได้รับโอกาส^{๔๒}

ยิวัดน์ วุฒิเมธี กล่าวว่า ปรัชญาของการพัฒนาชุมชน ประกอบด้วย การพัฒนาชุมชนนั้นให้ความสำคัญเชื่อมั่นในตัวบุคคลว่าเป็นทรัพยากร (Human Resources) ที่มีความสำคัญที่สุดในความสำเร็จของการดำเนินงานทั้งปวง และเชื่ออย่างแน่วแน่ว่ามนุษย์ทุกคนมีความสามารถที่จะพัฒนาตัวเองได้ตามขีดความสามารถทางกายภาพของตน หากโอกาสอำนวย และมีผู้คอยชี้แนะที่ถูกทาง และการพัฒนาชุมชนเชื่อว่ามนุษย์ทุกคนปรารถนาต้องการความยุติธรรมที่จะมีชีวิตอยู่ในสังคม (Social Justice) ต้องการอยู่ในสังคมด้วยความสุขกาย สบายใจ (Social Satisfaction) และต้องการอยู่ร่วมในสังคมให้เป็นที่ยอมรับของสังคมด้วย (Social Acceptability)^{๔๓}

พัฒน์ บุญยรัตพันธุ์ กล่าวว่าหลักปรัชญามูลฐานของงานพัฒนาชุมชนมี ๕ ประการ ดังนี้

๑. บุคคลแต่ละคนย่อมมีความสำคัญและมีความเป็นเอกลักษณ์ที่ไม่เหมือนกัน จึงมีสิทธิอันพึงได้รับการปฏิบัติด้วยความยุติธรรมและอย่างบุคคลมีเกียรติในฐานะที่เป็นมนุษย์ปุถุชนคนหนึ่ง
๒. บุคคลแต่ละคนมีสิทธิและสามารถที่จะกำหนดวิถีการดำรงชีวิตตามที่ตนต้องการ
๓. บุคคลแต่ละคนถ้าหากมีโอกาสแล้วย่อมมีความสามารถที่จะเรียนรู้ เปลี่ยนแปลงทัศนคติ ประพฤติและพัฒนาขีดความสามารถให้มีความรับผิดชอบต่อสังคมสูงขึ้นได้
๔. มนุษย์ทุกคนมีพลังในเรื่องความคิดริเริ่ม ความเป็นผู้นำและความคิดใหม่ ๆ ที่ซ่อนเร้นอยู่หลังความสามารถเหล่านี้สามารถเจริญเติบโตและนำออกมาใช้ได้ ถ้าพลังที่ซ่อนเร้นเหล่านี้ได้รับการพัฒนา
๕. การพัฒนาพลังและขีดความสามารถของชุมชนในทุกด้าน เป็นสิ่งที่พึงปรารถนาและมีความสำคัญยิ่งต่อชีวิตของบุคคล ชุมชนและรัฐ^{๔๔}

จิรพรรณ กาญจนจิตรรา ได้อธิบายเกี่ยวกับปรัชญาของการพัฒนาชุมชนเอาไว้ว่าการดำเนินงานพัฒนาชุมชนนั้น ถือว่าพลังสำคัญที่จะบันดาลให้งานบรรลุผลสำเร็จสมความมุ่งหมายมาจากประชาชน โดยเชื่อว่าประชาชนทุกคนไม่ว่าจะยากดีมีจน ต่ำต้อยหรือด้อยการศึกษาเพียงใดก็ยังมีพลังและความปรารถนาที่จะปรับปรุงวิถีชีวิตของตนให้มีมาตรฐานสูงขึ้น การกระตุ้นเตือนและการสะกิดพลังดังกล่าวจะเป็นผลให้มีการขุดค้นและนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนชนบทไปใช้ให้เกิดประโยชน์ เพื่อการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ซึ่งเป็นการสร้างสรรค์ความเจริญให้แก่ชุมชนในทุก ๆ ด้านพร้อมกัน ปรัชญาการพัฒนาชุมชนจึงยึดถือว่า ถ้าเรายิ่งช่วยให้ประชาชนได้

^{๔๒} กรมการพัฒนาชุมชน, แผนยุทธศาสตร์กรมการพัฒนาชุมชน พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔, (กรุงเทพมหานคร: กองแผนงาน กรมการพัฒนาชุมชน, ๒๕๕๙), หน้า ๒๒.

^{๔๓} ยิวัดน์ วุฒิเมธี, การพัฒนาชุมชนจากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ, (กรุงเทพมหานคร: บางกอกบลิ๊อค, ๒๕๓๔), หน้า ๕.

^{๔๔} พัฒน์ บุญยรัตพันธุ์, การสร้างพลังโดยขบวนการพัฒนาชุมชน, (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๓), หน้า ๑-๒.

บรรลุถึงความปรารถนาหรือความสุขในชีวิตได้มากเท่าใด ก็ยังเป็นสิ่งที่ตั้งงามเท่านั้นและการช่วยเหลือในลักษณะนี้ถือว่าเป็นหน้าที่ของเพื่อนมนุษย์ในสังคมด้วยกัน^{๔๕}

ยิววัฒน์ วุฒิเมธี กล่าวถึงปรัชญาของการพัฒนาชุมชนว่า ตั้งอยู่บนพื้นฐาน ๒ ประการ ดังนี้

๑. การพัฒนาชุมชนนั้นให้ความสำคัญในตัวมนุษย์ เชื่อมมั่นในตัวบุคคลว่าเป็นทรัพยากร (Human Resources) ที่มีความสำคัญที่สุดในความสำเร็จของการดำเนินงานทั้งปวงและเชื่ออย่างแน่วแน่ว่า มนุษย์ทุกคนมีความสามารถที่จะพัฒนาตัวเองได้ตามขีดความสามารถทางกายภาพของตน หากโอกาสอำนวยและมีผู้คอยชี้แนะที่ถูกต้อง

๒. การพัฒนาชุมชนนั้นให้ความสำคัญในเรื่องความยุติธรรมของสังคม มีความต้องการความยุติธรรมที่จะมีชีวิตอยู่ในสังคม (Social Justice) ต้องการอยู่ในสังคมด้วยความสุขกายสบายใจ (Social Satisfaction) และต้องการอยู่ร่วมในสังคมให้เป็นที่ยอมรับของสังคมด้วย (Social Acceptability) การใช้กำลังบังคับเป็นอุปสรรคที่สำคัญยิ่งต่อความสำเร็จของการพัฒนา^{๔๖}

จากที่กล่าวมาข้างต้นจึงสรุปได้ว่า ปรัชญาของการพัฒนาชุมชนตั้งอยู่บนพื้นฐานของความศรัทธาในศักยภาพหรือพลังความสามารถของมนุษย์ เชื่อมมั่นว่าคนแต่ละคนมีความสามารถในการพัฒนาตนเอง หากบุคคลนั้นได้รับโอกาสก็จะทำให้สามารถพัฒนาขีดความสามารถของตนเองให้มีศักยภาพได้ดียิ่งขึ้น

๒.๒.๔ กระบวนการพัฒนาชุมชน

ไพศาล สรรสรวิสุทธิ ได้กล่าวถึงกระบวนการพัฒนาชุมชน ไว้ดังนี้

ขั้นที่ ๑ ประชุมปรึกษาหารือร่วมกันตามแนวทางที่ได้จัดวางไว้เป็นการปรึกษาเกี่ยวกับความจำเป็นของสมาชิกในชุมชนจะรู้ว่ามียะอะไรที่มีความต้องการบ้าง คนในชุมชนมาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันจัดขึ้นเพื่อช่วยเหลือตนเอง

ขั้นที่ ๒ วางแผนไว้อย่างเป็นระเบียบสำหรับงานที่คนในชุมชนตกลงเลือกสิ่งสำคัญต้องรู้ งานนั้น ต้องอยู่ในลักษณะที่ช่วยตัวเองได้

ขั้นที่ ๓ การสนับสนุนให้คนในชุมชนทำประโยชน์ให้ได้มากที่สุดตามที่แต่ละคนจะสามารถทำได้

ขั้นที่ ๔ สร้างความปรารถนาและความตกลงใจในสิ่งที่จะดำเนินการเพื่อปรับปรุงของชุมชนต่อไปให้เกิดขึ้นในจิตใจของคนในชุมชนนั้น ผู้คนที่จะเข้ามาร่วมพัฒนาท้องถิ่นของตนจะเข้าใจ

^{๔๕} จีรพรรณ กาญจนจิตรรา, การพัฒนาชุมชน, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๒๓), หน้า ๗

^{๔๖} ยิววัฒน์ วุฒิเมธี, การพัฒนาชุมชนจากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ, หน้า ๕.

และรู้ได้ว่าการปรับปรุงอย่างอื่นจะต้องทำอีก ผู้ที่มีส่วนช่วยย้อมภาคภูมิใจในผลสำเร็จของงาน ถ้าไม่มีกระบวนการพัฒนานี้ขึ้นการพัฒนาก็ไม่มีผล^{๔๗}

นรินทร์ จงวุฒิเวศย์ ได้กล่าวว่ากระบวนการพัฒนาชุมชน เป็นการปรับปรุงกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่ค่อย ๆ ก่อเกิดขึ้นภายในชุมชน โดยประชาชนรวมตัวเป็นกลุ่ม เพื่อกระตุ้นให้สมาชิกในชุมชนทุกคนมีส่วนร่วมในการค้นหา เรียนรู้ คิด ตัดสินใจ วางแผน ลงมือดำเนินการแก้ปัญหาสนองความต้องการด้วยกำลังความรู้ ความคิด ความสามารถ และทรัพยากรที่มีอยู่ภายในชุมชนเป็นหลัก และอาจพึ่งวิทยากรและทรัพยากรจากภายนอกเท่าที่จำเป็น^{๔๘}

ณัฐวุฒิ ทรัพย์อุบลัมภ์ สรุปได้ว่ากระบวนการพัฒนาชุมชน(Community as a Process) มีความเกี่ยวเนื่องและสัมพันธ์กันอย่างเป็นขั้นตอน ต้องดำเนินการอย่างเป็นลำดับ ไม่ควรข้ามขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งได้ มีลักษณะสำคัญคือ เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างเป็นขั้นตอนตามลำดับก่อนหลัง ทุกขั้นตอนจะต้องให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วย ในการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนจะต้องทำอย่างต่อเนื่องเป็นกระบวนการ มีขั้นตอนดังนี้

๑. การศึกษาชุมชน เป็นการเสาะแสวงหาข้อมูลต่าง ๆ ในชุมชน เช่น ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติ การเมือง การปกครองและสภาพความเป็นอยู่ของคนในชุมชน เพื่อรับทราบปัญหาและความต้องการของชุมชนที่แท้จริง วิธีการในการศึกษาชุมชนอาจต้องใช้หลายวิธีประกอบกัน ทั้งการสอบถาม การสัมภาษณ์ การสังเกต การสำรวจและการศึกษาข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชนด้วย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด กลวิธีที่สำคัญที่นักพัฒนาต้องใช้ในขั้นตอนนี้ คือการสร้างความสัมพันธ์กับคนในชุมชน เพราะถ้าหากปราศจากสัมพันธภาพที่ดีระหว่างนักพัฒนากับชาวบ้านแล้ว ก็จะเป็นการยากที่จะได้รู้และเข้าใจปัญหาความต้องการจริง ๆ ของชาวบ้าน ดังนั้นการสร้างความสัมพันธ์อันดีจนถึงขั้นความสนิทสนม รักใคร่ ศรัทธาจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องปลูกฝังให้เกิดขึ้นกับคนในชุมชน

๒. การให้การศึกษแก่ชุมชน การสนทนาวิเคราะห์ปัญหาาร่วมกันกับประชาชน เป็นการนำข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้จากขั้นตอนการศึกษาชุมชนมาวิเคราะห์ถึงปัญหาความต้องการ และสภาพที่เป็นจริง ผลกระทบ ความรุนแรงและความเสียหายต่อชุมชน กลวิธีที่สำคัญในขั้นตอนนี้ คือการกระตุ้นให้ประชาชนได้รู้ ได้เข้าใจและตระหนักในปัญหาของชุมชน ซึ่งในปัจจุบันก็คือการจัดเวทีประชาคมเพื่อค้นหาปัญหาร่วมกันของชุมชน

๓. การวางแผน/โครงการ เป็นขั้นตอนให้ประชาชนร่วมตัดสินใจและกำหนดโครงการเป็นการนำเอาปัญหาที่ประชาชนตระหนักและยอมรับว่าเป็นปัญหาของชุมชนมาร่วมกันหาสาเหตุแนวทางแก้ไข และจัดลำดับความสำคัญของปัญหา และให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจที่จะแก้ไขปัญหาภายใต้ขีดความสามารถของประชาชน และการแสวงหาความช่วยเหลือจากภายนอก กลวิธีที่สำคัญใน

^{๔๗} ไพศาล สรรสรวิสุทธิ, การพัฒนาชุมชน, [ออนไลน์], ๒๕๕๐, แหล่งที่มา: <https://www.gotoknow.org/posts/295403> [๑๗ กรกฎาคม ๒๕๖๔].

^{๔๘} นรินทร์ จงวุฒิเวศย์, แนวคิดแนวทางการพัฒนาชุมชน, หน้า ๕๓.

ขั้นตอนนี้ คือการให้ความรู้เกี่ยวกับการแก้ไขปัญหา วิธีการวางแผน การเขียนโครงการ โดยใช้เทคนิคการวางแผนแบบมีส่วนร่วม

๔. การดำเนินงานตามแผนและโครงการ โดยมีผู้รับผิดชอบในการดำเนินการตามแผนและโครงการที่ได้ตกลงกันไว้ กลวิธีที่สำคัญในขั้นตอนนี้คือการเป็นผู้ช่วยเหลือสนับสนุนใน ๒ ลักษณะ คือ

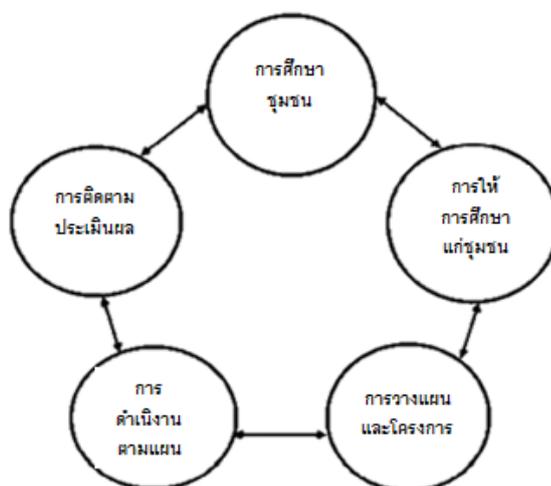
๑) เป็นผู้ปฏิบัติงานทางวิชาการ เช่น แนะนำการปฏิบัติงาน การให้คำปรึกษาหารือในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน

๒) เป็นผู้ส่งเสริมให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน

๕. การติดตามประเมินผล เป็นการติดตามความก้าวหน้าของงานที่กำลังดำเนินการตามโครงการ เพื่อปรับปรุงแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่พบได้อย่างทันทั่วถึง กลวิธีที่สำคัญในขั้นตอนนี้คือการติดตามดูแลการทำงานที่ประชาชนดำเนินการเพื่อทราบผลความก้าวหน้าและปัญหาอุปสรรคแล้วจึงนำผลการปฏิบัติงานตามโครงการหรือกิจกรรมไปเผยแพร่เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องได้ทราบซึ่งสามารถกระทำได้โดยวิธีการ ดังนี้

๑) แนะนำให้ผู้นำท้องถิ่นหรือชาวบ้านติดตามผลและรายงานผลด้วยตนเอง เช่น รายงานด้วยวาจา รายงานเป็นลายลักษณ์อักษร การจัดนิทรรศการ เป็นต้น

๒) นักพัฒนาและผู้นำชุมชนเป็นผู้รายงานผลการปฏิบัติงานด้วยตนเอง เช่น รายงานด้วยวาจาต่อผู้บังคับบัญชาหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อเสนอผลการปฏิบัติงานต่อที่ประชุม โดยการทำบันทึกรายงานซึ่งอาจจะมีแบบฟอร์มต่าง ๆ ที่กำหนดไว้^{๔๙}

ภาพที่ ๒.๒ กระบวนการพัฒนาชุมชน
ที่มา : ปรับปรุงจากสนธยา พลศรี (๒๕๔๗ : ๘๗)

^{๔๙} ธีรภานุวัฒน์ ทรัพย์อุปลัมภ์, ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน (Theory and Principle of Community Development), หน้า ๑๔๗-๑๔๙.

สรุปได้ว่ากระบวนการพัฒนาชุมชน เป็นกระบวนการที่มีการเปลี่ยนแปลงตามลำดับขั้นตอนอย่างต่อเนื่อง จะขาดขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งไปไม่ได้ โดยให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการประชาธิปไตย ร่วมกันบริหารจัดการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนของตนเองให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย จึงจะประสบผลสำเร็จและเกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน

๒.๒.๕ ทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับทฤษฎีการพัฒนาชุมชน มีนักวิชาการมากมายได้ให้ทรรศนะไว้ ดังนี้

๑. ทฤษฎีพึ่งพา (Dependency Theory)

เอ. โอ. เฮอร์แมน (A. O. Hirschman) ได้ศึกษาความเป็นมาของแนวคิดในประเทศกำลังพัฒนาพบว่าแนวคิดหลักของพวกลาตินอเมริกา แบ่งได้เป็น ๒ แนว คือแนวคิดแรกเป็นการอธิบายภาวะด้านปรัชญาและจิตวิทยา โดยมีความเห็นว่าปรัชญาชีวิตและลักษณะประจำตัวของมนุษย์บางประการเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา ได้แก่ ความเกียจคร้าน ความขี้เมรั้า ความถือตัว การต่อต้านวัตถุนิยม และการเชื่อในจิตวิญญาณ เป็นต้น แนวคิดที่สอง เป็นการกล่าวหาประเทศที่พัฒนาแล้วว่าแสวงหาประโยชน์และทำให้ประเทศลาตินอเมริกาต้อยพัฒนา

พชรินทร์ สิริสุนทร ได้กล่าวสรุปนิยามแนวคิดการพึ่งพาทั้งหลายไว้ว่า ความต้อยพัฒนาเกิดขึ้นจากการที่ประเทศส่วนใหญ่ของโลกที่สามถูกดึงเข้าร่วมในระบบทุนนิยมระหว่างประเทศในฐานะประเทศบริวารของประเทศที่พัฒนาแล้วทั้งหลาย และทำให้โครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศโลกที่สามเอื้ออำนวยต่อการถูกแสวงหาประโยชน์โดยประเทศพัฒนาแล้ว ยิ่งกว่านั้นโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมยังไม่ส่งเสริมการพัฒนาแบบทุนนิยมอีกด้วย ไดอิตอร์ เสงหาส (Dieter Seenghaas) เรียกประเทศเหล่านี้ว่า “ทุนนิยมง่อย” เพราะไม่มีสินค้าประเภททุน (Capital Goods) ที่ผลิตเองได้ ต้องไปอาศัยประเทศพัฒนาแล้ว โดยการนำเข้าจึงกลายเป็นตลาดสำคัญของสินค้าจากประเทศพัฒนาแล้ว ในขณะที่เดียวกันก็ส่งวัตถุดิบไปให้ประเทศดังกล่าว ลักษณะเช่นนี้ยังเกิดขึ้นภายในประเทศต้อยพัฒนาระหว่างชนบทกับเมืองด้วย การศึกษาทฤษฎีพึ่งพามีอยู่ ๓ แนวทางด้วยกัน และทุกแนวทางต่างมีท่าทีของการต่อต้านจักรวรรดินิยมอยู่ด้วย กล่าวคือ

แนวทางแรก ได้แก่ การศึกษาแบบทุนนิยม โดยรวมเอาแนวโน้มต่าง ๆ เช่น ทศนะของการพัฒนาแบบพึ่งตนเอง ความเป็นชาตินิยม โครงสร้างนิยมและพัฒนานิยมเข้าด้วยกัน แม้จะมีลักษณะของการต่อต้านจักรวรรดินิยม แต่ก็ยังมองเห็นโอกาสที่จะพัฒนาตามแนวทางของทุนนิยม โดยปรับปรุงโครงสร้างความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและการเมืองกับประเทศพัฒนาแล้ว เพื่อมิให้ถูกเอาเปรียบทางผลประโยชน์หรือมูลค่าส่วนเกินมากเกินไป ทฤษฎีที่นำมาใช้วิเคราะห์ของแนวทางนี้ คือ ทฤษฎีโครงสร้างนิยม ซึ่งออสวัลโด ซังเกล (Oswaldo Sunkel) ได้ทำการศึกษาทั้งปัญหาเศรษฐกิจภายในประเทศและระบบทุนนิยมโลก เพื่อแสดงให้เห็นว่า ความพัฒนาและความต้อยพัฒนานั้น คือแต่ละด้านของเหรียญเดียวกัน ดังนั้น การพัฒนา ความต้อยพัฒนา การพึ่งพา ความตกต่ำและความแตกต่างทางพื้นที่ ถือได้ว่าเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันและอยู่ในกระบวนการขยายตัวของทุนนิยม

โลกเดียวกัน การแก้ไขอยู่ในกระบวนการขยายตัวของทุนนิยมโลก ทำให้เกิดการแบ่งขั้วเป็นศูนย์กลางและบริวารทั้งระหว่างประเทศและภายในประเทศ มีการได้เปรียบแบบพึ่งพาเกิดขึ้น

แนวทางที่สอง คือ การศึกษาแบบมาร์กซิสต์เน้นความสำคัญของภาวะนามธรรมเพราะเชื่อว่าการทำความเข้าใจสภาพความเป็นจริงนั้น จำเป็นจะต้องกำหนดตัวแบบหรือสมมติฐานขึ้นมา ก่อนจึงทำการรวบรวมตัวเลข ข้อมูล และหลักฐานต่าง ๆ ของสภาพที่เป็นจริงมาอธิบายเปรียบเทียบให้เห็นนักทฤษฎีคนสำคัญที่ได้ทำการศึกษิตตามแนวมาร์กซิสต์นี้ ได้แก่ อังเดร จี. แฟรงค์ (Andre G. Frank) ได้สรุปไว้ดังนี้

๑) การพัฒนาเศรษฐกิจของแต่ละประเทศจะไม่เกิดขึ้นอย่างเป็นขั้นตอนต่อเนื่องแบบเดียวกัน ประเทศด้อยพัฒนาขณะนี้ไม่ได้อยู่ในขั้นตอนที่ประเทศพัฒนาแล้วเคยผ่านมาก่อน และประเทศพัฒนาแล้วก็ไม่เคยด้อยพัฒนาแบบนี้มาก่อน แม้จะเคยเป็นประเทศที่ไม่พัฒนามาก่อนก็ตาม

๒) ความด้อยพัฒนามิได้สะท้อนถึงโครงสร้างของประเทศด้อยพัฒนา แต่เป็นผลทางประวัติศาสตร์ของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกับประเทศศูนย์กลางอันเป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างการขยายระบบทุนนิยมโลกอันทำให้มีการแสวงประโยชน์จากแรงงานของประเทศบริวาร ผ่านทางการค้าที่ผูกขาด มีการทำลายระบบเศรษฐกิจและสังคมที่เลี้ยงตัวเองได้ (Self-subsistence) ของประเทศด้อยพัฒนา และเปลี่ยนประเทศด้อยพัฒนาเป็นแหล่งการสะสมทุนของประเทศศูนย์กลางและการพัฒนาของประเทศศูนย์กลาง

โดย แฟรงค์ได้ตั้งสมมติฐานของการศึกษา ดังนี้

๑) สิ่งที่แตกต่างกันในการพัฒนาระหว่างประเทศที่พัฒนาแล้วกับประเทศด้อยพัฒนา คือ ประเทศพัฒนาแล้วไม่เคยเป็นบริวาร แต่ประเทศด้อยพัฒนากำลังเป็นบริวารและมีข้อจำกัดหลายประการ

๒) ประเทศบริวารจะประสบความสำเร็จในการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยเฉพาะการพัฒนาอุตสาหกรรมแบบทุนนิยมดั้งเดิม ถ้ามีความผูกพันกับประเทศศูนย์กลางน้อยที่สุด

๓) ภูมิภาคที่ด้อยพัฒนาและมีลักษณะของสังคมศักดินามากที่สุดอยู่ในขณะนี้เพราะเคยมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดมากกับเมืองหลักหรือประเทศศูนย์กลางมาก่อน และแฟรงค์ได้เสนอให้ประเทศในลาตินอเมริกาแยกตัวอย่างเด็ดขาดออกจากความสัมพันธ์ แบบศูนย์กลางกับบริวาร โดยการปฏิวัติทางสังคมนิยม แนวทางที่สาม คือ การศึกษาที่ใช้ทั้งแนวแรกและแนวที่สอง ใช้แนวทางโครงสร้างทุนนิยม สำหรับวิเคราะห์และอธิบายสถานการณ์ที่เป็นรูปธรรมของการพึ่งพา และใช้แนวทางมาร์กซิสต์สำหรับกำหนดภาวะหรือตัวแบบนามธรรมของการพึ่งพา แนวคิดหลักก็คือ สภาพเฉพาะของสิ่งหนึ่งจะถูกกำหนดเงื่อนไขโดยสภาพทั่ว ๆ ไป และใช้แนวคิดนี้กำหนดลักษณะที่แตกต่างกันของการพึ่งพาซึ่งเกิดขึ้นจากกระบวนการขยายตัวของระบบทุนนิยมโลก (ลักษณะการพึ่งพาเป็นสภาพเฉพาะ ส่วนกระบวนการขยายตัวของระบบทุนนิยมโลกเป็นสภาพทั่วไป) เนื่องจากทฤษฎีพึ่งพานี้มีผู้ให้ความหมายไว้แตกต่างกันเป็นกลุ่ม ๆ ยังไม่เป็นที่ทฤษฎีที่เป็นแนวเดียวกันในหลาย ๆ ประเด็น แต่ก็พอจะกล่าวถึงแนวคิดร่วมได้ว่ามีลักษณะสำคัญอะไรบ้าง ประการแรก ได้แก่ สภาพเศรษฐกิจของประเทศบริวารอยู่ในภายใต้สิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศหรือเป็นส่วนหนึ่งของทุนนิยมโลก การวิเคราะห์และทำความเข้าใจเศรษฐกิจของประเทศเหล่านี้ จึงจำเป็นต้องพิจารณาถึงความสัมพันธ์

ที่มีกับประเทศศูนย์กลางด้วย ซึ่งมักจะเป็นความสัมพันธ์ที่เสียเปรียบ ประการที่สอง ความสัมพันธ์ของชนชั้นนำในประเทศบริวารกับประเทศศูนย์กลาง นอกจากจะมีลักษณะในการกอบโกยผลประโยชน์จากประเทศบริวารแล้ว ยังมีผลประโยชน์ร่วมกัน และมีการเลียนแบบการดำรงชีวิตจากกันด้วย ประการที่สาม ความไม่เท่าเทียมกันของประเทศสองกลุ่มจะมีมากขึ้น ทั้งในระดับระหว่างประเทศ ชนชั้นภาค และกลุ่มชน คนรวยก็ยิ่งรวย คนจนจะจนมากขึ้น มีความแตกแยกและขัดแย้งกันภายในสังคม^{๕๐}

๒. ทฤษฎีความจำเป็นพื้นฐาน (Theory of Satisfaction of Basic Needs)

เกศินี จุฑาวิจิตร อธิบายว่า เป็นแนวคิดที่สร้างความชัดเจนมากขึ้นว่า การพัฒนามุ่งไปที่คนมิใช่การเติบโตทางเศรษฐกิจ เพราะคนและคุณภาพชีวิตของคน คือสิ่งสำคัญที่สุดที่จะต้องได้รับการพัฒนา ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคน จำเป็นที่จะต้องใช้ยุทธวิธีการพัฒนาหลายด้านประกอบกัน ทั้งการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้าง การปฏิรูปสถาบันทั้งในระดับประเทศและระหว่างประเทศ โดยมีเป้าหมายเพื่อขจัดความยากจนและการว่างงาน และมุ่งให้เกิดความเสมอภาคในการกระจายการบริการขั้นพื้นฐานเนื่องจากการเติบโตทางเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียวไม่ได้แก้ปัญหาความยากจน ทั้งนี้องค์ประกอบทั่วไปของความจำเป็นขั้นพื้นฐาน ได้แก่ ๑) สุขภาพและเงื่อนไขทางประชากรต่าง ๆ ๒) อาหารและสารอาหาร ๓) การศึกษารวมทั้งการรู้หนังสือและความเชี่ยวชาญต่าง ๆ ๔) เงื่อนไขการทำงานและสภาพการจ้างงาน ๕) การบริโภคและการออม ๖) การคมนาคม ๗) ที่อยู่อาศัยรวมทั้งสิ่งอำนวยความสะดวกภายในบ้าน ๘) เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม ๙) การพักผ่อนหย่อนใจ และ ๑๐) สวัสดิการทางสังคม^{๕๑}

ปกรณ ปรียากร ได้กล่าวสรุปไว้ว่า ทฤษฎีความจำเป็นพื้นฐาน (Theory of Satisfaction of Basic Needs) จากความล้มเหลวของการพัฒนาด้วยการสั่งการจากส่วนกลางไปสู่ระดับล่าง ที่ไม่สามารถตอบสนองความต้องการจำเป็นอันแท้จริงของประชาชน ประกอบกับการเติบโตของพลังประชาชน ซึ่งเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาและแนวคิดการเพิ่มพูนศักยภาพของมนุษย์มิให้ตกเป็นทาสวัตถุ แต่ต้องพิจารณาถึงความต้องการที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต เช่น ความจำเป็นด้านความมั่นคงปลอดภัย (se-curity needs) ความจำเป็นด้านสวัสดิภาพของชีวิต (welfare needs) ความจำเป็นทางด้านเอกลักษณ์ (identity) ซึ่งมารช เนฟริน (Marc Nefrin) ได้เสนอแนวคิดเบื้องต้นสำหรับการพัฒนาไว้ ๕ ด้าน คือ

๑. ยึดความต้องการและความจำเป็นพื้นฐานเป็นหลัก
๒. ยึดการใช้ทรัพยากรและเทคโนโลยีจากภายในประเทศ
๓. ยึดหลักการพึ่งตนเอง

^{๕๐} พชรินทร์ สิริสุนทร, เอกสารประกอบการสอนแนวคิดและทฤษฎีด้านการพัฒนาสังคม, (พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร, ๒๕๕๗), หน้า ๑๔-๒๐.

^{๕๑} เกศินี จุฑาวิจิตร, การสื่อสารเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น (นครปฐม: เพชรเกษมการพิมพ์, ๒๕๕๒), หน้า ๔๗-๕๑.

๔. ยึดความสอดคล้องกับการอนุรักษ์สภาพแวดล้อม

๕. ยึดการเปลี่ยนแปลงภาคเกษตรกรรมเป็นหลัก

จุดมุ่งหมายของการพัฒนาตามแนวคิดนี้ จึงเป็นการพัฒนาเพื่อตอบสนองความจำเป็นพื้นฐานที่กำหนดขึ้นสำหรับประชาชนในแต่ละชุมชนตามความเป็นจริงโดยใช้ทรัพยากร และเทคโนโลยีภายในประเทศเป็นหลัก^{๕๒}

พัชรินทร์ สิริสุนทร ได้กล่าวสรุปไว้ว่า การที่ผู้รู้ได้หันมาใช้วิธีการใหม่ ๆ ในการมองปัญหา ประกอบกับแนวคิดในเรื่องทฤษฎีพึ่งพาทำให้กรอบการพิจารณาและการอ้างอิงของทฤษฎีการพัฒนาแบบเดิมถูกวิพากษ์วิจารณ์โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความคิดเกี่ยวกับความเจริญเติบโต แนวความคิดเกี่ยวกับการทำให้ทันสมัยและการพัฒนาแบบเก่าที่เริ่มมาตั้งแต่ ค.ศ. ๑๙๖๐ โดยผู้สนใจในเรื่องการพัฒนาได้หันมาให้ความสำคัญกับความพอใจเรื่องความต้องการพื้นฐานตามแนวทางของจาซอบ ไวนเนอร์ (Jacob Viner) เกี่ยวกับวิธีการที่ให้ความสำคัญกับมนุษย (Humanitarian Approach) ซึ่งถูกปฏิเสธมาแล้วเมื่อ ๒๐ ปีก่อน เพราะไม่มีใครเชื่อว่าจะเป็นไปได้ แนวความคิดในเรื่องความต้องการพื้นฐานนี้ ถือว่าเป็นกลยุทธ์มากกว่าที่จะเป็นวิธีการวิเคราะห์แนวความคิดนี้ โดยตีความหมายข้อมูลที่หามาได้ในแนวทางที่แตกต่างไปจากวิธีที่เคยทำมาก่อน และเป็นแนวความคิดที่เกิดวิพากษ์ตัวเอง (Self - Criticism) ขององค์การสหประชาชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์การแรงงานระหว่างประเทศ และธนาคารโลก แนวความคิดนี้เป็นรูปร่างขึ้นมาได้โดยความพยายามของผู้รู้กลุ่มหนึ่ง ซึ่งประชุมกันที่เมืองโคโคโยค (Cocoyoc) ในประเทศเม็กซิโก ปี ค.ศ. ๑๙๗๔ โดยถือว่าเป็นโครงการหนึ่งของกลยุทธ์ในการพัฒนาแบบดั้งเดิม จากประสบการณ์หลายปีในการทำงานทำให้มั่นใจว่ากระบวนการทางเศรษฐกิจที่ใช้อยู่ที่นั่น ไม่อาจทำให้ประเทศโลกที่สามสามารถพัฒนาให้ทันประเทศอุตสาหกรรมได้ จึงได้นำไปสู่การยอมรับว่า ไม่มีทางที่จะอุดช่องว่างระหว่างความร่ำรวยกับความยากจนได้ ควรลดวัตถุประสงค์ลงมาสู่ระดับที่ทำให้ประชากรส่วนใหญ่ที่ยากจนพอมีปัจจัยทางวัตถุที่จำเป็นเพื่อการดำรงชีวิตก่อน ดังนั้น กลยุทธ์ใหม่จึงมุ่งสู่ความพอใจในความต้องการพื้นฐาน ทั้งนี้เพราะกลไกการตลาดที่มีอยู่นั้นสนองตอบเฉพาะความต้องการที่ได้มาจากการมีอำนาจซื้อเท่านั้น ไม่ได้สนองตอบความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ซึ่งเป็นที่ยอมรับโดยทั่ว ๆ ไปว่าประกอบด้วย อาหาร สุขภาพอนามัย ที่อยู่อาศัย การศึกษา สภาพการทำงาน และความมั่นคงทางสังคม กลยุทธ์ของการพัฒนาดังกล่าวช่วยให้มีความสำนึกถึงสิทธิพื้นฐานของมนุษย์อันสอดคล้อง กับหลักแห่งความมีศักดิ์ศรีของมนุษย์และช่วยให้มีผลในแง่สร้างสรรค์อีกหลาย ๆ อย่างที่ถูกมองข้ามบ่อย ๆ ตามความเห็นของผู้สนับสนุนแล้วซึ่งกลยุทธ์นี้ไม่จำกัดตัวเองอยู่ที่การแก้ไขบางส่วนเท่านั้น เช่น มาตรการช่วยเหลือเพื่อการพัฒนามุ่งอยู่ที่โครงการช่วยเหลือประชากรส่วนที่ยากจนที่สุด การให้ช่วยเหลือควรจะต้องคำนึงถึงความต้องการของประชากรที่เกี่ยวข้องด้วย โดยให้เขาได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจด้วย ซึ่งเป็นกลยุทธ์ที่มุ่งถึงความพอใจในความต้องการพื้นฐาน โดยที่นักวิชาการบางท่านเห็นว่ากลยุทธ์แห่งความต้องการพื้นฐานนี้จะต้องไม่เป็นที่เข้าใจอย่างอิสระแยกจากความสัมพันธ์ ระหว่างประเทศแบบพึ่งพา หากจะมีการนำไปใช้จริง ๆ

^{๕๒} ปกรณ์ ปรียากร, การบริหารการพัฒนาชนบท, หน่วยที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๓๒).

หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง ก็คือ ถ้าใช้กลยุทธ์ใหม่นี้ เป็นทางเลือกเพื่อใช้แทนระบบเศรษฐกิจระหว่างประเทศแบบใหม่ New International Economic (Order) ซึ่งเรียกร้องให้มีโดยประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลายนั้นหรืออาจเปลี่ยนเป็นศูนย์บริการระหว่างประเทศของผู้ยากจน (International Care Service for the Poor) การกระทำดังกล่าวอาจแก้ปัญหาความยากจนไปได้ แต่จะเป็นไปได้มากน้อยเพียงใด ยังเป็นปัญหายากที่จะบอกได้ เพราะกลยุทธ์นี้ มิได้กล่าวถึงปัญหาหรือสาเหตุตลอดจนแนวทางแก้ไขในเรื่องเกี่ยวกับความทุกข์ยาก การแสวงหาประโยชน์และความแปลกแยก (Alienation) ต่าง ๆ ทั้งหลายทั้งหมดที่มีอยู่^{๕๓}

ดังนั้นกลยุทธ์ความต้องการพื้นฐาน จึงอาจเป็นส่วนหนึ่งของกลยุทธ์ทั้งหมดที่จะนำมาใช้ในการพัฒนาเพื่อให้เกิดความเท่าเทียมกันและความเป็นธรรมระหว่างมนุษย์ในประเทศต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านของการแบ่งปันทรัพยากร เทคโนโลยี และผลผลิตทั้งหมด

๓. ทฤษฎีภาวะทันสมัย (Modernization Theory)

ชนิดา รัศมีพลเมือง ได้กล่าวสรุปกระบวนการสร้างความทันสมัยไว้ดังนี้

๑. Modernization เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงเชิงปฏิรูป (Revolutionary Process) ของวิวัฒนาการทางสังคม

๒. Modernization เป็นกระบวนการที่สลับซับซ้อน (Complex Process)

๓. Modernization เป็นกระบวนการที่เป็นระบบ (Systemic Process)

๔. Modernization เป็นกระบวนการในระดับโลก (Global Process)

๕. Modernization เป็นกระบวนการที่ใช้เวลายาวนาน (Lengthy Process)

๖. Modernization เป็นกระบวนการที่มีขั้นตอน (Phased Process)

๗. Modernization เป็นกระบวนการสร้างความเป็นเอกพันธ์ (Homogenizing Process)

๘. Modernization เป็นกระบวนการที่ไม่ย้อนกลับ (Irreversible Process)

๙. Modernization เป็นกระบวนการก้าวหน้า (Progressive Process)^{๕๔}

ลักษณะที่สำคัญของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปสู่ความทันสมัย ประกอบด้วย

๑. การเปลี่ยนแปลงวิถีการดำเนินชีวิตและเทคโนโลยีจากแบบเรียบง่ายในสังคมจารีตไปสู่การดำรงชีวิตที่อาศัยความรู้และเทคโนโลยีระดับสูง ความเป็นวิทยาศาสตร์มากขึ้น

^{๕๓} พิชรินทร์ สิริสุนทร, เอกสารประกอบการสอนแนวคิดและทฤษฎีด้านการพัฒนาสังคม, หน้า ๑๔-๒๐.

^{๕๔} ชนิดา รัศมีพลเมือง, เอกสารประกอบโครงการพัฒนาผู้นำด้านนโยบายการศึกษาและการพัฒนาขององค์กรสังคมชนบท เรื่องแนวคิดและทฤษฎีการพัฒนา: กระบวนทัศน์ที่เปลี่ยนแปลง, (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕), (อัดสำเนา).

๒. เปลี่ยนแปลงระบบการผลิตจากเกษตรกรรมแบบยังชีพ หรือการทำการเกษตรในที่ดินแปลงเล็กเพื่อบริโภคในครัวเรือน เป็นการผลิตขนาดใหญ่เพื่อขาย มีการจ้างแรงงานภายนอกครอบครัวหรือชุมชนแทนการใช้แรงงานในครอบครัว

๓. มีระบบอุตสาหกรรมในโรงงานและการใช้เครื่องจักรกลเพิ่มมากขึ้น

๔. วิถีชีวิตของคนเปลี่ยนแปลงจากความสัมพันธ์แบบไม่เป็นทางการเป็นแบบเป็นทางการ

๕. เกิดเมืองเพิ่มขึ้นและมีการขยายตัวของสังคมเมือง

๖. มีการสร้างโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนน สาธารณูปโภค โรงเรียน โรงพยาบาล

๗. เกิดชนชั้นกลางและผู้ประกอบการ (Entrepreneur) เพิ่มขึ้น

๘. มีการเปลี่ยนแปลงระบบความเชื่อของคนจากอำนาจเหนือธรรมชาติ ครอบครัวและชุมชนนิยม เป็นความคิดเชิงเหตุผล ปัจเจกชนนิยมและวัตถุนิยม

๙. โครงสร้างของครอบครัวเปลี่ยนแปลงจากครอบครัวขยายเป็นครอบครัวเดี่ยว

๑๐. สถาบันทางสังคมต่าง ๆ มีความสลับซับซ้อนเพิ่มมากขึ้น

๑๑. การจัดระเบียบทางสังคมใช้กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับที่เป็นลายลักษณ์อักษรมากขึ้น

จีน^{๕๕}

ทฤษฎีภาวะทันสมัย จึงมุ่งเน้นในเรื่องการสร้างค่านิยม และสถาบันที่ทันสมัยเพื่อการพัฒนา การเปลี่ยนแปลงทัศนคติและค่านิยม โดยมีได้ให้ความสำคัญต่อลักษณะความสัมพันธ์ในเชิงเอารัดเอาเปรียบของนายทุนต่อผู้ใช้แรงงาน จึงเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชนหลายประการที่สำคัญ คือการทำให้เกิดความเข้าใจว่าในการที่จะยอมรับนวัตกรรมสิ่งใหม่ ๆ เข้ามาในชุมชนจะต้องคิดคำนึงให้รอบคอบ เพราะไม่เช่นนั้นแล้วชุมชนหรือสังคมนั้นจะมีลักษณะค่ากล่าวที่ว่า “ทันสมัยแต่ไม่พัฒนา”^{๕๖}

จากการศึกษาทฤษฎีที่ได้กล่าวมาข้างต้นนี้ พอจะสรุปได้ว่าเป็นผลของแนวความคิดการศึกษา และการทดลองแบบวิทยาศาสตร์ ซึ่งมีจุดเน้นของการพัฒนาและกระบวนการที่จะบรรลุจุดมุ่งหมายที่แตกต่างกัน เช่น ทฤษฎีพึ่งพา อาจมีวาระซ่อนเร้นที่กลบเกลื่อนอยู่นั้นคือ การขูดรีดและการเอารัดเอาเปรียบทางเศรษฐกิจระดับโลกของประเทศพัฒนาแล้ว ประเทศกำลังพัฒนาและด้อยพัฒนา ซึ่งแท้จริงแล้วเป็นการพึ่งพาบนความไม่เท่าเทียม เพราะในขณะที่ประเทศด้อยพัฒนาและกำลังพัฒนาที่มีความก้าวหน้า ส่วนต่างตรงนี้ก็จะเป็นไปเพิ่มให้กับประเทศที่พัฒนาให้มากยิ่งขึ้นเรื่อย ๆ ทฤษฎีภาวะทันสมัย เป็นแนวคิดทุนนิยม มุ่งเน้นสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยการพัฒนาอุตสาหกรรมและการจัดโครงสร้างทางการเมือง และการบริหารแบบประเทศประชาธิปไตยในแบบตะวันตก การพัฒนาจึงวัดได้จากการเพิ่มขึ้นของรายได้และการพัฒนาเมือง เพื่อปลดพันธนาการของการพึ่งพาที่แฝงด้วยความไม่เท่าเทียมกัน การเอาเปรียบกัน เป็นการพึ่งพาระหว่างกัน นำไปสู่การ

^{๕๕} พิชรินทร์ สิริสุนทร, เอกสารประกอบการสอนแนวคิดและทฤษฎีด้านการพัฒนาสังคม, หน้า ๙๒.

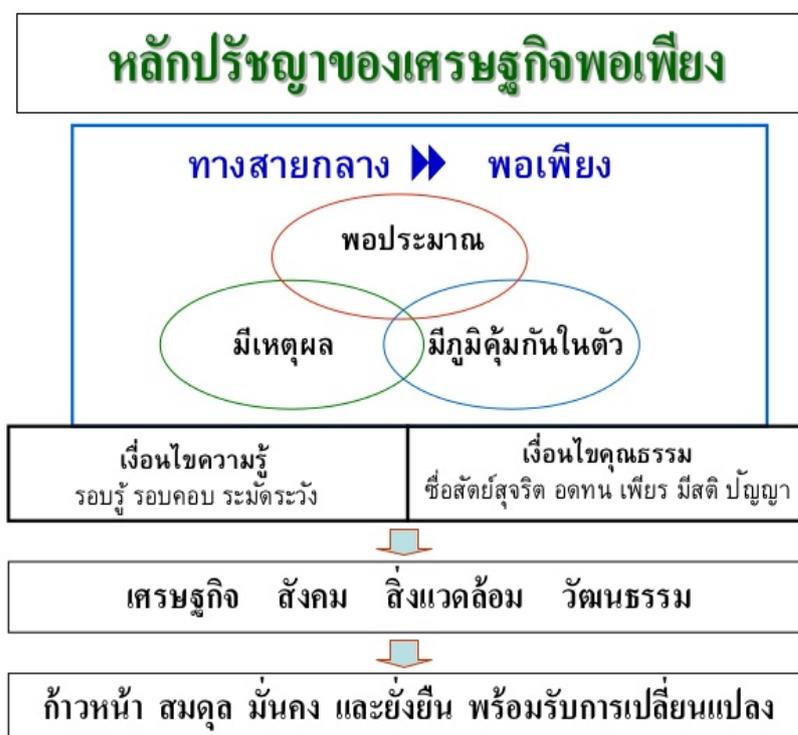
^{๕๖} พระมหาประกาศิต สิริเมโธ (ฐิติปสิทธิกร), “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพาน จังหวัดนครปฐม”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖), หน้า ๑๙-๒๐.

พึ่งตนเองและทฤษฎีความจำเป็นพื้นฐาน เน้นการพัฒนาเพื่อตอบสนองความจำเป็นพื้นฐานที่กำหนดขึ้นสำหรับประชาชนในแต่ละชุมชนตามความเป็นจริงโดยใช้ทรัพยากร และเทคโนโลยีภายในประเทศเป็นหลักแต่สิ่งที่เหมือนกันนั่นคือ การพัฒนาคน และชุมชนให้เจริญก้าวหน้าและทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคโลกาภิวัตน์และเพื่อให้สังคมดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุด

๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

๒.๓.๑ ความหมายของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานคำจำกัดความของคำว่า เศรษฐกิจพอเพียงว่าหมายถึง การดำเนินชีวิต การมีเศรษฐกิจแบบพอมีพอกิน สามารถเลี้ยงดูอู่ชูตนเองโดยให้มีความเหมาะสม เพียงพอกับความต้องการของตนเองได้ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่าทุกคนจะต้องทำการผลิตอาหาร ถักทอเสื้อผ้า เครื่องแต่งกายด้วยตนเอง แต่หมายถึงในหมู่บ้านจะต้องมีความพอเพียงในระดับหนึ่ง เป็นที่มาของนิยาม ๓ ท่วง ๒ เงื่อนไข ที่คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาตินำมาใช้ในการรณรงค์เผยแพร่ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงผ่านช่องทางต่าง ๆ ในปัจจุบันประกอบด้วยความพอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันบนเงื่อนไข ความรู้ และคุณธรรม ดังภาพที่ ๒.๓

ภาพที่ ๒.๓ แนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

จากภาพที่ ๒.๓ เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ โดยความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ต่อการกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอก ทั้งนี้ต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการ ทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยทางสายกลาง พอประมาณ ภูมิคุ้มกัน ในตัวที่ดี มีเหตุผล เงื่อนไขความรู้(รอบรู้ รอบคอบ ระมัดระวัง) เงื่อนไขคุณธรรม (ซื่อสัตย์ สุจริต ขยัน อดทน แบ่งปัน) นำสู่ ชีวิต/เศรษฐกิจ/สังคม สมดุล/มั่นคง/ยั่งยืน ๘ อดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี^{๕๗}

อำพล เสนาณรงค์ กล่าวว่า เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง การพยายามพึ่งตนเองให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ให้พอมีพอกินโดยเฉพาะอาหารและที่อยู่อาศัยส่วนที่ไม่สามารถผลิตเองได้ก็แลกเปลี่ยนหรือซื้อจากภายนอกบ้าง แต่ควรซื้อและใช้ของที่ผลิตได้ในท้องถิ่นหรือในประเทศให้มากที่สุด พยายามก่อกำหนดให้น้อยที่สุดและควรมีชีวิตความเป็นอยู่ที่เรียบง่ายและพอใจในสิ่งที่ได้รับมาโดยชอบธรรมไม่ฟุ้งเฟ้อ เพื่อให้รายจ่ายไม่เกินรายรับ^{๕๘}

สุเมธ ตันติเวชกุล ได้กล่าวว่า เศรษฐกิจที่สามารถอุ้มชูตัวเอง (Relative Self – Sufficiency) อยู่ได้โดยไม่ต้องเดือดร้อน โดยต้องสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจของตนเองให้ดีเสียก่อน คือ ต้องตั้งตัวให้มีความพร้อม พอกินพอใช้ไม่มุ่งหวังแต่จะทุ่มเทสร้างความเจริญแต่อย่างเดียว เพราะผู้ที่มีอาชีพและฐานะเพียงพอที่จะพึ่งตนเอง ย่อมสามารถสร้างความเจริญ ก้าวหน้าและฐานะเศรษฐกิจสูงขึ้นไปตามลำดับต่อไป

๑. เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ความสามารถของชุมชนเมือง รัฐ ประเทศ หรือ ภูมิภาคหนึ่ง ๆ ในการผลิตสินค้าและบริการทุกชนิดเพื่อเลี้ยงสังคมนั้น ๆ ได้โดยไม่ต้องพึ่งพาปัจจัยต่าง ๆ ที่เราไม่ได้เป็นเจ้าของ

^{๕๗} กรมการพัฒนาชุมชน, คู่มือนักพัฒนาเรื่องการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: บางกอกบล็อก, ๒๕๔๗), หน้า ๕๔.

^{๕๘} อำพล เสนาณรงค์, การเกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ, (สมุทรปราการ: ภัคธรรม, ๒๕๔๒).

๒. เศรษฐกิจพอเพียงในระดับบุคคลนั้น คือ ความสามารถในการดำรงชีวิตได้อย่างไม่เดือดร้อนมีความเป็นอยู่อย่างประมาทตามฐานะ ตามอัตภาพและที่สำคัญไม่หลงไหลไปตามกระแสของวัตถุนิยม มีอิสรภาพ เสรีภาพไม่พัวพันการอยู่กับสิ่งใด^{๕๙}

อุดมพร อมรรธรรม ได้กล่าวถึงบุคคล ๔ ท่านที่เป็นผู้รู้ระดับปราชญ์ ได้ให้ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงดังนี้

๑. สุเมธ ตันติเวชกุล ได้ให้ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง เศรษฐกิจที่อุ้มชูตัวเอง (Relative Self-Sufficiency) อยู่ได้โดยไม่ต้องเดือดร้อน โดยต้องสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจของตนเองให้ดีเสียก่อน ให้มีความพอมีพอใช้ ไม่ใช่มุ่งหวังแต่จะทุ่มเทสร้างความเจริญยกเศรษฐกิจให้รวดเร็วเพียงอย่างเดียว เพราะผู้ที่มีอาชีพและฐานะที่เพียงพอที่จะพึ่งตนเองย่อมสามารถสร้างความเจริญก้าวหน้าและฐานะทางเศรษฐกิจที่สูงขึ้นตามลำดับ

๒. นิธิ เอียวศรีวงศ์ ได้ให้ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง การรวมเอาอุดมการณ์บางอย่าง ความสัมพันธ์บางอย่างและค่านิยมบางอย่างรวมเข้าด้วยกันจึงจะเป็นเศรษฐกิจพอเพียงที่แท้จริง ซึ่งเป็นส่วนที่เป็นวัฒนธรรมนั่นเอง ถ้าไม่เข้าใจเศรษฐกิจพอเพียงตามความหมายเช่นนี้ เศรษฐกิจพอเพียงจะมีความเป็นไปได้แก่คนจำนวนน้อยเท่านั้น คือ เกษตรที่มีที่ดินเป็นของตนเองในปริมาณที่เพียงพอจะผลิตเพื่อพอบริโภคหรือทำรายได้สำหรับครัวเรือน เท่านั้น ฉะนั้นเศรษฐกิจพอเพียง คือ วัฒนธรรมไม่ใช่เทคนิคการเพาะปลูก หรือศีลธรรมความไม่ละโมภและความประหยัดเท่านั้นที่เป็นส่วนที่ขาดไม่ได้ของเศรษฐกิจพอเพียง

๓. ประเวศ วะสี ได้ให้ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง พอเพียง อย่างน้อย ๗ ประการ คือ ๑. พอเพียงสำหรับทุกคน ทุกครอบครัว ไม่ใช่เศรษฐกิจแบบทอดทิ้งกัน ๒. จิตใจพอเพียง ทำให้รักและเอื้ออาทรคนอื่นได้ คนที่ไม่รู้จักพอจะรักคนอื่นไม่เป็น และจะชอบทำลายมาก ๓. สิ่งแวดล้อมพอเพียง การอนุรักษ์และเพิ่มพูนสิ่งแวดล้อมทำให้อาชีพและทำมาหากินได้ เช่น การทำเกษตรผสมผสาน ซึ่งได้ทั้งอาหารได้ทั้งสิ่งแวดล้อม และได้ทั้งเงิน ๔. ชุมชนเข้มแข็งเพียงพอ การรวมตัวกันเป็นชุมชนที่เข้มแข็งจะทำให้สามารถ แก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ เช่น ปัญหาสังคม ปัญหาความยากจน หรือปัญหาสิ่งแวดล้อม ๕. ปัญหาพอเพียง มีการเรียนรู้การอยู่ร่วมกันในการปฏิบัติและปรับตัวได้อย่างต่อเนื่อง ๖. อยู่บนพื้นฐานวัฒนธรรมพอเพียงของกลุ่มคนที่สัมพันธ์อยู่กับสิ่งแวดล้อมที่หลากหลาย มีความสัมพันธ์และเติบโตขึ้นจากฐานทางวัฒนธรรมจึงจะมั่นคง ๗. มีความมั่นคงพอเพียง ไม่ใช่วูบวาบ เดียวจนเดียวรวยแบบกะทันหัน เดียวตงงานไม่มีกินไม่มีใช้ มีความผันผวนที่เร็วเกิน ทำให้ส่งผลเสียต่อสุขภาพจิต เกิดความเครียด เพียวน รุนแรง ฆ่าตัวตาย ติดยา เศรษฐกิจพอเพียงที่มั่นคงจะทำให้มีสุขภาพจิตดีเมื่อทุกอย่างพอเพียงก็เกิดความสมดุล คือความเป็นปกติและยั่งยืน ซึ่งเราเรียกว่า เศรษฐกิจพอเพียง

๔. พระพรหมหาคณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) ปราชญ์แห่งพุทธธรรม ได้ให้ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงไว้ ๒ ด้านคือ มองวัตถุนิยมและมองแบบจิตวิสัย ๑. มองอย่างวัตถุนิยม หมายถึง

^{๕๙} สุเมธ ตันติเวชกุล, แนวคิดของการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง, (กรุงเทพมหานคร: ธรรมสาร, ๒๕๔๘).

มองภายนอกคือ ต้องมีกินมีใช้มีปัจจัย เพียงพอหรือที่เรียกว่า พอสมควรกับอัตภาพ ซึ่งใกล้เคียงกับคำว่าพึ่งตนเอง ในทางเศรษฐกิจ ๒. มองแบบจิตวิสัย หมายถึง การมองด้านจิตใจหรือภายใน คือคนจะมีความรู้สึกเพียงพอที่ไม่เท่ากัน บางคนมีเป็นล้านก็ไม่เพียงพอ บางคนมีน้อยก็เพียงพอทางด้านจิตใจ^{๖๐}

ถวัลย์ มาศจรัส ให้ความหมายหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นจะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี พอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอนและขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติให้มีสำนึกใน คุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และมีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี^{๖๑}

สมตี สมพวงภักดี ให้ความหมายปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง วิธีการดำเนินชีวิตอย่างไม่ประมาท โดยมีการประมาณตนเองและรู้จักพึ่งตนเอง โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาศึกษาพัฒนาต่อยอดให้เกิดเป็นองค์ความรู้ใหม่ และสามารถให้แก่ปัญหาให้กับตนเองให้มีความรู้ รู้จักใช้และรู้จักรักษาทรัพยากรธรรมชาติและพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสำนึกที่ดีต่อตนเองและสังคม ช่วยเหลือเกื้อกูลต่อบุคคลในสังคม และในชุมชนทุกโอกาส^{๖๒}

เสาวลักษณ์ มาพร ให้ความหมายปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง หลักทางการปฏิบัติตนและการดำเนินชีวิตอันพึงประสงค์ของผู้เรียน ดังนี้ ๑. ปฏิบัติตนให้มีความพอประมาณ รู้จักการประมาณตน รู้จักศักยภาพของตนที่มีอยู่ ๒. ปฏิบัติตนอย่างมีเหตุผลปฏิบัติสิ่งต่าง ๆ บนพื้นฐานของความมีสติ ปัญญา ยึดทางสายกลางในการปฏิบัติ ๓. มีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ๔. มีความรอบรู้ในเรื่องที่เกี่ยวข้องสามารถคิดวิเคราะห์และปฏิบัติด้วยความรอบคอบระมัดระวัง ๕. ปฏิบัติตนและดำเนินวิถีชีวิตอย่างมีคุณธรรมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ขยัน อดทน เพียรพยายาม แบ่งปัน มีสติปัญญา มีวินัย พึ่งตนเองแบ่งปันเอื้ออาทร รับผิดชอบและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข^{๖๓}

^{๖๐} อุดมพร อมรธรรม, **ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงพระเจ้าอยู่หัว**, (กรุงเทพมหานคร: แสงดาว, ๒๕๔๙).

^{๖๑} ถวัลย์ มาศจรัส, **Model การจัดการเรียนรู้ตามปรัชญาพระราชทาน เศรษฐกิจพอเพียง**, (กรุงเทพมหานคร: ธารอักษร, ๒๕๕๐).

^{๖๒} สมตี สมพวงภักดี, “สภาพการดำเนินงานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามการรับรู้ของผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษา”, **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรธานี, ๒๕๕๐), หน้า ๒๒.

^{๖๓} เสาวลักษณ์ มาพร, “ความพร้อมในการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปจัดการในสถานศึกษา”, **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๑), หน้า ๑๘.

จिरายู อิศรางกูร ณ อยุธยา และปรียานุช พิบูลสรารุช ได้ให้ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ปรัชญาที่ชี้แนวทางในการปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินในทางสายกลาง เพื่อให้ก้าวทันต่อยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรู้ ความรอบคอบและความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรมความซื่อสัตย์ ความอดทน ความเพียร มีสติปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี^{๖๔}

๒.๓.๒ ความสำคัญของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ ได้กล่าวถึงการจัดทำแผนแม่บทเพื่อดำเนินงานให้สอดคล้องกับการปฏิรูปการจัดการศึกษาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๙ ว่ายึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวคิดปรัชญาหลักโดยคำนึงถึงประเด็น ดังต่อไปนี้

๑. การดำเนินการทางสายกลางที่อยู่บนพื้นฐานความพอดี เน้นการพึ่งตนเอง ขณะเดียวกันให้ก้าวทันโลกยุคโลกาภิวัตน์

๒. ความพอเพียงที่เน้นการผลิตและการบริโภคอยู่บนความพอประมาณมีเหตุผล

๓. ความสมดุลและการพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นการพัฒนาอย่างมีองค์รวม มีความสมดุลระหว่างกระแสการแข่งขันจากโลกโลกาภิวัตน์และกระแสท้องถิ่นนิยม มีความหลากหลายใน โครงสร้างการผลิต มีการใช้ทุนที่มีอยู่ในสังคมให้มีประสิทธิภาพ เกิดประโยชน์สูงสุด ไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ภูมิปัญญาและวิถีชีวิตที่ดีงาม

๔. การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ในการเตรียมความพร้อม รู้เท่าทันต่อผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ มีความยืดหยุ่นในการปรับตัว มีความตัดสินใจอย่างมีเหตุผล มีความเข้มแข็งมั่นคงและยั่งยืน

๕. การเสริมสร้างจิตใจคนและพัฒนาคนในชาติให้เป็นคนดี มีคุณธรรม มีความรับผิดชอบซื่อสัตย์ สุจริต มีสติปัญญา มีความเพียร อดทน และรอบคอบ สรุปได้ว่า เศรษฐกิจพอเพียงมีความสำคัญในเรื่องของการศึกษาเป็นอย่างมาก สามารถนำมาปรับใช้ในแผนการจัดการเรียนทุก ๆ ระดับชั้นเรียน รวมถึงการศึกษาปฐมวัย นำมาสอนในเรื่องของการ มีคุณธรรม มีความรับผิดชอบ มีความซื่อสัตย์ ฯลฯ ทำให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการจัดการเรียน

^{๖๔} จिरายู อิศรางกูร ณ อยุธยา และปรียานุช พิบูลสรารุช, ตามรอยพ่อ ชีวิตพอเพียง...สู่การพัฒนาที่ยั่งยืน, พิมพ์ครั้งที่ ๙, (กรุงเทพมหานคร: ศูนย์การพิมพ์เพชรรุ่ง, ๒๕๕๔).

๒.๓.๓ แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

ผลจากการใช้แนวทางการพัฒนาประเทศไปสู่ความทันสมัย ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแก่สังคมไทยอย่างมากในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม สังคมและสิ่งแวดล้อม อีกทั้งกระบวนการของความเปลี่ยนแปลงมีความสลับซับซ้อนจนยากที่จะอธิบายในเชิงสาเหตุและผลลัพธ์ได้ เพราะการเปลี่ยนแปลงทั้งหมดต่างเป็นปัจจัยเชื่อมโยงซึ่งกันและกัน สำหรับผลของการพัฒนาในด้านบวกนั้น ได้แก่ การเพิ่มขึ้นของอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ความเจริญทางวัตถุ และสาธารณูปโภคต่าง ๆ ระบบสื่อสารที่ทันสมัย หรือการขยายปริมาณและกระจายการศึกษาอย่างทั่วถึงมากขึ้น แต่ผลด้านบวกเหล่านี้ส่วนใหญ่กระจายไปถึงคนในชนบท หรือผู้ด้อยโอกาสในสังคมน้อย แต่ว่ากระบวนการเปลี่ยนแปลงของสังคมได้เกิดผลลบติดตามมาด้วย เช่น การขยายตัวของรัฐเข้าไปในชนบท ได้ส่งผลให้ชนบทเกิดความอ่อนแอในหลายด้าน ทั้งการต้องพึ่งพิงตลาดและพ่อค้าคนกลางในการส่งสินค้าทุน ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติระบบความสัมพันธ์แบบเครือญาติ และการรวมกลุ่มกันตามประเพณีเพื่อการจัดการทรัพยากรที่เคยมีอยู่แต่เดิมแตกสลายลง ภูมิความรู้ที่เคยใช้แก้ปัญหาและสั่งสมปรับเปลี่ยนกันมา ได้ถูกกลืนเลือนและเริ่มสูญหายไป สิ่งสำคัญก็คือ ความพอเพียงในการดำรงชีวิต ที่เป็นเงื่อนไขพื้นฐานทำให้คนไทยสามารถพึ่งตนเอง และดำเนินชีวิตไปได้อย่างมีศักดิ์ศรีภายใต้อำนาจและความมีอิสระในการกำหนดชะตาชีวิตของตนเอง ความสามารถในการควบคุมและจัดการเพื่อให้ตนเองได้รับการสนองต่อความต้องการต่าง ๆ รวมทั้งความสามารถในการจัดการปัญหาต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง ซึ่งทั้งหมดนี้ถือว่าเป็นศักยภาพพื้นฐานที่คนไทยและสังคมไทยเคยมีอยู่แต่เดิม ต้องถูกกระทบกระเทือน ซึ่งวิกฤตเศรษฐกิจจากปัญหาฟองสบู่และปัญหาความอ่อนแอของชนบท รวมทั้งปัญหาอื่น ๆ ที่เกิดขึ้น ล้วนแต่เป็นข้อพิสูจน์และยืนยันปรากฏการณ์นี้ได้เป็นอย่างดี

๒.๓.๔ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ต่อการกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในภายนอก ทั้งนี้ จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการ ทุกขั้นตอน และขณะเดียวกัน จะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

๑. ประเทศไทยกับเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียงมุ่งเน้นให้ผู้ผลิตหรือผู้บริโภคพยายามเริ่มต้นผลิตหรือบริโภคภายใต้ขอบเขตข้อจำกัดของรายได้ หรือทรัพยากรที่มีอยู่ไปก่อน ซึ่งก็คือ หลักในการลดการพึ่งพา เพิ่มขีดความสามารถในการควบคุมการผลิตได้ด้วยตนเอง และลดภาวะการเสี่ยงจากการไม่สามารถควบคุมระบบตลาดได้อย่างมีประสิทธิภาพ เศรษฐกิจพอเพียงมิใช่หมายความว่าถึง การกระเปียดกระเสียนจนเกินสมควร หากแต่อาจพุ่มเฟือยได้เป็นครั้งคราวตามอัตภาพ แต่คนส่วนใหญ่ของประเทศ มักใช้จ่ายเกินตัว เกินฐานะที่หามาได้ เศรษฐกิจพอเพียง สามารถนำไปสู่เป้าหมายของการสร้างความมั่นคงในทางเศรษฐกิจได้ เช่น โดยพื้นฐานแล้ว ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม เศรษฐกิจของประเทศจึงควรเน้นที่เศรษฐกิจการเกษตร เน้นความมั่นคงทางอาหาร เป็นการสร้างความมั่นคงให้ป็นระบบเศรษฐกิจในระดับหนึ่ง จึงเป็นระบบเศรษฐกิจที่ช่วยลดความเสี่ยง หรือความไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจในระยะยาวได้ เศรษฐกิจพอเพียง สามารถประยุกต์ใช้ได้ในทุกระดับ ทุกสาขา ทุกภาคของเศรษฐกิจ ไม่จำเป็นจะต้องจำกัดเฉพาะแต่ภาคการเกษตร หรือภาคชนบท แม้แต่ภาคการเงิน ภาคอสังหาริมทรัพย์ และการค้าการลงทุนระหว่างประเทศ โดยมีหลักการที่คล้ายคลึงกันคือ เน้นการเลือกปฏิบัติอย่างพอประมาณ มีเหตุมีผล และสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่ตนเองและสังคม

๒. การดำเนินชีวิตตามแนวพระราชดำริพอเพียง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเข้าใจถึงสภาพสังคมไทยดั่งนั้น เมื่อได้พระราชทานแนวพระราชดำริ หรือพระบรมราโชวาทในด้านต่าง ๆ จะทรงคำนึงถึงวิถีชีวิต สภาพสังคมของประชาชนด้วย เพื่อไม่ให้เกิดความขัดแย้งทางความคิดที่อาจนำไปสู่ความขัดแย้งในทางปฏิบัติได้

แนวพระราชดำริในการดำเนินชีวิตแบบพอเพียง

- ๑) ยึดความประหยัดตัดทอนค่าใช้จ่ายในทุกด้านลดละความฟุ่มเฟือยในการใช้ชีวิต
- ๒) ยึดถือการประกอบอาชีพด้วยความถูกต้องซื่อสัตย์สุจริต
- ๓) ละเลิกการแก่งแย่งผลประโยชน์และแข่งขันกันในการค้าแบบต่อสู้กันรุนแรง
- ๔) ไม่หยุดนิ่งที่จะหาทางให้ชีวิตหลุดพ้นจากความทุกข์ยากด้วยการชวนขวนขวายใฝ่หาความรู้ให้มีรายได้เพิ่มพูนขึ้นจนถึงขั้นพอเพียงเป็นเป้าหมายสำคัญ
- ๕) ปฏิบัติตนในแนวทางที่ดี ลดละสิ่งชั่ว ประพฤติตนตามหลักศาสนา

๓. ตัวอย่างเศรษฐกิจพอเพียงสู่ทฤษฎีใหม่

ทฤษฎีใหม่ คือ ตัวอย่างที่เป็นรูปธรรมของการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงที่เด่นชัดที่สุด ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระราชดำรินี้ เพื่อเป็นการช่วยเหลือเกษตรกรที่มักประสบปัญหาทั้งภัยธรรมชาติและปัจจัยภายนอก ที่มีผลกระทบต่อการทำการเกษตร ให้สามารถผ่านพ้นช่วงเวลาวิกฤตโดยเฉพาะการขาดแคลนน้ำได้โดยไม่เดือดร้อนและยากลำบากนักความเสี่ยงที่เกษตรกรมักพบเป็นประจำ ประกอบด้วย

- ๑) ความเสี่ยงด้านราคาสินค้าเกษตร
- ๒) ความเสี่ยงในราคาและการพึ่งพาปัจจัยการผลิตสมัยใหม่จากต่างประเทศ
- ๓) ความเสี่ยงด้านน้ำฝนทิ้งช่วงฝนแล้ง

- ๔) ภัยธรรมชาติอื่น ๆ และโรคระบาด
- ๕) ความเสี่ยงด้านแบบแผนการผลิต
 - ความเสี่ยงด้านโรคและศัตรูพืช
 - ความเสี่ยงด้านการขาดแคลนแรงงาน
 - ความเสี่ยงด้านหนี้สินและการสูญเสียที่ดิน

ทฤษฎีใหม่ จึงเป็นแนวทางหรือหลักการในการบริหารการจัดการที่ดินและน้ำ เพื่อการเกษตรในที่ดินขนาดเล็กให้เกิดประโยชน์สูงสุด

๔. การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติ

การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต บุคคลนั้นต้องเกิดจิตสำนึกมีความศรัทธาเชื่อมั่น เห็นคุณค่าและนำไปปฏิบัติด้วยตนเอง ที่เรียกว่า “ระเบิดจากข้างใน” แล้วจึงขยายผลไปสู่ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติต่อไป

ความพอเพียงระดับบุคคลและครอบครัว มุ่งเน้นให้บุคคลและครอบครัวอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขทั้งทางกายและทางใจพึ่งพาตนเองอย่างเต็มความสามารถไม่ทำอะไรเกินตัว ดำเนินชีวิตโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น รวมทั้งใฝ่รู้และมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องเพื่อความมั่นคงในอนาคต และเป็นที่ยังให้ผู้อื่นได้ในที่สุด เช่น หาปัจจัยสี่มาเลี้ยงตนเองและครอบครัวจากการประกอบสัมมาชีพรู้ข้อมูลรายรับ-รายจ่ายประหยัดแต่ไม่ใช้ตระหนี่ อด-ละ-เลิกอบายมุขสอนให้เด็กรู้จักคุณค่า รู้จักใช้ และรู้จักออมเงินและสิ่งของเครื่องใช้ ดูแลรักษาสุขภาพมีการแบ่งปันภายในครอบครัว ชุมชน และสังคมรอบข้าง รวมถึงการรักษาวัฒนธรรมประเพณี และการอยู่ร่วมกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างเหมาะสม

ความพอเพียงระดับชุมชน คนในชุมชนมีการรวมกลุ่มกันทำประโยชน์เพื่อส่วนรวมช่วยเหลือเกื้อกูลกันภายในชุมชนบนหลักของความรู้รักสามัคคีสร้างเป็นเครือข่ายเชื่อมโยงกันภายในชุมชนและนอกชุมชน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น การรวมกลุ่มอาชีพ องค์การการเงิน สวัสดิการชุมชน การช่วยเหลือแลรักษาความสงบ ความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อยรวมทั้ง การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมในชุมชนมาสร้างประโยชน์ได้อย่างเหมาะสมเพื่อสร้างเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็ง และมีความเป็นอยู่ที่พอเพียง

ความพอเพียงในภาคธุรกิจเอกชน เริ่มจากความมุ่งมั่นในการดำเนินธุรกิจที่หวังผลประโยชน์หรือกำไรในระยะยาวมากกว่าระยะสั้น แสวงหาผลตอบแทนบนพื้นฐานของการแบ่งปัน มุ่งให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้รับประโยชน์อย่างเหมาะสม และเป็นธรรมทั้งลูกค้า คู่ค้า ผู้ถือหุ้น และพนักงาน ด้านการขยายธุรกิจต้องทำอย่างค่อยเป็นค่อยไปรวมทั้งต้องมีความรู้และเข้าใจธุรกิจของตนเองรู้จักลูกค้าศึกษาคู่แข่ง และเรียนรู้การตลาดอย่างถ่องแท้ผลิตในสิ่งที่ถนัดและทำตามกำลังสร้างเอกลักษณ์ที่แตกต่างและพัฒนาคุณภาพ ผลิตภัณฑ์อย่างต่อเนื่อง มีการเตรียมความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้นมีความซื่อสัตย์รับผิดชอบต่อสังคมและป้องกันผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่สำคัญต้องสร้างเสริมความรู้และจัดสวัสดิการให้แก่พนักงานอย่างเหมาะสม

ความพอเพียงระดับประเทศ เป็นการบริหารจัดการประเทศ โดยเริ่มจากการวางรากฐานให้ประชาชนส่วนใหญ่อยู่อย่างพอมีพอกินและพึ่งตนเองได้มีความรู้และคุณธรรมในการดำเนินชีวิตมีการรวมกลุ่มของชุมชนหลาย ๆ แห่ง เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้สืบทอดภูมิปัญญาและร่วมกันพัฒนาตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงอย่างรู้รักสามัคคี เสริมสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงระหว่างชุมชนให้เกิดเป็นสังคมแห่งความพอเพียงในที่สุด^{๖๕}

หลักเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวคือ หันกลับมายึดเส้นทางการสายกลางในการดำรงชีวิตบนหลักการพึ่งตนเอง อาจจะมีแยกแยะโดยยึดหลักสำคัญอยู่ ๕ ประการ คือ

๑) ด้านจิตใจ ทำตนให้เป็นที่พึ่งตนเอง มีจิตสำนึกที่ดี สร้างสรรค์ให้ตนเองและชาติโดยรวม มีจิตใจเอื้ออาทร ประณีประนอม เห็นประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง

๒) ด้านสังคม แต่ละชุมชนจะต้องให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายชุมชนที่แข็งแกร่งเป็นอิสระ

๓) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้ใช้และจัดการอย่างชาญฉลาดพร้อมทั้งหาทางเพิ่มมูลค่า โดยให้ยึดอยู่บนหลักการของความยั่งยืน

๔) ด้านเทคโนโลยี จากสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็ว เทคโนโลยีที่เข้ามาใหม่มีทั้งดีและไม่ดี ต้องแยกแยะบนพื้นฐานของภูมิปัญญาชาวบ้าน และเลือกใช้เฉพาะที่สอดคล้องกับความต้องการ และสภาพแวดล้อม ควรพัฒนาเทคโนโลยีจากภูมิปัญญาของเราเอง

๕) ด้านเศรษฐกิจ แต่เดิมนักพัฒนามักมุ่งที่การเพิ่มรายได้ และไม่มีมุมมองรายจ่ายในเวลาเช่นนี้จะต้องปรับทิศทางใหม่ คือ จะต้องมุ่งลดรายจ่ายก่อนเป็นสำคัญ และยึดหลักพออยู่ พอกิน พอใช้^{๖๖}

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กลุ่มพัฒนากรอบแนวคิดทางทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยคณะทำงานโครงการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้สรุปสังคมิวิเคราะห์ผลการสัมมนาจากการระดม สมองผู้นำชุมชนจากทุกภาคของประเทศไทยที่ร่วมกันทบทวนถึงกิจกรรมต่าง ๆ ในการดำเนินชีวิตประจำวัน พบว่า มีความสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แบ่งเป็น ๓ ระดับ คือ

๑) ระดับจิตสำนึก เกิดจากการที่สมาชิกในชุมชนแต่ละคนตระหนักถึงความสุข และความพอใจในการใช้ชีวิตอย่างพอดี และความรู้สึกถึงความพอเพียง คือดำเนินชีวิตอย่างสมถะ ประกอบสัมมาอาชีพ เลี้ยงตนเองได้อย่างถูกต้อง ทั้งนี้ แม้ว่าระดับความพอเพียงของสมาชิกแต่ละคน จะไม่เท่าเทียมกัน แต่สมาชิกทุกคนดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง โดยยึดหลัก ๓ ประการร่วมกัน ได้แก่ การใช้ชีวิตบนพื้นฐานของการรู้จักตนเอง การคิดพึ่งพาตนเองและพึ่งพาซึ่งกันและกัน และการใช้ชีวิตอย่างพอเพียง

^{๖๕} สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.), เศรษฐกิจพอเพียง, พิมพ์ครั้งที่ ๑ ธันวาคม ๒๕๕๐, หน้า ๑๘-๒๑. (อัคราเสนา).

^{๖๖} ปิยบุตร หล่อไกรเลิศ, เศรษฐกิจพอเพียง, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แม่จัน, ๒๕๕๐), หน้า ๒๖-๒๘.

๒) ระดับปฏิบัติผู้นำชุมชนแต่ละพื้นที่ได้นำหลักการเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในระดับปฏิบัติ โดยแบ่งได้ ๔ ชั้น ได้แก่

๒.๑) การพึ่งตนเองได้ คือ ต้องพยายามพึ่งตนเองให้ได้ในระดับครอบครัวก่อน ให้แต่ละครอบครัวมีการบริหารจัดการอย่างพอดี

๒.๒) การอยู่อย่างพอเพียง คือ การดำเนินชีวิตโดยยึดหลักทางสายกลาง ให้ตนเองอยู่ได้อย่างสมดุล มีความสุขที่แท้จริงโดยไม่ให้รู้สึกขาดแคลนจนต้องเบียดเบียนตนเอง หรือ ดำเนินชีวิตอย่างเกินพอดีจนต้องไปเบียดเบียนสิ่งแวดล้อม

๒.๓) การอยู่ร่วมกันอย่างเอื้ออาทร คือ การรู้จักให้และรู้จักแบ่งปัน ซึ่งจะทำให้เกิดวัฒนธรรมที่ดี อีกทั้งเป็นการช่วยลดความเห็นแก่ตัว และสร้างความพอเพียงให้เกิดขึ้นในจิตใจ

๒.๔) การอยู่ดียิ่งขึ้นด้วยการเรียนรู้ คือ ต้องรู้จักพัฒนาตนเอง โดยการเรียนรู้จากธรรมชาติและประสบการณ์ เพื่อให้เกิดการระมัดระวังในการกระทำใด ๆ ต่อไป

๓) ระดับปฏิเวธ (ผลที่เกิดจากการปฏิบัติ) คือ การวัดผลจากการปฏิบัติตามหลักการข้างต้น กล่าวคือ สมาชิกในแต่ละชุมชนได้พัฒนาชีวิตของตนเองให้ดีขึ้น โดยเริ่มจากการพัฒนาจิตใจให้เกิดความพอเพียงในทุกระดับของการดำเนินชีวิตทั้งในระดับครอบครัว ชุมชน และสังคม ระดับการศึกษา ขนาดของครัวเรือน การเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม รายได้ รายจ่าย การถือครองที่ดิน รวมถึงการได้รับข่าวสารเกี่ยวกับทฤษฎีใหม่ ยกเว้นหนี้สินเท่านั้นที่ไม่มีความสัมพันธ์กับการเลือกดำเนินชีวิตตามแนวพระราชดำริทฤษฎีใหม่^{๖๗}

สุเมธ ตันติเวชกุล ได้แบ่งระดับของบุคคลในสังคมในเรื่องการประยุกต์แนวทางเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ปฏิบัติ แบ่งได้ ๒ ระดับ ดังนี้

๑) ระดับบุคคลและครอบครัว เริ่มต้นจากการเสริมสร้างคนให้มีการเรียนรู้วิชาการและทักษะต่าง ๆ ที่จำเป็น เพื่อให้สามารถรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ พร้อมทั้งเสริมสร้างคุณธรรมจนมีความเข้าใจและตระหนักถึงคุณค่าของการร่วมกันของคนในสังคม และอยู่ร่วมกับระบบนิเวศวิทยาอย่างสมดุล เพื่อจะได้ละเว้นต่อการประพฤติดิฉิมชอบ ไม่ตระหนี่ เป็นผู้ให้ เกื้อกูลแบ่งปัน มีสติยั้งคิดพิจารณาอย่างรอบคอบ ก่อนที่จะตัดสินใจหรือกระทำการใด ๆ จนกระทั่งเกิดเป็นภูมิคุ้มกันที่ดีในการดำรงชีวิตโดยสามารถคิดและกระทำบนพื้นฐานของความมีเหตุมีผล พอเหมาะ พอประมาณ กับสถานภาพ บทบาท และหน้าที่ของแต่ละบุคคลในแต่ละสถานการณ์ แล้วเพียรฝึกปฏิบัติเช่นนี้จนสามารถพึ่งตนเองได้ และเป็นที่พึ่งของผู้อื่นได้ในที่สุด

๒) ระดับชุมชน ประกอบด้วย บุคคล ครอบครัว ที่มีความพอเพียงแล้วที่ไฝหาความก้าวหน้าบนพื้นฐานของความพอเพียง คือ มีความรู้ และคุณธรรม เป็นกรอบในการดำเนินชีวิตจนสามารถพึ่งตนเองได้ บุคคลเหล่านี้รวมกลุ่มกันทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่สอดคล้องเหมาะสมกับสถานภาพ ภูมิสังคมของแต่ละชุมชน โดยพยายามใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุดผ่านการร่วมแรง ร่วมใจ ร่วมคิด ร่วมทำ แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับบุคคลหลายสถานภาพ

^{๖๗} สำนักเสริมสร้างความเข้มแข็ง กรมการพัฒนาชุมชน, การพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อสร้างความสุขให้ชุมชน, (กรุงเทพมหานคร: กรมการพัฒนาชุมชน, ๒๕๖๒), หน้า ๙-๑๐.

ในสิ่งที่จะสร้างประโยชน์สุขของคนส่วนรวม และความก้าวหน้าของชุมชนอย่างมีเหตุผล โดยอาศัยสติ ปัญญา ความสามารถของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง และบนพื้นฐานของความซื่อสัตย์สุจริต อดกลั้นต่อการ กระทบกระถ่าง ขยันหมั่นเพียร และมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือ แบ่งปันกันระหว่างสมาชิกใน ชุมชน จนนำไปสู่ความสามัคคีของคนในชุมชน ซึ่งเป็นภูมิคุ้มกันที่ดีของชุมชน จนนำไปสู่การพัฒนา ของชุมชนที่สมดุลและพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ จนกระทั่งสามารถพัฒนาไปสู่เครือข่าย ระหว่างชุมชน

สุนัย เศรษฐบุญสร้าง ได้กล่าวว่า การนำเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้แนวทางปฏิบัติ ๗ ขั้นสู่วิถีเศรษฐกิจพอเพียง หลัก ๗ ข้อของการประพฤติปฏิบัติตามแนวพระบรมราโชวาทเรื่อง คุณธรรม ๔ ประการ เพื่อนำไปสู่วิถีแห่งปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีขั้นตอนดังนี้

๑. จับประเด็นปัญหา การจับประเด็นปัญหาให้ถูกต้องเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญในการ แก้ปัญหาชีวิตของผู้คนแต่ละคน

๒. วิเคราะห์สาเหตุของปัญหา เมื่อจับประเด็นปัญหาของชีวิตที่พึงแก้ไขได้แล้ว จะต้อง วิเคราะห์สาเหตุของปัญหาให้ถูกต้องต่อไป จากมิติของเหตุปัจจัยภายในเกี่ยวกับพฤติกรรมทางกาย วาจา ใจ ของตัวเรา เพื่อจะได้มองเห็นช่องทางในการแก้ไขปัญหานั้นจากกรอบของเหตุปัจจัย ภายในที่เราสามารถควบคุมกำหนดและเปลี่ยนแปลงแก้ไขได้ ไม่ใช่มองปัญหาจากกรอบของเหตุปัจจัย ภายนอกที่เราควบคุมกำหนดอะไรไม่ได้มากนัก แล้วเกิดความท้อแท้สิ้นหวังกับการแก้ปัญหาในชีวิต

๓. กำหนดขอบเขตเป้าหมายในการแก้ปัญหา ต้องกำหนด ขอบเขตทิศทางในการแก้ปัญหา ให้อยู่ในกรอบของสิ่งที่เป็นประโยชน์และเป็นธรรม เพื่อให้เป็นไปในทิศทางที่เกิดประโยชน์ทั้งในระยะ สั้นและระยะยาวอย่างยั่งยืน หรือเป็นประโยชน์ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น (win win situation) การแก้ปัญหาในทิศทางที่เป็นประโยชน์และเป็นธรรม จึงเป็นแนวทางแก้ไขปัญหามีความยั่งยืน และ จะเสริมสร้างให้เกิดระบบภูมิคุ้มกันต่อผลกระทบอันเกิดจากความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ตามหลัก ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

๔. เขียนคำปณิธานหรือทำแผนปฏิบัติ เมื่อสามารถกำหนดขอบเขตเป้าหมายในการ แก้ปัญหาอย่างกว้าง ๆ ได้แล้ว ขั้นตอนต่อไปก็เลือกประเด็นของสิ่งที่ตั้งใจจะประพฤติปฏิบัติหรือทำ แผนปฏิบัติเพื่อนำไปสู่วิถีเศรษฐกิจพอเพียงต่อไป

๕. ดำรงความมุ่งหมาย ที่จะประพฤติปฏิบัติให้ได้ตามปณิธานหรือแผนนั้น ๆ การปฏิบัติ ในขั้นตอนนี้จะเป็นไปตามพระบรมราโชวาทเรื่องคุณธรรม ๔ ประการข้อที่สอง คือ การรู้จักข่มใจ ตนเองฝึกใจตนเอง ให้ประพฤติปฏิบัติอยู่ในความสัจความดีนั้น

๖. ใช้ความอดทน อดกลั้น และอดออม การใช้กำลังของจิตใจ โดยอาศัยความอด ความ อดทน เข้าสู้กับปัญหาควบคู่กับการใช้กำลังของปัญญาพิจารณาให้เห็นคุณค่าของสิ่งที่กำลังประพฤติ ปฏิบัตินั้น ๆ จนสามารถเอาชนะอุปสรรคปัญหาต่าง ๆ ที่เผชิญได้เป็นผลสำเร็จก็คือ ขั้นตอนการ ปฏิบัติสู่วิถีเศรษฐกิจพอเพียงตามพระบรมราโชวาทคุณธรรม ๔ ประการในข้อที่สาม ได้แก่ “การ อดทน อดกลั้น และอดออม ที่จะไม่ประพฤติล่วงความสัจสุจริตไม่ว่าด้วยเหตุประการใด”

๗. ละวางความชั่วความทุจริต ถ้าสามารถประพฤติปฏิบัติมาได้ ถึงขั้นสุดท้ายจนบรรลุป่าหมายตามปณิธานที่กำหนดไว้ในแต่ละเรื่อง ความชั่วความทุจริตหรือสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์และไม่เป็นธรรม ก็จะถูกกำจัดให้หมดไปเป็นลำดับ^{๖๘}

๒.๓.๔ การพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีนักวิชาการหลายท่านได้อธิบายถึงการพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไว้มากมาย ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาและเรียบเรียงไว้ ดังนี้

แนวทางการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ทฤษฎีใหม่ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ทรงพระราชทานแนวทางในการแก้ไขปัญหาการพัฒนาประเทศและการพัฒนาชุมชนไว้หลายแนวทาง ราชดำริซึ่งเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวาง คือ การเกษตรทฤษฎีใหม่ ซึ่งมี ๓ ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ ๑ พระราชทานหลักการสำคัญของทฤษฎีใหม่ เมื่อวันที่ ๑๕ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๓๒ คือ

๑.๑ มุ่งเน้นให้เกษตรกรรายย่อย ซึ่งมีที่ดินทำกินจำนวนน้อย คือ ไม่เกิน ๑๕ ไร่ มีการผลิตแบบพอเพียงที่สามารถเลี้ยงตัวเองได้ (Self Sufficiency)

๑.๒ ยึดหลักการพัฒนาที่เน้นความสามัคคีในท้องถิ่น โดยการร่วมมือและประสานงานระหว่างบ้าน วัด และหน่วยราชการต่าง ๆ

๑.๓ มีการผลิตข้าวเพื่อบริโภคพอเพียงตลอดปี โดยถือว่าครอบครัวหนึ่งทำนา ๕ ไร่ จะมีข้าวเพียงพอต่อการบริโภคตลอดปี ๑.๔ ต้องมีน้ำใช้ ๑,๐๐๐ ลูกบาศก์เมตรต่อไร่ แต่แต่ละแปลงมี ๑๕ ไร่ ทำการเกษตร ๑๐ ไร่ คือ ทำนา ๕ ไร่ ปลูกพืชไร่ ไม้ผล และอื่น ๆ ๕ ไร่ จึงต้องมีน้ำเพื่อการเกษตร ๑๐,๐๐๐ บาท เมตรต่อปี ๑.๕ ที่ดินจำนวน ๑๕ ไร่^{๖๙}

สำนักเสริมสร้างความเข้มแข็ง กรมการพัฒนาชุมชน อธิบายว่า การพัฒนาหมู่บ้านตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการจัดกิจกรรมการพัฒนาหมู่บ้านเพื่อให้เกิดระบบบริหารจัดการชุมชน ซึ่งหมายถึง กระบวนการในการทำหน้าต่าง ๆ ที่มุ่งสู่เป้าหมายของชุมชนที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยการใช้ทรัพยากรได้อย่างเฉลียวฉลาดและคุ้มค่า การตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง ปฏิบัติการสำเร็จตามแผนที่กำหนดไว้ จากการทำงานร่วมกัน โดยใช้บุคคล กลุ่มคน ทรัพยากร รวมทั้งการออกแบบและรักษาบรรยากาศสิ่งแวดล้อมในชุมชนให้ทุกคนในชุมชนร่วมกันทำงานได้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งประกอบด้วยความสัมพันธ์ขององค์ประกอบภายในชุมชน คือ การมีกลุ่มคน หรือองค์กรของชุมชนเป็นผู้รับผิดชอบเคลื่อนไหว ผลักดันกิจกรรมการพัฒนาทั้งปวง โดยจัดให้มีและใช้ระบบ

^{๖๘} สุนัย เศรษฐบุญสร้าง, แนวทางปฏิบัติ ๗ ขั้น สู่วิถีเศรษฐกิจพอเพียง: จากแนวปฏิบัติสู่แนวคิดทางทฤษฎีของเศรษฐกิจพอเพียง, (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิวิริยสุข, ๒๕๔๙).

^{๖๙} สนธยา พลศรี, ทฤษฎีใหม่ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว, พิมพ์ครั้งที่ ๕, หน้า ๒๒๑-๒๒๓.

ข้อมูล ใช้ข้อมูลเป็นฐานในการจัดประชุมคิดวิเคราะห์ จัดทำแผนเพื่อการพัฒนาหมู่บ้าน ดำเนินการกิจกรรมตามแผนพัฒนา และบูรณาการเงินทุนทั้งภายในชุมชนและนอกชุมชน เพื่อสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมตามแผนที่วางไว้ ซึ่งระบบการทำงานเช่นนี้ของชุมชน จะทำให้มีกิจกรรมเกิดขึ้นและมีการเคลื่อนไหว เปลี่ยนแปลงยกระดับเพิ่มขึ้นตลอดเวลา^{๗๐}

๒.๔ บริบทของอำเภอเขาสวนกวาง จังหวัดขอนแก่น

ความเป็นมาของชื่ออำเภอ “เขาสวนกวาง” ไม่มีหลักฐาน หรือเอกสารยืนยันได้แน่นอนว่า เป็นมาอย่างไร คงมีเพียงคำบอกเล่าของคนรุ่นก่อนที่บอกเล่าต่อ ๆ มาว่า เดิมพื้นที่บริเวณตำบลเขาสวนกวางเป็นพื้นที่อันประกอบด้วยภูเขาเตี้ย ๆ เต็มไปด้วยป่าดงดิบ มีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ สัตว์ป่าชุกชุมโดยเฉพาะอย่างยิ่งสัตว์ป่าจำพวกกวาง ละอง ละมั่ง ชาวบ้านที่ขึ้นไปล่าสัตว์ และหาของป่า จึงเรียกภูเขาระยะดังกล่าวว่า “เขาสวนกวาง” ครั้นต่อมาเมื่อราษฎรที่อพยพมาจากพื้นที่น้ำท่วมเหนือบริเวณก่อสร้างเขื่อนอุบลรัตน์ หรือ “พองหนีบ” เข้ามายู่อาศัยมากขึ้น จึงปรากฏเป็นชุมชนหมู่บ้านที่มีประชากรหนาแน่น อำเภอเขาสวนกวาง แต่เดิมนั้นขึ้นอยู่ในเขตการปกครองของอำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น ด้วยเหตุที่พื้นที่และเขตการปกครองของอำเภอน้ำพองในระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๒๑ พื้นที่กว้างขวาง ยากลำบากต่อราษฎรในการเดินทางติดต่อราชการกับส่วนราชการต่าง ๆ ณ ที่ว่าการอำเภอ ซึ่งอยู่ห่างออกไปราว ๒๖ - ๖๑ กิโลเมตร ประกอบกับภาวะเศรษฐกิจการค้าของราษฎรบริเวณท้องที่ต่าง ๆ บริเวณทิศเหนือของอำเภอ (อำเภอน้ำพองขณะนั้น) อันประกอบด้วยตำบลเขาสวนกวาง, ตำบลนาจิว, ตำบลดงเมืองแอม ความเจริญก้าวหน้า และเป็นแหล่งชุมชนใหญ่อีกแห่งหนึ่ง กระทรวงมหาดไทยจึงได้ประกาศยกฐานะท้องที่ตำบลต่าง ๆ ในขณะนั้นเป็นกิ่งอำเภอ เรียกว่า “กิ่งอำเภอเขาสวนกวาง” เมื่อปี ๒๕๒๑ โดยตั้งศูนย์ราชการบริเวณบ้านทางพาด บ้านหนองกุง บ้านเขาสวนกวางตำบลเขาสวนกวางริมถนนมิตรภาพ สายขอนแก่น - อุดรธานี ตรงหลักกิโลเมตรที่ ๔๙ เป็นที่ตั้งกิ่งอำเภอ เมื่อสภาพของท้องที่มีความเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้นชุมชนมีจำนวนหนาแน่น ประกอบกับมีการแยกท้องที่การปกครองเพิ่มขึ้นอีก ๒ ตำบล คือ ตำบลโนนสมบูรณ์ ซึ่งแยกออกจากตำบลนาจิว และตำบลคำม่วง ซึ่งแยกออกจากตำบลเขาสวนกวาง รวมทั้งหมดมี ๕ ตำบล จึงได้มีการยกฐานะกิ่งอำเภอเป็น “อำเภอเขาสวนกวาง” เมื่อวันที่ ๑๖ มีนาคม ๒๕๒๘

^{๗๐} สำนักเสริมสร้างความเข้มแข็ง กรมการพัฒนาชุมชน, การพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อสร้างความสุขให้ชุมชน, หน้า ๓๘.

ภาพที่ ๒.๔ แผนที่อำเภอเขาสวนกวาง จังหวัดขอนแก่น

ที่ตั้งของอำเภอ

อำเภอเขาสวนกวาง ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของจังหวัดขอนแก่น ห่างจากตัวจังหวัดขอนแก่น ๔๙ กิโลเมตร จุดที่ตั้งอำเภอปัจจุบันตั้งอยู่ที่บ้านทางพาด หมู่ที่ ๑๑ ตำบลคำม่วง ถนนมิตรภาพ บน พิกัดที่ TD ๗๒๕๖๔๗ ตาม แผนที่ระวาง ๕๕๔๓ TT อำเภอหนองแสงและบ้านกุดหมากไฟ L ๗๐๑๗ อำเภอเขาสวนกวาง ยกฐานะเป็นอำเภอ เมื่อวันที่ ๑๖ มีนาคม ๒๕๒๘ โดยมีเนื้อที่ ทั้งหมด ๓๓๐ ตารางกิโลเมตร หรือ ประมาณ ๒๐๖,๒๕๐ ไร่

อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	อำเภอหนองวัวซอ อำเภอหนองแสง และอำเภอโนนสะอาด จังหวัดอุดรธานี
ทิศใต้	ติดต่อกับ	อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	อำเภอโนนสะอาด จังหวัดอุดรธานี
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	อำเภออุบลรัตน์ และอำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู

เขตการปกครอง

อำเภอเขาสวนกวาง แบ่งเขตการปกครองเป็นตามพระราชบัญญัติลักษณะการปกครองท้องที่ พ.ศ.๒๕๕๗ เป็นหมู่บ้าน ดังนี้

๑. ตำบลเขาสวนกวาง	มี	๑๑	หมู่บ้าน
๒. ตำบลดงเมืองแอม	มี	๑๕	หมู่บ้าน
๓. ตำบลนาจั่ว	มี	๗	หมู่บ้าน
๔. ตำบลโนนสมบุรณ์	มี	๑๐	หมู่บ้าน
๕. ตำบลคำม่วง	มี	๑๓	หมู่บ้าน
รวมทั้งสิ้น		๕๖	หมู่บ้าน

แบ่งออกเป็น ๕ ตำบล ๕๖ หมู่บ้าน มี ๒ เทศบาลตำบล และมีองค์การบริหารส่วนตำบล ๔ แห่ง มีประชากรทั้งสิ้น ๓๗,๘๖๔ คน จำนวนครัวเรือน ๑๑,๘๐๒ ครัวเรือน แบ่งเป็นชาย ๑๘,๘๓๗ คน หญิง ๑๘,๙๙๑ คน มีรายละเอียดแยกเป็นตำบล ดังนี้

ลำดับที่	ตำบล	ชาย	หญิง	รวม	ครัวเรือน
๑	ดงเมืองแอม	๔,๔๗๐	๔,๔๖๕	๘,๙๓๕	๒,๕๔๔
๒	คำม่วง	๔,๓๓๐	๔,๓๔๗	๘,๖๗๗	๓,๐๖๓
๓	เขาสวนกวาง	๔,๖๑๐	๔,๖๔๘	๙,๒๕๘	๒,๘๒๙
๔	โนนสมบูรณ์	๒,๗๘๔	๒,๘๒๒	๕,๖๐๖	๑,๗๖๖
๕	นาจิว	๒,๖๗๙	๒,๗๐๙	๕,๓๘๘	๑,๖๐๐
รวม ๕ ตำบล ๒ เทศบาล ๔ องค์การบริหารส่วนตำบล		๑๘,๘๓๗	๑๘,๘๗๓	๓๗,๘๖๔	๑๑,๘๐๒

ที่มา : สำนักทะเบียนอำเภอเขาสวนกวาง

การปกครองส่วนท้องถิ่น

ประกอบด้วยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ๖ แห่ง ได้แก่

๑. เทศบาลตำบลเขาสวนกวาง ครอบคลุมพื้นที่บางส่วนของตำบลเขาสวนกวาง และบางส่วนของตำบลคำม่วง
๒. องค์การบริหารส่วนตำบลเขาสวนกวาง ครอบคลุมพื้นที่ตำบลเขาสวนกวาง (เฉพาะนอกเขตเทศบาลตำบลเขาสวนกวาง)
๓. องค์การบริหารส่วนตำบลดงเมืองแอม ครอบคลุมพื้นที่ตำบลดงเมืองแอม
๔. องค์การบริหารส่วนตำบลนาจิว ครอบคลุมพื้นที่ตำบลนาจิว
๕. เทศบาลตำบลโนนสมบูรณ์ ครอบคลุมพื้นที่ตำบลโนนสมบูรณ์
๖. องค์การบริหารส่วนตำบลคำม่วง ครอบคลุมพื้นที่ตำบลคำม่วง (เฉพาะนอกเขตเทศบาลตำบลเขาสวนกวาง)

ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ

๑. อาชีพหลัก ได้แก่ ไร่อ้อย มันสำปะหลัง ทำนา ไก่ย่าง, ข้าวหลาม, ไร่อ้อย
๒. อาชีพเสริม ได้แก่ รับจ้างตัดอ้อย
๓. จำนวนธนาคารมี ๒ แห่ง ได้แก่ ธนาคารออมสิน และ ธนาคาร ธ.ก.ส.

ข้อมูลด้านสาธารณสุข

๑. สถานบริการและหน่วยงานสาธารณสุข

๑.๑ สถานบริการและหน่วยงานสาธารณสุขของรัฐ ประกอบด้วย สถานบริการสังกัดกระทรวงสาธารณสุข ได้แก่

๑) โรงพยาบาลชุมชน ขนาด ๓๐ เตียง	จำนวน ๑ แห่ง
๒) สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ	จำนวน ๑ แห่ง

๓) รพ.สต.	จำนวน ๖ แห่ง
๑.๒ สถานบริการสาธารณสุขเอกชน ประกอบด้วย	
๑) คลินิกแพทย์	จำนวน ๔ แห่ง
๒) คลินิกพยาบาล	จำนวน ๔ แห่ง
๓) ร้านขายยาแผนปัจจุบัน	จำนวน ๓ แห่ง
๔) ร้านขายยาแผนโบราณ	จำนวน ๓ แห่ง
๑.๓ อาสาสมัครสาธารณสุข	จำนวน ๕๗๙ คน

การคมนาคม

๑. ทางบก การคมนาคมติดต่อระหว่างจังหวัดและอำเภอ สามารถเดินทางได้หลายเส้นทาง โดยมีรายละเอียด ดังนี้

๒. ทางรถไฟ มีรถไฟผ่านในท้องที่ตำบลเขาสวนกวาง ตำบลคำม่วง มีสถานีรถไฟ ๑ สถานี คือ สถานีอำเภอเขาสวนกวาง

๓. ทางรถยนต์ สามารถเดินทางได้สะดวก คือ

- ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๒ กรุงเทพฯ - หนองคาย
- ใช้ถนนมิตรภาพขอนแก่น - อุดรธานี เป็นสายคอนกรีต
- รถร่วม บขส. และรถปรับอากาศ

๒. ทางน้ำ อำเภอเขาสวนไม่มีท่าเทียบเรือไม่มีการให้บริการ และการคมนาคมสัญจรไป-มา

๓. ทางอากาศ อำเภอเขาสวนกวางไม่มีท่าอากาศยาน ไม่มีการให้บริการ ในการคมนาคมสัญจรไป-มา แต่อย่างไร ประชาชนในพื้นที่ที่จะใช้บริการทางอากาศหรือท่าอากาศยานต้องเดินทางไปจังหวัดขอนแก่น และจังหวัดอุดรธานี ซึ่งเป็นสถานที่ตั้งของท่าอากาศยาน

ด้านการเกษตรและอุตสาหกรรม

๑. ผลผลิตทางการเกษตรที่สำคัญ ได้แก่ อ้อย มันสำปะหลัง ข้าว
๒. ชื่อแหล่งน้ำที่สำคัญ ได้แก่ แม่น้ำ/บึง/คลอง ลำห้วยเสือเต้น
๓. โรงงานอุตสาหกรรมที่สำคัญ ได้แก่ โรงงานไทย-เยอรมัน โซล่า

ด้านการท่องเที่ยว

แหล่งท่องเที่ยวในเชิงอนุรักษ์ธรรมชาติได้ในเขตหมู่ที่ ๘ บ้านโคกสว่าง และหมู่ที่ ๗ บ้านนาอ่างทอง โดยพื้นที่ดังกล่าวมีถ้ำพระเดช (ถ้ำขี้เกียจ) พร้อมน้ำตกบริเวณถ้ำและมีอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่พอสมควร และบริเวณบนภูเขาสวนกวาง เขตพื้นที่บ้านโคกสว่าง หมู่ที่ ๘ มีภาพเขียนบนผนังหินของคนโบราณ ลักษณะคล้ายคลึงกับภาพเขียน ณ ผาแต้ม จังหวัดอุบลราชธานี หรือคนในพื้นที่จะเรียกกันว่า “ผาแต้ม ๒” หากได้รับการพัฒนาหรือได้รับการส่งเสริมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญแห่งหนึ่งขององค์การบริหารส่วนตำบลคำม่วงและมีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญคือสวนสัตว์ขอนแก่น ซึ่งอยู่ในเขตพื้นที่ตำบลคำม่วง ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์เป็นศูนย์วิจัยเชิงอนุรักษ์ขยายพันธุ์สัตว์ป่าหายากซึ่งเป็นสวนสัตว์ที่นำท่องเที่ยวอีกที่หนึ่งในเขตตำบลคำม่วง และ

บริเวณสวนสัตว์จะมีทั้งจุดชมสัตว์และสวนน้ำ เล่นได้ทั้งสระเด็ก และผู้ใหญ่ ที่สวยงามซึ่งอยู่บนภูเขาสวนกวาง

แหล่งโบราณคดีตมเมืองแอม ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของอำเภอเขาสวนกวาง ระยะห่างจากอำเภอ ๑๐ กิโลเมตร ลักษณะเด่นแหล่งโบราณคดีตมเมืองแอม สร้างขึ้นสมัยทวาราวดีถึงสมัยลพบุรี ต่อเนื่องกัน(พุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๖ ถึง พุทธศตวรรษที่ ๑๖-๑๘) ลักษณะเป็นเมืองโบราณขนาดใหญ่ที่สุดแห่งหนึ่งของประเทศไทย มีซากภาษาสันสกฤต ความว่า พระองค์ผู้มีพระนามปรากฏในด้านคุณธรรม แต่พระเยาว์ ได้รับพระนามอันเกิดจากการอภิเษกว่า พระเจ้ามเหศวร วรรณได้สร้างอันเป็นเครื่องหมายแห่งชัยชนะของพระองค์ นอกจากนี้ยังพบภาชนะเครื่องปั้นดินเผาแบบผิวเรียบ และแบบลายเชือกทาบกระจายอยู่ทั่วไป

คำขวัญอำเภอ

“ไถ่อย่างสมุนไพรเขาสวนกวางจำวตำนาน อุทยานสัตว์ป่าสวนสัตว์ขอนแก่น ดินแดนอารยธรรมตมเมืองแอมโบราณ สวยตระการน้ำตกธารสวรรค์ถ้ากินรี”

วิสัยทัศน์การพัฒนาอำเภอ

“เขาสวนกวาง เมืองน่าอยู่ อาหารน่ากิน วิถีถิ่นน่าเที่ยว”

เป้าหมายการพัฒนาอำเภอ

๑. พัฒนาเมืองให้น่าอยู่ มีความมั่นคง ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
๒. พัฒนาขีดความสามารถสินค้าการเกษตร ผลิตภัณฑ์ชุมชน ส่งเสริมการท่องเที่ยว และการบริการ เพื่อยกระดับรายได้ของประชาชน
๓. ส่งเสริมทางการพัฒนาด้านนวัตกรรม และเทคโนโลยี ที่เหมาะสมต่อการบริการและพัฒนาในพื้นที่

๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงแบบมีส่วนร่วม อำเภอเขาสวนกวาง จังหวัดขอนแก่น มีดังนี้

พิมพ์บุญญา ชมชื่น ได้วิจัยเรื่อง การบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็งตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา ตำบลทับพริก อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการบริหารจัดการประกอบด้วย การฟื้นฟูชุมชน เป็นแนวทางที่ทำให้ชุมชนได้หันกลับมาทบทวนวิถีการดำรงชีวิต ภูมิหลังทางวัฒนธรรมภูมิปัญญาทุนของชุมชน และทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน ซึ่งการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องโดยยุทธศาสตร์ การฟื้นฟูชุมชนมีลักษณะของการสร้างแนวร่วมการพัฒนาจากทุกภาคส่วนในการฟื้นฟูชุมชน โดยให้นำพาเกษตรกรเข้ามาสู่ระบบการทำเกษตรอินทรีย์อย่างเต็มตัว โดยร่วมกับศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ซึ่งปัจจุบันมีอยู่แล้วถึง ๒ แห่ง ได้แก่ หมู่ที่ ๔ บ้านคลองหว้า และหมู่ที่ ๒ บ้านน้ำใส รวมถึงการทำกรสำรวจและวิเคราะห์ปัญหาและศักยภาพของ

ชุมชนให้การอบรมสร้างความเข้าใจในแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการบูรณาการแผนชีวิต แผนชุมชนและแผนพัฒนาท้องถิ่น การสืบค้นและพัฒนาศักยภาพแกนนำการเปลี่ยนแปลงชุมชน ทั้งแกนนำที่เป็นทางการและแกนนำตามธรรมชาติ เพื่อให้ชุมชนปรับตัวรับกับการเปลี่ยนแปลงในทุกด้านมีรูปแบบการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม การจัดสรรงบประมาณอย่างเพียงพอและต่อเนื่อง สามารถเฝ้าระวังปัญหา และจัดการปัญหาอุปสรรคได้ มีข้อตกลงร่วมกันในชุมชน มีการแก้ปัญหาความกันดาร พื้นฟูดินที่ทำกินอุดมสมบูรณ์ด้วยแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง^{๗๑}

อุษณีย์ สุวรรณ ได้วิจัยเรื่อง บทบาทสตรีในการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในชุมชนวัดสะพาน อำเภอมือง จังหวัดชัยนาท ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยสนับสนุนของสตรีในชุมชนวัดสะพาน อำเภอมืองชัยนาท จังหวัดชัยนาท แบ่งออกเป็น ๔ ด้าน คือ ๑) ด้านการรับรู้ พบว่าการรับรู้ของประชาชนต่อการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงผ่านสื่อต่าง ๆ ๒) ด้านความตระหนักของประชาชนต่อการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พบว่าความตระหนักของประชาชนต่อการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ๓) ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พบว่าประชาชนมีส่วนร่วมต่อการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และ ๔) ด้านการปฏิบัติตัวของผู้นำที่มีผลต่อการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ส่วนแนวทางในการพัฒนาบทบาทสตรีตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนวัดสะพาน อำเภอมือง จังหวัดชัยนาท จังหวัดชัยนาท ได้แก่ ๑) ภาครัฐ ควรให้ความสำคัญกับความต่อเนื่องของการจัดทำโครงการต่าง ๆ โดยการลงพื้นที่เข้าไปติดตามผลการดำเนินงาน เพื่อรับทราบปัญหาและความต้องการของประชาชน เพื่อจะให้ความช่วยเหลือได้ตรงประเด็น และควรเข้ามามีบทบาทในการส่งเสริม สนับสนุน ด้านความรู้ ฝึกอบรม เงินทุน ให้มากยิ่งขึ้น ๒) ผู้นำชุมชน ควรหาช่องทางในการส่งเสริมด้านเงินทุนต่าง ๆ ให้กับประชาชนในชุมชน เช่น การติดต่อขอทราบข้อมูลการให้ความช่วยเหลือต่าง ๆ จากองค์กรภาครัฐ เพื่อให้ชาวบ้านเข้าถึงแหล่งเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำ และควรนำปัญหาและความต้องการของชุมชน เข้าที่ประชุมในระดับอำเภอ หรือระดับจังหวัด เพื่อขอคำปรึกษาและขอความสนับสนุนจากหน่วยงานราชการ ๓) ประชาชนในชุมชน ควรรักษามาตรฐานและขยายเครือข่ายการดำเนินการในลักษณะของชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเป็นการขยายความรู้ ปลุกจิตสำนึกให้แก่ประชาชนที่ยังไม่ได้เข้าร่วมโครงการให้หันมาดูแลครอบครัว ดูแลเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมโดยการน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในชีวิตประจำวันเพิ่มมากขึ้น^{๗๒}

^{๗๑} พิมพ์บุญญา ชมชื่น, “การบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็งตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา ตำบลทับทิม อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว”, วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาจัดการสาธารณะ, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๙), หน้า ๕๒.

^{๗๒} อุษณีย์ สุวรรณ, “บทบาทสตรีในการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในชุมชนวัดสะพาน อำเภอมือง จังหวัดชัยนาท”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๘), หน้า ๙.

วิชุดตา ชูศรีवास ได้วิจัยเรื่อง การดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงบ้านหัวอ่าว ตำบลบางช้าง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยพบว่าสภาพการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง บ้านหัวอ่าว ตำบลบางช้าง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม จำนวน ๕ ด้าน ดังนี้ ๑) การลดรายจ่าย มีผลการดำเนินงาน อยู่ในระดับดีมาก พบว่าสมาชิกในชุมชนได้ผลิตสมุนไพรไล่แมลง และน้ำยาล้างจาน สบู่ แชมพู ใช้เองในครัวเรือน ๒) การเพิ่มรายได้ สมาชิกในชุมชนมีการจัดตั้งกลุ่มอาชีพ กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร ร้านค้าชุมชน เป็นต้น เพื่อกระจายผลผลิตไปยังสถานที่จำหน่ายที่จัดตั้งขึ้น เพื่อขยายตลาดทำให้สมาชิกในชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น ๓) การออมในภาพรวมมีผลการดำเนินงานอยู่ในระดับดีมาก เนื่องจากสมาชิกในชุมชนมีการวางแผนการใช้จ่ายและปลูกฝังการเก็บออมเพื่ออนาคต ๔) การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและพบว่ามีการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก เนื่องจากจากชุมชนมีการรณรงค์ให้สมาชิกในชุมชนใช้วัสดุธรรมชาติ ซึ่งไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ๕) การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ พบว่ามีการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก สมาชิกในชุมชนมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ซึ่งเป็นค่านิยมพื้นฐานของคนไทยในชนบทมาช้านาน สภาพปัญหา อุปสรรคในการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ๑) ปัญหาด้านการขาดแคลนบุคลากรภาครัฐที่จะให้คำปรึกษาและประสานงานกับชุมชน ๒) ปัญหางบประมาณสนับสนุนการดำเนินงานไม่เพียงพอ และการจัดการงบประมาณไม่ทันเวลาและไม่เป็นธรรม ๓) การบริหารจัดการ พบว่าการดำเนินโครงการขาดการบริหารจัดการที่เป็นระบบไม่ต่อเนื่อง และประชาชนขาดความรู้เรื่องการบริหารงานระบบบัญชีกลไกตลาดและขาดการนิเทศ ติดตามผลจากหน่วยงานที่รับผิดชอบ^{๗๓}

ธนจิรา พวงผกา ได้วิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาสามปีของเทศบาลตำบลบางเตือ อำเภอมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่า ๑. ปัจจัยที่มีผลกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาสามปี ในการประชาคมจัดทำแผนพัฒนาสามปี (พ.ศ.๒๕๕๙-๒๕๖๑) ของประชาชน กลุ่มผู้บริหาร สมาชิกสภา พนักงานส่วนตำบล พบว่า ปัจจัยหลัก คือ ประชาชนต้องการใช้โอกาสในเวทีประชาคมเข้าร่วมแสดงความคิดเห็นในการพัฒนาหมู่บ้านของตนเองให้มีความเจริญ ก้าวหน้า และต้องการให้เทศบาลตำบลบางเตือได้รับทราบพร้อมทั้งนำปัญหาหรือความคิดเห็นของตนไปดำเนินการแก้ไขหรือบรรจุไว้ในแผนพัฒนาสามปี ๒. กระบวนการขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาสามปี (พ.ศ. ๒๕๕๙-๒๕๖๑) ของเทศบาลตำบลบางเตือ อำเภอมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี ประชาชนมีส่วนร่วมใน ๓ ขั้นตอน คือ ๑) ขั้นตอนเตรียมการเป็นการมีส่วนร่วมในขั้นตอนการสรรหาและคัดเลือกตัวแทนเพื่อเป็นคณะกรรมการจัดทำแผนพัฒนาฯ ๒) ขั้นตอนจัดทำแผนพัฒนาสามปี เป็นการมีส่วนร่วมในการเสนอปัญหาความต้องการ ความคิดเห็นในการพัฒนาท้องถิ่นในเวทีประชาคมเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุดในการแสดงออกถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน เมื่อได้ข้อสรุปจากการจัดเวทีประชาคมเพื่อใช้เป็นแนวทางการจัดทำร่างแผนพัฒนาสามปีของเทศบาลแล้ว จึงนำข้อมูลและแนวทางต่าง ๆ เข้าสู่กระบวนการจัดทำร่างแผนพัฒนาฯ และพิจารณาร่างแผนพัฒนาฯ จากนั้นคณะกรรมการพัฒนาจะ

^{๗๓} วิชุดตา ชูศรีवास, “การดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง บ้านหัวอ่าวตำบลบางช้าง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม”, รายงานการวิจัย, (เศรษฐศาสตร์สหกรณ์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏฯ, ๒๕๕๙), หน้า ๘.

เสนอร่างแผนพัฒนาสามปีต่อนายกเทศมนตรีตำบลบางเคื่อง เมื่อนายกเทศมนตรี พิจารณาเห็นชอบ อนุมัติการใช้แผนพัฒนาสามปีแล้ว เทศบาลก็จะดำเนินการประกาศให้ประชาชนทราบ ๓) ชั้นหลัง จัดทำแผนพัฒนาสามปี ประชาชนมีส่วนร่วมผ่านตัวแทนของตนที่ทำหน้าที่ร่วมเป็นคณะกรรมการ ติดตามและประเมินผล นอกจากนี้ประชาชนยังสามารถมีส่วนร่วมโดยให้ความร่วมมือในการ ประเมินผลโครงการ/กิจกรรมของเทศบาล^{๗๔}

ธัญชนก ปะวะละ ได้วิจัยเรื่องการพัฒนาชุมชนต้นแบบตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียงระดับมั่งมี ศรีสุข:กรณีศึกษาบ้านหนองเผือก อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคามผลการวิจัย พบว่าครัวเรือนนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต (๓ ห่วง ๒ เงื่อนไข) ทุกด้าน อยู่ในระดับมาก โดยมีด้านที่มีการนำมาปฏิบัติมากที่สุด คือ ด้านความมีเหตุมีผล ($\bar{X} = ๔.๒๒$) ประชาชนมีส่วนร่วมในการสืบทอดประเพณีของชุมชน การดำเนินชีวิตและปฏิบัติตามหลักธรรมทาง ศาสนา การใช้สติปัญญาและเหตุผลไตร่ตรองหาสาเหตุและแก้ปัญหาต่าง ๆ ด้วยความสามารถไม่ ว่างวาม คิดแบบรอบคอบ มีเมตตาและช่วยเหลือผู้อื่นเสมอ ด้านการมีภูมิคุ้มกัน ($\bar{X} = ๔.๑๓$) ประชาชน ในชุมชนมีความเชื่อที่ว่า การ “ทำได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว” และจะทำความดีต่อไปเพื่อผลดีต่อตนเองและ ครอบครัว ประชาชนมีเงินประกันชีวิตหรือเงินฌาปนกิจหักด้วยหนี้สินปัจจุบันเป็นบวก การใช้หลัก ประชาธิปไตยในการอยู่ร่วมกัน การมีเงินออมเพื่อเป็นทุนสำรองยามฉุกเฉิน และด้านคุณธรรม ($\bar{X} = ๔.๐๒$) สร้างความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินและพยายาม หลีกเลียงอบายมุขทั้งปวง ผลการ ดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ระดับมั่งมี ศรีสุข สามารถแยกเป็นรายด้าน ผลการดำเนินงาน ด้านการออมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๐๖$) โดยประชาชนมีช่องทางในการออม เช่น เป็นสมาชิกกลุ่ม ออมทรัพย์ฯ กลุ่มสัจจะกองทุนหมู่บ้านหรือธนาคาร รongลงมา คือ ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม ($\bar{X} = ๔.๐๕$) การที่ประชาชนให้ความสำคัญในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างคุ้มค่า และประหยัด ประชาชนเข้าร่วมในกิจกรรมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมการมีส่วนร่วม ในการจัดการขยะอย่างถูกวิธีและด้านความเอื้ออาทร ($\bar{X} = ๔.๐๔$) ประชาชนมีส่วนร่วมให้การ ช่วยเหลือกิจกรรมของเพื่อนบ้าน เช่น งานมงคลสมรส งานศพ ตลอดจนงานที่ราชการจัดขึ้นถือว่าเป็น การสร้างความสามัคคี อย่างหนึ่ง ปัจจัยสำคัญที่ทำให้ชุมชนประสบความสำเร็จเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจ พอเพียงระดับ มั่งมี ศรีสุขมี ๘ ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยด้านผู้นำหมู่บ้าน ด้านสังคมและวัฒนธรรม ด้าน การมีส่วนร่วม ด้านเศรษฐกิจ ด้านทรัพยากรธรรมชาติ ด้านจิตใจ และด้านเทคโนโลยี โดยภาพรวมทั้ง ๘ ปัจจัย มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ ๑ ๐.๐๑ จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์และผลกระทบ พบว่าการนำหลัก ๓ ห่วง ๒

^{๗๔} ธนจิรา พวงผกา, “ปัจจัยที่มีผลกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาสามปี ของ เทศบาลตำบลบางเคื่อง อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี”, การค้นคว้าอิสระรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขา การเมืองการปกครอง สำหรับนักบริหาร, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๙), หน้า ๒.

เงื่อนไข ด้านความรู้ไปปฏิบัติมีความสัมพันธ์และผลกระทบการดำเนินงานทางบวก ดังนั้นเพื่อให้ผลการดำเนินงานของชุมชนดีขึ้น จึงควรให้ความสำคัญกับการให้ความรู้แก่ประชาชนในชุมชน^{๗๕}

กิริตวรณ กัลยาณมิตรและคณะ การวิจัยครั้งนี้ ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนตำบลห้วยดง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตรสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้ คือ ประชาชนในชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ตำบลห้วยดง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร มีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านในภาพรวมอยู่ในระดับสูง ทั้งด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และด้านการมีส่วนร่วมในการติดตาม ประเมินผล ส่วนผลการศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนตำบลห้วยดง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร พบว่า รายได้ ระยะเวลาการอาศัยอยู่ในชุมชน และปัจจัยสภาพแวดล้อม ที่ต่างกันจะมีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต่างกัน แต่เพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นไม่ต่างกัน ปัญหา อุปสรรค เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้แก่ ปัญหาการขาดเวลาในการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนเข้าร่วมกิจกรรม การขาดความรู้ความเข้าใจในการมีส่วนร่วม ไม่ทราบรายละเอียดเกี่ยวกับการดำเนินงานในกิจกรรมหรือโครงการ ประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่กล้าแสดง ความคิดเห็นของตนเกี่ยวกับวิธีการดำเนินงานต่าง ๆ ประชาชนต้องการสนับสนุนด้านงบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ มากกว่าที่มีในโครงการ การมองเห็นผลประโยชน์ส่วนตนมากกว่าผลประโยชน์ส่วนรวมของประชาชนบางกลุ่ม มากกว่าความเข้มแข็งที่จะเกิดขึ้นแก่ชุมชน และประชาชนขาดความรู้ ความเข้าใจในการติดตามประเมินผลของกิจกรรมต่าง ๆ ^{๗๖}

นิสรา ใจซื่อ การศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง บ้านศาลาศักดิ์ หมู่ที่ ๑ ตำบลเรณู อำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรีและหมู่บ้าน บ้านโคก หมู่ที่ ๗ ตำบลม่วงงาม อำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ของหมู่บ้านศาลาศักดิ์ และหมู่บ้านบ้านโคก มี ๘ ปัจจัยเหมือนกัน ได้แก่ ปัจจัยด้านเทคโนโลยี ด้านเศรษฐกิจ ด้านทรัพยากรธรรมชาติ ด้านจิตใจ ด้านสังคม-วัฒนธรรม ด้านการมีส่วนร่วม ด้านผู้นำหมู่บ้าน และด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐ โดยภาพรวมของทั้ง ๘ ปัจจัยมีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ และ ๐.๐๕ ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงให้มีความก้าวหน้าควรต้องมีความร่วมมือกันระหว่าง หน่วยงานภาครัฐ และหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ตลอดจนฝ่ายจัดการ คือ ผู้นำหมู่บ้านซึ่งมีส่วนผลักดันและสนับสนุนให้สมาชิกในหมู่บ้านดำเนินชีวิต

^{๗๕} ฉันทชนก ปะวะละ, “การพัฒนาชุมชนต้นแบบตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงระดับมั่งมีศรีสุข: กรณีศึกษาบ้านหนองเผือก อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม”, วารสารเกษตรพระวรุณ, ปีที่ ๑๕ ฉบับที่ ๑ (๒๕๖๑): ๑๐๑.

^{๗๖} กิริตวรณ กัลยาณมิตร และคณะ, “การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง: กรณีศึกษาชุมชนตำบลห้วยดง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร”, วารสารรัชต์ภาคย์, ปีที่ ๑๔ ฉบับที่ ๓๔ (๒๕๖๓): ๘๓-๘๔.

ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง และสมาชิกในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ก็ต้องมีส่วนร่วมในการศึกษา และค้นหาปัญหาของหมู่บ้าน มีส่วนร่วมใน การวิเคราะห์และจัดลำดับความสำคัญของปัญหาของหมู่บ้าน มีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาหมู่บ้าน มีส่วนร่วมในการดำเนินงานพัฒนาหมู่บ้าน และมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลงานพัฒนาหมู่บ้านอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นสมาชิกในหมู่บ้านเป็นส่วนสำคัญอย่างมากที่จะผลักดันให้หมู่บ้านประสบความสำเร็จ และความร่วมมือของทุกฝ่ายเป็นแรงสำคัญที่จะพัฒนาให้เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงที่ยั่งยืน^{๗๗}

สุธาวิ กลิ่นอุบล ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชน ตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง บ้านหัวเขาจีน ตำบลห้วยยางโพน อำเภอบางท้อ จังหวัดราชบุรี ผลการวิจัยพบว่า ๑. ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง บ้านหัวเขาจีน ตำบลห้วยยางโพน อำเภอบางท้อ จังหวัดราชบุรี ทุกด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับดังนี้ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ การมีส่วนร่วมในการประเมินผล และด้านที่ต่ำสุดคือ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ๒. ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยสภาพแวดล้อม พบว่า ประชาชนที่มีเพศ ระดับการศึกษา รายได้ สถานภาพในชุมชนและการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนต่างกัน มีส่วนร่วมต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนไม่แตกต่างกัน ขณะที่ประชาชนที่มีอายุ อาชีพ ระยะเวลาการอาศัยอยู่ในชุมชนต่างกัน มีส่วนร่วมต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕^{๗๘}

วรรณภา กุ่ยเกียะ ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของผู้นำชุมชนต่อการดำเนินโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบบ้านลำแดง ตำบลหันตะเภา อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ผลการวิจัยพบว่า ๑) บทบาทของผู้นำชุมชนต่อการดำเนินโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบบ้านลำแดง ประเด็นด้านจิตใจและสังคม พบว่า ผู้นำชุมชนเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถและเป็นผู้นำแบบประสานในการดำเนินกิจกรรมหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ประเด็นด้านเศรษฐกิจ พบว่าผู้นำชุมชนสามารถที่จะสร้างงาน สร้างรายได้ในชุมชน ซึ่งจะส่งผลให้ชาวบ้านพร้อมเสียสละทั้งเวลา และเรื่องส่วนตัว เพื่อประโยชน์ของส่วนรวม ประเด็นด้านการเรียนรู้ พบว่าผู้นำชุมชนมีส่วนส่งเสริมให้ชาวบ้านในชุมชนเรียนรู้และรู้จักการพึ่งตนเองและประเด็นด้านทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม ผู้นำชุมชนสร้างจิตสำนึกให้ชาวบ้านมีความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม ๒) ปัญหาและอุปสรรคของผู้นำชุมชนต่อการดำเนินโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ต้นแบบบ้านลำแดง ประเด็นด้านจิตใจและสังคม พบว่า ผู้นำชุมชนขาดความรู้

^{๗๗} นิสรา ใจซื่อ, “ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง”, รายงานการวิจัย, (ศูนย์วิจัยมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, ๒๕๕๗).

^{๗๘} สุธาวิ กลิ่นอุบล, “การศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชน ตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง บ้านหัวเขาจีน ตำบลห้วยยางโพน อำเภอบางท้อ จังหวัดราชบุรี”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๖๒).

ความเข้าใจในการสร้าง ความสามัคคีและหลักการประชาธิปไตยอย่างแท้จริง ประเด็นด้านเศรษฐกิจ พบว่า การรับเอาวัฒนธรรมตะวันตกและกระแสบริโภคนิยมเข้ามา ทำให้ชาวบ้านในชุมชนไม่มีเงินเหลือเพื่อการเก็บออม ประเด็นด้านการเรียนรู้ พบว่า ชุมชนขาดคนรุ่นใหม่ในการสืบสาน ศิลปวัฒนธรรมประเพณี ต่าง ๆ ของชุมชน และประเด็นด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พบว่า ผู้นำชุมชนขาดความรู้ ความเข้าใจในการใช้ประโยชน์จากธรรมชาติและ การใช้พลังงานทดแทน^{๗๙}

Phang Kosal ได้วิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนของ ตำบล สวายปรอเตียล อำเภอสะอวาง จังหวัดกันดาล ราชอาณาจักรกัมพูชา” ผลการวิจัยพบว่า ๑) ระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของตำบลสวายปรอเตียล อำเภอสะอวาง จังหวัดกันดาล ราชอาณาจักรกัมพูชา โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ๒) การเปรียบเทียบความคิดเห็น ของประชาชนต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของประชาชนในตำบลสวายปรอเตียล อำเภอสะอวาง จังหวัดกันดาล ราชอาณาจักรกัมพูชา โดยจำแนกตามเพศ อายุ อาชีพ และระดับการศึกษา จำแนกตามเพศ อายุ อาชีพ และระดับการศึกษา เปรียบเทียบได้ดังนี้ ๒.๑) ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชน ที่มีต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของ ประชาชนในตำบลสวายปรอเตียล อำเภอสะอวาง จังหวัดกันดาล ราชอาณาจักรกัมพูชา จำแนกตาม เพศ โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ๒.๒) ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของประชาชนในตำบลสวายปรอเตียล อำเภอสะอวาง จังหวัดกันดาล ราชอาณาจักรกัมพูชา จำแนกตามอายุ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ๒.๓) ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของประชาชนในตำบลสวายปรอเตียล อำเภอสะอวาง จังหวัดกันดาล ราชอาณาจักรกัมพูชา จำแนกตามอาชีพ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน^{๘๐}

จากงานวิจัยที่เกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง นั้นพอจะสรุปได้ว่า เป็นการบริหารจัดการชุมชนด้วยตนเอง โดยประชาชนในหมู่บ้าน เข้ามามีบทบาท เกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรมในชุมชน ดำเนินงานในกิจกรรมนั้น ๆ หรือโครงการการพัฒนาหมู่บ้านของ ตนเอง โดยอาศัยกระบวนการในการมีส่วนร่วมในการคิด การแสดงความคิดเห็น การวางแผน การตัดสินใจ พร้อมทั้งร่วมดำเนินงาน มีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล ทั้งนี้ปัจจัยที่อาจทำให้การมีส่วนร่วมทำได้มากน้อยนั้น อาจขึ้นอยู่กับปัจจัย

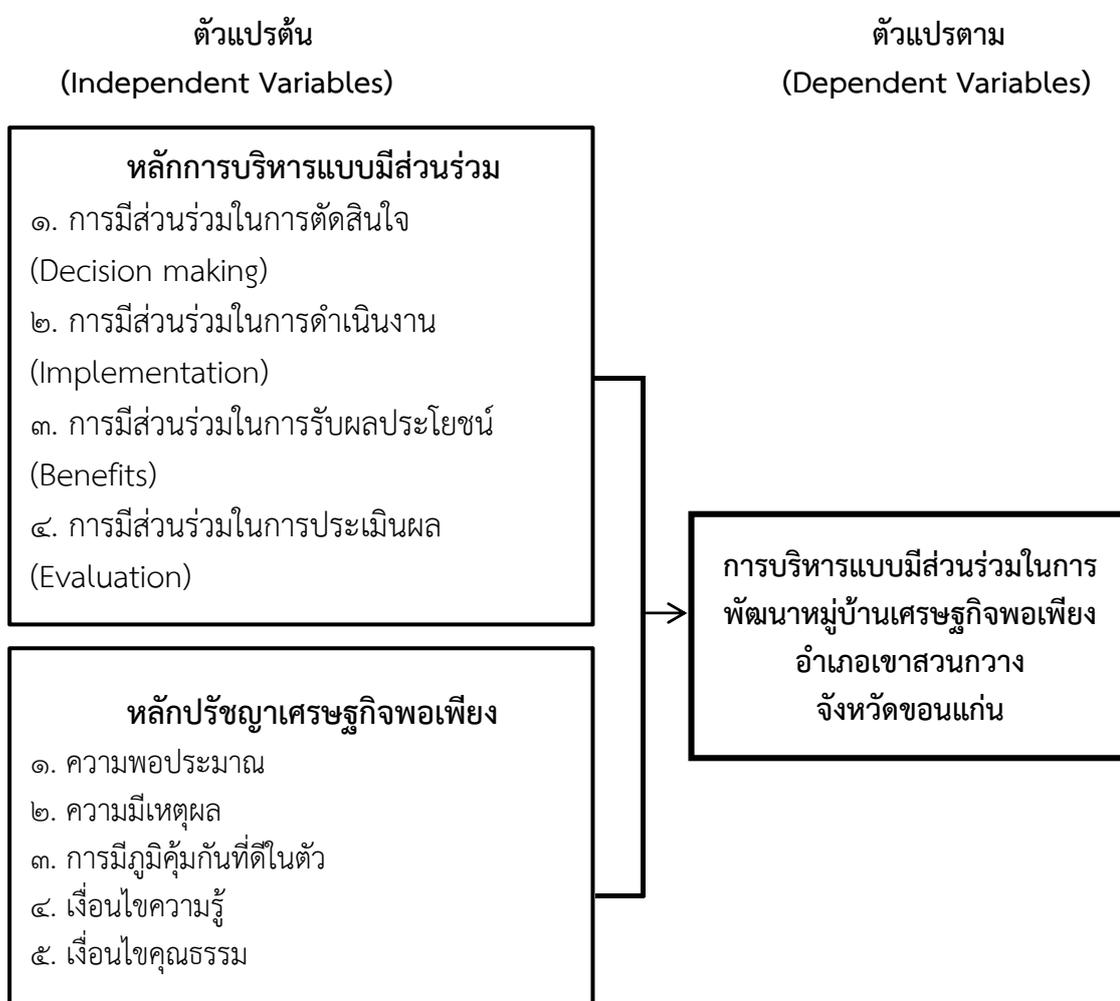
^{๗๙} วรณภา กุ่ยเกียะ, “บทบาทของผู้นำชุมชนต่อการดำเนินโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ต้นแบบบ้านลำแดง ตำบลหันตะเภา อำเภอลำดวน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา”, วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, (พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, ๒๕๕๗).

^{๘๐} Phang Kosal, “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนของตำบลสวายปรอเตียล อำเภอสะอวาง จังหวัดกันดาล ราชอาณาจักรกัมพูชา”, วารสารวิชาการ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ, (กันยายน-ธันวาคม ๒๕๖๑), [ออนไลน์], แหล่งข้อมูล file:///C:/Users/Meewhat/Downloads/149083-Article%20Text-399317-1-10-20181004.pdf. [๖ กรกฎาคม ๒๕๖๔].

ส่วนบุคคล ไม่ว่าจะเป็นรายได้ ระยะเวลาการอาศัยอยู่ในชุมชน และปัจจัยสภาพแวดล้อม ซึ่งการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงแบบมีส่วนร่วม จำเป็นต้องเกิดจากการร่วมมือกันระหว่างรัฐบาลกับประชาชน การใช้ทรัพยากรในชุมชน การมีส่วนร่วมของประชาชน และการสนับสนุนส่งเสริมของรัฐบาลอย่างเหมาะสม เพื่อให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

๒.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์จากการศึกษาข้อมูลการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงแบบมีส่วนร่วมและแนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงแบบมีส่วนร่วม อำเภอเขาสวนกวาง จังหวัดขอนแก่น ผู้วิจัยจึงสรุปเป็นกรอบแนวคิด ดังภาพที่ ๒.๕

ภาพที่ ๒.๕ กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การบริหารแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอ
เขาสวนกวาง จังหวัดขอนแก่น ผู้วิจัยได้ดำเนินการนำเสนอตามหัวข้อต่อไปนี้

- ๓.๑ รูปแบบการดำเนินการวิจัย
- ๓.๒ ประชากร/กลุ่มตัวอย่างและกลุ่มเป้าหมาย
- ๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
- ๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล
- ๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล
- ๓.๖ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๑ รูปแบบการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้รูปแบบวิธีการวิจัยแบบผสม (Mixed Methodology Research)^๑ เป็นการผสมผสานวิธีการระหว่างวิธีวิทยาการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Methodology Research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลใช้แบบสัมภาษณ์ (Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) กับวิธีวิทยาการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Methodology Research) ใช้วิธีการเชิงสำรวจ (Survey Method) โดยรวบรวมข้อมูลที่เป็นจำนวน (ตัวเลข) สถิติและวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการทางสถิติเข้ามาช่วยและการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

๓.๒ ประชากร/กลุ่มตัวอย่างและกลุ่มเป้าหมาย

๓.๒.๑ ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง

๑) ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณคือ ประชาชนตามทะเบียนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอเขาสวนกวาง จังหวัดขอนแก่น จำนวน ๒๖ หมู่บ้าน จำนวนทั้งสิ้น ๑๖,๙๒๔ คน

๒) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา ได้มาโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย ผู้ศึกษาใช้ตารางของเครซีและมอร์แกน (R.V.Krejcie & D.W.Morgan) ที่ระดับ

^๑ ผ่องพรรณ ตรียมงคลกุล, การวิจัยแบบผสม: ทางสายกลางของการวิจัย, การออกแบบการวิจัย, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๕๕), หน้า ๓๒๑-๓๒๔.

ความเชื่อมั่น ร้อยละ ๙๕ ได้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน ๓๗๕ คน ตามตารางที่ ๓.๑ ดังนี้^๒

ตารางที่ ๓.๑ จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

ประชาชนตามทะเบียนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอเขาสนกวาง จำนวน ๒๖ หมู่บ้าน	
ประชากร (คน)	กลุ่มตัวอย่าง (คน)
๑๖,๙๒๔	๓๗๕

๓.๒.๒ กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ ผู้บริหารชุมชน นักพัฒนาชุมชน และผู้นำชุมชน ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน ๑๒ ท่าน ได้แก่

ที่	ชื่อ - สกุล	ตำแหน่ง
๑.	นายรัชพล คำอ้อ	ปลัดอำเภอ หัวหน้ากลุ่มงานบริหารงานปกครอง รักษาราชการแทนนายอำเภอเขาสนกวาง
๒.	นางสาวรำพึง พวงเกตุ	ปลัดอำเภอ
๓.	นายสมนึก เต็มธนกิจไพศาล	นายกเทศมนตรีตำบลเขาสนกวาง
๔.	นายประหยัด เพชรสังฆาต	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลคำม่วง
๕.	นางสาวณัฐมน ศรีอาจ	พัฒนาการอำเภอเขาสนกวาง
๖.	นางสุพรรณิ เพชรสังฆาต	กำนันตำบลคำม่วง
๗.	นายบุญเพ็ง ปัดภัย	กำนันตำบลดงเมืองแอม
๘.	นายันทปกรณ์ พลเคน	ปราชญ์ชุมชนด้านเกษตรผสมผสาน
๙.	นางศศิธร ปัดภัย	คณะกรรมการพัฒนาสตรีตำบล
๑๐.	นางสุนี สมตา	ผู้ใหญ่บ้าน
๑๑.	นางกิตติมา ว่องไว	ผู้ใหญ่บ้าน
๑๒.	นางสาวพัชรภรณ์ ยูพิน	ผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการเก็บการรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถาม (Questionnaire) เกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเขาสนกวาง จังหวัดขอนแก่น มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) และแบบปลายเปิด (Open-ended Questionnaire) ดังนี้

^๒ เครซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, ๑๙๗๐: ๖๐๘-๖๑๐) อ้างใน บุญชม ศรีสะอาด, การวิจัยเบื้องต้น, พิมพ์ครั้งที่ ๙, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สุริยสารสัน, ๒๕๕๖), หน้า ๔๓.

๓.๓.๑ ประเภทเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสม (Mixed Method Research) ซึ่งใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และใช้แบบสัมภาษณ์ในการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีรายละเอียดของเครื่องมือทั้งสองประเภท ดังนี้

๑) แบบสอบถาม (Questionnaire) เกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเขาสวนกวาง จังหวัดขอนแก่น มี ๓ ตอน ได้แก่

ตอนที่ ๑ เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ และระยะเวลาการเข้าอาศัยอยู่ในชุมชน มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ตอนที่ ๒ เป็นข้อมูลปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมของผู้ตอบแบบสอบถาม เกี่ยวกับสถานภาพในชุมชน และการเข้าร่วมกลุ่มในชุมชนมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ตอนที่ ๓ เป็นข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเขาสวนกวาง จังหวัดขอนแก่น โดยใช้แบบสอบถามชนิดเลือกตอบ ซึ่งมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) มี ๕ ระดับตามวิธีการของลิเคิร์ต (Likert)^๓ ดังนี้

- ๕ หมายถึง ท่านมีระดับการมีส่วนร่วมมากที่สุด
- ๔ หมายถึง ท่านมีระดับการมีส่วนร่วมมาก
- ๓ หมายถึง ท่านมีระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง
- ๒ หมายถึง ท่านมีระดับการมีส่วนร่วมน้อย
- ๑ หมายถึง ท่านมีระดับการมีส่วนร่วมน้อยที่สุด

ตอนที่ ๔ เป็นคำถามปลายเปิด (Open-ended Questions) แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถาม

๒) แบบสัมภาษณ์ (Interview) ใช้รวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเขาสวนกวาง จังหวัดขอนแก่น มีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์ปลายเปิด แบ่งเป็น ๒ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ สภาพทั่วไปโดยถามในประเด็นต่อไปนี้ คือ ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ ระดับการศึกษา เพศ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ระยะเวลาการเข้าอาศัยอยู่ในชุมชน สถานภาพในชุมชน และการเข้าร่วมกลุ่มในชุมชนในอำเภอเขาสวนกวาง จังหวัดขอนแก่น

^๓ Likert, อังโนบุญชม ศรีสะอาด, การวิจัยเบื้องต้น, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทสุวีรียาสาส์น จำกัด, ๒๕๕๔), หน้า ๘๓-๘๔.

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสัมภาษณ์ปลายเปิดมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเขาสวนกวาง จังหวัดขอนแก่น จำนวน ๔ ด้าน ประกอบด้วย

- (๑) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision making)
- (๒) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (Implementation)
- (๓) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits)
- (๔) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation)

๓.๓.๒ การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือของการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ผู้วิจัยดำเนินการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือการวิจัย ดังนี้

(๑) ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับหลักการ แนวคิด และทฤษฎี เรื่องการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเขาสวนกวาง จังหวัดขอนแก่น

(๒) ศึกษารูปแบบและโครงสร้างแบบสอบถามเรื่องการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเขาสวนกวาง จังหวัดขอนแก่น

(๓) ผู้วิจัยดำเนินการสร้างแบบสอบถามเรื่อง การบริหารแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเขาสวนกวาง จังหวัดขอนแก่น และรูปแบบตามแบบสอบถามสร้างเป็นแบบสอบถามที่มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (checklist) แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) และแบบปลายเปิด (Open-ended) จำนวน ๑ ชุด มี ๔ ตอน

(๔) นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปให้อาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัยและผู้เชี่ยวชาญพิจารณา ตรวจสอบปรับปรุง แก้ไข และให้ความเห็นชอบ

(๕) นำแบบสอบถามจากอาจารย์ที่ปรึกษาปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้องสมบูรณ์และจัดทำ ฉบับที่แก้ไขนำเสนอผู้เชี่ยวชาญในงานวิจัย การประเมินผลวัดผลหรือด้านสถิติคณิตศาสตร์ เพื่อพิจารณา ตรวจสอบความถูกต้องและประเมินคุณภาพของแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เพื่อหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยหาค่า Index of Congruence (IOC) ตามหลักเกณฑ์ ดังนี้

+๑ หมายถึง เห็นด้วย เป็นข้อที่นำไปใช้ได้

๐ หมายถึง ไม่แน่ใจ เป็นข้อที่ต้องปรับปรุงแก้ไขหรือตัดออก

-๑ หมายถึง ไม่เห็นด้วย เป็นข้อที่นำไปใช้ไม่ได้ ควรตัดออกหรือปรับปรุงแก้ไขใหม่หมดโดยถือเกณฑ์ประเมินในแต่ละข้อ มีค่าตั้งแต่ ๐.๕๐ ขึ้นไป

(๖) นำแบบสอบถามจากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไขตามผลการประเมินหรือข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ จัดทำเป็นฉบับสมบูรณ์ให้มีจำนวนข้อและเนื้อหาที่สอดคล้องตรงกับเรื่องที่วิจัย

(๗) นำแบบสอบถามที่ได้แก้ไขสมบูรณ์แล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวนไม่น้อยกว่า ๓๐ คน เพื่อนำผลไปวิเคราะห์ข้อมูลตามโปรแกรมสำเร็จรูป

(๘) นำผลจากการทดลองไปวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกโดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายของเพียร์สัน (Pearson product moment correlation coefficient) หรือวิธี Item Total Correlation นำข้อมูลที่ทำค่าสหสัมพันธ์ทางบวกไปเทียบกับค่าวิกฤต ($\alpha = 0.50$) โดยใช้เกณฑ์มีค่าตั้งแต่ 0.20-0.00 เป็นข้อที่นำไปใช้ได้และมีข้อจำแนก

(๙) นำแบบสอบถามในข้อที่มีค่าอำนาจจำแนกตามเกณฑ์ที่ใช้ได้ไปหาค่าความเชื่อมั่นเป็นรายด้านและโดยภาพรวมตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach) เพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์อิอัลฟา (Alpha Coefficient) โดยใช้เกณฑ์ตั้งแต่ .๗๕ ขึ้นไป

(๑๐) นำแบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่นตามเกณฑ์ที่กำหนดมาจัดเป็นฉบับสมบูรณ์นำไปใช้ในการเก็บข้อต่อไป

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยจะเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม มีขั้นตอนดังนี้

๓.๔.๑ การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม ดังนี้

๑. ขออนุญาตจากสำนักงานศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการรวบรวมข้อมูล

๒. กำหนดรหัสหมายเลขแบบสอบถามเพื่อตรวจสอบการเก็บแบบสอบถาม

๓. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง

๔. ตรวจสอบความถูกต้องและความครบถ้วนสมบูรณ์ของแบบสอบถามก่อนที่จะนำมาประมวลผล หากมีฉบับไหนไม่สมบูรณ์จะคัดออก และทำการเก็บเพิ่มให้ครบตามจำนวนใช้ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมระหว่างวันที่ ๑ ตุลาคม - ๓๑ ธันวาคม ๒๕๖๔ จากนั้นดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

๑) การตรวจสอบข้อมูล (Editing) โดยตรวจทานความสมบูรณ์ของแบบสอบถามและนำมาวิเคราะห์ข้อมูล

๒) การประมวลผลโดยคอมพิวเตอร์ (Computing) นำข้อมูลจากแบบสอบถามมาบันทึกโดยใช้คอมพิวเตอร์ เพื่อทำการประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

๓.๔.๒ การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ มีขั้นตอน ดังนี้

๑. ขออนุญาตจากสำนักงานศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการรวบรวมข้อมูล

๒. นำแบบสัมภาษณ์ (Interview) ไปทำการสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) คือผู้บริหารชุมชน นักพัฒนาชุมชนและผู้นำชุมชน จำนวน ๑๒ คน

๓. นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์และประมวลผลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis Techniques)

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ วิเคราะห์หาค่าสถิติต่าง ๆ ดังนี้

๓.๕.๑ วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เกี่ยวกับเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ระยะเวลาการเข้าอาศัยอยู่ในชุมชน สถานภาพในชุมชน และการเข้าร่วมกลุ่มในชุมชน โดยวิเคราะห์หาจำนวนและค่าร้อยละ

๓.๕.๒ วิเคราะห์แนวทางการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงแบบมีส่วนร่วม อำเภอเขาสวนกวาง จังหวัดขอนแก่น โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และนำค่าเฉลี่ยมาแปลความหมายตามเกณฑ์ต่อไปนี้^๔

๔.๕๑-๕.๐๐ หมายถึง	มีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากที่สุด
๓.๕๑-๔.๕๐ หมายถึง	มีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก
๒.๕๑-๓.๕๐ หมายถึง	มีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง
๑.๕๑-๒.๕๐ หมายถึง	มีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อย
๑.๐๐-๑.๕๐ หมายถึง	มีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อยสุด

๓.๕.๓ วิเคราะห์การบริหารแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเขาสวนกวาง จังหวัดขอนแก่น จำนวน ๔ ด้าน โดยวิเคราะห์ค่าจำนวนค่าความถี่และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive analysis)

๓.๕.๔ วิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์ (Interview) วิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ผู้วิจัยจัดกลุ่มข้อมูลของการสัมภาษณ์ที่กำหนดไว้ (Data Grouping) จากนั้นจึงวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis Technique)

๓.๖ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๖.๑ สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพเครื่องมือในการวิจัยโดยใช้

- (๑) ค่าความสอดคล้อง (IOC: index of Consistency) ของแบบสอบถาม
- (๒) ค่าอำนาจจำแนก (Item Total Confection) ของแบบสอบถาม
- (๓) ค่าความเชื่อมั่น (α =Alpha-Coefficient) ของแบบสอบถาม

๓.๖.๒ สถิติพื้นฐาน

- (๑) ความถี่ (Frequency)
- (๒) ค่าร้อยละ (Percentage)
- (๓) ค่าเฉลี่ย (\bar{X})
- (๔) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

^๔ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๓-๔๔.

บทที่ ๔

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่อง การบริหารแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเขาสนกวาง จังหวัดขอนแก่น ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่รวบรวมได้จากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๓๗๕ ชุด แล้วจึงนำมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติ ได้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

๔.๑ สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

๔.๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

๔.๒.๑ ปัจจัยส่วนบุคคล

๔.๒.๒ การบริหารแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเขาสนกวาง จังหวัดขอนแก่น

๔.๒.๓ แนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเขาสนกวาง จังหวัดขอนแก่น

๔.๑ สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์และตัวอักษรที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันในการแปลความหมายของข้อมูล ดังนี้

\bar{X} แทน ค่าเฉลี่ย (Mean)

N แทน จำนวนประชากร

n แทน จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง

S.D. แทน ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)

% แทน ร้อยละ

๔.๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

๔.๒.๑ ปัจจัยส่วนบุคคล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ระยะเวลาการอาศัยอยู่ในชุมชน สถานภาพในชุมชน และการเข้าร่วมเป็นสมาชิกทำกิจกรรมกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน ผลการศึกษาปรากฏได้ดังนี้

ตารางที่ ๔.๑ แสดงจำนวน และร้อยละของปัจจัยส่วนบุคคล

(n = ๓๗๕)

ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
๑. เพศ	๓๗๕	๑๐๐.๐๐
๑.๑ ชาย	๒๖๕	๗๐.๖๗
๑.๒ หญิง	๑๑๐	๒๙.๓๓
๒. อายุ	๓๗๕	๑๐๐.๐๐
๒.๑ ต่ำกว่า ๓๐ ปี	๒๖	๖.๙๓
๒.๒ อายุ ๓๐ - ๓๙ ปี	๔๒	๑๑.๒๐
๒.๓ อายุ ๔๐ - ๔๙ ปี	๑๘๕	๔๙.๓๓
๒.๔ อายุ มากกว่า ๔๙ ปี	๑๒๒	๓๒.๕๔
๓. ระดับการศึกษา	๓๗๕	๑๐๐.๐๐
๓.๑ ต่ำกว่าปริญญาตรี	๓๕๙	๙๕.๗๔
๓.๒ ปริญญาตรี	๑๒	๓.๒๐
๓.๓ สูงกว่าปริญญาตรี	๔	๑.๐๖
๔. อาชีพ	๓๗๕	๑๐๐.๐๐
๔.๑ เกษตรกรรม	๒๙๑	๗๗.๖๐
๔.๒ รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	๒๖	๖.๙๔
๔.๓ ธุรกิจส่วนตัว	๑๐	๒.๖๖
๔.๔ รับจ้างทั่วไป	๔๘	๑๒.๘๐
๔.๕ อื่น ๆ	๐	๐.๐๐
๕. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	๓๗๕	๑๐๐.๐๐
๕.๑ ต่ำกว่า ๙,๐๐๐ บาท/เดือน	๓๔๒	๙๑.๒๐
๕.๒ ๙,๐๐๑-๑๕,๐๐๐ บาท/เดือน	๒๖	๖.๙๔
๕.๓ ๑๕,๐๐๑ -๒๕,๐๐๐ บาท/เดือน	๖	๑.๖๐
๕.๔ สูงกว่า ๒๕,๐๐๐ บาท/เดือน ขึ้นไป	๑	๐.๒๖
๖. ระยะเวลาการอาศัยอยู่ในชุมชน	๓๗๕	๑๐๐.๐๐
๖.๑ ระยะเวลา น้อยกว่า ๑ ปี	๓	๐.๐๐
๖.๒ ระยะเวลา ๑ - ๕ ปี	๑๒	๓.๒๐
๖.๓ ระยะเวลา มากกว่า ๕ ปีขึ้นไป	๓๖๐	๙๖.๘๐
๗. สถานภาพในชุมชน	๓๗๕	๑๐๐.๐๐
๗.๑ ผู้นำชุมชน	๒๖	๖.๙๓
๗.๒ ลูกบ้าน	๓๒๙	๘๗.๗๔
๗.๓ อื่น ๆ	๒๐	๕.๓๓

ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
๘. การเข้าร่วมเป็นสมาชิกทำกิจกรรมกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน	๓๗๕	๑๐๐.๐๐
๘.๑ ไม่มีการเข้าร่วมกลุ่มใด ๆ	๔๕	๑๒.๐๐
๘.๒ เข้าร่วมกิจกรรมจำนวน ๑ กลุ่ม	๒๖๘	๗๑.๔๖
๘.๓ เข้าร่วมกิจกรรมมากกว่า ๑ กลุ่ม	๖๒	๑๖.๕๔

จากตารางที่ ๔.๑ การวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล จำแนกตามเพศ พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน ๒๖๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๐.๖๗ อายุอยู่ระหว่าง ๔๐-๕๙ ปี จำนวน ๑๘๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๙.๓๓ มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน ๓๕๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๙๕.๗๔ เมื่อจำแนกตามอาชีพพบว่า ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกร จำนวน ๒๙๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๗.๖๐ รายได้เฉลี่ยต่อเดือนพบว่า มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนน้อยกว่า ๙,๐๐๐ บาท จำนวน ๓๔๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๙๑.๒๐ มีระยะเวลาการอาศัยอยู่ในชุมชนมากกว่า ๕ ปีขึ้นไป จำนวน ๓๖๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๙๖.๘๐ สถานภาพในชุมชนส่วนใหญ่เป็นลูกบ้าน จำนวน ๓๒๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๘๗.๗๔ และได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกทำกิจกรรมกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนจำนวน ๑ กลุ่ม จำนวน ๒๖๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๑.๔๖ รองลงมาเข้าร่วมกิจกรรมมากกว่า ๑ กลุ่ม จำนวน ๖๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๕๔ ตามลำดับ

๔.๒.๒ การบริหารแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเขาสวนกวาง จังหวัดขอนแก่น

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเขาสวนกวาง จังหวัดขอนแก่น แบ่งออกเป็น ๔ ด้าน ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน มีรายละเอียดแสดงในตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๒ การบริหารแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง โดยรวมและรายด้าน

(n = ๓๗๕)

ที่	การบริหารแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเขาสวนกวาง จังหวัดขอนแก่น	ระดับการมีส่วนร่วม			
		\bar{X}	S.D.	การแปลผล	อันดับที่
๑	ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	๔.๑๓	๐.๕๐	มาก	๓
๒	ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน	๔.๐๓	๐.๓๙	มาก	๔
๓	ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์	๔.๒๙	๐.๒๙	มาก	๑
๔	ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล	๔.๒๐	๐.๔๓	มาก	๒
รวม		๔.๑๖	๐.๓๔	มาก	

จากตารางที่ ๔.๒. การบริหารแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเขาสน กวาง จังหวัดขอนแก่น พบว่า โดยภาพรวมและรายด้านทุกด้าน มีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๑๖$, S.D. = ๐.๓๔) และเมื่อพิจารณาโดยจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ($\bar{X} = ๔.๒๙$, S.D. = ๐.๒๙) รองลงมา คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล ($\bar{X} = ๔.๒๐$, S.D. = ๐.๔๓) และด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ($\bar{X} = ๔.๑๓$, S.D. = ๐.๕๐) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ($\bar{X} = ๔.๐๓$, S.D. = ๐.๓๙)

ตารางที่ ๔.๓ การบริหารแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเขาสน กวาง จังหวัดขอนแก่น ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

(n = ๓๗๕)

การบริหารแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ อำเภอเขาสน กวาง จังหวัดขอนแก่น	ระดับการมีส่วนร่วม			
	\bar{X}	S.D.	การแปลผล	อันดับที่
๑. ท่านมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลต่าง ๆ ในชุมชน เพื่อใช้ประกอบการพิจารณาตัดสินใจคัดเลือกกิจกรรมหรือ โครงการที่เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริงสำหรับการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง	๔.๙๑	๐.๓๐	มากที่สุด	๑
๒. ท่านมีส่วนร่วมในการปรึกษาหารือและพิจารณาโครงการต่าง ๆ ที่อาจเกิดปัญหาต่อการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง โดยยึดหลักความมีเหตุผลและการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี	๔.๑๓	๐.๗๓	มาก	๒
๓. ท่านมีส่วนร่วมในการเสนอปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน เพื่อแก้ไข/พัฒนาที่ตรงประเด็น โดยยึดหลักความมีเหตุผล	๔.๑๒	๐.๖๘	มาก	๔
๔. ท่านมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นคัดค้านหรือโต้แย้งอย่างมีเหตุผล ในการตัดสินใจคัดเลือกกิจกรรมหรือ โครงการของหมู่บ้าน	๔.๐๖	๐.๙๘	มาก	๕
๕. ท่านมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา และนำเสนอปัญหาในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงให้ตรงกับสภาพความเป็นจริงอย่างมีเหตุมีผล	๓.๙๔	๐.๗๗	มาก	๘
๖. ท่านมีส่วนร่วมในการประชุมวางแผน หรือคัดเลือกกิจกรรมการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงโดยยึดหลักความมีเหตุผล	๓.๘๐	๐.๘๘	มาก	๙

การบริหารแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้าน เศรษฐกิจพอเพียง ด้านการมีส่วนร่วมในการ ตัดสินใจ อำเภอลำสนกวาง จังหวัดขอนแก่น	ระดับการมีส่วนร่วม			
	\bar{X}	S.D.	การ แปลผล	อันดับที่
๗. ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดขั้นตอน หรือ แผนงานการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง โดย ยึดหลักการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี	๓.๙๕	๐.๗๖	มาก	๗
๘. ท่านเข้าร่วมตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรของ หมู่บ้านที่มีอย่างจำกัดเพื่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มให้พอดี พอเหมาะ	๔.๐๔	๐.๔๒	มาก	๖
๙. ท่านมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลในการตัดสินใจ วางแผนพัฒนาหรือจัดกิจกรรมของกลุ่มต่าง ๆ ใน ชุมชน โดยยึดประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง	๔.๑๓	๐.๖๐	มาก	๓
รวม	๔.๙๑	๐.๕๐	มากที่สุด	

จากตารางที่ ๔.๓ การบริหารแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ โดยรวมและรายข้อมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = ๔.๙๑$, S.D. = ๐.๕๐) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลต่าง ๆ ในชุมชน เพื่อใช้ประกอบการพิจารณาตัดสินใจคัดเลือกกิจกรรมหรือ โครงการที่เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริงสำหรับการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ($\bar{X} = ๔.๙๑$, S.D. = ๐.๓๐) รองลงมา คือ การมีส่วนร่วมในการปรึกษาหารือและพิจารณาโครงการต่าง ๆ ที่อาจเกิดปัญหาต่อการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง โดยยึดหลักความมีเหตุผลและการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ($\bar{X} = ๔.๑๓$, S.D. = ๐.๗๓) และการมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลในการตัดสินใจวางแผนพัฒนาหรือจัดกิจกรรมของกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน โดยยึดประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง ($\bar{X} = ๔.๑๓$, S.D. = ๐.๖๐) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การมีส่วนร่วมในการประชุมวางแผน หรือคัดเลือกกิจกรรมการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงโดยยึดหลักความมีเหตุผล ($\bar{X} = ๓.๘๐$, S.D. = ๐.๘๘)

ตารางที่ ๔.๔ การบริหารแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเขาสวนกวาง จังหวัดขอนแก่น ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

(n = ๓๗๕)

การบริหารแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน อำเภอเขาสวนกวาง จังหวัดขอนแก่น	ระดับการมีส่วนร่วม			
	\bar{X}	S.D.	การแปลผล	อันดับที่
๑. ท่านมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมหรือดำเนินงานตามแผนงานการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง	๔.๒๐	๐.๕๙	มาก	๓
๒. ท่านมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ เมื่อมีกิจกรรมหรือโครงการในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย	๔.๓๓	๐.๖๕	มาก	๑
๓. ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดหลักเกณฑ์การดำเนินงานตามแผนการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยความรอบคอบ	๓.๔๐	๑.๐๔	ปานกลาง	๑๓
๔. ท่านมีส่วนร่วมในการคัดค้านหรือโต้แย้งอย่างมีเหตุผล เมื่อคณะกรรมการพัฒนาชุมชนดำเนินกิจกรรมที่ไม่ตรงกับวัตถุประสงค์การพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง	๔.๑๗	๐.๖๖	มาก	๔
๕. ท่านมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์ข้อมูลแผนงานการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง	๔.๒๔	๐.๗๙	มาก	๒
๖. ท่านมีส่วนร่วมในการคัดเลือกคณะกรรมการในการดำเนินกิจกรรมพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงด้วยความโปร่งใสและเป็นธรรม ยึดหลักคุณธรรม	๓.๙๘	๐.๘๗	มาก	๑๐
๗. ท่านมีส่วนร่วมในการเอื้ออำนวย ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน เมื่อมีการปฏิบัติกิจกรรมหรือโครงการในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อประโยชน์ร่วมกันในชุมชน	๔.๐๖	๐.๖๕	มาก	๘
๘. ท่านมีส่วนร่วมในการเชิญชวนให้คนในชุมชนเข้าร่วมปฏิบัติงานการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง	๓.๘๕	๐.๘๓	มาก	๑๒
๙. ท่านมีส่วนร่วมในการส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างกลุ่มงานต่าง ๆ ในชุมชน	๓.๘๘	๐.๘๘	มาก	๑๑
๑๐. ท่านมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ เมื่อมีกิจกรรมหรือโครงการในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงอย่างรอบคอบก่อนลงมือทำ	๔.๐๓	๐.๖๖	มาก	๙

การบริหารแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้าน เศรษฐกิจพอเพียง ด้านการมีส่วนร่วมในการ ดำเนินงาน อำเภอเขาสวนกวาง จังหวัดขอนแก่น	ระดับการมีส่วนร่วม			
	\bar{X}	S.D.	การ แปลผล	อันดับที่
๑๑. ท่านมีส่วนร่วมในการส่งเสริมให้คนในชุมชน รู้จักพึ่งพาตนเอง โดยปลูกฝังความคิดเรื่องความอด ออม อดทน ความขยันหมั่นเพียร เพื่อความเป็นอยู่ที่ดี ของคนในชุมชน	๔.๐๙	๐.๖๘	มาก	๖
๑๒. ท่านมีความรู้และมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี เกี่ยวกับ การพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงมากขึ้นจากการ เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ	๔.๐๘	๐.๕๗	มาก	๗
๑๓. ท่านมีส่วนร่วมดำเนินกิจกรรมของชุมชนที่ทำให้ มีการพบปะสังสรรค์ สร้างความสามัคคีในชุมชนมาก ขึ้น ด้วยความพอประมาณ	๔.๑๐	๐.๖๗	มาก	๕
รวม	๔.๐๓	๐.๓๙	มาก	

จากตารางที่ ๔.๔ การบริหารแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน โดยรวมและรายข้อมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๐๓$, S.D. = ๐.๓๙) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ เมื่อมีกิจกรรมหรือโครงการในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ($\bar{X} = ๔.๓๓$, S.D. = ๐.๖๕) รองลงมา คือ การมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์ข้อมูล แผนงานการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ($\bar{X} = ๔.๒๔$, S.D. = ๐.๗๙) และมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมหรือดำเนินงานตามแผนงานการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ($\bar{X} = ๔.๒๐$, S.D. = ๐.๕๙) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การมีส่วนร่วมในการกำหนดหลักเกณฑ์การดำเนินงานตามแผนการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยความรอบคอบ ($\bar{X} = ๓.๔๐$, S.D. = ๑.๐๔)

ตารางที่ ๔.๕ การบริหารแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเขาสวนกวาง จังหวัดขอนแก่น ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์

(n = ๓๗๕)

การบริหารแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ อำเภอเขาสวนกวาง จังหวัดขอนแก่น	ระดับการมีส่วนร่วม			
	\bar{X}	S.D.	การแปลผล	อันดับที่
๑. ท่านมีความยินดีและภาคภูมิใจ เมื่อโครงการต่าง ๆ ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตัวท่านและชุมชน	๔.๒๒	๐.๕๙	มาก	๕
๒. ท่านมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นจากการเข้าร่วมกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ของการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง	๔.๑๗	๐.๕๙	มาก	๖
๓. ท่านมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยความพอประมาณ และมีคุณธรรม	๔.๓๒	๐.๕๖	มาก	๔
๔. ท่านมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์กิจกรรมการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงให้เป็นที่รู้จักของคนทั่วไป อย่างมีความรอบรู้ในกิจกรรมนั้น	๔.๑๖	๐.๗๓	มาก	๗
๕. ท่านเห็นว่าชุมชนได้รับประโยชน์จากการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง จากกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ที่ชุมชนได้ร่วมกันทำ	๔.๓๖	๐.๖๑	มาก	๓
๖. ท่านเห็นว่าการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงสามารถแก้ไขปัญหาในชุมชนได้อย่างยั่งยืน	๔.๕๙	๐.๔๙	มากที่สุด	๑
๗. ท่านมีส่วนร่วมในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่มาพัฒนาชุมชน อย่างคุ้มค่า ประหยัด และมีคุณภาพ	๔.๔๒	๐.๕๔	มาก	๒
๘. ท่านมีความรู้และมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี เกี่ยวกับการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงเพิ่มขึ้นจากการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ	๔.๑๒	๐.๔๕	มาก	๘
รวม	๔.๒๙	๐.๒๙	มาก	

จากตารางที่ ๔.๕ การบริหารแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ โดยรวมและรายข้อมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๒๙$, S.D. = ๐.๒๙) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงสามารถแก้ไขปัญหาในชุมชนได้อย่างยั่งยืน ($\bar{X} = ๔.๕๙$, S.D. = ๐.๔๙) รองลงมา คือ การมีส่วนร่วมในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่มาพัฒนาชุมชน อย่างคุ้มค่า ประหยัด และมีคุณภาพ ($\bar{X} = ๔.๔๒$, S.D. = ๐.๕๔) และชุมชนได้รับประโยชน์จากการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง จากกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ที่ชุมชนได้ร่วมกันทำ ($\bar{X} = ๔.๓๖$, S.D. = ๐.๖๑)

ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ มีความรู้และมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี เกี่ยวกับการพัฒนาหมู่บ้าน เศรษฐกิจพอเพียงเพิ่มขึ้นจากการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ($\bar{X} = ๔.๑๒$, S.D. = ๐.๔๕)

ตารางที่ ๔.๖ การบริหารแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเขาสวน กวาง จังหวัดขอนแก่น ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล

(n = ๓๗๕)

การบริหารแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้าน เศรษฐกิจพอเพียง ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตาม ประเมินผล อำเภอเขาสวนกวาง จังหวัดขอนแก่น	ระดับการมีส่วนร่วม			
	\bar{X}	S.D.	การ แปลผล	อันดับที่
๑. ท่านมีส่วนร่วมในการปรึกษาหารือ เพื่อการ ประเมินผลการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง	๔.๓๙	๐.๕๔	มาก	๒
๒. ท่านมีส่วนร่วมในการติดตามดูผลงานและสภาพ ปัญหา อุปสรรคในการดำเนินงานการพัฒนาหมู่บ้าน เศรษฐกิจพอเพียง	๔.๔๒	๐.๖๑	มาก	๑
๓. ท่านมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็น ด้วยความรอบรู้ อย่างมีเหตุผล ไม่ถือประโยชน์ส่วนตน เป็นที่ตั้ง กับเจ้าหน้าที่หรือคณะกรรมการชุมชนในงาน ด้านการพัฒนาชุมชนเพื่อปรับปรุงกิจกรรมหรือโครงการ ต่าง ๆ อย่างเหมาะสม	๔.๒๙	๐.๖๘	มาก	๔
๔. ท่านมีส่วนร่วมในการประเมินผลการปฏิบัติงานตาม แผนงานของโครงการพัฒนาต่าง ๆ ในหมู่บ้าน ด้วย ความรอบรู้ ตรงไปตรงมา เพื่อผลประโยชน์กับชุมชน	๔.๒๓	๐.๖๕	มาก	๖
๕. ท่านมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลการจัด กิจกรรมต่าง ๆ ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ของกลุ่มงานต่าง ๆ ในชุมชน	๔.๑๒	๐.๖๒	มาก	๗
๖. ท่านมีส่วนร่วมในการเสวนาและแสดงความคิดเห็น ของประชาชนในชุมชนเพื่อเป็นข้อมูลในการประเมินผล	๓.๘๙	๐.๖๙	มาก	๑๐
๗. ท่านมีส่วนร่วมในการให้ข้อเสนอแนะ ข้อคิดเห็น อย่าง มีเหตุผล ด้วยความรอบรู้ อันเป็นประโยชน์ในการ ปรับปรุงการวางแผนพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง	๔.๑๑	๐.๘๓	มาก	๘
๘. ท่านมีส่วนร่วมในการขอความร่วมมือให้องค์กรอื่น ๆ เข้ามามีส่วนร่วมติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานพัฒนา หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน	๔.๐๓	๐.๘๖	มาก	๙
๙. ท่านมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ ติดตามผลการ ดำเนินงานกิจกรรมพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงใน	๔.๒๙	๐.๖๒	มาก	๓

การบริหารแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้าน เศรษฐกิจพอเพียง ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตาม ประเมินผล อำเภอเขาสนกวาง จังหวัดขอนแก่น	ระดับการมีส่วนร่วม			
	\bar{X}	S.D.	การ แปลผล	อันดับที่
ชุมชน ให้มีประสิทธิภาพ โดยยึดหลักคุณธรรม มีความ รับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ของตนเอง และมีความเอื้อ อาทร ช่วยเหลือเกื้อกูล เอื้ออำนวย ให้การประเมินผล ผ่านพ้นไปได้ด้วยดี				
๑๐. ท่านมีส่วนร่วมในการติดตามผลการดำเนินงาน กิจกรรมพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน ให้ เป็นไปตามแผนงานและโครงการที่วางไว้ ด้วยความรอบ รู้และรอบคอบ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด	๔.๒๔	๐.๗๒	มาก	๕
รวม	๔.๒๐	๐.๕๓	มาก	

จากตารางที่ ๔.๖ การบริหารแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล โดยรวมและรายข้อมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๒๐$, S.D. = ๐.๕๓) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การมีส่วนร่วมในการติดตามดูผลงานและสภาพปัญหา อุปสรรคในการดำเนินงานการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ($\bar{X} = ๔.๕๒$, S.D. = ๐.๖๑) รองลงมา คือ การมีส่วนร่วมในการปรึกษาหารือ เพื่อการประเมินผลการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ($\bar{X} = ๔.๓๙$, S.D. = ๐.๕๔) และการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบติดตามผลการดำเนินงานกิจกรรมพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน ให้มีประสิทธิภาพ โดยยึดหลักคุณธรรม มีความรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ของตนเอง และมีความเอื้ออาทร ช่วยเหลือเกื้อกูล เอื้ออำนวย ให้การประเมินผลผ่านพ้นไปได้ด้วยดี ($\bar{X} = ๔.๒๙$, S.D. = ๐.๖๒) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การมีส่วนร่วมในการเสวนาและแสดงความคิดเห็นของประชาชนในชุมชนเพื่อเป็นข้อมูลในการประเมินผล ($\bar{X} = ๓.๘๙$, S.D. = ๐.๖๙)

๔.๒.๓ แนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเขาสนกวาง จังหวัดขอนแก่น

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายด้วยแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) มีจุดมุ่งหมายในการศึกษารวบรวมข้อมูลประกอบการวิเคราะห์การบริหารแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเขาสนกวาง จังหวัดขอนแก่น ตามกรอบแนวคิดทฤษฎีการบริหารการมีส่วนร่วมของโคเฮน และอัฟฮอฟ (Cohen and Uphoff) ซึ่งประกอบไปด้วยการมีส่วนร่วม ๔ ด้าน คือ ๑.การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision making) ๒.การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (Implementation) ๓. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits) ๔.การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) ทำให้ทราบแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเขาสนกวาง จังหวัดขอนแก่น ปรากฏผลดังตารางที่ ๔.๗-๔.๑๐ ดังนี้

ตารางที่ ๔.๗ แนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเขา
สวนกวาง จังหวัดขอนแก่น ด้านการตัดสินใจ

คนที่	ข้อเสนอแนวทาง
๑	หน่วยงานอำเภอ ควรมีการบูรณาการระหว่างหน่วยงานราชการ ประสานความร่วมมือกับเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกชุมชน สนับสนุนองค์กรพัฒนาเอกชนให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน เพื่อสร้างเครือข่ายให้ทุกภาคส่วนในสังคมร่วมกันทำงานกับภาครัฐได้อย่างเสมอภาค
๒	หน่วยงานอำเภอ ควรส่งเสริมการจัดทำประชาคมในชุมชนตามหลักประชาธิปไตย และคอยชี้แนะแนวทางสร้างความเข้าใจ ให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของและตัดสินใจด้วยตนเอง
๓	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องระดับอำเภอ ศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการ และศึกษาดูงานต้นแบบที่ประสบความสำเร็จ สนับสนุน ให้คนในชุมชนให้ลุกขึ้นทำกิจกรรมเพื่อจัดการแก้ไขปัญหา ที่เกิดขึ้นหรืออาจจะเกิดขึ้นในอนาคต สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการให้ผู้นำชุมชนได้เสนอปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน และความเดือดร้อนของหมู่บ้าน โดยร่วมแสดงความคิดเห็นหรือเสนอแนะข้อมูลให้หน่วยงานทราบ
๔	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรให้ชุมชนร่วมกันตัดสินใจคัดเลือกโครงการที่เหมาะสมกับสภาพปัญหาของพื้นที่ เพื่อป้องกัน แก้ปัญหา อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้คงอยู่ในชุมชนอย่างยั่งยืน และสร้างความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงาน กับองค์กรภาคี กับหมู่บ้านอื่น ๆ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ทำให้เกิดเครือข่ายช่วยเหลือเกื้อกูลกัน
๕	สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอ ควรสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง โดยสร้างกระบวนการมีส่วนร่วม คือ ชี้แจงวัตถุประสงค์การพัฒนาหมู่บ้านให้ภาคีเครือข่ายได้เข้าใจทุกภาคส่วน และมอบหมายภารกิจตามบทบาท อำนาจหน้าที่ของภาคีเครือข่ายนั้น ให้ช่วยหนุนเสริมในการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ร่วมกัน ควรมีส่วนร่วมในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผลประโยชน์ ร่วมรับผิดชอบ เพื่อสร้างความเป็นเจ้าของทั้งภาครัฐ เอกชน และชุมชนเอง
๖	หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรรับฟังความคิดเห็นของคนในชุมชน สอบถามข้อมูลในชุมชน ปัญหา ความต้องการ ร่วมเสวนา วางแผนร่วมกันกับคนในชุมชน ควรสร้างความรู้ ความเข้าใจในการมีส่วนร่วม เกี่ยวกับข้อมูลการดำเนินกิจกรรมหรือโครงการให้คนในชุมชนทราบ เพื่อสร้างความมั่นใจและความเป็นไปได้ว่าสามารถทำได้จริง
๗	ผู้นำชุมชน ควรมีบทบาทในการนำประชาชนในหมู่บ้าน เข้ามามีส่วนร่วมในการคิด ตัดสินใจ กำหนดเป้าหมายการทำงาน เริ่มตั้งแต่ร่วมค้นหาปัญหา วิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหา และแนวทางต่าง ๆ ที่อาจนำมาใช้แก้ไขปัญหา ซึ่งตั้งอยู่บนฐานปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
๘	ผู้นำชุมชน และคนในชุมชน ควรมีการสื่อสาร แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน
๙	คนในชุมชน ควรให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมกิจกรรม และเห็นประโยชน์ของชุมชน

คนที่	ข้อเสนอแนะทาง
	มากกว่าประโยชน์ของตนเองมากขึ้น
๑๐	คนในชุมชน ควรมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ในการคัดเลือกกิจกรรมให้ตรงกับความต้องการของชุมชนที่แท้จริง
๑๑	ผู้นำชุมชน ควรมีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมหรือโครงการพัฒนาชุมชนอย่างทั่วถึง
๑๒	ควรให้คนในชุมชนได้ร่วมรับรู้ รับฟังนโยบายของส่วนราชการ คัดเลือกกิจกรรมหรือโครงการพัฒนาชุมชน และนำเสนอปัญหาหรือความต้องการของชุมชน

ตารางที่ ๔.๘ แนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเขาสวนกวาง จังหวัดขอนแก่น ด้านการดำเนินงาน

คนที่	ข้อเสนอแนะทาง
๑	หน่วยงานอำเภอ ควรให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน เพื่อให้มีความใกล้ชิดกับประชาชนมากยิ่งขึ้น โดยให้ความสำคัญในการจัดงบประมาณให้มีความเหมาะสมในการพัฒนากิจกรรมโครงการ
๒	หน่วยงานอำเภอ ควรรับฟังความคิดเห็นและความต้องการของประชาชน โดยมีระบบการวิเคราะห์ข้อมูลครัวเรือน รายได้ สถานะรายได้ อย่างถูกต้อง และนำข้อมูลดังกล่าวไปใช้ประโยชน์ในการจัดโครงการ และส่งเสริมทักษะด้านต่าง ๆ ให้เกิดความหลากหลาย ในชุมชน
๓	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรส่งเสริมการรวมกลุ่มในชุมชน พิจารณาความเป็นไปได้ของกลุ่ม การสร้างมูลค่าเพิ่มจากทุนเดิมในชุมชน สนับสนุนด้านการตลาด ความรู้ อุปกรณ์ สถานที่จำหน่ายสินค้า พร้อมทั้งขยายผลไปยังกลุ่มต่าง ๆ
๔	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรมีโครงการพัฒนาต่อยอด เพื่อเพิ่มพูนทักษะการดำรงชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ตามศักยภาพและความสนใจของคนในชุมชน
๕	สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอ ควรหาจุดนำร่อง (kick off) ในการทำเป็นตัวอย่าง ให้ชุมชนอื่น ๆ ได้เข้ามาเรียนรู้ เกิดความชัดเจนในการดำเนินงานระดับอำเภอ และควรให้ภาคีเครือข่าย วางกรอบแนวทางการดำเนินงานให้ชัดเจน เพื่อหน่วยงานจะได้ทราบว่าต้องดำเนินการอย่างไรบ้าง สามารถร่วมกันขับเคลื่อนโครงการหรือกิจกรรม ให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
๖	หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรเข้ามาส่งเสริมสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง พัฒนาทักษะการผลิตที่ทันสมัย เพิ่มพูนองค์ความรู้ เช่น การจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย เป็นต้น ควรส่งเสริมด้านการตลาดในการหาแหล่งจำหน่ายสินค้าให้กับคนในชุมชน และทุนในการประกอบอาชีพ
๗	ผู้นำชุมชน ควรสื่อสารทำความเข้าใจ เพื่อจะได้ชักจูงให้คนในชุมชนร่วมกันปฏิบัติตามกิจกรรม และผลักดันให้สมาชิกในหมู่บ้านดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ให้สามารถพึ่งพาตัวเองได้ตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
๘	ผู้นำชุมชน ควรดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ตามหลักประชาธิปไตย เพื่อให้คนในชุมชนได้รับรู้ และเข้าใจวิธีการต่าง ๆ ของระบอบนี้ได้อย่างถูกต้อง

คนที่	ข้อเสนอแนวทาง
๙	คนในชุมชน ควรมีความเป็นผู้ที่มีจิตสาธารณะ มีความคิดที่จะร่วมมือในการพัฒนา และแก้ไขปัญหาของชุมชน โดยคิดถึงประโยชน์ของชุมชนเป็นหลัก
๑๐	คนในชุมชน ควรเห็นความสำคัญให้ความร่วมมือในการพัฒนา และแก้ไขปัญหาของชุมชน มองเห็นประโยชน์ส่วนตนมากกว่าส่วนรวม
๑๑	ผู้นำชุมชน ควรส่งเสริมการจัดกิจกรรมในหมู่บ้าน เช่น กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ การจัดทำธนาคารขยะ การคัดแยกขยะ กิจกรรมคัดแยกแลกซื้อ หรือกิจกรรมการออมเงิน เป็นต้น
๑๒	ควรมีการสนับสนุนงบประมาณเป็นค่าตอบแทน และค่าเบี้ยประชุม

ตารางที่ ๔.๙ แนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเขาสวนกวาง จังหวัดขอนแก่น ด้านการรับผลประโยชน์

คนที่	ข้อเสนอแนวทาง
๑	หน่วยงานอำเภอ ควรส่งเสริมสนับสนุน สร้างความเป็นเครือข่ายระหว่างหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และชุมชน
๒	หน่วยงานอำเภอ ควรสร้างความรู้ความเข้าใจให้ชุมชนทราบถึงผลประโยชน์จากโครงการ หรือกิจกรรมที่เกิดขึ้น ให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมอย่างทั่วถึงเป็นธรรม และเป็นที่ยอมรับ
๓	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรพัฒนาระบบกองทุนสวัสดิการชุมชน อย่างเป็นทางการโดยทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยง ให้คนในชุมชนที่เป็นสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ ควรต้องมีการถือหุ้น เน้นให้เกิดการมีส่วนร่วมในการขาย การจัดทำบัญชีเพื่อแสดงรายการผลประกอบการของกลุ่ม และขยายผลไปยังกลุ่มอื่น ๆ
๔	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรจัดโครงการฝึกอบรมอาชีพให้กับชุมชน เพื่อให้เกิดอาชีพ สร้างรายได้ สร้างภูมิคุ้มกันที่ดีของคนในชุมชนให้เกิดการพึ่งพาตนเองได้มากขึ้น
๕	สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอ ควรมีความชัดเจนในเรื่องผลประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการ โดยแต่งตั้งคณะกรรมการด้านต่าง ๆ ในการขับเคลื่อนการดำเนินงาน เพื่อให้ทุกคนได้ร่วมกันรับผิดชอบและตรวจสอบการทำงานซึ่งกันและกัน ควรมีระเบียบข้อบังคับในการทำกิจกรรมกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนที่ชัดเจน ภายใต้การกำกับดูแลของภาครัฐร่วมกับชุมชน โดยใช้เวทีประชาคมสร้างการรับรู้ให้คนในชุมชนทราบ
๖	ชุมชน ควรมีการเพิ่มสมาชิกกลุ่มขึ้นเรื่อย ๆ ไม่น้อยกว่า ๒๐ คน เพื่อกระจายผลประโยชน์ให้เกิดความยั่งยืน ซึ่งคนในชุมชนที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกต้องมีใจรักและสมัครใจ พร้อมทั้งควรมีการพัฒนากลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน และส่งเสริมองค์ความรู้ในการบริหารจัดการกลุ่มให้เกิดความเป็นธรรม
๗	ผู้นำชุมชน ควรมีการจัดทำเวทีประชาคม หรือการประชุมหมู่บ้าน เพื่อแสดงประโยชน์ที่เกิดขึ้น และหารือแนวทางการดำเนินการพัฒนาหมู่บ้านให้เป็นไปอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ผู้นำชุมชน ควรจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ชุมชน เพื่อแสดงผลงานของกลุ่มต่าง ๆ เป็นแหล่งเรียนรู้แก่ประชาชนในหมู่บ้าน และประชาชนทั่วไปที่สนใจในผลงานการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงของ

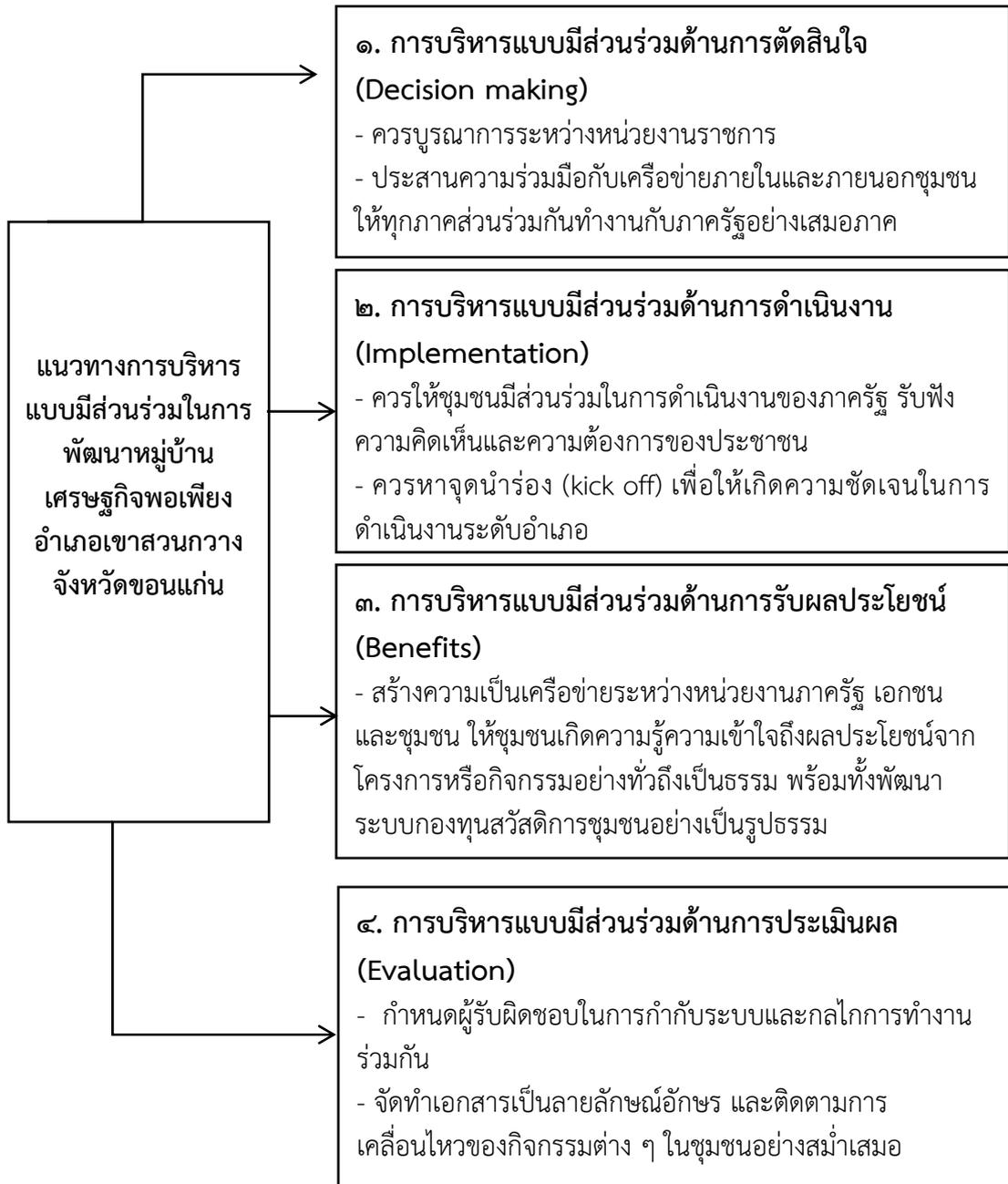
คนที่	ข้อเสนอแนวทาง
	ชุมชน เป็นการเปิดโอกาสการเรียนรู้จากผลงาน ผลผลิตที่เกิดขึ้นจริงในชุมชน เพื่อเป็นแบบอย่างการพัฒนาชุมชนด้วยหลักเศรษฐกิจพอเพียงอย่างยั่งยืนต่อไป
๘	ผู้นำชุมชน ควรนำปัญหาและความต้องการของชุมชน เข้าที่ประชุมในระดับอำเภอหรือระดับจังหวัด เพื่อขอคำแนะนำและการสนับสนุนจากหน่วยงานราชการ
๙	คนในชุมชน ควรถ่ายทอดความรู้ประสบการณ์ในการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพ เพื่อสร้างการเรียนรู้ร่วมกันในชุมชน
๑๐	คณะกรรมการบริหารกิจกรรมของแต่ละกลุ่ม ควรมีการรายงานผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมต่าง ๆ ให้สมาชิกในกลุ่มทราบ
๑๑	คณะกรรมการบริหารกิจกรรมของแต่ละกลุ่ม ควรดำเนินงานด้วยความโปร่งใส เป็นธรรม ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของแต่ละกลุ่ม
๑๒	คนในชุมชน ควรมองเห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว มีความเสียสละ และมีความรับผิดชอบร่วมกัน

ตารางที่ ๔.๑๐ แนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเขาสวนกวาง จังหวัดขอนแก่น ด้านการติดตามประเมินผล

คนที่	ข้อเสนอแนวทาง
๑	หน่วยงานอำเภอ ควรส่งเสริมสนับสนุน เยี่ยมเยียน แนะนำให้กำลังใจ สร้างความเป็นเครือข่าย และสร้างความร่วมมือในด้านต่าง ๆ ในชุมชน
๒	หน่วยงานอำเภอ ควรจัดให้มีผู้รับผิดชอบในการกำกับระบบและกลไกการส่งเสริมการทำงานร่วมกัน รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีระบบตรวจสอบการบริหารการจัดการภายใน และการตรวจสอบบัญชีจากหน่วยงานภายนอก
๓	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรมีการติดตามและประเมินผลโครงการ เพื่อให้เกิดการพัฒนาและปรับปรุงการทำงาน ให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ทราบถึงความต้องการและความพึงพอใจของประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการ
๔	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทร่วมติดตามตรวจสอบโครงการหรือกิจกรรมมากขึ้น
๕	สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอ ควรแต่งตั้งคณะกรรมการประเมินผลการดำเนินงานทั้งภาครัฐและชุมชน โดยมีเอกสารในการติดตามประเมินผลเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อสร้างการยอมรับให้กับชุมชน และควรประสานให้การเรียนรู้และติดตามให้คำแนะนำ การเคลื่อนไหวของกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อสนับสนุนในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่พบในชุมชน
๖	ผู้นำชุมชนและคณะกรรมการผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ควรให้ความสำคัญในการติดตามประเมินผลงานการดำเนินงานของงบประมาณที่ลงในการบริการสาธารณะให้หมู่บ้านของตนเอง และคนในชุมชนควรเข้าร่วมประชาคมรับฟังความคิดเห็นแล้วดำเนินการตามมติที่ได้

คนที่	ข้อเสนอแนวทาง
	ตกลงร่วมกันในการประชุม พร้อมทั้งบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร
๗	ผู้นำชุมชน ควรมอบหมายบทบาทหน้าที่ในการรับผิดชอบงานในชุมชนร่วมกัน
๘	ผู้นำชุมชน ควรเห็นความสำคัญในการประเมินผลโครงการ/กิจกรรมของภาครัฐ
๙	ผู้นำชุมชน ควรประชาสัมพันธ์ข้อมูลกิจกรรมในชุมชนอย่างทั่วถึง เพื่อให้เกิดกระบวนการติดตามประเมินผลอย่างเป็นรูปธรรม
๑๐	คนในชุมชน ควรให้ความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในระหว่างดำเนินการจัดโครงการกิจกรรมต่าง ๆ ในการพัฒนาหมู่บ้าน โดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมของชุมชน
๑๑	คนในชุมชน ควรสร้างความสัมพันธ์เครือข่ายในชุมชน เพื่อสะดวกต่อการประชาสัมพันธ์ข้อมูลกิจกรรมต่าง ในชุมชน เพื่อให้กระบวนการติดตามและประเมินผลมากขึ้น
๑๒	คนในชุมชน ควรเห็นความสำคัญในการประเมินผลโครงการ/กิจกรรมของภาครัฐ

๔.๓ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

ภาพที่ ๔.๑ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การบริหารแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเขาสนกวาง จังหวัดขอนแก่น การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยโดยวิธีวิจัยแบบผสม (Mixed Methodology Research) โดยการวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพ กับการศึกษาการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Methodology Research) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย เป็นประชาชนในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเขาสนกวาง จำนวน ๒๖ หมู่บ้าน จำนวน ๓๗๕ คน เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองโดยแบบสอบถามมีความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ ๐.๘๘๙ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยสามารถสรุป อภิปรายผล และมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การบริหารแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเขาสนกวาง จังหวัดขอนแก่น สรุปได้ ดังนี้

๕.๑.๑ ปัจจัยส่วนบุคคลของประชากร อำเภอเขาสนกวาง จังหวัดขอนแก่น

พบว่า ประชากรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน ๒๖๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๐.๖๗ อายุอยู่ระหว่าง ๔๐-๔๙ ปี จำนวน ๑๘๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๙.๓๓ มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน ๓๕๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๙๕.๗๔ เมื่อจำแนกตามอาชีพพบว่า ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกร จำนวน ๒๙๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๗.๖๐ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน พบว่า มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนน้อยกว่า ๙,๐๐๐ บาท จำนวน ๓๔๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๙๑.๒๐ มีระยะเวลาการอาศัยอยู่ในชุมชนมากกว่า ๕ ปีขึ้นไป จำนวน ๓๖๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๙๖.๘๐ สถานภาพในชุมชนส่วนใหญ่เป็นลูกบ้าน จำนวน ๓๒๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๘๗.๗๔ และได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกทำกิจกรรมกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนจำนวน ๑ กลุ่ม จำนวน ๒๖๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๑.๔๖ รองลงมาเข้าร่วมกิจกรรมมากกว่า ๑ กลุ่ม จำนวน ๖๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๕๔ ตามลำดับ

๕.๑.๒ การบริหารแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเขาสนกวาง จังหวัดขอนแก่น

การบริหารแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = ๔.๑๖$) และเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่าด้านที่มีส่วนร่วมอยู่ในระดับสูงสุดคือ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ มีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก

($\bar{X} = ๔.๒๙$) รองลงมา คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล มีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๒๐$) และด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๑๓$) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อยสุดคือ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน มีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๐๓$)

๑) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ พบว่า โดยภาพรวมมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = ๔.๙๑$) เมื่อพิจารณารายข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือการมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลต่าง ๆ ในชุมชน เพื่อใช้ประกอบการพิจารณาตัดสินใจคัดเลือกกิจกรรมหรือ โครงการที่เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริงสำหรับการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง มีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = ๔.๙๑$) รองลงมา คือ การมีส่วนร่วมในการปรึกษาหารือและพิจารณาโครงการต่าง ๆ ที่อาจเกิดปัญหาต่อการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง โดยยึดหลักความมีเหตุผลและการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี มีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๑๓$) และการมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลในการตัดสินใจวางแผนพัฒนาหรือจัดกิจกรรมของกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน โดยยึดประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง มีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๑๓$) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อยสุดคือ การมีส่วนร่วมในการประชุมวางแผน หรือคัดเลือกกิจกรรมการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงโดยยึดหลักความมีเหตุผล ($\bar{X} = ๓.๘๐$)

๒) ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน พบว่า โดยภาพรวมมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๐๓$) เมื่อพิจารณารายข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการเมื่อมีกิจกรรมหรือโครงการในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย มีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๓๓$) รองลงมา คือการมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์ข้อมูลแผนงานการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง มีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๒๔$) และมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมหรือดำเนินงานตามแผนงานการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๒๐$) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อยสุดคือ การมีส่วนร่วมในการกำหนดหลักเกณฑ์การดำเนินงานตามแผนการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงด้วยความรอบคอบ ($\bar{X} = ๓.๔๐$)

๓) ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ พบว่า โดยภาพรวมมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๒๙$) เมื่อพิจารณารายข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงสามารถแก้ไขปัญหาในชุมชนได้อย่างยั่งยืน มีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๕๙$) รองลงมา คือ การมีส่วนร่วมในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่มาพัฒนาชุมชน อย่างคุ้มค่า ประหยัดและมีคุณภาพ มีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๔๒$) และชุมชนได้รับประโยชน์จากการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง จากกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ที่ชุมชนได้ร่วมกันทำ มีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๓๖$) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อยสุดคือ มีความรู้และมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีเกี่ยวกับการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงเพิ่มขึ้นจากการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ($\bar{X} = ๔.๑๒$)

๔) ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล พบว่า โดยภาพรวมมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๒๐$) เมื่อพิจารณารายข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การมีส่วนร่วมในการติดตามดูผลงานและสภาพปัญหา อุปสรรคในการดำเนินงานการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง มี

ส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๔๒$) รองลงมา คือ การมีส่วนร่วมในการปรึกษาหารือ เพื่อการประเมินผลการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง มีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๓๙$) และการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ ติดตามผลการดำเนินงานกิจกรรมพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน ให้มีประสิทธิภาพ โดยยึดหลักคุณธรรม มีความรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ของตนเอง และมีความเอื้ออาทร ช่วยเหลือเกื้อกูล เอื้ออำนวย ให้การประเมินผลผ่านพ้นไปได้ด้วยดี มีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๒๙$) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อยสุดคือ การมีส่วนร่วมในการเสวนา และแสดงความคิดเห็นของประชาชนในชุมชนเพื่อเป็นข้อมูลในการประเมินผล ($\bar{X} = ๓.๘๙$)

๕.๑.๓ แนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเขาสวนกวาง จังหวัดขอนแก่น

๑) แนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ส่วนใหญ่โครงการของภาครัฐ เกิดจากหน่วยงานส่วนกลางที่ได้นำโครงการลงมาให้หน่วยงานระดับภูมิภาคได้ดำเนินการปฏิบัติ บางกิจกรรมไม่ได้ตรงกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่ ประชาชนจึงไม่ได้เห็นความสำคัญ ตั้งแต่แรก ดังนั้นควรมีการบูรณาการระหว่างหน่วยงานราชการ ประสานความร่วมมือกับเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกชุมชน สนับสนุนองค์กรพัฒนาเอกชนให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน เพื่อสร้างเครือข่ายให้ทุกภาคส่วนในสังคมร่วมกันทำงานกับภาครัฐได้อย่างเสมอภาค ควรสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง โดยสร้างกระบวนการมีส่วนร่วม คือ ชี้แจงวัตถุประสงค์การพัฒนาหมู่บ้านให้ภาคีเครือข่ายได้เข้าใจทุกภาคส่วน และมอบหมายภารกิจตามบทบาท อำนาจหน้าที่ของภาคีเครือข่ายนั้นๆ ให้ช่วยหนุนเสริมในการพัฒนาด้านต่าง ๆ ร่วมกันตั้งแต่เริ่มแรก เพื่อสร้างความเป็นเจ้าของทั้งภาครัฐ เอกชน และชุมชนเอง ส่งเสริมการจัดทำประชาคมในชุมชนตามหลักประชาธิปไตยอย่างถูกต้อง และชี้แนะแนวทางสร้างความเข้าใจให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของและตัดสินใจด้วยตนเอง สร้างความมั่นใจและความเป็นไปได้ว่าสามารถทำได้จริง ควรศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการ และศึกษาดูงานหมู่บ้านต้นแบบที่ประสบความสำเร็จ สนับสนุนให้คนในชุมชนลุกขึ้นทำกิจกรรมเพื่อจัดการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นหรืออาจจะเกิดขึ้นในอนาคต สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ให้ชุมชนร่วมกันตัดสินใจคัดเลือกโครงการที่เหมาะสมกับสภาพปัญหาของพื้นที่ ตรงกับความต้องการของชุมชนที่แท้จริง และสร้างความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานกับองค์กรภาคี กับหมู่บ้านอื่น ๆ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ทำให้เกิดเครือข่ายช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ผู้นำชุมชน ควรมีบทบาทในการนำประชาชนในหมู่บ้าน เข้ามามีส่วนร่วมในการคิด ตัดสินใจ กำหนดเป้าหมายการทำงาน เริ่มตั้งแต่ร่วมค้นหาปัญหา วิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหา และแนวทางต่าง ๆ ที่อาจนำมาใช้แก้ไขปัญหา ซึ่งตั้งอยู่บนฐานปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ควรมีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมหรือโครงการพัฒนาชุมชนอย่างทั่วถึง และคนในชุมชน ควรให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมกิจกรรม และเห็นประโยชน์ของชุมชนมากกว่าประโยชน์ของตนเองมากขึ้น

๒) แนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ควรให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ของภาครัฐ เพื่อให้มีความใกล้ชิดกับประชาชนมากยิ่งขึ้น โดยให้ความสำคัญในการจัดงบประมาณให้มีความเหมาะสมในการพัฒนากิจกรรมโครงการ ควรรับฟังความคิดเห็นและความต้องการของประชาชน โดยมีระบบการ

วิเคราะห์ข้อมูลครัวเรือน สถานะครอบครัว รายได้ อย่างถูกต้อง และนำข้อมูลดังกล่าวไปใช้ประโยชน์ในการจัดโครงการ และพัฒนาต่อยอดเพิ่มพูนทักษะการดำรงชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ตามศักยภาพและความสนใจของคนในชุมชน สร้างเสริมทักษะด้านต่าง ๆ ให้เกิดความหลากหลาย ส่งเสริมการรวมกลุ่มในชุมชน พิจารณาความเป็นไปได้ของกลุ่ม สร้างมูลค่าเพิ่มจากทุนเดิมในชุมชน สนับสนุนด้านการตลาด ความรู้ อุปกรณ์ สถานที่จำหน่ายสินค้า พร้อมทั้งขยายผลไปยังกลุ่มต่าง ๆ ควรหาจุดนำร่อง (kick off) ในการทำเป็นตัวอย่าง ให้ชุมชนอื่น ๆ ได้เข้ามาเรียนรู้ เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการดำเนินงานระดับอำเภอ และควรให้ภาคีเครือข่าย วางกรอบแนวทางการดำเนินงานให้ชัดเจน เพื่อหน่วยงานจะได้ทราบว่าต้องดำเนินการอย่างไรบ้าง สามารถร่วมกันขับเคลื่อนโครงการหรือกิจกรรม ให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ควรสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง พัฒนาทักษะการผลิตที่ทันสมัย เพิ่มพูนองค์ความรู้ เช่น การจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย เป็นต้น ควรส่งเสริมด้านการตลาดในการหาแหล่งจำหน่ายสินค้าให้กับคนในชุมชน และทุนในการประกอบอาชีพ ผู้นำชุมชน ควรสื่อสารทำความเข้าใจ เพื่อจะได้ชักจูงให้คนในชุมชนร่วมกันปฏิบัติตามกิจกรรม และผลักดันให้สมาชิกในหมู่บ้านดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ให้สามารถพึ่งพาตัวเองได้ตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ตามหลักประชาธิปไตย เพื่อให้คนในชุมชนได้รับรู้ และเข้าใจวิธีการต่าง ๆ ของระบอบนี้ได้ถูกต้อง ควรมีความเป็นผู้มีจิตสาธารณะ มีความคิดที่จะร่วมมือในการพัฒนา และแก้ไขปัญหาของชุมชน โดยคิดถึงประโยชน์ของชุมชนเป็นหลัก ควรส่งเสริมการจัดกิจกรรมในหมู่บ้าน เช่น กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ การจัดทำธนาคารขยะ การคัดแยกขยะ กิจกรรมคัดแยกแลกซื้อ หรือกิจกรรมการออมเงิน เป็นต้น และควรมีการสนับสนุนงบประมาณเป็นค่าตอบแทน และค่าเบี้ยประชุม

๓) แนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ควรส่งเสริมสนับสนุน สร้างความเป็นเครือข่ายระหว่างหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และชุมชน สร้างความรู้ความเข้าใจ ให้ชุมชนทราบถึงผลประโยชน์จากโครงการหรือกิจกรรมที่เกิดขึ้น ให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมอย่างทั่วถึงเป็นธรรม และเป็นที่ยอมรับ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรพัฒนาระบบกองทุนสวัสดิการชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม โดยทำหน้าที่เป็นที่เลี้ยงให้คนในชุมชนที่เป็นสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ มีการถือหุ้น เน้นให้เกิดการมีส่วนร่วมในการขาย การจัดทำบัญชีเพื่อแสดงรายการผลประกอบการของกลุ่ม และขยายผลไปยังกลุ่มอื่น ๆ

ควรมีความชัดเจนในเรื่องผลประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการ โดยแต่งตั้งคณะกรรมการด้านต่าง ๆ ในการขับเคลื่อนการดำเนินงาน เพื่อให้ทุกคนได้ร่วมกันรับผิดชอบและตรวจสอบการทำงานซึ่งกันและกัน ควรมีระเบียบข้อบังคับในการทำกิจกรรมกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนที่ชัดเจนภายใต้การกำกับดูแลของภาครัฐร่วมกับชุมชน โดยใช้เวทีประชาคมสร้างการรับรู้ให้คนในชุมชนทราบเพื่อแสดงประโยชน์ที่เกิดขึ้น ส่งเสริมองค์ความรู้ในการบริหารจัดการกลุ่มให้เกิดความเป็นธรรม และหาหรือแนวทางการดำเนินการพัฒนาหมู่บ้านให้เป็นไปอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ชุมชน ควรมีการเพิ่มสมาชิกกลุ่มขึ้นเรื่อย ๆ เพื่อกระจายผลประโยชน์ให้เกิดความยั่งยืน คนในชุมชนที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่ม ควรต้องใจรักและมีความสมัครใจ ควรมองเห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว มีความเสียสละ และมีความรับผิดชอบร่วมกัน และคณะกรรมการบริหารกิจกรรมของแต่ละกลุ่ม

ควรมีการรายงานผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมต่าง ๆ ให้สมาชิกในกลุ่มทราบ ดำเนินงานด้วยความโปร่งใส เป็นธรรม ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของแต่ละกลุ่ม

๔) แนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล ควรส่งเสริมสนับสนุน เยี่ยมเยียน แนะนำให้กำลังใจ สอบถามข้อมูล สร้างความเป็นเครือข่าย และสร้างความร่วมมือในด้านต่าง ๆ ในชุมชน ควรจัดให้มีผู้รับผิดชอบในการกำกับระบบและกลไกการส่งเสริมการทำงานร่วมกัน มีระบบตรวจสอบการบริหาร การจัดการภายใน และการตรวจสอบบัญชีจากหน่วยงานภายนอก องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทร่วมติดตามตรวจสอบโครงการหรือกิจกรรมมากขึ้น เพื่อให้เกิดการพัฒนาและปรับปรุงการทำงาน ให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ทราบถึงความต้องการและความพึงพอใจของประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการ และควรแต่งตั้งคณะกรรมการประเมินผลการดำเนินงานทั้งภาครัฐและชุมชน โดยมีเอกสารในการติดตามประเมินผลเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อสร้างการยอมรับให้กับชุมชน และควรประสานให้การเรียนรู้และติดตามให้คำแนะนำ การเคลื่อนไหวของกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อสนับสนุนในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่พบในชุมชน ผู้นำชุมชนและคณะกรรมการผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ควรให้ความสำคัญในการติดตามประเมินผล งานการดำเนินงานของงบประมาณที่ลงในการบริการสาธารณะให้หมู่บ้านของตนเอง และคนในชุมชนควรเข้าร่วมประชาคมรับฟังความคิดเห็นแล้วดำเนินการตามมติที่ได้ตกลงร่วมกันในการประชุม พร้อมทั้งบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร ควรสร้างความสัมพันธ์เครือข่ายในชุมชน เพื่อสะดวกต่อการประชาสัมพันธ์ข้อมูลกิจกรรมต่าง ในชุมชน เกิดกระบวนการติดตามและประเมินผลมากขึ้น

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาค้นคว้าข้อมูลการวิจัยการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเขาสวนกวาง จังหวัดขอนแก่นครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำประเด็นที่สำคัญและน่าสนใจนำมาอภิปรายผล ดังนี้

๕.๒.๑ การบริหารแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเขาสวนกวาง จังหวัดขอนแก่น

การบริหารแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเขาสวนกวาง จังหวัดขอนแก่น พบว่า แนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเป็นอันดับแรก คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ประชาชนเห็นว่าการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงนั้น สามารถแก้ไขปัญหาในชุมชนได้อย่างยั่งยืน อาจเป็นเพราะนโยบายระดับกระทรวง โดยกระทรวงมหาดไทย มอบหมายให้กรมการพัฒนาชุมชน ได้น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาเป็นหลักในการพัฒนาหมู่บ้านและชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับภารกิจของกรมการพัฒนาชุมชนที่ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของประชาชนผ่านกระบวนการสร้างและพัฒนาผู้นำชุมชน โดยส่งเสริมให้หมู่บ้าน/ชุมชนเดินตามรอยเท้าพ่อสู่วิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยหลักการมีส่วนร่วม เปิดโอกาสให้ประชาชนในหมู่บ้าน/ชุมชน เป็นผู้ดำเนินการพัฒนาเพื่อตนเอง โดยมีรูปธรรมของความพอเพียงตามเกณฑ์ ๖ ด้าน ๑) การลดรายจ่าย

๒) การเพิ่มรายได้ ๓) การออม ๔) การเรียนรู้ ๕) การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน และ ๖) ด้านการเอื้ออารีต่อกัน โดยผู้บริหารระดับจังหวัด ระดับอำเภอ ได้ให้ความสำคัญกับการทำงานเคียงข้างประชาชน มุ่งเน้นการขับเคลื่อนด้วยการบูรณาการในระดับพื้นที่ (Area-Based) ยึดหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเป้าหมายในการบูรณาการความร่วมมือจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง มีกลไกขับเคลื่อนระดับผู้ปฏิบัติ โดยเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนดำเนินการกระตุ้นความคิด สร้างความรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พัฒนาทักษะการดำรงชีวิตและขับเคลื่อนกิจกรรมการพัฒนาชุมชนโดยชุมชนเอง ทำให้คนในชุมชนมีความสนใจและต้องการนำมาปรับใช้ในชีวิตประจำวัน เป็นแบบหรือวิถีในการดำเนินชีวิต มองเห็นประโยชน์ และได้ชักจูงกันร่วมกิจกรรม พร้อมทั้งประชาสัมพันธ์ข้อมูลให้คนในชุมชนทราบ เมื่อกลุ่มครัวเรือนต้นแบบนำไปขยายผลก็เป็นแรงผลักดันให้อยากทำตามมากขึ้น ขยายผลไปยังครัวเรือนอื่น ๆ ซึ่งส่งผลให้ชุมชนมีชีวิตที่สามารถพึ่งตนเองได้ และมีความรับผิดชอบในหน้าที่ ครองตนอยู่ในคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และเจตคติที่ดีตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มีความขยันหมั่นเพียร อดออม อดกลั้น มีความเอื้ออาทร ช่วยเหลือเกื้อกูล เพื่อประโยชน์สุขร่วมกันในสังคม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **ธัญชนก ปะวะละ** ได้วิจัยเรื่องการพัฒนาชุมชนต้นแบบตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงระดับมั่งมี ศรีสุข: กรณีศึกษาบ้านหนองเผือก อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่าครัวเรือนนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต (๓ ห่วง ๒ เงื่อนไข) ทุกด้าน อยู่ในระดับมาก โดยมีด้านที่มีการนำมาปฏิบัติมากที่สุด คือ ด้านความมีเหตุมีผล ($\bar{X} = ๔.๒๒$) ประชาชนมีส่วนร่วมในการสืบทอดประเพณีของชุมชน การดำเนินชีวิตและปฏิบัติตามหลักธรรมทางศาสนา การใช้สติปัญญาและเหตุผลไตร่ตรองหาสาเหตุและแก้ปัญหาต่าง ๆ ด้วยความสามารถไม่ย่อท้อ คิดแบบรอบคอบ มีเมตตาและช่วยเหลือผู้อื่นเสมอ ด้านการมีภูมิคุ้มกัน ($\bar{X} = ๔.๑๓$) ประชาชนในชุมชนมีความเชื่อที่ว่า การ “ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว” และจะทำความดีต่อไปเพื่อผลดีต่อตนเองและครอบครัว ประชาชนมีเงินประกันชีวิตหรือเงินฌาปนกิจหักด้วยหนี้สินปัจจุบันเป็นบวก การใช้หลักประชาธิปไตยในการอยู่ร่วมกัน การมีเงินออมเพื่อเป็นทุนสำรองยามฉุกเฉิน และด้านคุณธรรม ($\bar{X} = ๔.๐๒$) สร้างความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และพยายาม หลีกเลี่ยงอบายมุขทั้งปวง ผลการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ระดับมั่งมี ศรีสุข สามารถแยกเป็นรายด้าน ผลการดำเนินงานด้านการออมอยู่ใน ระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๐๖$) โดยประชาชนมีช่องทางในการออม เช่น เป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ฯ กลุ่มสัจจะกองทุนหมู่บ้านหรือธนาคาร รongลงมา คือ ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ($\bar{X} = ๔.๐๕$) การที่ประชาชนให้ความสำคัญในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างคุ้มค่าและประหยัด ประชาชนเข้าร่วมในกิจกรรมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะอย่างถูกวิธีและด้านความเอื้ออาทร ($\bar{X} = ๔.๐๔$)^๑ และงานวิจัยของ **สุธาวิ กลิ่นอุบล** ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง บ้าน

^๑ ธัญชนก ปะวะละ, “การพัฒนาชุมชนต้นแบบตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงระดับมั่งมี ศรีสุข: กรณีศึกษาบ้านหนองเผือก อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม”, วารสารเกษตรพระวรุณ, ปีที่ ๑๕ ฉบับที่ ๑ (๒๕๖๑): ๑๐๑.

หัวเขาจีน ตำบลห้วยยางโพน อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี (๒๕๖๒: ๘๘-๘๙) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๒๔$, S.D. = ๐.๘๒) เรียงลำดับ ดังนี้ ด้านที่ชุมชนมีส่วนร่วมสูงสุดเป็นอันดับหนึ่งคือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ($\bar{X} = ๔.๓๖$, S.D. = ๐.๘๔) รองลงมา ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ($\bar{X} = ๔.๑๘$, S.D. = ๐.๘๘) และการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ($\bar{X} = ๔.๑๐$, S.D. = ๐.๗๐)^๒

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยเรื่อง การบริหารแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเขาสวนกวาง จังหวัดขอนแก่น ครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะด้านนโยบาย

๑) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรทำการศึกษาค้นคว้าข้อมูลของชุมชนอย่างละเอียด เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการกำหนดแนวทางในการแก้ไขและพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้ตรงกับความต้องการที่แท้จริงของชุมชน

๒) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการดำเนินงานที่ชัดเจน มีทิศทางในการดำเนินงานไปทางเดียวกัน รวมทั้งมีการติดตามประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้การทำงานด้านการพัฒนาชุมชนมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

๓) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการสร้างความรู้ ความเข้าใจ ประชาสัมพันธ์นโยบายของภาครัฐเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาชุมชนให้ประชาชนได้รับทราบ เพื่อร่วมเสนอความคิดเห็นและแนวทางในการพัฒนาชุมชน

๔) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญกับประชาชนชาวบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือผู้ที่ประชาชนในชุมชนให้ความเคารพนับถือ ผู้เป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้งการจัดกิจกรรมที่ให้คนในชุมชนทุกช่วงวัย ได้มีส่วนร่วมในการสร้างจิตสำนึกและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมภายในชุมชนร่วมกัน

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติ

๑) ควรให้ประชาชนทุกช่วงอายุเข้ามามีส่วนร่วม เปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็น และร่วมคิด ตัดสินใจในการเลือกโครงการที่ตรงกับความต้องการที่แท้จริงของชุมชน

๒) ควรจัดให้มีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมอย่างทั่วถึง และจัดทำสื่อที่แสดงถึงผลของกิจกรรม รวมถึงข่าวสาร ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน ให้ประชาชนทราบอย่างต่อเนื่อง

^๒ สุรวี กลิ่นอุบล, การศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชน ตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง บ้านหัวเขาจีน ตำบลห้วยยางโพน อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๖๒).

๓) ควรกำหนดบทบาทหน้าที่ให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามแผนการพัฒนาหมู่บ้าน และส่งเสริมให้คนในชุมชนมีความกล้าคิด กล้าแสดงความคิดเห็น ร่วมประเมินผลกิจกรรมต่าง ๆ มากขึ้น

๔) ควรส่งเสริมให้คนในชุมชนได้ศึกษาเยี่ยมชมกิจกรรมด้านเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนอื่น ๆ ที่ประสบความสำเร็จและสามารถเป็นแบบอย่างได้

๕) ประชาชนควรพัฒนาทักษะอาชีพของตนเองให้ทันกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป มีความทันสมัยอยู่เสมอ

๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

๑) ควรศึกษาการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอเขาสวนกวาง จังหวัดขอนแก่น ในหลาย ๆ อำเภอ

๒) ควรจะศึกษากลุ่มตัวอย่างจากองค์กรที่มีลักษณะโครงสร้างแตกต่างกันบ้างเพื่อหาความแตกต่าง

๓) ควรจะศึกษาโดยการเพิ่มจำนวน ตัวแปรอิสระให้มีความหลากหลายขึ้น

๔) ควรศึกษาการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงในมิติสังคม มิติเศรษฐกิจ มิติสุขภาพ มิติการศึกษา และมิติสิ่งแวดล้อม

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

ก. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ:

- กรมการพัฒนาชุมชน. **คู่มือนักพัฒนาเรื่องการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: บางกอกบล็อก, ๒๕๔๗.
- _____. **แผนยุทธศาสตร์กรมการพัฒนาชุมชน พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔**. กรุงเทพมหานคร: กองแผนงาน กรมการพัฒนาชุมชน, ๒๕๕๙.
- เกศินี จุฑาวิจิตร. **การสื่อสารเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น**. นครปฐม: เพชรเกษมการพิมพ์, ๒๕๔๒.
- โกวิทย์ พวงงาม. **การจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่น**. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๓.
- _____. **การประเมินองค์ประกอบส่วนท้องถิ่นที่มีความเป็นเลิศด้านความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมของประชาชน**. กรุงเทพมหานคร: บริษัทอีสเตอร์ก๊อปปี้ ประเทศไทย จำกัด, ๒๕๕๐.
- จันทรานี สงวนนาม. **ประโยชน์ของการบริหารแบบมีส่วนร่วม**. กรุงเทพมหานคร: บุ๊คพอยท์, ๒๕๔๕.
- จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา และปรียานุช พิบูลสราวุธ. **ตามรอยพ่อ ชีวิตพอเพียง...สู่การพัฒนาที่ยั่งยืน**. พิมพ์ครั้งที่ ๙. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์การพิมพ์เพชรรุ่ง, ๒๕๕๔.
- จิรพรรณ กาญจนจิตรา. **การพัฒนาชุมชน**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๒๓.
- ณัฐธวุฒิ ทวีชัยอุปถัมภ์. **ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน Theory and Principle of Community Development**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี, ๒๕๕๘.
- ถวัลย์ มาศจรัส. **Model การจัดการเรียนรู้ตามปรัชญาพระราชทาน เศรษฐกิจพอเพียง**. กรุงเทพมหานคร: ธารอักษร, ๒๕๕๐.
- ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์. **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา**. กรุงเทพมหานคร: ศักดิ์โสภณการพิมพ์, ๒๕๒๗.
- ทะนงศักดิ์ คุ่มไชนะ. บุญศรี แก้วคำศรี. โกวิทย์ พวงงาม และปรีดี โชติช่วง. **การพัฒนาชุมชนเชิงปฏิบัติการ**. กรุงเทพมหานคร: บพิธการพิมพ์, ๒๕๓๔.
- นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. **แนวคิดแนวทางการพัฒนาชุมชน**. กรุงเทพมหานคร: ราชไทยเพรส, ๒๕๕๐.
- บุญชม ศรีสะอาด. **การวิจัยเบื้องต้น**. กรุงเทพมหานคร: บริษัทสุวีรียาสาส์น จำกัด, ๒๕๕๔.
- _____. **การวิจัยเบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ ๙. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สุรียาสาส์น, ๒๕๕๖.
- ปกรณ ปรียาก. **การบริหารการพัฒนาชนบท**. หน่วยที่๑. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๓๒.

- _____ . **ทฤษฎีแนวคิดและกลยุทธ์เกี่ยวกับการพัฒนา**. กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๓๐.
- ประเวศน์ วะสี. **ประชาคมตำบลยุทธศาสตร์เพื่อเศรษฐกิจพอเพียง ศีลธรรมและสุขภาพ**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มติชน, ๒๕๔๑.
- ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ. **กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๔๓.
- ปิยบุตร หล่อไกรเลิศ. **เศรษฐกิจพอเพียง**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แม่ค, ๒๕๕๐.
- ผ่องพรรณ ตริยมงคลกุล. **การวิจัยแบบผสม: ทางสายกลางของการวิจัย**. การออกแบบการวิจัย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๕๕.
- พัชรินทร์ สิริสุนทร. **เอกสารประกอบการสอนแนวคิดและทฤษฎีด้านการพัฒนาสังคม**. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร, ๒๕๔๗.
- พัฒน์ บุญยรัตพันธ์. **การสร้างพลังโดยขบวนการพัฒนาชุมชน**. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๗.
- ยุวัฒน์ วุฒิมีธี. **การพัฒนาชุมชนและการพัฒนาชนบท**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ห้างหุ้นส่วนจำกัด ไทยอนุเคราะห์ไทย, ๒๕๒๖.
- _____ . **การพัฒนาชุมชนจากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ**. กรุงเทพมหานคร: บางกอกบล็อก, ๒๕๓๔.
- ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรมฉบับบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒**. กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์ จำกัด, ๒๕๔๖.
- วิทยากร เชียงกุล. **การพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมไทย: บทวิเคราะห์**. กรุงเทพมหานคร: ฉบับแกระ, ๒๕๒๗.
- สนธยา พลศรี. **ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน**. พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๗.
- สมยศ นาวิการ. **การบริหารและพฤติกรรมองค์กร**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์บรรณกิจ, ๒๕๔๕.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. **การพัฒนาชุมชน**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๖.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ พ.ศ.๒๕๖๐-๒๕๖๔**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๖๐.
- สำนักเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน. **การพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อสร้างความสุขให้ชุมชน**. กรุงเทพมหานคร: กรมการพัฒนาชุมชน, ๒๕๖๒.
- สุนัย เศรษฐ์บุญสร้าง. **แนวทางปฏิบัติ ๗ ขั้น สู่วิถีเศรษฐกิจพอเพียง: จากแนวปฏิบัติสู่แนวคิดทางทฤษฎีของเศรษฐกิจพอเพียง**. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิวีรียุช, ๒๕๔๙.
- สุนัย มัลลิกะมาลัย. **รัฐธรรมนูญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพิทักษ์รักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕.

สุเมธ ตันติเวชกุล. แนวคิดของการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสาร, ๒๕๔๘.

อภิชัย พันธเสน. พัฒนาชนบทไทย สมุทัยและมรรค: แนวคิด ทฤษฎีและภาพรวมของการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: มุลินธิภูมิปัญญา, ๒๕๓๙.

อำพล เสนาณรงค์. การเกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ. สมุทรปราการ: ภัคธรรมศ, ๒๕๔๒.

อุดมพร อมรธรรม. ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงพระเจ้าอยู่หัว. กรุงเทพมหานคร: แสงดาว, ๒๕๔๙.

อุ้นตา นพคุณ. การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนและการศึกษารูปนัย. กรุงเทพมหานคร: ปรีชาการพิมพ์, ๒๕๒๐.

(๒) ดุษฎีนิพนธ์/วิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์:

ทศพล กฤตยพิสิฐ. “การมีส่วนร่วมของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เขตหนองจอก ที่มีต่อโครงการ กิจกรรมการพัฒนาตามแนวทาง บวร และบรม เพื่อสร้างอุดมการณ์แผ่นดินธรรมแผ่นดินทองหนองจอก”. วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๗.

ธนจิรา พวงผกา. “ปัจจัยที่มีผลกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาสามปี ของเทศบาลตำบลบางเตือ อำเภอมะนังปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี”. การค้นคว้าอิสระ รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการเมืองการปกครอง สำหรับนักบริหาร. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๙.

พระมหาประกาศิต สิริเมโธ (ฐิติปสิทธิกร). “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสภาพาน จังหวัดนครปฐม”. วิทยานิพนธ์ พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖.

พระหมื่น ธีรจิตโต (สีทน). “การพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบบ้านหนองเอาะ อำเภอดงหลวง จังหวัดอุบลราชธานี”. สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๐.

พิมพ์บุญญา ชมชื่น. “การบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็งตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา ตำบลทับพริก อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว”. วิทยานิพนธ์ บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาจัดการสาธารณสุข. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๙.

วรรณภา กุ่ยเกียะ. “บทบาทของผู้นำชุมชนต่อการดำเนินโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบบ้านลำแดง ตำบลหันตะเภา อำเภอน้ำน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา”. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, ๒๕๕๗.

- วิษณุ หยกจินดา. “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน หมู่บ้านทุ่งกร่าง ตำบลทับไทร อำเภอโง่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี”. **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๗.
- สมดี สมพวงภักดี. “สภาพการดำเนินงานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามการรับรู้ของผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษา”. **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี, ๒๕๕๐.
- สุธาวิ กลิ่นอุบล. “การศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชน ตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง บ้านหัวเขาจีน ตำบลห้วยยางโทน อำเภอบางบาล จังหวัดราชบุรี”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๖๒.
- เสาวลักษณ์ มาพร. “ความพร้อมในการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปจัดการในสถานศึกษา”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๑.
- อุษณีย์ สุวรรณ. “บทบาทสตรีในการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในชุมชนวัดสะพาน อำเภอมือง จังหวัดชัยนาท”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๘.

(๓) รายงานวิจัย:

- นิสรา ใจชื่อ. “ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง”. **รายงานการวิจัย, ศูนย์วิจัยมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, ๒๕๕๗.**
- วิชุดตา ชูศรีवास. “การดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง บ้านหัวอ่าวตำบลบางช้าง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม”. **รายงานการวิจัย, เศรษฐศาสตร์สหกรณ์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏ, ๒๕๕๙.**

(๔) บทความ:

- กীরดีวรรณ กัลยาณมิตร และคณะ. “การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง: กรณีศึกษาชุมชนตำบลหัวดง อำเภอมือง จังหวัดพิจิตร”. **วารสารรัชต์ภาคย์**. ปีที่ ๑๔ ฉบับที่ ๓๔ (๒๕๖๓): ๘๓-๘๔.
- จำเนียร วรรัตน์ชัยพันธ์. “การพัฒนาโลกและปัจจัยเพื่อเมืองน่าอยู่ บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น”. **วารสารเทศบาลเมืองน่าอยู่**. (๒๕๔๔-๒๕๔๕): ๒๒-๒๕.
- ฉันทชนก ปะวะละ. “การพัฒนาชุมชนต้นแบบตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงระดับมั่งมีศรีสุข: กรณีศึกษาบ้านหนองเผือก อำเภอบางบาล จังหวัดมหาสารคาม”. **วารสารเกษตรพระวรุณ**. ปีที่ ๑๕ ฉบับที่ ๑ (๒๕๖๑): ๑๐๑.
- ยุทธนา กาเต็ม. “การพัฒนาชุมชนจังหวัดชายแดนภาคใต้ตามหลักการขององค์การสหประชาชาติ”. **วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา**. ปีที่ ๑๕ ฉบับที่ ๒ (พฤษภาคม-กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓): ๖๓.

สุชาติ จักรพิสูทธิ์. “การศึกษาทางเลือกของชุมชน”. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ปีที่ ๒๗ ฉบับที่ ๔ (มิถุนายน-สิงหาคม ๒๕๔๗): ๑๘-๒๓.

สุนทร สายคำ และพระอธิการบุญช่วย โชติวิโส. “ภาวะผู้นำของผู้บริหารในมุมมองของผู้ใต้บังคับบัญชา”. วารสารสถาบันวิจัยพินิจธรรม. ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๖๐): ๒๔.

(๕) เอกสารที่ไม่ได้ตีพิมพ์เผยแพร่และเอกสารอื่น ๆ:

ชนิดา รักษ์พลเมือง. เอกสารประกอบโครงการพัฒนาผู้นำด้านนโยบายการศึกษาและการพัฒนาขององค์กรสังคมพล เรื่องแนวคิดและทฤษฎีการพัฒนา: กระบวนทัศน์ที่เปลี่ยนแปลง. (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย. ๒๕๔๕). (อัดสำเนา).

นันทนีย์ กมลศิริพิชัยพร. เอกสารประกอบการสอนวิชาทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน. (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี. ม.ป.ป.). หน้า ๕. (อัดสำเนา)

พระบรมราชาบาท. ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของ. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ณ หอประชุมมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (๑๘ กรกฎาคม ๒๕๑๗).

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. ความหมายของการพัฒนาคำที่มีความหมายใกล้เคียงและแนวคิดพื้นฐานของการพัฒนา. เอกสารอัดสำเนา: ม.ป.ท.. หน้า ๔๒-๔๓.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.). เศรษฐกิจพอเพียง. พิมพ์ครั้งที่ ๑ ธันวาคม ๒๕๕๐. หน้า ๑๘-๒๑. (อัดสำเนา).

อำเภอเขาสวนกวาง ฝ่ายทะเบียนอำเภอเขาสวนกวาง. ข้อมูลทั่วไป. มิถุนายน ๒๕๖๔.

(๖) สื่ออิเล็กทรอนิกส์:

Phang Kosal. “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนของตำบลสวายปรอเตียล อำเภอสะอาง จังหวัดกันตล ราชอาณาจักรกัมพูชา”. วารสารวิชาการ รัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัย สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ. (กันยายน-ธันวาคม ๒๕๖๑). [ออนไลน์]. แหล่งข้อมูล file:///C:/Users/Meewhat/Downloads/149083-Article%20Text-399317-1-10-20181004.pdf. [๖ กรกฎาคม ๒๕๖๔].

ไพศาล สรรสรวิสุทธิ์. การพัฒนาชุมชน. [ออนไลน์]. ๒๕๕๐. แหล่งที่มา: <https://www.gotoknow.org/posts/295403> [๑๗ กรกฎาคม ๒๕๖๔].

(๗) สัมภาษณ์/สนทนากลุ่ม:

สัมภาษณ์ นายรัชพล คำอ้อ. ปลัดอำเภอ หัวหน้ากลุ่มงานบริหารงานปกครอง รักษาการแทนนายอำเภอเขาสวนกวาง, ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๔.

สัมภาษณ์ นางสาวรำพึง พวงเกตุ. ปลัดอำเภอ, ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๔.

สัมภาษณ์ นายสมนึก เต็มธนกิจไพศาล. นายกเทศมนตรีตำบลเขาสวนกวาง, ๑๓ มกราคม ๒๕๖๕.

สัมภาษณ์ นายประหยัด เพชรสังฆาต. นายองค์การบริหารส่วนตำบลคำม่วง, ๑๓ มกราคม ๒๕๖๕.

สัมภาษณ์ นางสาวณัฐมน ศรีอาจ. พัฒนาการอำเภอเขาสวนกวาง, ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๔.

สัมภาษณ์ นางสาวพรณี เพชรสังฆาต. กำนันตำบลคำม่วง, ๑๓ มกราคม ๒๕๖๕.

สัมภาษณ์ นายบุญเพ็ง ปัดภัย. กำนันตำบลดงเมืองแอม, ๑๔ มกราคม ๒๕๖๕.

สัมภาษณ์ นายนันท์ปกรณ์ พลเคน. ปราชญ์ชุมชนด้านเกษตรผสมผสาน, ๑๓ มกราคม ๒๕๖๕.

สัมภาษณ์ นางศศิธร ปัดภัยคณะกรรมการพัฒนาสตรีตำบล, ๑๔ มกราคม ๒๕๖๕.

สัมภาษณ์ นางสาวนิตา. ผู้ใหญ่บ้าน, ๑๓ มกราคม ๒๕๖๕.

สัมภาษณ์ นางกิตติมา ว่องไว. ผู้ใหญ่บ้าน, ๑๓ มกราคม ๒๕๖๕.

สัมภาษณ์ นางสาวพัชราภรณ์ ยุพิน. ผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน, ๑๔ มกราคม ๒๕๖๕.

๒. ภาษาอังกฤษ

1. Secondary Sources

(I) Books:

Chittangwattana. B.. **Sustainable tourism development**. Bangkok: Press and design, 2005.

Cohen & Uphoff. **Effective Behavior in Organizations**. New York: Richard D. Irwin Inc, 1980.

Cohen J.M. and N.T. Uphoff. **Rural Development Participation: Concept and Measures for Project Design implementation and Evaluation**. Rural Development Committee Center for International Studies: Cornell University, 1980.

Reeder. W.W. **Some Aspects of the Information Social Participation of Farm Families in New York State**. New York: Unpublished Ph.D Dissertation. Cornell University, 1974.

_____. **Some Aspects of the Information Social Participation of Farm Families in New York State**. New York: Cornell University. 1978.

United Nations. **Popular Participation in Decision making for Development**. New York: United National Publication, 1978.

World Health Organization. **Community Involvement in Health for Primary Health Care**. Geneva: WHO, 1981.

(II) Articles:

International Association of Participation-IAP2. "Planning for Effective Public Participation. The International Association for Public Participation". **A Module in IAP2's Certificate Program for Public Participation**. (Student book: 2006).

J.M.. Cohen. and N.T. Uphoff. “ Participation’s Place in Rural Development Seeking Clarity through Specificity”. **World Development**. Vol. 8 No. 3 (1980): 223.

(III) Report of the Research:

William W. Reeder. “ Some Aspects of the Informal Social Participation of Farm Families”. **Ph.D. Dissertation**. New York State: Cornell University, 1974.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
รายนามผู้เชี่ยวชาญ

รายนามผู้เชี่ยวชาญในการตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัย

๑. ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษา

ชื่อ ผศ.ดร.วิทยา ทองดี
 วุฒิการศึกษา ป.ธ.๓, พธ.บ. (การสอนสังคมศึกษา), ศษ.บ. (ประถมศึกษา),
 ศษ.ม. (เทคโนโลยีการศึกษา), Ph.D. (Social Science)
 ตำแหน่ง ผู้อำนวยการหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

๒. ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักธรรม

ชื่อ พระมหาพิสิฐ วิสิฐฐปญโญ, ดร.
 วุฒิการศึกษา ป.ธ.๙ พธ.ม. (พระพุทธศาสนา), ปร.ด. (การบริหารการศึกษา)
 ตำแหน่ง ผู้อำนวยการหลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหาร
 การศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

๓. ผู้เชี่ยวชาญด้านวิจัย

ชื่อ ดร. เอกราช โขจิตพิมานเวช
 วุฒิการศึกษา ปร.ด (การบริหารการศึกษา), ศษ.ม.(การบริหารการศึกษา), ศษ.ม.
 (เทคโนโลยีและการสื่อสารการศึกษา), ป.บัณฑิต วิชาซีพครู, วท.บ
 (คณิตศาสตร์)
 ตำแหน่ง อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัย
 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

๔. ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษา (ภาษาอังกฤษ)

ชื่อ รศ.ดร.ประจิดร มหาหิง
 วุฒิการศึกษา Ph.D. (Sociology), M.A. (Sociology), พธ.บ.(พุทธศาสตร์), น.บ.
 (นิติศาสตร์), ป.ธ.๘.
 ตำแหน่ง อาจารย์ประจำหลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

๕. ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาไทย

ชื่อ พระครูปลัดบุญช่วย โชติวิโส, ดร.
 วุฒิการศึกษา ปร.ด. (การบริหารการศึกษา), ศษ.ม. (การบริหารการศึกษา),
 พธ.ม. (พระพุทธศาสนา), ป.บัณฑิต วิชาซีพครู (ป.วิชาซีพครู), พธ.บ.
 (พระพุทธศาสนา).
 ตำแหน่ง เลขาธิการหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหาร
 การศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 วิทยาเขตขอนแก่น

ภาคผนวก ข

หนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือในการวิจัย

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์ขอนแก่น

ที่ อว ๘๐๓๒.๑/ว๒๐๙

วันที่ ๒๕ กันยายน ๒๕๖๔

เรื่อง ขอความร่วมมือเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการศึกษาวิจัย (IOC)

เรียน พระครูปลัดบุญช่วย โชติวิโส, ดร.

ด้วย นางสาวภัทรพรรณ แสนกล้า รหัสประจำตัว ๖๓๐๕๒๐๕๐๔๑ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา พุทธบริหารการศึกษา บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์ขอนแก่น มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การบริหารแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเขาสมรขวาง จังหวัดขอนแก่น” มีคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ดังนี้ คือ ๑) อ.ดร.สุรศักดิ์ จันทลา ๒) อ.ดร.สุนทร สายคำ

เพื่อให้งานวิทยานิพนธ์ของนิสิตมีคุณภาพด้านวิชาการและถูกต้องตามหลักการวิจัย บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์ขอนแก่น พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นบุคคลผู้มีความรู้ความสามารถและมีความเชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือการศึกษาวิจัย จึงขอเรียนท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือการศึกษาวิจัยของนิสิตท่านนี้ด้วย

บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์ขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความร่วมมือ จากท่านด้วยดี ขออนุโมทนาและขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต, รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานคณะกรรมการบริหารบัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์ขอนแก่น

ประสานงานบัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์ขอนแก่น

-ดร.อัษฎานิชฐ์ โคตรชัย	-โทร ๐๘๕ ๐๕๕๓๑๒๑
-ดร.ธีรรัตน์ กัปโป	-โทร ๐๙๔ ๗๐๙๕๖๓๖
-ดร.อินตอง ชัยประโคน	-โทร ๐๘๐ ๑๙๖๘๐๐๙
-นางสาวภัทรพรรณ แสนกล้า	-โทร ๐๘๔ ๙๕๕๑๖๘๔

พระครูปลัดบุญช่วย โชติวิโส, ดร.

อาจารย์หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา

๒๕ ก.ย. ๒๕๖๔

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์ขอนแก่น

ที่ อว ๘๐๓๒.๑/ว๒๐๙

วันที่ ๒๕ กันยายน ๒๕๖๔

เรื่อง ขอความร่วมมือเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการศึกษาวิจัย (IOC)

เจริญพร อาจารย์ ดร.เอกราช โฆษิตพิมานเวช

ด้วย นางสาวภัทรพรรณ แสนหล้า รหัสประจำตัว ๖๓๐๕๒๐๕๐๔๑ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา พุทธบริหารการศึกษา บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์ขอนแก่น มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การบริหารแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเขาสวนกวาง จังหวัดขอนแก่น” มีคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ดังนี้ คือ ๑) อ.ดร.สุรศักดิ์ จันทลา ๒) อ.ดร.สุนทร สายคำ

เพื่อให้งานวิทยานิพนธ์ของนิสิตมีคุณภาพด้านวิชาการและถูกต้องตามหลักการวิจัย บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์ขอนแก่น พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นบุคคลผู้มีความรู้ความสามารถและมีความเชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือการศึกษาวิจัย จึงขอเจริญพรท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือการศึกษาวิจัยของนิสิตท่านนี้ด้วย

บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์ขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความร่วมมือ จากท่านด้วยดี ขออนุโมทนาและขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต, รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานคณะกรรมการบริหารบัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์ขอนแก่น

ประสานงานบัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์ขอนแก่น

-ดร.อัษฎานิชช์ โคตรชัย	-โทร ๐๘๕ ๐๕๕๓๑๒๒๑
-ดร.ธีรดนัย กัปโก	-โทร ๐๙๔ ๗๐๙๕๖๓๖
-ดร.อินตอง ชัยประโคน	-โทร ๐๘๐ ๑๙๖๘๐๐๙
-นางสาวภัทรพรรณ แสนหล้า	-โทร ๐๘๔ ๙๕๕๑๖๘๔

ดร.อ.วิภาดา รุ่งเรือง ๒๐/๙/๖๔

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์ขอนแก่น

ที่ อว ๘๐๓๒.๑/ว๒๐๙

วันที่ ๒๕ กันยายน ๒๕๖๔

เรื่อง ขอความร่วมมือเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการศึกษาวิจัย (IOC)

เจริญพร รองศาสตราจารย์ ดร.ประจิดร มหาหิง

ด้วย นางสาวภัทรพรรณ แสนหล้า รหัสประจำตัว ๖๓๐๕๒๐๕๐๔๑ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา พุทธบริหารการศึกษา บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์ขอนแก่น มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การบริหารแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเขาสมบวง จังหวัดขอนแก่น” มีคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ดังนี้ คือ ๑) อ.ดร.สุรศักดิ์ จันทลา ๒) อ.ดร.สุนทร สายคำ

เพื่อให้งานวิทยานิพนธ์ของนิสิตมีคุณภาพด้านวิชาการและถูกต้องตามหลักการวิจัย บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์ขอนแก่น พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นบุคคลผู้มีความรู้ความสามารถและมีความเชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือการศึกษาวิจัย จึงขอเจริญพรท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือการศึกษาวิจัยของนิสิตท่านนี้ด้วย

บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์ขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความร่วมมือ จากท่านด้วยดี ขออนุโมทนาและขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานคณะกรรมการบริหารบัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์ขอนแก่น

ตรวจแล้ว

ประสานงานบัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์ขอนแก่น

-ดร.อัษฎานิชษฐ์ โคตรชัย. -โทร ๐๘๕ ๐๕๕๓๑๒๑

-ดร.ธีรคันย์ กัปโก -โทร ๐๙๔ ๗๐๙๕๖๓๖

-ดร.อินตอง ชัยประโคน -โทร ๐๘๐ ๑๙๖๘๐๐๙

-นางสาวภัทรพรรณ แสนหล้า -โทร ๐๘๔ ๙๕๕๑๖๘๔

ประจิดร มหาหิง
(รศ.ดร. ประจิดร มหาหิง)

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์ขอนแก่น

ที่ อว ๘๐๓๒.๑/๖๒๐๙

วันที่ ๒๕ กันยายน ๒๕๖๔

เรื่อง ขอความร่วมมือเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการศึกษาวิจัย (IOC)

เรียน พระมหาพิสิฐ วิสิษฐบุญโญ, ดร.

ด้วย นางสาวภัทรพรหม แสนหล้า รหัสประจำตัว ๖๓๐๕๒๐๕๐๔๑ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา พุทธบริหารการศึกษา บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์ขอนแก่น มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การบริหารแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเขาสวนกวาง จังหวัดขอนแก่น” มีคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ดังนี้ คือ ๑) อ.ดร.สุรศักดิ์ จันทลา ๒) อ.ดร.สุนทร สายคำ

เพื่อให้งานวิทยานิพนธ์ของนิสิตมีคุณภาพด้านวิชาการและถูกต้องตามหลักการวิจัย บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์ขอนแก่น พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นบุคคลผู้มีความรู้ความสามารถและมีความเชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือการศึกษาวิจัย จึงขอเรียนท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือการศึกษาวิจัยของนิสิตท่านนี้ด้วย

บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์ขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความร่วมมือ จากท่านด้วยดี ขออนุโมทนาและขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานคณะกรรมการบริหารบัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์ขอนแก่น

ประสานงานบัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์ขอนแก่น

-ดร.อัษฎานิชฐ์ โคตรชัย -โทร ๐๘๕ ๐๕๕๓๑๒๑

-ดร.ธีรตันัย กัปโก -โทร ๐๙๔ ๗๐๙๕๖๓๖

-ดร.อินตอง ชัยประโคน -โทร ๐๘๐ ๑๙๖๘๐๐๙

-นางสาวภัทรพรหม แสนหล้า -โทร ๐๘๔ ๙๕๕๑๖๘๔

พระมหาพิสิฐ
วิสิษฐบุญโญ
๒๕-๙-๖๔

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์ขอนแก่น

ที่ อว ๘๐๓๒.๑/ว๒๐๙

วันที่ ๒๕ กันยายน ๒๕๖๔

เรื่อง ขอความร่วมมือเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการศึกษาวิจัย (IOC)

เจริญพร ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิทยา ทองดี

ด้วย นางสาวภัทรพรหม แสนหล้า รหัสประจำตัว ๖๓๐๕๒๐๕๐๔๑ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา พุทธบริหารการศึกษา บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์ขอนแก่น มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การบริหารแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเขาสวนกวาง จังหวัดขอนแก่น” มีคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ดังนี้ คือ ๑) อ.ดร.สุรศักดิ์ จันทลา ๒) อ.ดร.สุนทร สายคำ

เพื่อให้งานวิทยานิพนธ์ของนิสิตมีคุณภาพด้านวิชาการและถูกต้องตามหลักการวิจัย บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์ขอนแก่น พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นบุคคลผู้มีความรู้ความสามารถและมีความเชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือการศึกษาวิจัย จึงขอเจริญพรท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือการศึกษาวิจัยของนิสิตท่านนี้ด้วย

บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์ขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความร่วมมือ จากท่านด้วยดี ขออนุโมทนาและขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานคณะกรรมการบริหารบัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์ขอนแก่น

ประสานงานบัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์ขอนแก่น

-ดร.อัษฎานิชฐ์ โคตรชัย -โทร ๐๘๕ ๐๕๕๓๑๒๑
-ดร.ธีรพัฒน์ กัปปโก -โทร ๐๙๔ ๗๐๙๕๖๓๖
-ดร.อินตอง ชัยประโคน -โทร ๐๘๐ ๑๙๖๘๐๐๙
-นางสาวภัทรพรหม แสนหล้า -โทร ๐๘๔ ๙๕๕๑๖๘๔

- จัดทำใบคำชี้แจง
- ไปอ่าน ตรวจ แล้ว
ที่คณะบดีเพื่อแก้ให้แล้ว

(๘๘.ดร. วิทยา ทองดี)

ภาคผนวก ค

หนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลและสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

ที่ อว ๘๐๓๒.๑/ ๑๘๗

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 วิทยาเขตขอนแก่น ๓๐ หมู่ ๑ ตำบลโลกสี่
 อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐
 โทรศัพท์ ๐-๔๓๒๘-๓๕๔๗
 โทรสาร. ๐-๔๓๒๘-๓๓๕๕

๔ ตุลาคม ๒๕๖๔

เรื่อง ขออนุญาตแจกแบบสอบถาม Try out เพื่อทดสอบการใช้เครื่องมือการศึกษาวิจัย
 เจริญพร ทำเนียบบ้านนาบอน
 สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. แบบสอบถาม Try out จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นางสาวภัทรพรรณ แสนกล้า รหัสประจำตัว ๖๓๐๕๒๐๕๐๔๑ นิสิตปริญญาโท หลักสูตร
 ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์ขอนแก่น มหาวิทยาลัยมหา
 จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง เรื่อง “การบริหารแบบมี
 ส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเขาสวนกวาง จังหวัดขอนแก่น” มีคณะกรรมการ
 ควบคุมวิทยานิพนธ์ ดังนี้ คือ ๑) อ.ดร.สุรศักดิ์ จันทลา ๒) อ.ดร.สุนทร สายคำ

ดังนั้น จึงเจริญพรมมาขอความร่วมมือจากท่านได้อนุญาตให้นิสิตได้แจกแบบสอบถาม Try out เพื่อ
 ทดสอบเครื่องมือการศึกษาวิจัย และจัดเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยในหน่วยงานของท่านครั้งนี้ด้วย โดยข้อมูลที่ได
 จักใช้ประโยชน์ในการวิจัยเท่านั้น ไม่มีผลกระทบต่อท่านหรือหน่วยงานของท่านแต่ประการใด

บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์ขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี
 ขออนุโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อพิจารณาต่อไป

เจริญพร

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.)

รองอธิการบดีวิทยาเขตขอนแก่น

ประธานคณะกรรมการบริหารบัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์ขอนแก่น

ประสานงานบัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์ขอนแก่น

-ดร.ธีรรัตน์ กัปปโก

-โทร ๐๙๔ ๗๐๙๕๖๓๖

-ดร.อินตอง ชัยประโคน

-โทร.๐๘๐ ๑๙๖๘๐๐๙

-นางสาวภัทรพรรณ แสนกล้า

-โทร ๐๘๔ ๙๕๕๑๖๘๔

อภิญญา
 พนมรัตน์
 (นช.บุญวิทย์ อิมพัตย์)
 กัมปิต พ.ม.บ.ค.

ที่ อว ๘๐๓๒.๑/๑๙๖

มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตขอนแก่น ๓๐ หมู่ ๑ ตำบลโลกสี่

อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

โทรศัทพ์ ๐-๔๓๒๘-๓๕๕๓

โทรสาร. ๐-๔๓๒๘-๓๓๕๓

วันที่ ๑๖/๑๖/๒๕

เวลา.....นาฬิกา

๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๔

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์แจกแบบสอบถามและสัมภาษณ์เก็บข้อมูลเพื่อใช้ในการวิจัย
 เจริญพร นายรัชชพล คำอ้อ หัวหน้ากลุ่มงานบริหารงานปกครองอำเภอเขาสวนกวาง (ปลัดอาวุโส)

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นางสาวภัทรพรณ แสนหล้า รหัสประจำตัว ๖๓๐๕๒๐๕๐๔๑ นิสิตปริญญาโท หลักสูตร
 ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์ขอนแก่น มหาวิทยาลัยมหา
 จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การบริหารแบบมีส่วนร่วม
 ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเขาสวนกวาง จังหวัดขอนแก่น” มีคณะกรรมการควบคุม
 วิทยานิพนธ์ ดังนี้ คือ ๑) อ.ดร.สุรศักดิ์ จันทลา ๒) อ.ดร.สุนทร สายคำ

ดังนั้น เพื่อให้งานวิจัยดังกล่าวเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและบรรลุตามวัตถุประสงค์ จึงเจริญพร
 มายังก่อนเพื่ออนุเคราะห์ให้จัดส่งแบบสอบถามและสัมภาษณ์เก็บข้อมูลเพื่อใช้ในการวิจัย โดยข้อมูลที่ได้อาจ
 ใช้ประโยชน์ในการวิจัยเท่านั้น ไม่มีผลกระทบต่อท่านหรือหน่วยงานของท่านแต่ประการใด

บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์ขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี
 ขออนุโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อพิจารณาต่อไป

เจริญพร

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.)

รองอธิการบดีวิทยาเขตขอนแก่น

ประธานคณะกรรมการบริหารบัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์ขอนแก่น

นางสาวภัทรพรณ แสนหล้า

ประสานงานบัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์ขอนแก่น

-ดร.ธีรรัตน์ กัปโก -โทร ๐๙๔ ๗๐๙๕๖๓๖

-ดร.อินตอง ชัยประโคน -โทร.๐๘๐ ๑๙๖๘๐๐๙

-นางสาวภัทรพรณ แสนหล้า -โทร ๐๘๔ ๙๕๕๑๖๘๔

ที่ อว ๘๐๓๒.๑/๑๙๖

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 วิทยาเขตขอนแก่น ๓๐ หมู่ ๑ ตำบลโคกสี
 อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐
 โทรศัพท์ ๐-๔๓๒๘-๓๕๔๓
 โทรสาร. ๐-๔๓๒๘-๓๓๕๕

๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๔

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์แจกแบบสอบถามและสัมภาษณ์เก็บข้อมูลเพื่อใช้ในการวิจัย
 เจริญพร นางสาวรำพึง พวงเกตุ ปลัดอำเภอเขาสวนกวาง

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นางสาวภัทรพรรณ แสนหล้า รหัสประจำตัว บ๓๐๕๒๐๕๐๔๑ นิสิตปริญญาโท หลักสูตร
 ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์ขอนแก่น มหาวิทยาลัยมหา
 จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การบริหารแบบมีส่วนร่วม
 ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเขาสวนกวาง จังหวัดขอนแก่น” มีคณะกรรมการควบคุม
 วิทยานิพนธ์ ดังนี้ คือ ๑) อ.ดร.สุรศักดิ์ จันทลา ๒) อ.ดร.สุนทร สายคำ

ดังนั้น เพื่อให้งานวิจัยดังกล่าวเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและบรรลุตามวัตถุประสงค์ จึงเจริญพร
 มายังท่านเพื่ออนุเคราะห์ให้จัดส่งแบบสอบถามและสัมภาษณ์เก็บข้อมูลเพื่อใช้ในการวิจัย โดยข้อมูลที่ได้อาจ
 ใช้ประโยชน์ในการวิจัยเท่านั้น ไม่มีผลกระทบต่อท่านหรือหน่วยงานของท่านแต่ประการใด

บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์ขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี
 ขออนุโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อพิจารณาต่อไป

เจริญพร

อนภมก

 (นางสาวรำพึง พวงเกตุ)
 ปลัดอำเภอ

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.)
 รองอธิการบดีวิทยาเขตขอนแก่น

ประธานคณะกรรมการบริหารบัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์ขอนแก่น

ประสานงานบัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์ขอนแก่น

-ดร.ธีรดนัย กัปก

-โทร ๐๔๔ ๗๐๔๕๖๓๖

-ดร.อินตอง ชัยประโคน

-โทร.๐๘๐ ๑๙๖๘๐๐๙

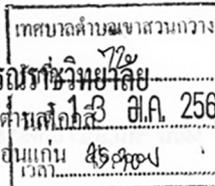
-นางสาวภัทรพรรณ แสนหล้า

-โทร ๐๘๔ ๙๕๕๑๖๘๔

ที่ อว ๘๐๓๒.๑/๑๙๖

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 วิทยาเขตขอนแก่น ๓๐ หมู่ ๑ ตำบลเมืองเก่า อ.ก. 2565
 อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น
 โทรศัพท์ ๐-๔๓๒๘-๓๕๔๗
 โทรสาร. ๐-๔๓๒๘-๓๓๕๕

๑๓ มกราคม ๒๕๖๕

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์แจกแบบสอบถามและสัมภาษณ์เก็บข้อมูลเพื่อใช้ในการวิจัย
 เจริญพร นายกเทศมนตรีตำบลเขาสวนกวาง

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นางสาวภัทรพรณ แสนหล้า รหัสประจำตัว ๒๓๐๕๒๐๕๐๔๑ นิสิตปริญญาโท หลักสูตร
 ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์ขอนแก่น มหาวิทยาลัยมหา
 จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การบริหารแบบมีส่วนร่วม
 ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเขาสวนกวาง จังหวัดขอนแก่น” มีคณะกรรมการควบคุม
 วิทยานิพนธ์ ดังนี้ คือ ๑) อ.ดร.สุรศักดิ์ จันทลา ๒) อ.ดร.สุนทร สายคำ

ดังนั้น เพื่อให้งานวิจัยดังกล่าวเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและบรรลุตามวัตถุประสงค์ จึงเจริญพร
 มายังท่านเพื่ออนุเคราะห์ให้หนังสือแจกแบบสอบถามและสัมภาษณ์เก็บข้อมูลเพื่อใช้ในการวิจัย โดยข้อมูลที่ได้อาจ
 ใช้ประโยชน์ในการวิจัยเท่านั้น ไม่มีผลกระทบต่อท่านหรือหน่วยงานของท่านแต่ประการใด

บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์ขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี
 ขออนุโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อพิจารณาต่อไป

เจริญพร

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต, รศ.ดร.)

รองอธิการบดีวิทยาเขตขอนแก่น

ประธานคณะกรรมการบริหารบัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์ขอนแก่น

ประสานงานบัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์ขอนแก่น

-ดร.ธีรพัฒน์ กัปโก -โทร ๐๔๔ ๗๐๕๕๖๓๖

-ดร.อินตอง ชัยประโคน -โทร.๐๘๐ ๑๙๖๘๐๐๙

-นางสาวภัทรพรณ แสนหล้า -โทร ๐๘๔ ๙๕๕๑๖๘๔

ที่ อว ๘๐๓๒.๑/๑๙๖

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 วิทยาเขตขอนแก่น ๓๐ หมู่ ๑ ตำบลโคกสี
 อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐
 โทรศัพท์ ๐-๔๓๒๘-๓๕๔๗
 โทรสาร. ๐-๔๓๒๘-๓๓๕๕

๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๔

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์แจกแบบสอบถามและสัมภาษณ์เก็บข้อมูลเพื่อใช้ในการวิจัย
 เจริญพร นายกองค้การบริหารส่วนตำบลคำม่วง

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นางสาวภัทรพรณ แสนหล้า รหัสประจำตัว ๖๓๐๕๒๐๕๐๔๑ นิสิตปริญญาโท หลักสูตร
 ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์ขอนแก่น มหาวิทยาลัยมหา
 จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การบริหารแบบมีส่วนร่วม
 ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเขาสวนกวาง จังหวัดขอนแก่น” มีคณะกรรมการควบคุม
 วิทยานิพนธ์ ดังนี้ คือ ๑) อ.ดร.สุรศักดิ์ จันทร์พลา ๒) อ.ดร.สุนทร สายคำ

ดังนั้น เพื่อให้งานวิจัยดังกล่าวเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและบรรลุตามวัตถุประสงค์ จึงเจริญพร
 มายังท่านเพื่ออนุเคราะห์ให้จัดส่งแบบสอบถามและสัมภาษณ์เก็บข้อมูลเพื่อใช้ในการวิจัย โดยข้อมูลที่ได้จัก
 ใช้ประโยชน์ในการวิจัยเท่านั้น ไม่มีผลกระทบต่อท่านหรือหน่วยงานของท่านแต่ประการใด

บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์ขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี
 ขออนุโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อพิจารณาต่อไป

เจริญพร

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต, รศ.ดร.)

รองอธิการบดีวิทยาเขตขอนแก่น

ประธานคณะกรรมการบริหารบัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์ขอนแก่น

(นายประหัต เพชรสังฆาต)

นายกองค์การบริหารส่วนตำบลคำม่วง

ประสานงานบัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์ขอนแก่น

-ดร.ธีรพัฒน์ กัปปโก

-โทร ๐๔๔ ๗๐๔๕๖๓๖

-ดร.อินตอง ชัยประโคน

-โทร.๐๘๐ ๑๙๖๘๐๐๔

-นางสาวภัทรพรณ แสนหล้า

-โทร ๐๘๔ ๙๕๕๑๖๘๔

ที่ อว ๘๐๓๒.๑/๑๙๖

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตขอนแก่น ๓๐ หมู่ ๑ ตำบลโลกสี

อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

โทรศัพท์ ๐-๔๓๒๘-๓๕๔๗

โทรสาร ๐-๔๓๒๘-๓๕๕๕

รับที่.....

วันที่ ๑๕ / ๑๐ / ๒๕๖๔

เวลา.....

๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๔

เรื่อง ขออนุมัติโครงการแจกแบบสอบถามและสัมภาษณ์เก็บข้อมูลเพื่อใช้ในการวิจัย
 เจริญพร พัฒนาการอำเภอเขาสวนกวาง

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นางสาวภัทรพรณ แสนหล้า รหัสประจำตัว ๖๓๐๕๒๐๕๐๔๑ นิสิตปริญญาโท หลักสูตร
 ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษ บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์ขอนแก่น มหาวิทยาลัยมหา
 จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การบริหารแบบมีส่วนร่วม
 ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเขาสวนกวาง จังหวัดขอนแก่น” มีคณะกรรมการควบคุม
 วิทยานิพนธ์ ดังนี้ คือ ๑) อ.ดร.สุรศักดิ์ จันทลา ๒) อ.ดร.สุนทร สายคำ

ดังนั้น เพื่อให้งานวิจัยดังกล่าวเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและบรรลุตามวัตถุประสงค์ จึงเจริญพร
 มายังท่านเพื่ออนุเคราะห์ให้หนังสือแจกแบบสอบถามและสัมภาษณ์เก็บข้อมูลเพื่อใช้ในการวิจัย โดยข้อมูลที่ได้จัก
 ใช้ประโยชน์ในการวิจัยเท่านั้น ไม่มีผลกระทบต่อท่านหรือหน่วยงานของท่านแต่ประการใด

บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์ขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี
 ขออนุโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อพิจารณาต่อไป

เจริญพร

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.)

รองอธิการบดีวิทยาเขตขอนแก่น

ประธานคณะกรรมการบริหารบัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์ขอนแก่น

-นน

-ได้ดำเนินการตามที่ได้รับมอบหมาย
 คณะกรรมการวิจัย

นางสาวณัฐมน ศรีอาจ

พัฒนการอำเภอเขาสวนกวาง

ประสานงานบัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์ขอนแก่น

-ดร.ธีรพัฒน์ กัปก

-โทร ๐๙๔ ๗๐๙๕๖๓๖

-ดร.อินตอง ชัยประโคน

-โทร.๐๘๐ ๑๙๖๘๐๐๙

-นางสาวภัทรพรณ แสนหล้า

-โทร ๐๘๔ ๙๕๕๑๖๘๔

ที่ อว ๘๐๓๒.๑/๑๙๖

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 วิทยาเขตขอนแก่น ๓๐ หมู่ ๑ ตำบลโคกสี
 อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐
 โทรศัพท์ ๐-๔๓๒๘-๓๕๔๗
 โทรสาร. ๐-๔๓๒๘-๓๓๕๕

๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๔

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์แจกแบบสอบถามและสัมภาษณ์เก็บข้อมูลเพื่อใช้ในการวิจัย
 เจริญพร กำนัน ตำบลคำม่วง

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นางสาวภัทรพรณ แสนหล้า รหัสประจำตัว ๒๓๐๕๒๐๕๐๔๑ นิสิตปริญญาโท หลักสูตร
 ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์ขอนแก่น มหาวิทยาลัยมหา
 จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การบริหารแบบมีส่วนร่วม
 ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเขาสวนกวาง จังหวัดขอนแก่น” มีคณะกรรมการควบคุม
 วิทยานิพนธ์ ดังนี้ คือ ๑) อ.ดร.สุรศักดิ์ จันทลา ๒) อ.ดร.สุนทร สายคำ

ดังนั้น เพื่อให้งานวิจัยดังกล่าวเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและบรรลุตามวัตถุประสงค์ จึงเจริญพร
 มายังท่านเพื่ออนุเคราะห์ให้นิสิตแจกแบบสอบถามและสัมภาษณ์เก็บข้อมูลเพื่อใช้ในการวิจัย โดยข้อมูลที่ได้จัก
 ใช้ประโยชน์ในการวิจัยเท่านั้น ไม่มีผลกระทบต่อท่านหรือหน่วยงานของท่านแต่ประการใด

บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์ขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี
 ขออนุโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อพิจารณาต่อไป

เจริญพร

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.)

รองอธิการบดีวิทยาเขตขอนแก่น

กำนัน ๓๖ คำม่วง

ประธานคณะกรรมการบริหารบัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์ขอนแก่น

ประสานงานบัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์ขอนแก่น

-ดร.ธีรศันย์ กัปโก -โทร ๐๔๔ ๗๐๙๕๖๓๖

-ดร.อินตอง ชัยประโคน -โทร.๐๘๐ ๑๙๖๘๐๐๙

-นางสาวภัทรพรณ แสนหล้า -โทร ๐๘๔ ๙๕๕๑๖๘๔

ที่ อว ๘๐๓๒.๑/๑๙๖

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 วิทยาเขตขอนแก่น ๓๐ หมู่ ๑ ตำบลโลกสี่
 อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐
 โทรศัพท์ ๐-๔๓๒๘-๓๕๔๗
 โทรสาร. ๐-๔๓๒๘-๓๓๕๕

๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๔

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์แจกแบบสอบถามและสัมภาษณ์เก็บข้อมูลเพื่อใช้ในการวิจัย
 เจริญพร กำนัน ตำบลดงเมืองแอม

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นางสาวภัทรพรณ แสนหล้า รหัสประจำตัว ๖๓๐๕๒๐๕๐๔๑ นิสิตปริญญาโท หลักสูตร
 ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์ขอนแก่น มหาวิทยาลัยมหา
 จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การบริหารแบบมีส่วนร่วม
 ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเขาสวนกวาง จังหวัดขอนแก่น” มีคณะกรรมการควบคุม
 วิทยานิพนธ์ ดังนี้ คือ ๑) อ.ดร.สุรศักดิ์ จันทลา ๒) อ.ดร.สุนทร สายคำ

ดังนั้น เพื่อให้งานวิจัยดังกล่าวเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและบรรลุตามวัตถุประสงค์ จึงเจริญพร
 มายังท่านเพื่ออนุเคราะห์ให้นิสิตแจกแบบสอบถามและสัมภาษณ์เก็บข้อมูลเพื่อใช้ในการวิจัย โดยข้อมูลที่ได้จัก
 ใช้ประโยชน์ในการวิจัยเท่านั้น ไม่มีผลกระทบต่อนานหรือหน่วยงานของท่านแต่ประการใด

บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์ขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี
 ขออนุโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อพิจารณาต่อไป

เจริญพร

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.)

รองอธิการบดีวิทยาเขตขอนแก่น

ประธานคณะกรรมการบริหารบัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์ขอนแก่น

พ.ณ. สุน.พัณ ภัทรพรณ
 กำนัน ต. ดงเมืองแอม

ประสานงานบัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์ขอนแก่น

-ดร.ธีรรัตน์ กัปปโก -โทร ๐๙๔ ๗๐๙๕๖๓๖
 -ดร.อินตอง ชัยประโคน -โทร.๐๘๐ ๑๙๖๘๐๐๙
 -นางสาวภัทรพรณ แสนหล้า -โทร ๐๘๔ ๙๕๕๑๖๘๔

ที่ อว ๘๐๓๒.๑/๑๙๖

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 วิทยาเขตขอนแก่น ๓๐ หมู่ ๑ ตำบลโคกสี
 อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐
 โทรศัพท์ ๐-๔๓๒๘-๓๕๔๗
 โทรสาร. ๐-๔๓๒๘-๓๓๕๕

๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๔

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์แจกแบบสอบถามและสัมภาษณ์เก็บข้อมูลเพื่อใช้ในการวิจัย
 เจริญพร ผู้ใหญ่บ้าน บ้านโนนทอง หมู่ที่ ๕ ตำบลคำม่วง

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นางสาวภัทรพรณ แสนหล้า รหัสประจำตัว ๖๓๐๕๒๐๕๐๔๑ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษ บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์ขอนแก่น มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การบริหารแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเขาสวนกวาง จังหวัดขอนแก่น” มีคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ดังนี้ คือ ๑) อ.ดร.สุรศักดิ์ จันทลา ๒) อ.ดร.สุนทร สายคำ

ดังนั้น เพื่อให้งานวิจัยดังกล่าวเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและบรรลุตามวัตถุประสงค์ จึงเจริญพรมายังท่านเพื่ออนุเคราะห์ให้จัดส่งแบบสอบถามและสัมภาษณ์เก็บข้อมูลเพื่อใช้ในการวิจัย โดยข้อมูลที่ได้อาจใช้ประโยชน์ในการวิจัยเท่านั้น ไม่มีผลกระทบต่อท่านหรือหน่วยงานของท่านแต่ประการใด

บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์ขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขออนุโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อพิจารณาต่อไป

เจริญพร

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต, รศ.ดร.)

รองอธิการบดีวิทยาเขตขอนแก่น

ประธานคณะกรรมการบริหารบัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์ขอนแก่น

(กิตติคุณ วิทย์ไ)

น.บ. ๒๕๕ พ.ค.ค.ค.ค.

ประสานงานบัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์ขอนแก่น

-ดร.ธีรรัตน์ กัปกโก -โทร ๐๙๔ ๗๐๙๕๖๓๖
 -ดร.อินตอง ชัยประโคน -โทร.๐๘๐ ๑๙๖๘๐๐๙
 -นางสาวภัทรพรณ แสนหล้า -โทร ๐๘๔ ๙๕๕๑๖๘๔

ที่ อว ๘๐๓๒.๑/๑๙๖

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 วิทยาเขตขอนแก่น ๓๐ หมู่ ๑ ตำบลโลกสี่
 อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐
 โทรศัพท์ ๐-๔๓๒๘-๓๕๔๗
 โทรสาร. ๐-๔๓๒๘-๓๓๕๕

๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๔

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์แจกแบบสอบถามและสัมภาษณ์เก็บข้อมูลเพื่อใช้ในการวิจัย
 เจริญพร ผู้ใหญ่บ้าน บ้านทรัพย์สมบูรณ์ หมู่ที่ ๔ ตำบลคำม่วง

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นางสาวภัทรพรรณ แสนหล้า รหัสประจำตัว ๖๓๐๕๒๐๕๐๔๑ นิสิตปริญญาโท หลักสูตร
 ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์ขอนแก่น มหาวิทยาลัยมหา
 จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การบริหารแบบมีส่วนร่วม
 ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเขาสวนกวาง จังหวัดขอนแก่น” มีคณะกรรมการควบคุม
 วิทยานิพนธ์ ดังนี้ คือ ๑) อ.ดร.สุรศักดิ์ จันทลา ๒) อ.ดร.สุนทร สายคำ

ดังนั้น เพื่อให้งานวิจัยดังกล่าวเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและบรรลุตามวัตถุประสงค์ จึงเจริญพร
 มายังท่านเพื่ออนุเคราะห์ให้จัดส่งแบบสอบถามและสัมภาษณ์เก็บข้อมูลเพื่อใช้ในการวิจัย โดยข้อมูลที่ได้อั้ก
 ใช้ประโยชน์ในการวิจัยเท่านั้น ไม่มีผลกระทบต่อท่านหรือหน่วยงานของท่านแต่ประการใด

บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์ขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี
 ขออโนโมนทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อพิจารณาต่อไป

เจริญพร

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.)

รองอธิการบดีวิทยาเขตขอนแก่น

ประธานคณะกรรมการบริหารบัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์ขอนแก่น

(นางศุภมาส ร่ม นท.)
 พ.ศ. ๒๕๖๔. ๑๐. ๒๕

ประสานงานบัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์ขอนแก่น

-ดร.ธีรรัตน์ กัปกเ -โทร ๐๙๔ ๗๐๙๕๖๓๖

-ดร.อินทอง ชัยประโคน -โทร.๐๘๐ ๑๙๖๘๐๐๙

-นางสาวภัทรพรรณ แสนหล้า -โทร ๐๘๔ ๙๕๕๑๖๘๔

ที่ อว ๘๐๓๒.๑/๑๙๖

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 วิทยาเขตขอนแก่น ๓๐ หมู่ ๑ ตำบลโคกสี
 อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐
 โทรศัพท์ ๐-๔๓๒๘-๓๕๔๗
 โทรสาร. ๐-๔๓๒๘-๓๓๕๕

๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๔

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์แจกแบบสอบถามและสัมภาษณ์เก็บข้อมูลเพื่อใช้ในการวิจัย
 เจริญพร ผู้ใหญ่บ้าน บ้านดงบัง หมู่ที่ ๔ ตำบลดงเมืองแอม

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นางสาวภัทรพรณ แสนหล้า รหัสประจำตัว ๖๓๐๕๒๐๕๐๔๑ นิสิตปริญญาโท หลักสูตร
 ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์ขอนแก่น มหาวิทยาลัยมหา
 จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การบริหารแบบมีส่วนร่วม
 ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเขาสวนกวาง จังหวัดขอนแก่น” มีคณะกรรมการควบคุม
 วิทยานิพนธ์ ดังนี้ คือ ๑) อ.ดร.สุรศักดิ์ จันทลา ๒) อ.ดร.สุนทร สายคำ

ดังนั้น เพื่อให้งานวิจัยดังกล่าวเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและบรรลุตามวัตถุประสงค์ จึงเจริญพรมายัง
 ท่านเพื่ออนุเคราะห์ให้นิสิตแจกแบบสอบถามและสัมภาษณ์เก็บข้อมูลเพื่อใช้ในการวิจัย โดยข้อมูลที่ได้อาจใช้
 ประโยชน์ในการวิจัยเท่านั้น ไม่มีผลกระทบต่อกันหรือหน่วยงานของท่านแต่ประการใด

บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์ขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี
 ขออนุโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อพิจารณาต่อไป

เจริญพร

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.)

รองอธิการบดีวิทยาเขตขอนแก่น

ประธานคณะกรรมการบริหารบัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์ขอนแก่น

ประสานงานบัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์ขอนแก่น

-ดร.ธีรรัตน์ กัปโก

-โทร ๐๙๔ ๗๐๙๕๖๓๖

-ดร.อินตอง ชัยประโคน

-โทร.๐๘๐ ๑๙๖๘๐๐๙

-นางสาวภัทรพรณ แสนหล้า

-โทร ๐๘๔ ๙๕๕๑๖๘๔

ที่ อว ๘๐๓๒.๑/ ๑๘๗

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 วิทยาเขตขอนแก่น ๓๐ หมู่ ๑ ตำบลโลกสี่
 อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐
 โทรศัพท์ ๐-๔๓๒๘-๓๕๕๗
 โทรสาร. ๐-๔๓๒๘-๓๓๕๕

๔ ตุลาคม ๒๕๖๔

เรื่อง ขออนุญาตแจกแบบสอบถาม Try out เพื่อทดสอบการใช้เครื่องมือการศึกษาวิจัย
 เจริญพร ใ้โน้ฉบับ น.๒ ๓.เงินขบว
 สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. แบบสอบถาม Try out จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นางสาวภัสรพรรณ แสนหล้า รหัสประจำตัว ๖๓๐๕๒๐๕๐๔๑ นิสิตปริญญาโท หลักสูตร
 ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์ขอนแก่น มหาวิทยาลัยมหา
 จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง เรื่อง “การบริหารแบบมี
 ส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเขาสวนกวาง จังหวัดขอนแก่น” มีคณะกรรมการ
 ควบคุมวิทยานิพนธ์ ดังนี้ คือ ๑) อ.ดร.สุรศักดิ์ จันพลา ๒) อ.ดร.สุนทร สายคำ

ดังนั้น จึงเจริญพรมมาขอความร่วมมือจากท่านได้อนุญาตให้นิติตได้แจกแบบสอบถาม Try out เพื่อ
 ทดสอบเครื่องมือการศึกษาวิจัย และจัดเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยในหน่วยงานของท่านครั้งนี้ด้วย โดยข้อมูลที่
 จักใช้ประโยชน์ในการวิจัยเท่านั้น ไม่มีผลกระทบต่อท่านหรือหน่วยงานของท่านแต่ประการใด

บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์ขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี
 ขออนุโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อพิจารณาต่อไป

เจริญพร

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.)

รองอธิการบดีวิทยาเขตขอนแก่น

ประธานคณะกรรมการบริหารบัณฑิตศึกษาวิทยาลัยสงฆ์ขอนแก่น

๙๐๐ นิสิตจากภาคใต้

ประสานงานบัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์ขอนแก่น

-ดร.ธีรตันัย กัปปโก

-โทร ๐๙๔ ๗๐๙๕๖๓๖

-ดร.อินตอง ชัยประโคน

-โทร.๐๘๐ ๑๙๖๘๐๐๙

-นางสาวภัสรพรรณ แสนหล้า

-โทร ๐๘๔ ๙๕๕๑๖๘๔

ที่ อว ๘๐๓๒.๑/ ๑๘๗

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 วิทยาเขตขอนแก่น ๓๐ หมู่ ๑ ตำบลโคกสี
 อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐
 โทรศัพท์ ๐-๔๓๒๘-๓๕๔๗
 โทรสาร. ๐-๔๓๒๘-๓๓๕๕

๔ ตุลาคม ๒๕๖๔

เรื่อง ขออนุญาตแจกแบบสอบถาม Try out เพื่อทดสอบการใช้เครื่องมือการศึกษาวิจัย
 เจริญพร ฟูไหล่นาน น.๑ ๗. หนึ่งแปด
 สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. แบบสอบถาม Try out จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นางสาวภัสรพรรณ แสนหล้า รหัสประจำตัว ๖๓๐๕๒๐๕๐๔๑ นิสิตปริญญาโท หลักสูตร
 ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์ขอนแก่น มหาวิทยาลัยมหา
 จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง เรื่อง “การบริหารแบบมี
 ส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเขาสวนกวาง จังหวัดขอนแก่น” มีคณะกรรมการ
 ควบคุมวิทยานิพนธ์ ดังนี้ คือ ๑) อ.ดร.สุรศักดิ์ จันทลา ๒) อ.ดร.สุนทร สายคำ

ดังนั้น จึงเจริญพรมาขอความร่วมมือจากท่านได้อนุญาตให้นิสิตได้แจกแบบสอบถาม Try out เพื่อ
 ทดสอบเครื่องมือการศึกษาวิจัย และจัดเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยในหน่วยงานของท่านครั้งนี้ด้วย โดยข้อมูลที่ได
 จักใช้ประโยชน์ในการวิจัยเท่านั้น ไม่มีผลกระทบต่อท่านหรือหน่วยงานของท่านแต่ประการใด

บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์ขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี
 ขออนุโมทนาขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อพิจารณาต่อไป

เจริญพร

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.)

รองอธิการบดีวิทยาเขตขอนแก่น

ประธานคณะกรรมการบริหารบัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์ขอนแก่น

ประสานงานบัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์ขอนแก่น

-ดร.ธีรรัตน์ กัปปโก

-โทร ๐๙๔ ๗๐๙๕๖๓๖

-ดร.อินตอง ชัยประโคน

-โทร.๐๘๐ ๑๙๖๘๐๐๙

-นางสาวภัสรพรรณ แสนหล้า

-โทร ๐๘๔ ๙๕๕๑๖๘๔

W N H

ภาคผนวก ง

แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย
เรื่อง การบริหารแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง
อำเภอเขาสวนกวาง จังหวัดขอนแก่น

คำชี้แจง

๑. แบบสอบถามชุดนี้ จัดทำขึ้นเพื่อสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเขาสวนกวาง จังหวัดขอนแก่น ซึ่งท่านเป็นบุคคลหนึ่งที่ได้รับการคัดเลือกให้ตอบแบบสอบถาม โปรดตอบแบบสอบถามตามความคิดเห็นของท่านอย่างแท้จริงให้ครบถ้วนทุกข้อคำถามคำตอบของท่าน ผู้วิจัยจะรักษาไว้เป็นความลับและจะไม่มีผลกระทบต่อการทำงานของท่านหรือหน่วยงานที่ท่านรับผิดชอบ เนื่องจากผู้วิจัยจะนำคำตอบของท่านไปใช้วิเคราะห์ในภาพรวมเท่านั้น

๒. แบบสอบถามชุดนี้ ประกอบด้วย ๔ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับระดับการศึกษา เพศ อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และระยะเวลาการอาศัยอยู่ในชุมชนของผู้กรอกแบบสอบถาม ซึ่งเป็นแบบเลือกตอบ (Checklist)

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลด้านสภาพแวดล้อมเกี่ยวกับสภาพในชุมชน และการเข้าร่วมเป็นสมาชิกทำกิจกรรมกลุ่มในชุมชนของผู้กรอกแบบสอบถาม ซึ่งเป็นแบบเลือกตอบ (Checklist)

ตอนที่ ๓ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเขาสวนกวาง จังหวัดขอนแก่น

ตอนที่ ๔ เป็นความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ขอขอบพระคุณทุกท่านที่ได้สละเวลาตอบแบบสอบถามนี้ตามความเป็นจริงตามความคิดเห็นของท่านมากที่สุด คำตอบของท่าน ผู้วิจัยจะเก็บไว้เป็นความลับและจะใช้สำหรับการวิจัยครั้งนี้เท่านั้น

(นางสาวภัสรพรรณ แสนหล้า)

นิสิตหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพุทธบริหารการศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

ตอนที่ ๑ แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน () หน้าข้อความที่ตรงกับสภาพความเป็นจริงของท่าน

๑. เพศ

ชาย หญิง

๒. อายุ

ต่ำกว่า ๓๐ ปี ๓๐ - ๓๙ ปี ๔๐ - ๔๙ ปี มากกว่า ๔๙ ปี

๓. ระดับการศึกษา

ต่ำกว่าปริญญาตรี ปริญญาตรี สูงกว่าปริญญาตรี

๔. อาชีพ

เกษตรกรรม รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ ธุรกิจส่วนตัว รับจ้างทั่วไป อื่น ๆ

๕. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน

ต่ำกว่า ๙,๐๐๐ บาท/เดือน ๙,๐๐๑-๑๕,๐๐๐ บาท/เดือน
 ๑๕,๐๐๑-๒๕,๐๐๐ บาท/เดือน สูงกว่า ๒๕,๐๐๐ บาท/เดือน ขึ้นไป

๖. ระยะเวลาการอาศัยอยู่ในชุมชน

น้อยกว่า ๑ ปี
 ๑ - ๕ ปี
 มากกว่า ๕ ปีขึ้นไป

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมของผู้ตอบแบบสอบถาม

๗. สถานภาพในชุมชน

ผู้นำชุมชน
 ลูกบ้าน
 อื่น ๆ

๘. การเข้าร่วมเป็นสมาชิกทำกิจกรรมกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน

ไม่มีการเข้าร่วมกลุ่มใด ๆ
 เข้าร่วมกิจกรรมจำนวน ๑ กลุ่ม
 เข้าร่วมกิจกรรมมากกว่า ๑ กลุ่ม

ตอนที่ ๓ แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง
อำเภอเขาสนวงวาง จังหวัดขอนแก่น

คำชี้แจง : โปรดทำเครื่องหมาย \checkmark ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

การบริหารแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเขาสนวงวาง จังหวัดขอนแก่น		ระดับการมีส่วนร่วม				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		๕	๔	๓	๒	๑
๑. ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ						
๑.	ท่านมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลต่าง ๆ ในชุมชน เพื่อใช้ประกอบการพิจารณาตัดสินใจคัดเลือกกิจกรรมหรือโครงการที่เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริงสำหรับการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง					
๒.	ท่านมีส่วนร่วมในการปรึกษาหารือและพิจารณาโครงการต่าง ๆ ที่อาจเกิดปัญหาต่อการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง โดยยึดหลักความมีเหตุผลและการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี					
๓.	ท่านมีส่วนร่วมในการเสนอปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน เพื่อแก้ไข/พัฒนาที่ตรงประเด็น โดยยึดหลักความมีเหตุผล					
๔.	ท่านมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นคัดค้านหรือโต้แย้งอย่างมีเหตุผล ในการตัดสินใจคัดเลือกกิจกรรมหรือโครงการของหมู่บ้าน					
๕.	ท่านมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา และนำเสนอปัญหาในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ให้ตรงกับสภาพความเป็นจริงอย่างมีเหตุมีผล					
๖.	ท่านมีส่วนร่วมในการประชุมวางแผน หรือคัดเลือกกิจกรรมการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงโดยยึดหลักความมีเหตุผล					
๗.	ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดขั้นตอน หรือแผนงานการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง โดยยึดหลักการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี					
๘.	ท่านเข้าร่วมตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรของหมู่บ้านที่มีอย่างจำกัดเพื่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มให้พอดี พอเหมาะ					

การบริหารแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเขาหลวง จังหวัดขอนแก่น		ระดับการมีส่วนร่วม				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		๕	๔	๓	๒	๑
๙.	ท่านมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลในการตัดสินใจวางแผนพัฒนาหรือจัดกิจกรรมของกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน โดยยึดประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง					
๒. ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน						
๑๐.	ท่านมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมหรือดำเนินงานตามแผนงานการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง					
๑๑.	ท่านมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ เมื่อมีกิจกรรมหรือโครงการในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย					
๑๒.	ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดหลักเกณฑ์การดำเนินงานตามแผนการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยความรอบคอบ					
๑๓.	ท่านมีส่วนร่วมในการคัดค้านหรือโต้แย้งอย่างมีเหตุผลเมื่อคณะกรรมการพัฒนาชุมชนดำเนินกิจกรรมที่ไม่ตรงกับวัตถุประสงค์การพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง					
๑๔.	ท่านมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์ข้อมูลแผนงานการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง					
๑๕.	ท่านมีส่วนร่วมในการคัดเลือกคณะกรรมการในการดำเนินกิจกรรมพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยความโปร่งใสและเป็นธรรม ยึดหลักคุณธรรม					
๑๖.	ท่านมีส่วนร่วมในการเอื้ออำนวย ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน เมื่อมีการปฏิบัติกิจกรรมหรือโครงการในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อประโยชน์ร่วมกันในชุมชน					
๑๗.	ท่านมีส่วนร่วมในการเชิญชวนให้คนในชุมชนเข้าร่วมปฏิบัติงานการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง					
๑๘.	ท่านมีส่วนร่วมในการส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างกลุ่มงานต่าง ๆ ในชุมชน					
๑๙.	ท่านมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ เมื่อมีกิจกรรมหรือโครงการในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อย่างรอบคอบก่อนลงมือทำ					

การบริหารแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเขาหลวง จังหวัดขอนแก่น		ระดับการมีส่วนร่วม				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		๕	๔	๓	๒	๑
๒๐.	ท่านมีส่วนร่วมในการส่งเสริมให้คนในชุมชน รู้จักพึ่งพาตนเอง โดยปลูกฝังความคิดเรื่องความอดออม อดทน ความขยันหมั่นเพียร เพื่อความเป็นอยู่ที่ดีของคนในชุมชน					
๒๑.	ท่านมีความรู้และมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี เกี่ยวกับการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงมากขึ้นจากการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ					
๒๒.	ท่านมีส่วนร่วมดำเนินกิจกรรมของชุมชนที่ทำให้มีการพบปะสังสรรค์ สร้างความสามัคคีในชุมชนมากขึ้น ด้วยความพอประมาณ					
๓. ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์						
๒๓.	ท่านมีความยินดีและภาคภูมิใจ เมื่อโครงการต่าง ๆ ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตัวท่านและชุมชน					
๒๔.	ท่านมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นจากการเข้าร่วมกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ของการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง					
๒๕.	ท่านมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยความพอประมาณ และมีคุณธรรม					
๒๖.	ท่านมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์กิจกรรมการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงให้เป็นที่รู้จักของคนทั่วไป อย่างมีความรอบรู้ในกิจกรรมนั้น					
๒๗.	ท่านเห็นว่าชุมชนได้รับประโยชน์จากการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง จากกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ที่ชุมชนได้ร่วมกันทำ					
๒๘.	ท่านเห็นว่าการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงสามารถแก้ไขปัญหาในชุมชนได้อย่างยั่งยืน					
๒๙.	ท่านมีส่วนร่วมในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่มาพัฒนาชุมชน อย่างคุ้มค่า ประหยัด และมีคุณภาพ					
๓๐.	ท่านมีความรู้และมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี เกี่ยวกับการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงเพิ่มขึ้นจากการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ					

การบริหารแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเขาหลวง จังหวัดขอนแก่น		ระดับการมีส่วนร่วม				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		๕	๔	๓	๒	๑
๔. ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล						
๓๑.	ท่านมีส่วนร่วมในการปรึกษาหารือ เพื่อการประเมินผล การพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง					
๓๒.	ท่านมีส่วนร่วมในการติดตามดูผลงานและสภาพปัญหา อุปสรรคในการดำเนินงานการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง					
๓๓.	ท่านมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็น ด้วยความรอบรู้ อย่างมีเหตุผล ไม่ถือประโยชน์ส่วนตน เป็นที่ตั้ง กับเจ้าหน้าที่หรือคณะกรรมการชุมชนในงาน ด้านการพัฒนาชุมชนเพื่อปรับปรุงกิจกรรมหรือ โครงการต่าง ๆ อย่างเหมาะสม					
๓๔.	ท่านมีส่วนร่วมในการประเมินผลการปฏิบัติงานตาม แผนงานของโครงการพัฒนาต่าง ๆ ในหมู่บ้าน ด้วย ความรอบรู้ ตรงไปตรงมา เพื่อผลประโยชน์กับชุมชน					
๓๕.	ท่านมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลการจัด กิจกรรมต่าง ๆ ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ของกลุ่มงานต่าง ๆ ในชุมชน					
๓๖.	ท่านมีส่วนร่วมในการเสวนาและแสดงความคิดเห็นของ ประชาชนในชุมชนเพื่อเป็นข้อมูลในการประเมินผล					
๓๗.	ท่านมีส่วนร่วมในการให้ข้อเสนอแนะ ข้อคิดเห็น อย่าง มีเหตุผล ด้วยความรอบรู้ อันเป็นประโยชน์ในการ ปรับปรุงการวางแผนพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง					
๓๘.	ท่านมีส่วนร่วมในการขอความร่วมมือให้องค์กรอื่น ๆ เข้ามามีส่วนร่วมติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานพัฒนา หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน					
๓๙.	ท่านมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ ติดตามผลการ ดำเนินงานกิจกรรมพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงใน ชุมชน ให้มีประสิทธิภาพ โดยยึดหลักคุณธรรม มีความ รับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ของตนเอง และมีความเอื้อ ออาทร ช่วยเหลือเกื้อกูล เอื้ออำนวย ให้การประเมินผล ผ่านพ้นไปได้ด้วยดี					

การบริหารแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเขาสวนกวาง จังหวัดขอนแก่น		ระดับการมีส่วนร่วม				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		๕	๔	๓	๒	๑
๔๐.	ท่านมีส่วนร่วมในการติดตามผลการดำเนินงานกิจกรรมพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน ให้เป็นไปตามแผนงานและโครงการที่วางไว้ ด้วยความรอบรู้และรอบคอบ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด					

ตอนที่ ๔ ข้อเสนอแนะ ปัญหา อุปสรรค การบริหารแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเขาสวนกวาง จังหวัดขอนแก่น

คำชี้แจง : ขอความกรุณาท่านให้ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปเป็นแนวทางส่งเสริมและพัฒนาในแต่ละด้าน โดยเขียนลงในช่องว่างแต่ละด้าน ดังนี้

๑. ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีข้อเสนอแนะดังนี้

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๒. ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน มีข้อเสนอแนะดังนี้

.....

.....

.....

.....

.....

๓. ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ มีข้อเสนอแนะดังนี้

.....

.....

.....

.....

.....

๔. ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล มีข้อเสนอแนะดังนี้

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบพระคุณทุกท่านเป็นอย่างยิ่ง ที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

ขอขอบคุณทุกท่านที่ตอบแบบสอบถาม
ภัสรพรรณ แสนหล้า
ผู้วิจัย

แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างการวิจัย
เรื่อง “การบริหารแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง
อำเภอเขาสวนกวาง จังหวัดขอนแก่น”

แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างเพื่อการวิจัยฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเขาสวนกวาง จังหวัดขอนแก่น ๒) เพื่อเสนอแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเขาสวนกวาง จังหวัดขอนแก่น ซึ่งข้อมูลที่ท่านได้ตอบแบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ครุศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา เท่านั้น จะไม่ส่งผลกระทบต่อตำแหน่งหน้าที่การงานของท่าน ผู้วิจัยจะเก็บรักษาข้อมูลที่ได้ไว้เป็นความลับ และจะนำข้อมูลนี้ไปใช้ ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยต่อไป จึงขอความกรุณาท่านตอบคำถามตามความเป็นจริง ซึ่งจะนำผลที่ได้มาวิเคราะห์และวิจัยให้เป็นงานที่มีความน่าเชื่อถือ สมบูรณ์ และเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเขาสวนกวาง จังหวัดขอนแก่น และการศึกษาวิทยานิพนธ์ต่อไป ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า จะได้รับความเมตตาและความอนุเคราะห์จากท่านในการให้สัมภาษณ์ในครั้งนี้ และขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ภัสรพรรณ แสนหล้า

นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา
 บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

คำชี้แจง แบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น ๒ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ ข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ ๒ ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์เครื่องมือคือ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง เพื่อทราบถึง การบริหารแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเขาสวนกวาง จังหวัดขอนแก่น ข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อ.....สกุล.....
 อายุ.....อาชีพ.....
 ตำแหน่ง.....
 ระดับการศึกษา.....สถานที่ทำงาน.....
 เลขที่.....หมู่ที่.....ตำบล.....อำเภอ.....
 จังหวัด.....หมายเลขโทรศัพท์.....
 วัน/เดือน/ปี ที่ให้สัมภาษณ์.....

ตอนที่ ๒ ความคิดเห็นเกี่ยวกับ เรื่อง “การบริหารแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเขาสวนกวาง จังหวัดขอนแก่น”

๑. การบริหารแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการตัดสินใจ (Decision making)

.....

๒. การบริหารแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการดำเนินงาน (Implementation)

.....

๓. การบริหารแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการรับผลประโยชน์ (Benefits)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๔. การบริหารแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการประเมินผล (Evaluation)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

*****ขอขอบคุณทุกท่านเป็นอย่างสูงที่ท่านกรุณาให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม*****

ขอขอบคุณทุกท่านที่ตอบแบบสอบถาม
ภัสรพรรณ แสนหล้า
ผู้วิจัย

ภาคผนวก จ

ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องของเนื้อหาในข้อคำถาม (IOC)

ตารางตรวจสอบความสอดคล้องของเนื้อหาในข้อคำถาม (Index of congruence)
เรื่อง การบริหารแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเขาสวนกวาง
จังหวัดขอนแก่น

การบริหารแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนา หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเขาสวนกวาง จังหวัดขอนแก่น		ระดับความสอดคล้อง					IOC	แปลผล
		๑	๒	๓	๔	๕		
๑. ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ								
๑.	ท่านมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลต่าง ๆ ใน ชุมชน เพื่อใช้ประกอบการพิจารณา ตัดสินใจคัดเลือกกิจกรรมหรือ โครงการที่ เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริงสำหรับ การพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐	ใช้ได้
๒.	ท่านมีส่วนร่วมในการปรึกษาหารือและ พิจารณาโครงการต่าง ๆ ที่อาจเกิดปัญหา ต่อการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง โดยยึดหลักความมีเหตุผลและการมี ภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐	ใช้ได้
๓.	ท่านมีส่วนร่วมในการเสนอปัญหาที่เกิดขึ้น ในชุมชน เพื่อแก้ไข/พัฒนาที่ตรงประเด็น โดยยึดหลักความมีเหตุผล	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐	ใช้ได้
๔.	ท่านมีส่วนร่วมในการแสดงความเห็น คัดค้านหรือโต้แย้งอย่างมีเหตุผล ในการ ตัดสินใจคัดเลือกกิจกรรมหรือ โครงการ ของหมู่บ้าน	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐	ใช้ได้
๕.	ท่านมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์สาเหตุของ ปัญหา และนำเสนอปัญหาในการพัฒนา หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงให้ตรงกับสภาพ ความเป็นจริงอย่างมีเหตุผล	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐	ใช้ได้
๖.	ท่านมีส่วนร่วมในการประชุมวางแผน หรือ คัดเลือกกิจกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน เศรษฐกิจพอเพียงโดยยึดหลักความมี เหตุผล	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐	ใช้ได้
๗.	ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดขั้นตอน หรือ แผนงานการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจ พอเพียง โดยยึดหลักการมีภูมิคุ้มกันในตัว ที่ดี	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐	ใช้ได้
๘.	ท่านเข้าร่วมตัดสินใจในการใช้ทรัพยากร ของหมู่บ้านที่มีอย่างจำกัดเพื่อให้เกิด มูลค่าเพิ่ม ให้พอดี พอเหมาะ	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐	ใช้ได้
๙.	ท่านมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลในการ	๐	๑	๑	๑	๑	๐.๘	ใช้ได้

การบริหารแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนา หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเขาสวนกวาง จังหวัดขอนแก่น		ระดับความสอดคล้อง					IOC	แปลผล
		๑	๒	๓	๔	๕		
	ตัดสินใจวางแผนพัฒนาหรือจัดกิจกรรม ของกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน โดยยึดประโยชน์ ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง							
๒. ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน								
๑๐.	ท่านมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมหรือ ดำเนินงานตามแผนงานการพัฒนาหมู่บ้าน เศรษฐกิจพอเพียง	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐	ใช้ได้
๑๑.	ท่านมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ เมื่อมี กิจกรรม หรือโครงการในการพัฒนา หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ตามบทบาท หน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย	๐	๑	๑	๑	๑	๐.๘	ใช้ได้
๑๒.	ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดหลักเกณฑ์ การดำเนินงานตามแผนการพัฒนาหมู่บ้าน เศรษฐกิจพอเพียง ด้วยความรอบคอบ	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐	ใช้ได้
๑๓.	ท่านมีส่วนร่วมในการคัดค้านหรือโต้แย้ง อย่างมีเหตุผล เมื่อคณะกรรมการพัฒนา ชุมชน ดำเนินกิจกรรมที่ไม่ตรงกับ วัตถุประสงค์การพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจ พอเพียง	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐	ใช้ได้
๑๔.	ท่านมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์ข้อมูล แผนงานการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจ พอเพียง	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐	ใช้ได้
๑๕.	ท่านมีส่วนร่วมในการคัดเลือก คณะกรรมการในการดำเนินกิจกรรม พัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ด้วย ความโปร่งใสและเป็นธรรม ยึดหลัก คุณธรรม	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐	ใช้ได้
๑๖.	ท่านมีส่วนร่วมในการเอื้ออำนวย ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน เมื่อมีการ ปฏิบัติกิจกรรมหรือโครงการในการพัฒนา หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อประโยชน์ ร่วมกันในชุมชน	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐	ใช้ได้
๑๗.	ท่านมีส่วนร่วมในการเชิญชวนให้คนใน ชุมชนเข้าร่วมปฏิบัติงานการพัฒนา หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐	ใช้ได้
๑๘.	ท่านมีส่วนร่วมในการส่งเสริมความสัมพันธ์ อันดีระหว่างกลุ่มงานต่าง ๆ ในชุมชน	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐	ใช้ได้

การบริหารแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนา หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเขาสวนกวาง จังหวัดขอนแก่น		ระดับความสอดคล้อง					IOC	แปลผล
		๑	๒	๓	๔	๕		
๑๙.	ท่านมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ เมื่อมีกิจกรรมหรือโครงการในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อย่างรอบคอบก่อนลงมือทำ	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐	ใช้ได้
๒๐.	ท่านมีส่วนร่วมในการส่งเสริมให้คนในชุมชน รู้จักพึ่งพาตนเอง โดยปลูกฝังความคิดเรื่องความอดออม อดทน ความขยันหมั่นเพียร เพื่อความเป็นอยู่ที่ดีของคนในชุมชน	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐	ใช้ได้
๒๑.	ท่านมีความรู้และมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีเกี่ยวกับการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงมากขึ้นจากการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐	ใช้ได้
๒๒.	ท่านมีส่วนร่วมดำเนินกิจกรรมของชุมชนที่ทำให้มีการพบปะสังสรรค์ สร้างความสามัคคีในชุมชนมากขึ้น ด้วยความพอประมาณ	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐	ใช้ได้
๓. ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์								
๒๓.	ท่านมีความยินดีและภาคภูมิใจ เมื่อโครงการต่าง ๆ ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตัวท่านและชุมชน	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐	ใช้ได้
๒๔.	ท่านมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นจากการเข้าร่วมกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ของการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐	ใช้ได้
๒๕.	ท่านมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยความพอประมาณ และมีคุณธรรม	๑	๑	๑	๑	๐	๐.๘	ใช้ได้
๒๖.	ท่านมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์กิจกรรมการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงให้เป็นที่รู้จักของคนทั่วไป อย่างมีความรอบรู้ในกิจกรรมนั้น	๑	๑	๑	๑	๐	๐.๘	ใช้ได้
๒๗.	ท่านเห็นว่าชุมชนได้รับประโยชน์จากการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง จากกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ที่ชุมชนได้ร่วมกันทำ	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐	ใช้ได้
๒๘.	ท่านเห็นว่าการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจ	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐	ใช้ได้

การบริหารแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนา หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเขาสวนกวาง จังหวัดขอนแก่น		ระดับความสอดคล้อง					IOC	แปลผล
		๑	๒	๓	๔	๕		
	พอเพียงสามารถแก้ไขปัญหาในชุมชนได้อย่างยั่งยืน							
๒๙.	ท่านมีส่วนร่วมในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่มาพัฒนาชุมชน อย่างคุ้มค่า ประหยัด และมีคุณภาพ	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐	ใช้ได้
๓๐.	ท่านมีความรู้และมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีเกี่ยวกับการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงเพิ่มขึ้นจากการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐	ใช้ได้
๔. ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล								
๓๑.	ท่านมีส่วนร่วมในการปรึกษาหารือ เพื่อการประเมินผลการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐	ใช้ได้
๓๒.	ท่านมีส่วนร่วมในการติดตามดูผลงานและสภาพปัญหา อุปสรรคในการดำเนินงานการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐	ใช้ได้
๓๓.	ท่านมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็นด้วยความรอบรู้ อย่างมีเหตุผล ไม่ถือประโยชน์ส่วนตนเป็นที่ตั้งกับเจ้าหน้าที่หรือคณะกรรมการชุมชนในงานด้านการพัฒนาชุมชนเพื่อปรับปรุงกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ อย่างเหมาะสม	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐	ใช้ได้
๓๔.	ท่านมีส่วนร่วมในการประเมินผลการปฏิบัติงานตามแผนงานของโครงการพัฒนาต่าง ๆ ในหมู่บ้าน ด้วยความรอบรู้ตรงไปตรงมา เพื่อผลประโยชน์กับชุมชน	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐	ใช้ได้
๓๕.	ท่านมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มงานต่าง ๆ ในชุมชน	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐	ใช้ได้
๓๖.	ท่านมีส่วนร่วมในการเสวนาและแสดงความคิดเห็นของประชาชนในชุมชนเพื่อเป็นข้อมูลในการประเมินผล	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐	ใช้ได้
๓๗.	ท่านมีส่วนร่วมในการให้ข้อเสนอแนะข้อคิดเห็น อย่างมีเหตุผล ด้วยความรอบรู้ อันเป็นประโยชน์ในการปรับปรุงการ	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐	ใช้ได้

การบริหารแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนา หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเขาสวนกวาง จังหวัดขอนแก่น		ระดับความสอดคล้อง					IOC	แปลผล
		๑	๒	๓	๔	๕		
	วางแผนพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง							
๓๘.	ท่านมีส่วนร่วมในการขอความร่วมมือให้องค์กรอื่น ๆ เข้ามามีส่วนร่วมติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐	ใช้ได้
๓๙.	ท่านมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ ติดตามผลการดำเนินงานกิจกรรมพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน ให้มีประสิทธิภาพ โดยยึดหลักคุณธรรม มีความรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ของตนเอง และมีความเอื้ออาทร ช่วยเหลือเกื้อกูล เอื้ออำนวยให้การประเมินผลผ่านพ้นไปได้ด้วยดี	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐	ใช้ได้
๔๐.	ท่านมีส่วนร่วมในการติดตามผลการดำเนินงานกิจกรรมพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน ให้เป็นไปตามแผนงานและโครงการที่วางไว้ ด้วยความรอบรู้และรอบคอบ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐	ใช้ได้
รวมการวิเคราะห์ทั้งฉบับ		๐.๙๘						ใช้ได้

ภาคผนวก ฉ

ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability)
การบริหารแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง
อำเภอเขาสวนกวาง จังหวัดขอนแก่น

Case Processing Summary

		N	%
	Valid	๓๐	๑๐๐.๐
	Excluded ^a	๐	.๐
	Total	๓๐	๑๐๐.๐

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.๘๘๙	๔๐

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
ข้อที่ ๑	๑๖๗.๓๖๖๗	๑๔๒.๒๔๐	.๒๐๙	.๘๘๙
ข้อที่ ๒	๑๖๗.๖๖๖๗	๑๓๕.๖๐๙	.๕๒๘	.๘๘๔
ข้อที่ ๓	๑๖๗.๔๐๐๐	๑๓๖.๑๑๐	.๕๔๐	.๘๘๔
ข้อที่ ๔	๑๖๗.๖๖๖๗	๑๓๐.๐๙๒	.๗๒๔	.๘๘๐
ข้อที่ ๕	๑๖๗.๔๖๖๗	๑๓๔.๖๗๑	.๖๔๑	.๘๘๓
ข้อที่ ๖	๑๖๗.๕๖๖๗	๑๓๔.๙๔๔	.๕๓๔	.๘๘๔
ข้อที่ ๗	๑๖๗.๘๖๖๗	๑๓๕.๒๙๒	.๖๒๑	.๘๘๓
ข้อที่ ๘	๑๖๗.๘๖๖๗	๑๓๙.๒๒๓	.๒๙๙	.๘๘๙
ข้อที่ ๙	๑๖๗.๗๖๖๗	๑๓๓.๗๗๑	.๖๙๐	.๘๘๒
ข้อที่ ๑๐	๑๖๗.๖๐๐๐	๑๔๔.๑๗๙	.๐๗๑	.๘๙๒
ข้อที่ ๑๑	๑๖๗.๒๖๖๗	๑๔๐.๔๐๙	.๔๒๓	.๘๘๗
ข้อที่ ๑๒	๑๖๗.๖๓๓๓	๑๔๐.๖๕๔	.๒๕๖	.๘๘๙
ข้อที่ ๑๓	๑๖๗.๖๖๖๗	๑๓๗.๖๗๘	.๔๑๐	.๘๘๖
ข้อที่ ๑๔	๑๖๗.๖๐๐๐	๑๔๑.๕๕๙	.๒๐๐	.๘๙๐
ข้อที่ ๑๕	๑๖๗.๕๐๐๐	๑๔๕.๔๓๑	-.๐๐๗	.๘๙๓
ข้อที่ ๑๖	๑๖๗.๖๓๓๓	๑๓๘.๗๙๒	.๓๙๓	.๘๘๗
ข้อที่ ๑๗	๑๖๗.๕๓๓๓	๑๔๒.๒๕๗	.๒๐๒	.๘๙๐
ข้อที่ ๑๘	๑๖๗.๕๖๖๗	๑๓๔.๓๙๒	.๖๔๒	.๘๘๒

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
ข้อที่ ๑๙	๑๖๗.๔๓๓๓	๑๓๕.๕๖๔	.๖๘๕	.๘๘๓
ข้อที่ ๒๐	๑๖๗.๔๖๖๗	๑๓๙.๘๔๔	.๓๕๐	.๘๘๗
ข้อที่ ๒๑	๑๖๗.๓๐๐๐	๑๓๘.๑๔๘	.๔๘๗	.๘๘๕
ข้อที่ ๒๒	๑๖๗.๗๓๓๓	๑๓๗.๗๒๐	.๔๐๓	.๘๘๗
ข้อที่ ๒๓	๑๖๗.๔๖๖๗	๑๔๓.๐๘๕	.๑๔๑	.๘๙๐
ข้อที่ ๒๔	๑๖๗.๔๐๐๐	๑๓๘.๓๑๗	.๕๓๗	.๘๘๕
ข้อที่ ๒๕	๑๖๗.๓๐๐๐	๑๔๓.๘๗๒	.๐๙๘	.๘๘๑
ข้อที่ ๒๖	๑๖๗.๔๐๐๐	๑๔๐.๑๑๐	.๓๙๙	.๘๘๗
ข้อที่ ๒๗	๑๖๗.๔๐๐๐	๑๓๘.๔๕๕	.๔๗๓	.๘๘๖
ข้อที่ ๒๘	๑๖๗.๑๖๖๗	๑๔๒.๒๘๒	.๒๗๖	.๘๘๘
ข้อที่ ๒๙	๑๖๗.๒๓๓๓	๑๓๙.๒๘๙	.๕๒๒	.๘๘๕
ข้อที่ ๓๐	๑๖๗.๔๖๖๗	๑๔๐.๘๗๘	.๓๑๓	.๘๘๘
ข้อที่ ๓๑	๑๖๗.๒๓๓๓	๑๓๘.๕๙๙	.๕๑๐	.๘๘๕
ข้อที่ ๓๒	๑๖๗.๕๓๓๓	๑๔๔.๒๕๗	.๐๔๑	.๘๘๓
ข้อที่ ๓๓	๑๖๗.๕๖๖๗	๑๔๒.๔๖๑	.๑๗๕	.๘๙๐
ข้อที่ ๓๔	๑๖๗.๖๓๓๓	๑๓๕.๕๕๑	.๕๕๕	.๘๘๔
ข้อที่ ๓๕	๑๖๗.๕๓๓๓	๑๓๗.๕๖๘	.๔๑๑	.๘๘๖
ข้อที่ ๓๖	๑๖๗.๗๖๖๗	๑๓๒.๒๕๔	.๖๙๐	.๘๘๑
ข้อที่ ๓๗	๑๖๗.๔๐๐๐	๑๓๕.๖๙๗	.๖๖๘	.๘๘๓
ข้อที่ ๓๘	๑๖๗.๕๓๓๓	๑๓๕.๖๓๗	.๔๘๙	.๘๘๕
ข้อที่ ๓๙	๑๖๗.๓๖๖๗	๑๔๗.๕๕๑	-.๑๓๗	.๘๙๕
ข้อที่ ๔๐	๑๖๗.๒๓๓๓	๑๔๓.๔๙๕	.๐๙๙	.๘๙๒

ประวัติผู้วิจัย

- ชื่อ ฉายา/นามสกุล : นางสาวภัสรพรรณ แสนหล้า
- วัน เดือน ปีเกิด : วันพุธที่ ๗ ธันวาคม ๒๕๓๑
- ภูมิลำเนาที่เกิด : บ้านเลขที่ ๑๘๗/๒๓๔ หมู่ที่ ๔ ตำบลหนองบัว อำเภอเมือง
จังหวัดอุดรธานี
- การศึกษา : จบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนเซนต์แมรี อำเภอเมือง
จังหวัดอุดรธานี
- : จบมัธยมศึกษาตอนปลาย จากโรงเรียนประจักษ์ศิลปาคาร
อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี
- ประสบการณ์การทำงาน : นักวิชาการพัฒนาชุมชนปฏิบัติการ สำนักงานพัฒนาชุมชน
อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์
- : นักวิชาการพัฒนาชุมชนปฏิบัติการ สำนักงานพัฒนาชุมชน
อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์
- : นักวิชาการพัฒนาชุมชนปฏิบัติการ สำนักงานพัฒนาชุมชน
อำเภอกำแพง จังหวัดกาฬสินธุ์
- ปีที่เข้าศึกษา : ปีการศึกษา ๒๕๖๓
- ปีสำเร็จการศึกษา : ปีการศึกษา ๒๕๖๔
- ที่อยู่ปัจจุบัน : สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเขาสวนกวาง อำเภอเขาสวนกวาง
จังหวัดขอนแก่น